D.R. Popescu

ALEXANDRU DOBRESCU ȘI CRONICARII DANEZI

Sunt autori a căror incontestabilă performanță constă într-o nețărmurită și netulburată autocontemplare narcisiacă. Alexandru Dobrescu nu face parte dintre ei.

Sunt istorici care dau verdicte sacerdotale din vârful limbii și din vârful cozii. Alexandru Dobrescu nu face parte dintre ei.

Există condeieri care dau doar din clanță și, evident, nu realizează nimic important, dar acest nimic îi ține mereu pe valurile tuturor conjuncturilor, luminați de propria lor nulitate gălăgioasă și plenipotentă comercial, economic și social. Alexandru Dobrescu nu face parte dintre ei!

Asemănători celor doi țărani-gropari din *Hamlet, prinț al Danemarcei*, piesa lui Secspir, există destui cărturari, cu sau fără șalvari, care discută cu nonșalanță și humor despre istorie, despre moarte, despre unii morți – cărora nici măcar ei nu le-au pus capăt zilelor, ci doar i-au vârât în pământ și le-au mâncat coliva!… Există, deci, destui consângeni veșnic reîncarnați! – O! era să zic reîncârnățați – ai celor doi gropari – cronicari danezi, pentru care imortalizarea nebuniei, a abjecției, a tragediei și a candorii se poate întreține prin aceleași cuvinte, egale, detașate, ironice… Bravii cronicari danezi, din cimitirul de la Elsinor, povestind, uneori cu hârci în mână, varii întâmplări din istoria măscăricilor și a regilor aflați sub pământ, sau încă aflați pe pământ, se consideră deasupra putreziciunii istoriei, deasupra Danemarcei și a lumii, eterni, vorbind în numele eternității… Doar ei sunt urmașii lui Adam, primul muncitor cu sapa! Alexandru Dobrescu nu face parte din această foiată de moștenitori ai meseriei lui Adam.

Alexandru Dobrescu, luând în cătare istoria plagiatului la români, ne aduce în prim-plan aspecte controversate, din activitatea unor cărturari, în care întâmplarea, coincidența sau intenția reprobabilă fac să existe rânduri, pasaje sau pagini unde ideile acestora rimează nefericit cu ale altor confrați, fapt ce, evident, respectivilor autori, le pune, măcar sub semnul întrebării, pietatea deșteptării conștiinței creatoare.

„Corsarii minții" se deschide, însă, blajin, cu un „Avertisment" în care, în primul rând, chiar în primul rând, ni se spune că „această carte nu este o vânătoare de vrăjitoare". Alexandru Dobrescu dă dovadă, mai apoi, de bun-simț (decență) și de humor, mărturisindu-ne că nu crede într-o idee, ca un Savonarola, refuzând din principiu tot ceea ce se încăpățânează a o contrazice…

Adevărul este că Savonarola a făcut destui pui, pe care i-a alăptat, și a fondat, sub acoperire, o mulțime de dinastii savonarolice!! Plagiatul însă – ca să revenim la oile noastre! – n-a fost stârpit, și nici măcar încovoiat! Plagiatul este o ocupație veche de când lumea, precizează autorul, și numai un iresponsabil i-ar putea arunca mănușa, închipuindu-și că o poate șterge de pe fața pământului – eradicarea plagiatului fiind o năzuință de cea mai pură speță donquijotescă!

Pe ultima copertă a cărții, Alexandru Dobrescu îi dă cuvântul bravului Constantin Stamati, ce se întreabă care din autorii lumei n-au fost plagiatori ori compilatori?… Parcă toți… Fără de Omir și Moisi, ne asigură Constantin Stamati, care cu anticul lor geniu răspândesc și pân-astăzi lumină tuturor cărturarilor lumei, inspirându-le și învățându-le fantasia, așa precum și vechiul psalmist și proroc David a învățat pe om cum să se roage lui Dumnezeu și pe care toți teologii imită și pân-acum… Mai la vale: „Volter și Rassin în tragediile lor au imitat pe Euripides, pe Sophocles și pe Șecspir"… Ba, am mai putea noi adăuga, Vollter, după ce l-a și tradus pe Șecspir, l-a înjurat ca la ușa cortului francez, de toate cele!…

Așa că istoria plagiatului poate să pară o lungă poveste, posibil desprinsă din o mie și una de povești – , povești lipsite de orice final, de orice concluzie, în afară de dorința povestitorilor de a nu muri!

În lumea de azi și de mai ieri, realitatea cultural-științifică nu mai are un centru. S-a dus vremea lui Omir, Moisi și Șecspir! S-a dus vremea Greciei de altădată, s-a dus vremea Imperiului latin de altădată! Centrul lumii literare nu mai este nici măcar Parisul lui Volter! Arhitectura, pictura și muzica oferă, concomitent, mai multe centre de energie artistică. Influențele sunt posibile, evident, postmodernismul este un laxativ eficient, iar plagiatul, sofisticat în cuget și simțiri, este prezent și la masa diverselor premii, nu doar în cinematografie și pe ogorul manelelor de orice sex…

Totuși!… Când Eminescu îi ia vehement apărarea lui Titu Maiorescu, noi suntem de partea lui bădița Mihai (și a lui taica Slavici), dincolo de alt posibil sfert de adevăr… Titu Maiorescu avea și el nepreatinii săi, nu? Noi nu prea suntem încredințați că prestigiul cultural și politic al lui Titu Maiorescu ar fi putut crește prin aproximările însușite (și citate, totuși) din scrierile altcuiva… Dar, mă rog, părerea noastră nu contează.

În știință, cercetările concomitente asupra unor fenomene pot duce la descoperiri și formulări asemănătoare, în care uneori e greu să spui cine e primul descoperitor al unei noi lumini!… Paulescu este părintele insulinei, însă!… Cu zece ani înainte ca americanul liniștit să formuleze principiile ciberneticii, Ștefan Odobleja a publicat o carte în limba franceză în care!… Însă și în

care mai au vreo importanță? Sigur, plagiatul în literatură are alte coarne boierești! Oricum, Alexandru Dobrescu, luând în cătare istoria plagiatului, a intrat într-un labirint aleatoriu, alunecos, în care la fiecare pas se poate întâlni cu o făptură monstruoasă, despre care știa că este un înger!

Demersul lui Alexandru Dobrescu este important și pentru faptul că plagiatul, azi, a devenit o instituție publică, o industrie ce produce miniștri și încoronează rectori, o ucenicie, în fericire, ce produce nu neapărat criminali în serie, ci impostori în serie, galonați până la Dumnezeu, în mai toate spațiile școlare, universitare, sociale și politice… Armate întregi de negri, uneori mititei, pe la institutele de negri, pe la fabricile de doctorate, clădesc, de multe ori remunerați chiar de la buget, cariere de potențat blonzi, sau de trepăduși altfel coafați, dar la fel de îmburicați în scaune aurite… Sigur, n-am putea spune că e vorba doar de un fenomen ce ține de clima balcanică, nu! Globalizarea e globalizare! Prostituția intelectuală e cu atât mai absurdă cu cât, în diverse cazuri, partenerii de dans, negrul și blonzitul, nici nu se cunosc între ei, nici măcar la față! Plagiatul prin intermediari a oferit plagiatului tradițional o nouă perspectivă, modernă! Tot ce-i unește și-i mână în luptă pe cei ce se înfruptă, înfulecând, din dreapta și din stânga, este goana după glorie, fluxul monetar și, evident, binele poporului!

Aș putea fi întrebat, la finele acestor rânduri: „Bade, ce legătură există între Alexandru Dobrescu și cronicarii danezi?!" Răspund: „Nicio legătură!".

Magda Ursache

RECVIEM PENTRU LIBRĂRIA „M. EMINESCU"

Mă arătam, în „Contemporanul" de august, excedată de haosul dintr-o librărie ieșeană. Constatam, atunci, că zgomotul mediatic i-a scos din vitrină pe marii autori, ca să intre-n prim plan vipuri cu *savoir-faire* social ca știresca Andreea, ca modista Romanița Iovan, ca teleasta Mihaela Rădulescu *und so weiter*. Ce promovează editorii? Vedete media, politicieni ca Adriana Săftoiu, gazetari intrați pe sticlă, croitori de lux ori mâncăi de lux; funcții și mondenități, nu scriitori propriu-ziși. Războiul dintre virtuozii condeiului și amatori a cam fost câștigat de amatori, mediatizarea fiind cheia și lăcata, nicidecum competența, talentul, cultura…

Aserțiunea goetheană, *arta ca operă perfectă a muncii tăcute*, ține de secolele care au trecut. Playmatele își dispută locuri într-un top-less al literaturii *subfustate* (mulțumesc, Paul Goma!), după mărimea sânilor, pesemne. Vorba Coniței Lena: „Azi îmi pun chiloții roz și mă dau cu chinoroz". O fi motoul „generației prezervativ"?

Prezența lui Kate Moss lângă Steinhardt mi se pare mai nepotrivită decât aplauzele la înmormîntarea unui artist. Și cu cât sunt mai neaveniți, cu atât veleitarii dau buzna mai abitir la tipar, forțează porțile literaturii.

Am cumpărat multe cărți-eveniment din librăria „M. Eminescu", situată în apropierea „Cronicii" vechi. Poate de aceea mi-a displăcut faptul că vitrina era ocupată nu de seria *Dictatură și scriitură* scoasă de „Junimea" lui Cezar Ivănescu, nu de *Poezii alese* de Adrian Alui Gheorghe, nu de volumele unor Nichita Danilov, Gellu Dorian, Ion Beldeanu, Emil Nicolae, Valentin Talpalaru, Lucian Alecsa, că să dau doar câteva nume de poeți din Filiala Iași a Uniunii Scriitorilor, ci de însăilările unei dentiste cu apartenență pentru floricelele pe câmpii, bujori și lăcrămioare, pansele și lalele, autoare de poezeme polimerizate contra părăluțe nemțești. Într-un colț cam intruver, *Infernala comedie* a lui Emil Brumaru, cu *fatalusul* (cuvântul său) tras în țiplă, adică interzis cititorilor sub 18 ani.

Am plecat înciudată că vitrina nu rezistase asaltului scriitorilor de carton, că rafturile gemeau de cărți fabricate (de multe ori, de altcineva decât cel figurând pe copertă; plagiatul e-n floare, rămânând nepenalizat, vezi cazul Noemi Bomher), de produse-conspect. Am răsfoit o compunere de nivel gimnazial a unei universitare, prezentată de alt universitar ca o lovitură, un hit de comparatistică. Legea nr. 1 a ratingului, *fii superficial ca să atragi atenția*, pare a se aplica și-n eseu. Și ce satisfacție pe Andrei Gheorghe să-ți spună că ai ratingu' mic, cum ți-ar spune că miroși urît sau că ai mintea mică! Numai că scriitorii mari nu fac rating. Ion Barbu și Gheorghe Bacovia au fost nepopulari.

Însemnările unui meditabund m-au făcut să-mi intitulez foiletonul de atunci *Pâlnia și… Fetescu*, cu apel la librăria ca spațiu urmuzian, unde se împerechează, când nu se înghit unele pe altele, specii ciudate de autori: Chișu și Mîndruță, Gheorghe și Gheorghe. Vedeta Realității TV (or fi *reale* numai persoanele care intră în atenția mediilor?) e ca șarpele mitic Uroboros: se înghite pe sine, târziu, în telenoapte, prin cinismul șocant, ca și prin oportunismul cu față intransigentă.

Pe șefa librăriei „M. Eminescu" o cunoșteam. Fusese gonită din dealul Copoului la închiderea altei librării, care a devenit, ca într-o piesă de teatru absurd, un fel de depozit de scaune. Scaune, pe care nu le cumpără nimeni, stau în vitrina defunctei librării, singura din vecinătatea a vreo

trei campusuri. Ce-i drept, s-a deschis una mai la vale, suferind de spațiu precar. Cum să atragi tinerii spre carte în librării minuscule, în biblioteci dărăpănate, în anticariate mizere, când Café-ul cu Internet arată atât de elegant, când Internetcafenelele cheamă irezistibil la zapping?

Am căutat împreună cu librăreasa un eseu care mă interesa, de negăsit printre puzderiile de tipărituri. Am fost, în dimineața aceea pierdută, singurul client al librăriei. Semn că, deși autorii se înmulțesc – și-mi asum cacofonia – ca cărăbușii, cititorii s-au lehmetuit de țepe, iar „audiența" cărții, multașteptată, scade și scade. *Maculatura nu încurcă pe nimeni*, cum afirmă critici de prestigiu ca Irina Petraș? Ba da, pe cititorul de rând, copleșit de erori editoriale.

Spuneam că am fost client solitar? A mai venit cineva care a vrut *Ghidul nesimțitului*, fără a ști cine-i autorul. Dacă ai agent de vânzări, ești cerut în orice condiții. Din păcate, cînd scrii nu prea ai timp să-ți faci reclamă, pardon, publicitate; îți scapă tehnica și strategia autopromovării; munca tăcută are ca pandant tirajul tăcut. Paradoxal, la noi, cu cît ești mai bun (ca Gheorghe Crăciun, de-o pildă), cu atât ești mai puțin cunoscut decât… Dan Chișu, scriitorul de casă al Columbenilor, agățat de paharul de șampanie al miliardarului. Chișu a fost băgat în folie specială și arătat la Cărturești, vecin de stand cu alt autor modest, Coelho, difuzat super de „Humanitas". Un miliard de dolari zice-se că a costat lansarea altei tipărituri de dat pe apa Precistei, *Codul lui Da Vinci*.

Tirajul de subzistență, spre a-i spune de Octavian Soviany, nu te face nici edit, nici citit. Tirajul de subvenție, adică aproape inexistent, nu te ajută. Politica, să-i zic culturală, e canalizată știm cum. Și nu numai că-i canalizată rău, dar un buric european a cerut să se termine cu „asistații", că tot nu-i cere piața, făcîndu-se a nu ști că nici în Suedia 80% din tipărituri nu se vând, că Franța, Anglia, Germania își sprijină cultura. Și dacă e să fie ajutată (în lipsa *despotului luminat*, la care apela N. Iorga), cultura trebuie ajutată nu de Columbeanu, care-l plătește pe Tache să-i scrie viața, nu de Becali, care-i plătește pe istorici să-i scrie istoria, ci de stat. Numai că indiferența MCC e clară: bibliotecile se depreciază din lipsă de fonduri, editurile de stat s-au preschimbat în edituri de grup de interese, când nu se închid sau chiar în edituri de familiuță (ca și unele reviste de cultură), *Apelul, pentru salvarea culturii scrise* (lansat de „Contemporanul", în noiembrie 2006) nu se aude unde trebuie, a cumpăra o carte a devenit, pentru cei mai mulți, un lux. Mă tem că, dacă guvernanții ar interzice prin ordonanță de urgență cititul, n-ar protesta mai nimeni.

Consecința libertății cuvântului (fără frontiere)? I s-a diminuat ecoul. Cum redactarea de carte a cam dispărut (te privește ce publici, dacă dai banul), poți tipări (la PIM, că-i ieftin!) carte după carte, ca un roboțel dirijat de rezultate proprii. Proza-pubelă e foarte încăpătoare. Faci armata, istorisești ce porcării execută soldații prin dormitoarele comune. Îți pui pe hârtie *icnetul ipsațiunii* (mulțumesc, Mariana Șenilă-Vasiliu!), chit că-i neplăcut la auz și ți se pare că ai un subiect bun. Ai vise homoerotice, fuga la tiparniță, ești incitat ca Golea de sexul unui cine, scrii și descrii. *Orgasmecanismele*, cică, se și premiază. Dacă n-ai nici un subiect, scrii că n-ai nici un subiect, scrii că nu scrii și mai umpli o coală editorială.

Îndemnul postsocialist: *fiți scabroși, dați nădragii jos* a fost urmat cu grăbire, ca și cum televiziunea și tabloidele n-ar fi provocat destulă asfixie mentală ca să mai intervină și cartea scrisă cu „curaj erotic", în *sextaz*, ca să uzez de vocabula Cristinei Chevereșan. Ne-am scos! Avem carte de poezie cu *anus* în titlu. Poetele și-au urmat instinctul, ca-n reclamă. Sintagma *lenjerie intimă* a ajuns pe coperta unei plachete. În fond, nu vindea o papetărie din Iași caiete și bikini, pixuri și tampoane igienice? Și asta-mi amintește de un anunț afișat într-o policlinică balneară*: Doamnele și domnii sunt rugați să vină cu lenjerie curată*, anunț care ar putea figura și pe peretele librăriilor, în ce-i privește pe unii autori.

Cred că deja s-ar putea alcătui o istorie a literaturii curiozităților. Câte proze încinse nu trimit cu gîndul la rafturile cu borcane pline cu monstruozități, din muzeele de Științele Naturii? Scena pensatului între picioare din *Băgău* nu-i o astfel de curiozitate? Și de ce n-ar concura literatura gazetăria despre găinile născătoare de pui vii? Cât despre limba unor tipărituri de acest fel, asta te trimite, ca-n Drăgaica din Buzău, la omul cu limbă de bou, incapabil de articularea corectă a cuvintelor.

Dacă le rămân bani după tipărirea acestor curiozități date drept literatură, autorii își fac reclamă plătită în reviste de cultură. Cum suna una despre o papirofagă pe numele său, „doamna scriitoare Margaretta Eugenia Mielușelu Stoicescu? Iată:

„La strălucitul eveniment cultural (lansarea a trei casete de poezii, adn. mea) vor participa critici de artă, poeți și compozitori, pentru a-și exprima aleasa considerație față de talentul literar de excepție și harul divin al autoarei, care a cucerit aprecierea unanimă a cititoarelor, de toate vârstele și profesiile din România. Mii de aplauze și cele mai călduroase felicitări pentru a omagia personalitatea artistică de înalt prestigiu creator a doamnei Margaretta Eugenia Mielușelu Stoicescu, autoare de poezii, nuvele și romane, literatură contemporană".

„Că cărți", cum se e*s*prima Tatulici la „10 pentru România", apar și apar.

Să ne consolăm cu gîndul că elementele extraliterare duc la rezultate extraliterare? Nu tocmai. Prozatoare, de vîrstă foarte mică, publicate pe bani de tătâne restaurator ca Gherea, neveste de redactori (relativ) șefi, eseiste cu soți tipografi intră în rândurile tot mai dese ale filialelor Uniunii Scriitorilor. E o căruță de scriitori cu carnet în orice tîrg mai răsărit. Avem pompiari-scriitori, vinificatori-scriitori, merceologi-scriitori, administratori-dramaturgi, primari-prozatori, ex-diplomați poeți și prozatori. Și mai sînt și securiștii-scriitori, bine exersați în a consuma mine de pix pe socoteala noastră. În vîrful listei de veleitari, liebe Augustina, dentista-floristă.

Când am revenit în librăria „M. Eminescu", stocul se lichidase, cu Fetescu cu tot. *Semințele înțelepciunii* (cartea lui de panseuri) fusese dusă în altă parte. Clădirea s-a retrocedat, librăria s-a închis și *punctum*. Premonitor, rămăsese agățată o invitație – steag jalnic, în bernă – la o lansare de carte. A Augustinei Vișan-Arnold.

Cum să închei decât cu o urare? Să citiți bine!

Dumitra Baron

DESPRE CLIPĂ ȘI MOMENTUL DE CREAȚIE LA CIORAN

« Nous sommes tous au fond d'un enfer dont chaque instant est un miracle »
(Cioran, Œ, 1259)[1]

Așa cum indică titlul propus, ne vom concentra atenția pe semnificațiile raportului dintre Cioran și momentul specific de creație, purtător de noi perspective asupra existenței și a condiției umane. Citatul pe care l-am ales ca moto poate constitui o formulă care rezumă atitudinea lui Cioran în fața vieții, formulă care face să coexiste în aceeași frază termeni contradictorii, chiar ireconciliabili. Putem regăsi în *Caietele* lui Cioran urmele traseului creator al acestei formule, inițial foarte personală, apoi ridicată la rang de adevăr general valabil: „Sentimentul meu despre viață: mă găsesc în abisul unui infern în care fiecare clipă este un miracol" (*C*, 551).

Este important să subliniem faptul că momentului de creație i se asociază o dimensiune epifanică, revelatoare. Această dimensiune extra-ordinară, contactul cu adevărul absolut al lumii nu sunt posibile decât pentru o scurtă durată de timp care se măsoară în clipe. Însă ceea ce ne interesează pentru început este să urmărim condițiile propice ale apariției momentului de creație, care se diferențiază de alte momente temporale. Astfel, această clipă unică devine un fel de punct de intersecție între lucrurile comune, obișnuite (care țin de imanență) și tot ceea ce ține de exterior, îndepărtat (transcendență). Această întâlnire este posibilă datorită momentului fulgurant care ilumineză sufletul. Clipa se transformă apoi în punct de plecare al creație și prin intermediul unei scrieri discontinue și fragmentare, asemănătoare clipei inițiale, scriitorul încearcă să reconstruiască și să retrăiască intensitatea momentului unic.

Observăm că aproape toate evenimentele majore din viața lui Cioran sunt marcate de clipe de revelație, de epifanii[2] Folosim termenul de epifanie în sensul pe care i-l acordă Dominique Budor în articolul *Epiphanie* din Dicționarul Internațional de Tremeni Literari (Dictionnaire International des Termes Littéraires), versiunea electronică: „Irupere subită în câmpul conștiinței a unei realități secunde devenită sensibilă prin prezența unui obiect oarecare sau a unei persoane transfigurate de experiență. Viziune percepută într-un moment de emoție poetică. Transfigurarea acestui obiect; viziunea ordinii lumii posibilă prin prezența acestui obiect", hotarâri importante precum schimbarea limbii sau exilul constituind experiențe decisive, descrise în termeni de fulguratie, vertij sau emoție puternică, uluire: „totul este la mine ocurență, dată, clipă, *senzație* mai precis" (*C*, 878). Decizia de a renunța la limba maternă și de a adopta franceza ca limbă de creație artistică este luată dintr-o dată, îi apare ca o epifanie, în timpul unui exercițiu de traducere (tot un act de creație) : „În vara anului 1947, pe când mă găseam într-un sat de lângă Dieppe, încercam, fără prea multă convingere, să traduc din Mallarmé. Într-o zi, o revoluție s-a petrecut în mine: a fost un fior prevestitor al unei rupturi. M-am hotărât pe loc să renunț la limba maternă. 'Nu vei mai scrie de-acum înainte decât în franceză' a devenit pentru mine un imperativ. M-am întors la Paris în ziua următoare și, suportând toate consecințele hotărârii mele subite, m-am apucat de treabă imediat" (*E*, 145). Citind fragmentul precedent, putem constata că această decizie devine un fel de necesitate categorică, o experiență total destabilizatoare, 'revoluție', 'ruptură', 'fior', 'imperativ', 'hotărâre subită', sunt doar câțiva termeni care indică amploarea și viteza ametitoare a unei astfel de fenomen.

În lucrările sale, Cioran acordă o atenție specială momentului (clipei), opunându-l adesea altor categorii precum timpul sau durata. Reflecția asupra clipei este însoțită de o refleție asupra timpului, în special asupra trecerii timpului: „Timp de câteva minute m-am concentrat asupra *trecerii* timpului, întreaga mea atenție era concentrată pe nașterea și moartea fiecărei clipe. La drept vorbind, spiritul meu nu se fixa pe momentul individual (care nu există), ci pe faptul însuși al trecerii, pe dezagregarea interminabilă a prezentului. Dacă ai face această experiență fără întrerupere timp de o zi, creierul s-ar

[1] Citatele din opera lui Cioran trimit la cele două volume publicate la Editura Gallimard, *Œuvres* (Œ) reunite în 1995 în colecția *Quarto* și *Cahiers* (C) publicate în 1997. Referințele la interviurile lui Cioran trimit la volumul *Entretiens* (*E*), Paris, Gallimard, 1995. Traducerea în limba română a citatelor din opera lui Cioran și a referințelor critice din text ne aparține.

[2] Folosim termenul de epifanie în sensul pe care i-l acordă Dominique Budor în articolul *Epiphanie* din Dicționarul Internațional de Tremeni Literari (Dictionnaire International des Termes Littéraires), versiunea electronică: „Irupere subită în câmpul conștiinței a unei realități secunde devenită sensibilă prin prezența unui obiect oarecare sau a unei persoane transfigurate de experiență. Viziune percepută într-un moment de emoție poetică. Transfigurarea acestui obiect; viziunea ordinii lumii posibilă prin prezența acestui obiect."

dezagrega la rândul său" (*Œ*, 1458). Cioran visează la epoca „de neconceput în care Timpul *își pregătea* primele clipe" (*C*, 315). Tăcerea și singurătatea însoțesc „cele mai intense clipe din viața sa" (*Œ*, 1693) și conștiința timpului este considerată ca blestemul întregii sale existențe: „Încă din copilăria mea, am simțit disjuncția timpului cu tot ce nu este timp, din copilărie am simțit existența *autonomă* a timpului, statutul său separat de cel al ființei, autoritatea sa specifică" (*C*, 631). Experiența temporală din perioada copilăriei dă naștere unui sentiment de singurătate extremă, scriitorul având capacitatea de a percepe literal trecerea timpului : „Îmi amintesc perfect acea după-amiază de vară – aveam pesemne cinci sau șase ani – când totul a dispărut în jurul meu și nu mi-a mai rămas decât senzația unei *treceri* fără conținut, a unei retrageri în sine, a unei curgeri care mi-a dat fiori. Timpul se dezlipea de ființă *în detrimentul meu*. Nu mai era *nimeni*, nu mai era decât timpul. De atunci, nu mai trăiesc decât în mod accidental evenimentul ; nu mai trăiesc decât în absența evenimentului, în timpul care nu se coboară la eveniment" (*C*, 631). Am putea afirma că existența lui Cioran păstrează urmele acestei experiențe importante, tot ceea ce ține de contingent sau de evenimențialul lipsit de semnificații majore devenindu-i complet străin.

Timpul este adesea văzut ca dușmanul său redutabil, ca un adevărat oponent : „Misiunea mea este să ucid timpul și a lui este să mă ucidă la rândul său. Ne simțim bine între asasini" (*Œ*, 1465). Armata timpului este compusă din clipe simetrice, supuse acestuia, și după modelul tragediei shakespeariene *Macbeth*, Cioran declară că a trăit dintotdeauna cu „viziunea unei imensități de clipe mărșăluind împotriva sa. Timpul îmi va fi fost pădurea mea din Dunsinane" (*Œ*, 1339). Autorul speră să redobândească eternitatea și să se elibereze de legile temporalității. Însă experiența eternității depinde de „intensitatea reacțiilor subiective, intrarea în eternitate nu se poate face decât transcendând temporalitatea"; este vorba de căutarea clipelor diferite[3], a momentului epifanic, caracteristic eternității: „Când vorbești de viață spui *clipe*, iar când vorbești de eternitate, *clipă*. Nu este un minus de viață în experiența eternității, în această transcendere a momentelor?" (*Pe culmile disperării* – 1934, *CD*, București, Humanitas, 1990, p. 102). Doar acest moment poate arăta calea spre absolut: „În orice experiență a eternității este un salt și o transfigurare deoarece se pretinde o astfel de încordare prealabilă pentru a ajunge la împăcarea senină din contemplația eternității, încât puțini sunt capabili de ea. Contemplația aceasta nu este importantă prin cât durează, ci prin intensitatea ei" (*CD*, 101). Astfel, trebuie trăit fiecare moment ca atare pentru a depăși imanența „în care ne cuprinde temporalitatea vieții. Trăirea imanentă în viață este imposibilă fără trăirea simultană în timp, deoarece viața ca activitate dinamică și progresivă are temporalitatea ca un atribut constitutiv. Caracterul dramatic al vieții este inconceptibil fără elementul temporal " (*CD*, 102). Observăm că Cioran pare să se refugieze în „transgresarea timpului", „obsesia unui altundeva" fiind doar „ imposibilitatea clipei" (*Œ*, 607).

Omul care vrea să anuleze timpul trebuie să trăiască momentul într-un mod absolut și să dorească să trăiască „ absolutul în moment ", „în abandonarea totală la seducțiile clipei ", putând astfel să realizeze „*eternul prezent*, care nu este decât un sentiment de prezență eternă a lucrurilor": „Prezentul, scos în mod subiectiv din succesiunea clipelor, este ființare, este depășire a nimicului, care nu poate apărea decât acolo unde temporalitatea devine constitutivă pentru existență. (…) Fericiți sunt aceia care pot trăi în moment, care pot trăi prezentul absolut, pe care nu-i interesează decât beatitudinea clipei și încântarea pentru veșnica prezență și eterna actualitate a lucrurilor" (*CD*, 134). Această afirmație denotă și regretul exprimat de Cioran în ceea ce privește imposibilitatea de a obține fericirea și beatitudinea momentului din cauza imposibilității sale de a „trăi în clipă" (*Œ*, 1485).

Momentul revelator favorizează coincidența spațiului cu timpul, o întâlnire neobișnuită, clipa poetică fiind de asemenea conștiința unei ambivalențe. Actul creator se încadrează în domeniul schimbărilor neprevăzute și clipa, în starea sa sintetică, apare, în concepția lui Gaston Bachelard, ca un punct de spațiu-timp, motiv pentru care ființa trebuie înțeleasă ca o sinteză care se bazează simultan pe spațiu și pe timp[4]. Nu este vorba doar de o coincidență a unităților spațio-temporale, ființele par să participe de asemenea la această creație orchestrată de Timp. Totuși, există o posibilitate de scăpare, garant al libertății de a se opune într-un anume fel puterii timpului: „În fraza Timpului oamenii se inserează ca niște virgule, în timp ce pentru a-l opri, te-ai imobilizat în punct " (*Œ*, 606).

În aceste momente de contact cu transcendența, scriitorul se eliberează de timpul linear și face experiența unui timp mai degrabă vertical (Bachelard), clipă în care timpul pare să întârzie sau să capete un ritm diferit, ca pentru a „regăsi identitatea" (Rimbaud) într-un moment vertical. Nicolas Grimaldi consideră că momentul revelației este un „moment de eternitate", „o clipă fără dorință", neașteptat ca „un moment în afara timpului"[5]. De obicei, scriitorul trebuie să aibă o anume disponibilitate de receptare a acestuia și Cioran se referă adesea la fenomenul de uimire care îi lasă „impresia că este în mod absolut 'Altul', complet străin în sine, care este bulversat, care acționează apoi, sau cel puțin, că textul este scris într-o stare literalmente secundă"[6]. Este important să luăm

[3] În prima sa carte în limba franceză *Tratat de descompunere*, întâlnim aceeași imagine, în special în capitolele *En marge des instants* (*Œ*, 590) și *Désarticulation du temps*, unde putem citi, în ceea ce privește clipele în aparență lipsite de conotație esențială: *Clipele se succed unele altora: nimic nu le dă iluzia unui conținut sau aparența unei semnificații* (*Œ*, 591).

[4] Gaston Bachelard, *L'intuition de l'instant : suivi de Introduction à la poétique de Bachelard par Jean Lescure*, Paris, Denoël, 1985, p. 30-31.

[5] Nicolas Grimaldi, *Le Désir et le temps*, Paris, PUF, 1971, p. 262.

[6] Catherine Lépront, *Conférences de Tunis*, Tunis, Institut français de coopération, 2001, p. 4.

în considerare semnificația corespondentului francez „saisissement ”, repetat de Cioran în diverse contexte: faptul de „a pricepe, a-și da seama, a apuca” (artistul își propune să profite de această clipă – sensul activ), dar și „uimire, înfiorare, emoție puternică” (sensul pasiv).

Această disponibilitate de percepție este esențială și se traduce printr-o sensibilitate „exagerată”, printr-o atenție crescândă la micile detalii ale vieții. Faimosul episod al castanei este ilustrator în acest sens: „Pe când mă plimbam la oră târzie pe această alee mărginită de copaci, o castană căzu la picioarele mele. Zgomotul pe care l-a făcut spargându-se, ecoul pe care l-a trezit în mine, și fiorul imens provocat de acest incident mărunt, m-au cufundat în **miracol**, în **beția definitivului**, ca și cum n-ar mai fi existat întrebări, nimic decât răspunsuri. Eram **beat** de miile de **evidențe neașteptate**, cu care nu știam ce să fac. Astfel am fost aproape să ating **supremul**. Însă am preferat să-mi continui plimbarea” (*Œ*, 1279)[7]. Considerăm că această experiență are caracteristicile unei adevărate iluminări, unei epifanii de tip joycian. Banalitatea fenomenului în sine contrastează cu efectele resimțite de eul hipersensibil al scriitorului, care este cuprins de o revelație miraculoasă. Totul pare disproporționat, reacțiile, sentimentele și binențeles decizia finală atât de (ne)așteptată: întoarcerea liniștită la imanență. Această aparentă contradicție caracterizează de fapt ființa cioraniană: preluând modelul lui Baudelaire exprimat în „Mon cœur mis à nu” (1864), în care acesta se referea la „oroarea și extazul vieții ”, Cioran divulgă în *Demiurgul cel rău* ambivalența propriei gândiri: „‘Oroarea și extazul vieții’ – trăite simultan, ca o experiență din interior a aceluiași moment, a fiecărei clipe ” (*Œ*, 1241).

Uimirea este totuși inseparabilă de o revenire în fire evidentă (controlul obișnuit al Eului) și de punerea sub semnul întrebării a unității însăși a persoanei[8]. Cioran își propune uneori cuprindă momentul prezent și încearcă să obțină coincidența timpului scrierii cu timpul trăirii pentru a efectua mai ușor trecerea de la eu la altul: „Trecerea de la mine la sine este cea care contează și care nu are valoare decât dacă o putem reînnoi în fiecare moment, astfel încât eul să fie în cele din urmă complet resorbit de celălalt, în versiunea sa impersonală” (*C*, 859).

Ceea ce ni se pare important de explorat în rîndurile următoare este modalitatea de (re)construire la nivelul scriiturii propriu-zise a acestei experiențe atât de semnificative. Prin ce mijloace este transcrisă? Scriitorul caută forma cea mai potrivită pentru a reda această fulgurație, forma scripturală cea mai adecvată, de exemplu, scriitura fragmentară, prin care încearcă să transpună în scris efemeritatea evenimentului trăit.

Este binecunoscută predilecția lui Cioran pentru scriitura discontinuă, care corespunde haosului în care trăiește omul actual confruntat cu explozia valorilor. Cioran favorizează toate formele de scriitură care caracterizează fărămițarea și distrugerea ființei, o scriitură a „urgenței, a senzației, menită să fixeze vertijuri”[9]. Scriitorul pare să refuze excesele, expresivitatea, spontaneitatea care constituie cuvântul poetic, privilegiind formule în aparență impersonale, ambigue și plurisemantice. Chiar dacă afirmă, mereu într-o formă aforistică, opțiunile în aparență contradictorii ale unui autor: „Ai fie simțul nuanței, fie simțul formulei” (*C*, 255), credem că formula poate fi simultan poetică și încifrată precum o exprimare detaliată.

Prin alegerea unei alte limbi de scriitură, Cioran pare să fi făcut alegerea formei scrierilor sale. „Inspirat ” de „geniul francez al formulei ” (*C*, 122), autorul devine un pasionat al scrierilor scurte, precum eseul, aforismul, maxima, chiar formula. Însă, se inspiră și din formele de scriitură discontinuă din alte spații literare, precum cel german sau american și își declară dorința de a scrie racursiuri à la Emily Dickinson, poeta americană pe care o prefera cu predilecție. Având o pasiune extremă pentru „racursi ” (*C*, 179), Cioran preferă stiluri de scriere destul de neobișnuite cum ar fi „înjurătura, telegrama și epitaful” (*Œ*, 748). Aceste forme de exprimare eliptică subliniază și din punct de vedere formal raportul său strâns cu timpul și componentele sale: durata sau clipa.

Autorul dovedește de altfel, în întreaga sa operă, preocuparea pentru tema temporală și pentru istorie, dezvoltând în mod fragmentar conștiința sa despre timp, care caracterizează omul modern și în special artistul modernității. Admițând existența unui raport între temperament („ritmul fiziologic ” – *Œ*, 900) și stilul unui scriitor, Cioran accentuează ideea unei relații mai strânse între „universul său temporal” și stilul său: „Scriitorul clasic, cetățean al timpului linear, delimitat, ale cărui frontiere nu le depășea, cum ar fi putut practica o scriitură sacadată, contrastantă? El menaja cuvintele, trăia la adăpostul lor. Și aceste cuvinte reflectau pentru el eternul prezent, timpul perfecțiunii, care era al său. Însă scriitorul modern, care nu mai are loc în timp, a trebuit să prefere un stil convulsiv, epileptic” (*Œ*, 900). Această neliniște temporală în care trăiește artistul modern constituie sursa unei scrituri la fel de agitate și tulburate precum existența cotidiană, plasată și ea sub semnul trecerii timpului și a efemerului[10]. Scriitorul trebuie să încerce să găsească „intervalele ”, momentele care scapă repetiției comune a fiecărui gest, deoarece „numai gândurile adevărate sunt cele care apar *între* neliniștile vieții, în intervalele problemelor noastre, în aceste momente de lux care se oferă mizeriei noastre” (*C*, 160). În aceste clipe individul are posibilitatea de a face pasul decisiv spre exterior : „Aceste clipe în care e nevoie doar de o amintire sau chiar mai puțin pentru a aluneca în afara lumii” (*Œ*, 1690). Scriitura încearcă să repete intervalele de libertate absolută, toate vagabondările semnificative.

Alegerea modului „instantaneu” de exprimare se explică prin necesitatea pe care o resimte scriitorul, pe parcurul actului de creație, de a rămâne pe cât posibil fidel caracterului discontinuu al experienței sale. Scriitura este un gest dificil deoarece are ca obiect fixarea a tot ce

[7] Sublinierile ne aparțin.

[8] Didier Anzieu, *Le Corps de l’œuvre*, Paris, Gallimard, 1981, p. 102.

[9] Sylvie Jaudeau, *Cioran ou le dernier homme*, Paris, José Corti, 1990, p. 12.

[10] Sylviane Agacinski, *Le Passeur de temps – modernité et nostalgie*, Paris, Seuil, 2000, p. 21.

este indecis și înregistrarea fugitivului[11]. Numind aforismele „generalități instantanee" și „gândire discontinuă" (*E*, 78), Cioran insistă asupra faptului că gândirea instantanee, chiar dacă nu conține prea mult adevăr, fiind doar o fărâmă din adevărul absolut, cuprinde totuși „un strop de viitor", aspect fundamental în opinia sa.

Descrierea gestului de creație rămâne supusă legilor clipei, fulgurației și conciziei. Cioran preferă să scrie la cald, să producă într-un climat de pasiune, într-o stare de febrilitate (*C*, 71). Scriitorul se străduiește să găsească locul *ideal* pentru a lucra, acolo unde momentul ideal poate fi convocat: „Mi-am mutat masa de lucru de *patru*, de *opt* ori în această dimineață, sperând că voi găsi locul propice pentru a 'munci' " (*C*, 361). Fericirea este atinsă numai dacă formula scripturală este găsită în cele din urmă („nu sunt fericit decât atunci când am găsit o 'formulă' " - *C*, 181), iar căutarea expresiei perfecte devine un fel de încercare finală : „Să găsești o formulă – și să mori " (*C*, 563).

Antoine Compagnon[12] consideră că forța aforismului rezidă în randamentul său instantaneu și în durata versatilă, experimentarea timpului opunându-l plictisului ca experiență indolentă a duratei. În lupta cu gestul scrierii, Cioran resimte o neîncredere crescândă la adresa limbajului și a posibilităților acestuia de a exprima esența lucrurilor vieții. Aidoma scriitorului ceh Ladislav Klíma, limbajul îi pare incapabil să exprime partea subiectivă a gândirii : „tonalitățile și nuanțele de senzații și de sentimente, veleitățile și capriciile, (...) care determină adevărata reușită, valoarea, fericirea – bucuria de a crea "[13]. Cioran vede în individ un „guraliv al universului " (*Œ*, 594) și se dedică lecturii versurilor lui Shelley sau Shakespeare în care poate cu adevărat să simtă „ cenușa cuvintelor " și să asiste la „ruptura transcedentă a cuvintelor sărace născute din folosirea zilnică și ridicate în mod miraculos la altitudinile inimii" (*Œ*, 640). În astfel de opere, miraculosul și transcendentul par să lucreze de partea artistului, actul de scriere având proprietăți „magice", capabile să-l elibereze pe creator de sub tutela timpului: „Gustul perfecțiunii lasă să se întrevadă o rană secretă. Cu cât ești mai *atins* de timp, cu atât vrei să-i scapi. Să scrii o pagină ireproșabilă, o frază doar, te ridică deasupra pervertirilor devenirii. Învingi moartea, prin căutarea perfecțiunii, prin căutarea pasionantă a indestructibilului *prin cuvânt*, prin simbolul însuși al caducității*"* (*C*, 149). Timpul este astfel învins prin propriile simboluri, lucrul asiduu, exercițiul aplicat semnificând o ieșire din imanență și posibilitatea unui contact, chiar efemer, cu transcendența.

Doar momentele de revelație conferă sens existenței și individul pare să dețină cheia universului și a tuturor misterelor : „Nu poți fi mulțumit de tine decât atunci când îți amintești de acele clipe în care, după o expresie japoneză, ai înțeles *aha*-ul lucrurilor" (*Œ*, 1455). Limbajul pare lipsit de cuvinte care să exprime esența acestui adevăr ; poate doar interjecțiile, semne ale uimirii supreme și simboluri ale unei concizii extreme, să se poată apropia într-o anume măsură de o formă de exprimare destul de coerentă și de fidelă stării resimțite.

Momentul revelației este adesea asociat luminii (în special luminii „de dinaintea clipelor " – *Œ*, 1687), constituind un fel de iluminare, dificil de explicat: „Nu sunt un scriitor, sunt cineva care caută; duc o luptă spirituală ; aștept ca spiritul meu să se deschidă spre o lumină care nu are nume în limbile noastre" (*C*, 306). Nenumitul experienței unice este adesea arătat de Cioran și soluția pe care acesta o propune rămâne greu de aplicat: „ Odată ce am înțeles, cel mai bine ar fi să murim pe loc. Ce înseamnă *a înțelege*? Ceea ce am surprins cu adevărat nu se poate exprima sub nici un fel și nu se poate transmite nimănui, nici chiar nouă înșine, astfel încât murim ignorând natura exactă a propriului secret" (*Œ*, 1459). Adevărata caracteristică a înțelegerii este că această intrare instantanee în misterele eterne este însoțită de un fel de pact – o promisiune de tăcere și singurătate.

În concluzie, omul modern aspiră să depășească realul și banalul, experimentând toate modurile de obținere a unui „minim de grație" și a unui „maxim de transcendență"[14]. Cioran rămâne un adevărat pasionat al clipei semnificative în care strălucirea superficială este în mod constant repudiată: „Ar trebui să iubim fulgurantul și nu sclipitorul " (*C*, 65). În miracolul momentului de creație scriitorul își caută materia scrierilor sale, energia gestului și constanța privirii mereu orientate spre un îndepărtat mut și inaccesibil.

Plecare în Deltă (Ionescu Lucreția)

[11] Georges Gusdorf, *Les Écritures du moi*, Lignes de vie 1, Paris, Editions Odile Jacob, 1991, p. 59.

[12] Antoine Compagnon, *Éloges des sirènes*, in *Critique*, nr. 396, 1980, p. 472.

[13] Ladislav Klíma, *Instant et éternité – Intermède philosophique*, Paris, Éditions de la Différence, 1990, traduction du tchèque par Erika Abrahams, p. 67.

[14] Sylvie Jaudeau, *op. cit.*, Paris, José Corti, 1990, p. 102-103.

Adrian Botez

REABILITAREA UNUI ARHANGHEL: „*LA ȚIGĂNCI*”, DE MIRCEA ELIADE[1]

A- PRELIMINARII ȘI DELIMITĂRI: NU PROZĂ „*FANTASTICĂ*” – CI PROZĂ „*MITOLOGICĂ*”...

De la început, trebuie să mărturisim că singura încercare, de până acum, a criticii analitice românești, care s-a apropiat de ceea ce înseamnă “demersul hermeneutic” și, deci, a dat rezulate de relevanță semantică importante, demne de luat în seamă – raportate la nuvela lui Mircea Eliade, ***La țigănci*** – este aceea a clujeanului Ștefan Borbély, din volumul ***Proza fantastică a lui Mircea Eliade – complexul gnostic***[2].

Atâta doar că, și hermeneutul clujean, ca și confrații săi mult mai puțin reverențioși și harnici, față de textul eliadesc, face confuzia – parcă e un blestem moștenit, în critica literară a lumii moderne! – între **proză fantastică** și **proza mitologică**: „prozele fantastice duc, aproape fără excepție, spre moarte, ***La țigănci*** nefiind, nici ea, o excepție, în această privință. E copleșitor cât de înrudite sunt mecanismele fantasticului și cele ale morții din opera lui Eliade (...). Sub regim strict tehnic, discutând morfologia prozelor fantastice ale lui Mircea Eliade, Ioan Petru Culianu (...) distinge între un fantastic de tip quest (căutare) și unul de tip call (ademenire, chemare), sugerând totodată că proza autorului discutat evoluează, în secțiunea sa temporală mediană, de la fantasticul de tip quest la cel de tip call”etc. Dar **ce anume caută** și **de ce anume caută** și **spre ce se duce chematul**, în nuvela ***La țigănci***, nu catadicsește să spună nici Ștefan Borbély, nici excesiv admiratul și citatul (precum Sfânta Scriptură) I.P.Culianu.

Nu ne impresionează în niciun fel trimiterile lui Borbély la I.P.Culianu – căci Culianu nu a priceput nimic din cel pe care și l-ar fi dorit Maestru pe Mircea Eliade doar pentru a parveni, iar nu pentru a se iniția. Mai curând Ștefan Borbély ar fi trebuit să fie atent la definiția dată fantasticului de către Tzvetan Todorov[3], pe care-l citează mecanic, observându-se cum complexul față de personalitate produce pareză cerebrală: „fantasticul este un caz particular al categoriei mai generale de «viziune ambiguă»” – și, dacă ar fi analizat/investigat nuvela căutând „ambiguități de viziune”, ar fi remarcat, dimpotrivă, **o admirabilă coerență a viziunii** din nuvela ***La țigănci***, coerență pe sub/peste evenimențialul istoric, **coerență în registru sacral**.

FANTASTICUL implică ieșirea din realitatea contingentă, dar nu și intrarea într-o altă realitate – **ci într-o falsă realitate, într-un surogat de realitate**. Pe când **MITOLOGICUL** presupune **tocmai ieșirea din realitatea contingentului (considerat mult prea sărac/sărăcit de realitate!!!), și intrarea într-o altă realitate, net superioară caltativ – REALITATEA ESENȚELOR, ARHEILOR[4]. Realitatea Sacralizării/Resacralizării[5].**

Nu trebuie, deci, nici făcută, nici sugerată, confuzia între **mitologia morții** (deci, o **suprarealitate**, nu o **nonrealitate**!!!) și **fantastic** – cum, din păcate, se face, la Ștefan Borbély: „E copleșitor cât de înrudite sunt mecanismele *fantasticului* și cele ale *morții,* din opera lui Eliade”[6].

Tot ce scrie un spirit genial – de tipul Eminescu, Creangă, Caragiale, Mircea Eliade, Vasile Voiculescu etc. – intră, fără niciun dubiu, în zona **mitologicului**, în niciun caz a fantasticului.

E uluitor cum spirite critico-hermeneutice foarte rafinate, cum este și cazul lui Ștefan Borbély, sunt în

---

[1] Trimiterile se fac la volumul Mircea Eliade, ***În curte la Dionis*** (a se observa, chiar în titlul nuvelei, care dă titlul volumului, „eminescianizarea”... – ***Sărmanul Dionis***...), Cartea Romnânească, Buc., 1981.

[2] Ștefan Borbély, ***Proza fantastică a lui Mircea Eliade – complexul gnostic***, Apostrof, Cluj-Napoca, 2003.

[3] Tzvetan Todorov, ***Introducere în literatura fantastică***, Univers, Buc., 1973, p. 51.

[4] Aderăm, aici, la opinia lui Eugen Simion, ***Scriitori români de azi***, Cartea Românească, Buc., 1976, vol. II, p. 320, p. 335 și p. 329: „Miticul continuă, deci, să existe, într-o lume dasacralizată, transcendentul se manifestă în gesturile cele mai banale ale individului care, fără să știe, poartă cu sine tiparele, riturile străvechi”; apoi: „(...) sugestia unui substrat mitic în existența de toate zilelele”, respectiv: „A citi simbolurile într-un text cu suprafețe realiste netede e a dezvălui mesajul ascuns în straturile adânci ale creației”. Dar nu orice creație „artistică”: Creația lui Dumnezeu!... Supremul (și, în definitiv, UNICUL autentic) Artist! Și, deși formulează un incipit de frază ambiguu și chiar cu grave semne ale erorii, E.Simion sugerează, în subtextul textului continuat, adevărul/realitatea mitologic/ă: „Eliade alege în mod deliberat indivizi simpli pentru a revela în ei o realitate spirituală profundă: Dumitru, Gore Iancu, Gavrilescu sunt cai **răpciugoși, în care se ascunde sufletul nobil al sacrului** (s.n.)”. Păcat că revelația lui E. Simion se oprește aici...

[5] Este ceea ce „concede”, oarecum, Eugen Simion, în ***Scriitori români de azi***, Cartea românească, Buc., 1976, p. 321 – dar trebuia preluat și nuanțat de „urmași” – ceea ce nu este cazul, privind toate scrierile „moderne”, care, cu obstinație, refuză să desprindă categoria de „mitologic”, de cea de fantastic”: „Din consultarea miturilor poate ieși o nouă mitologie, și acesta este sensul spre care împinge (cu îndreptățire) M.Eliade fantasticul”.

[6] Ștefan Borbély, op. cit., p. 121.

stare să despice firul în patru, dar „nu văd pădurea din cauza copacilor”! De fiecare dată, în cazul spiritelor geniale autentice (nu histrionice!), intervine auto-conștientizarea faptului că drumul narativo-inițiatic este propus, totuși, în regim „socializant”, adică pentru un receptor uman mediocru, iar nu pentru divinitate. Ca urmare a autocenzurii spirituale, a semnalului de alarmă al omului social, din interiorul Spiritului Genial – autorul de geniu concede că este nevoie de „firul Ariadnei”, de „cheie”... Și, fără excepție, **o oferă (cheia...)** – dar demersul său generos este taxat, mereu, ca **imposibil/incredibil**!... – tocmai de cei care ar avea mai multă și reală nevoie de această „cheie” a labirintului, deschis de Spiritul inițiat, pentru a reverbera-reitera fenomenul de inițiere, prin intermediul novicilor-cititori/receptori...

Nu se observă suficient, în acest sens (deși Eugen Simion a afirmat-o, primul, în mod direct: „Filiația ce se poate stabili în cadrul literaturii române duce, în cazul lui Eliade, la Eminescu”[7] – dar și prin trimiterea comparatistă la romantici, în genere, ca exploratori-pionieri ai MITULUI – Eliade-Poe/Hoffmann..., în ***Scriitori români de azi***, vol. II[8]), filiația directă a Spiritului Eliadesc, din Spiritul Eminescian. Așa cum Eminescu presară, peste tot, în scrierile sale de esență hermetică (de tipul ***Scrisorilor, Luceafărului, Memento mori, Povestea magului, Mitologicale*** etc.) „boabele de grâu” ale drumului spre „fundul pădurii tainelor”, tip Hänsel și Gretel... – așa și Mircea Eliade „presară”, mai mult chiar, **insistă obsesiv**, până la exasperarea cititorului/receptorului, pe elementele de „descuiere”/„hei” ale semanticii textului... – dar pas’ de fă să priceapă acest lucru, pe niște hermeneuți de tip „social”, de grup/„familie” (ceva de tipul unei Mafii Spirituale...), care nu pot merge altfel decât ca ***Orbii*** lui Pieter Brueghel cel Bătrân[9], ținându-se unul pe altul, de mână, și căzând, inevitabil, unul peste altul, în groapa eșecului hermeneutic!

*

B-REALITATEA ARHANGHELULUI

Pe ce insistă Eliade, chiar din prima pagină a nuvelei ***La țigănci***? Înainte de toate (pentru că repetițiile obsesive constituie specificul acestei nuvele!), pe „**colonelul Lawrence**” (relevanța în text, prima pagină – sub ambele forme „**militare**”: „colonelul Lawrence”, respectiv „**colonelul**”– ca și în finalul romanului ***Nuntă în Cer*** – unde apărea Colonelul-Călăuză Mistică pe MUNTE!!!...: 5 apariții! – plus începutul de reluare a „mitului Lawrence”, la p. 40, când se intră în macrolabirintul-București, din nou, prin tramvai...) și pe cuvântul SABIE, în expresia „**l-a lovit ca o sabie**” – ambele relevanțe textuale fiind „opera” Logos-ului despre Logos al pesonajului numit **nu altfel decât GAVRILESCU!!!** (relevanța în text, prima pagină: 4 apariții – „Era o frază care mi-a plăcut, o frază foarte frumoasă, despre arșița care l-a întâmpinat pe el, pe colonel, undeva în Arabia și care **l-a lovit în creștet**, **l-a lovit ca o sabie**...Păcat că nu pot să mi-o aduc aminte cuvânt cu cuvânt...Arșița aceea teribilă a Arabiei **l-a lovit ca o sabie**. **L-a lovit în creștet ca o sabie,** amuțindu-l” – s.n.). Mai mult de atât nu putea face Eliade – care nu și-a putut imagina că hermeneuții de clasă sunt și surzi, ca apanaj, probabil, compensatoriu, al calității declarate... de hermeneuți... (Din păcate, Ștefan Borbely, în loc să se ocupe de mitul lui Lawrence-**Colonelul,** în sensul de **Maestru Inițiatic, în zona „Arabiei Felix”-alchimico-mistice, adică a Stăpânilor Solari...** – se ocupă de istoria celui de-al doilea război mondial...[10]).

Apoi: întrebarea firească este cum de apare, în discursul lui Gavrilescu, Arabia, în contextul arșiței românești? Coincidență? Nu merge, atâta timp cât avem de-a face cu un scriitor inițiat esoteric – nu cu unul oarecare: Arabia Felix și Dacia Felix – problemele dezbătute de Vasile Lovinescu, în toate cărțile sale – de la ***Creangă și creanga de aur*** și până la ***Mitul sfâșiat, Jurnal alchimic*** etc... Și de ce reacția de „amuțire”, în fața „loviturii cu sabia”?... „Mutenia” este stare sacrală, denumind reacția spirituală față de Revelație.

În Realitatea Arheilor, care este, oare, personajul „militar”-celest, înarmat cu SABIE? Evident, ARHANGHELUL. Și care dintre Arhangheli poate funcționa, în această nuvelă, din cei 12 (care-și „rotesc” epocile/lumile)? Evident, GABRIEL/GAVRIIL. Dar de ce se numește el „Gavrilescu”? De ce această „coadă a păcatului” – „-escu”... – „coadă” care-l fixează, punitiv, în spațio-temporalitatea istorică (de fapt, vom vedea: istorico-mitică...) – BUCUREȘTI (aparent, la început de secol XX... – căci apare, ca limită pentru căldura infernală – anul 1905 – dar ca an depășit ÎN URMĂ! – ceea ce este semnalul pentru cititor: nu te crampona de temporalitatea prezent/trecut/viitor, ci de **funcția cifrelor**, prin care se depășește simpla succesivitate temporală...)? Evident, pentru că a păcătuit! Dar ce păcat poate dezvolta un Arhanghel, pentru **a sta El** SUB Sabie – în loc **să țină El lumea** „sub sabie”...? Din câte ne spun Sfintele Scripturi (singurele pe care ne putem baza, în discuțiile teologico-sacrale) – păcatul cel mai mare, pentru care au fost alungați din Paradis atât Arhanghelul Satana, cât și Omul – este NEIUBIREA!!! Și, adiacent, TRUFIA... (Tradusă, în nuvela lui Eliade, prin pretenția lui Gavrilescu de a fi considerat ARTIST... – adică, substitut al Unicului Autentic Artist – Dumnezeu...Demonism-luciferismul Arhanghelului căzut prin obstinația **Neiubirii**, deci decăzut din funcția de cooperant al lui Dumnezeu la Opera de Artă-Lumea, nu este sesizat de către Ștefan Borbély, care ia în serios pretențiile lui Gavrilescu[11], deci îi acceptă, implicit și nejustificat, IMPOSIBILITATEA REABIILITĂRII/SOTERIOLOGIEI: „Un indiciu de interpretare ne este oferit de un mic amănunt, asupra căruia Gavrilescu nu ezită să insiste cu obstinație: că el este un «artist»,

[7] Eugen Simion, ***Scriitori români de azi***, Cartea Românească, Buc., 1976, p. 337.

[8] Eugen Simion, ***op. cit.,*** pp. 331-335.

[9] Pieter Brueghel cel Bătrân (1525-1569), ***Parabola orbilor*** (1568).

[10] Ștefan Borbely, op. cit., pp. 135-136.

[11] La fel și Eugen Simion, op. cit., p. 330: „(...)eroul este un artist (cineva, altfel zis, care vrea să creeze o altă realitate, o realitate *iluzorie*) (...). Gavrilescu vede realitatea zilnică prin oglinda iluziei lui (arta).”

camuflat, în urma vicisitudinilor cenușii ale vieții, într-un rutinier profesor de pian. Astfel, existența sa e dominată de logica *dublului*, bovarismul existenței artistice «pure»”[12] etc. – hermeneutul clujean trecând, cu nonșalanță, peste importanța cosmică a PĂCATULUI, în doctrina soteriologiei creștine...). **Neiubirea de Dumnezeu** – care se face simțită, în cosmosul sacral eliadesc, prin Neiubirea de **Principiu Creator-Demiurgic** – FEMEIA. Nu degeaba Hildegard-Iubirea Autentică-Eros Agapé stă sub semnul cifrelor complementare 7–14: 7=Numărul Proto-Creației, iar 14 – este numărul ivit din 7, prin păcatul adamic: dublarea lumii, dar și păstrarea unității mistice a Lumii: „precum în cer, așa și pre pământ”... (de aceea, este atât de important pasajul găsirii ușii care duce la Hildegard, atât sub semnul lui 14, cât și sub semnul lui 7=**Originaritatea Creației**: „Gavrilescule, șopti, atenție, că iar ai făcut o încurcătură. Nu 13, nu 14, ci 7[n.n.: adică, nu **de-dublare**, prin păcatul originar, și, în consecință, nici **situarea sub semnul Demonului/ Demonismului și al Morții**...]. Așa a spus baba, să numeri șapte uși”... – nu, Gavrilescu nu „greșește din nou drumul”[13], cum afirmă Ștefan Borbely – ci-l conștientizează, în dubla sa valență: ante-păcat și post-păcat...). Trădarea lui Dumnezeu este figurată prin trădarea față de Femeie – Femeia Marianică, Femeia Divinei Stabilități-Fidelități, Femeia-Singura Constantă a Lumii acesteia...

Singurul hermeneut al lui Eliade care observă „pădurea”, dar nu intră profund în ea, în ea, de frica... „copacilor”, este Ștefan Borbély, care, deși își dă seama că numele lui Gavrilescu trimite la Arhanghelului Gabriel/ Gavriil, trece peste acest lucru fundamental, în plan mitologico-sacral, ca pe lângă un amănunt oarecare, nesemnificativ și fără implicații în dezvoltarea și structurarea semantică a textului eliadesc: „Numele protagonistului sugerează, de aeemenea, o dedublare, prin analogia cu Arhanghelul Luminii, Gabriel (Gavriil), al cărui nume semnifică – după N.Manolescu: ***Dicționar biblic de nume proprii și cuvinte rare***, 1995, p. 141) – «Puternicul (eroul) lui Dumnezeu sau eroul (meu) este Dumnezeu. Dumnezeu este tare. Viteazul lui Dumnezeu»[14].” Și, din chiar momentul nașterii Revelației Arhanghelului – Revelația lui Ștefan Borbély moare... Borbély contină să creadă și să insiste, cu obstinație, pe tema „dublului” (o foarte stimabilă temă romantică – dar și Eliade, ca și Eminescu, sunt superiori romantismului, prin viziunea lor magico-mitologică...): „Omul trăiește, simultan, mitic și istoric, istoria devenind, astfel, hierofanie mitică de registru inferior, degradat”[15]. Bineînțeles că, privind lucrurile neaplicat, ci filosofic, Ștefan Borbély are dreptate – dar Eliade este, înainte de orice, creștin... Gavrilescu este fostul Arhanghel iudeo-creștin, iar nu buddhist... La fel, Generalul Grădinii Paradisului nu poate fi decât Dumnezeul Creștin... De aceea, încercarea lui Ștefan Borbély de a arunca istoria în iluzie este, după

Peisaj (Lerian Mircea)

opinia noastră, greșită: creștinismul concepe lumea aceasta foarte reală – căci, dacă n-ar fi reală lumea expierii păcatului Omului, n-ar putea fi reală nici mântuirea Omului... Nu, Gavrilescu-ex-Arhanghelul pededepsit, trebuie, din păcate, să efectueze drumul reinițierii, printr-un infern-labirint foarte real... – deci, succesiv, în raport cu fosta lui condiție arhanghelică... – iar reabilitarea arhanghelică va fi, pe cale de consecință, un act succesiv, iar nu de concomitență/simultaneitate, față de ipostaza infernalizată, trecută prin treptele reinițierii/ pelerinaj (istovitor, pe la absolut toate vestigiile păcatului), a Arhanghelui – ipostază numită, derizoriu, **Gavrilescu**...Da, evident, Ștefan Borbély are dreptate să remarce că, în partea a doua a „pelerinajului” reinițierii, Gavrilescu este dominat de volitiv – dar tot în linia creștină, a TEANDRIEI, colaborării dintre Om și Dumnezeu, pentru mântuirea primului: „pe când a doua oară, el caută și găsește drumul de unul singur, voluntar”[16]... Nu chiar de unul singur, căci aceasta ar presupune să ignorăm personaje mascat (dar foarte puțin voalate...) divine, precum Costică Mnezicul (este primul care-și amintește de „istorie” – de Elsa, Gavrilescu...), care preia o parte din funcția expiatorie și exorcizatoare, a „pelerinajului gavrilescian”...sau Vizitiul-Charon...chiar Nevăzutul (dar resimțitul, la nivel olfactiv, prin parfumul FLORILOR...) General – și cum se poate uita de Baba/Bătrâna Lumii, fără de indicațiile căreia nu nimerea Gavrilescu Zona Re-

[12] Ștefan Borbely, op. cit., p. 122.
[13] Idem, p. 130.
[14] Idem, p. 125.
[15] Idem, p. 127.
[16] Idem, p. 129.

Demiurgiei Ființei („camera”-uter nou/înnoit, 7-14) – Babă care, urmând linia de semne trasfiguratorii/expiatorii, devine Regina Nopții...Da, e-adevărat că Gavrilescu a făcut, el, primul pas al redompțiunii/reîmpăcării cu Dumnezeu: a renunțat, de bună voie și a cedat luciferismul... „credința” în trufașa formulă: „Eu am fire de artist” – deși știe că are și păcate...Or, Artistul-Creatorul trebuie să se curețe/lustreze, pentru a deveni Jertfa Creației Manolice Durabile...în eternitate!

*

C-EPOCA ARHANGHELULUI MIHAIL

Iată ce afirmă și mărturisește cărturarul german Emil Bock, despre Epoca Arhanghelului Gabriel, spre deosebire de cea ulterioară, numită Epoca Arhanghelului Mikaël: „**Arhanghelul Gabriel este Arhanghelul sever care, odinioară, a trebuit să-i izgonească pe oameni din Paradis**. (...)“**Arhanghelul Mihail este sever și el, dar misiunea lui este de a-i readuce pe oameni în Paradis** (s.a.), așa cum spune îngerul, în vechile colinde de Crăciun: „Treptat vreau să vă chem iarăși la Mine.” (...) Nu suntem oare izgoniți zi de zi din Paradisurile ce ne-au mai rămas? Izgoniți de mai multă vreme din Paradisul naturii, din Paradisul artei adevărate, omenirea nu și-a dat pe deplin seama de toate cele petrecute cu ea. Astăzi este izgonită fără cruțare și din paradisul confortului și tihnei burgheze[17]. Lumea devine tot mai puțin paradisiacă. Izgonirea din Paradis pare a se desăvârși tocmai în zilele noastre.

(...) Căci noi oamenii nu suntem din această lume. Noi trăim în ea, dar adevărata noastră ființă a coborât dintr-o altă patrie, în lumea de aici, care-i este străină. Și se va cere o muncă îndelungată și grea, pt. ca splendorile spiritului să poată fi aduse în lumea străină în care trăim aici pe Pământ, așa încât și lumea de aici să devină o patrie, în sensul adevăratei noastre ființe (...) Iar dacă, acum, Mihael declară paradisurile pământești nule și neavenite, sfărâmându-le și distrugându-le, aceasta nu înseamnă o izgonire dintr-un paradis real: Mihael o face în scopul ca omul să-și aducă aminte de paradisul pierdut, acel al lumii spirituale, sau cel puțin să se lase cuprins de dorul, de nostalgia fierbinte după Paradisul lumii spirituale, după lumea obârșiei sale (...). Distrugerile din jurul nostru, atât de caracteristice timpului mihaelic, au misiunea de a ne reîncetățeni în lumea spiritului, căreia îi aparținem cu ființa noastră adevărată și care, apoi, firește, trebuie sădită și pe Pământ.

Rostul lumii anterioare, cea gabrielică, pare să dezvolte în omenire știința naturală și tehnică. Acestea sunt darurile făcute de Gabriel omenirii. Prin știință și realizările tehnicii, oamenii au fost ajutați să se familiarizeze cu fenomenele lumii pământești. Dar timpul propriu-zis al științelor naturale și al tehnicii este astăzi depășit (...) Dacă nu-și vor îndrepta, de acum înainte, privirea spre cele spirituale, oamenii nu vor mai înțelege nici măcar natura (...) Oamenii, de fapt, s-au săturat să mai gândească. Mulți din generația tânără s-au desobișnuit a mai gândi și se lasă pradă, din nefericire, acelei apatii în care soldații au trebuit să se refugieze în război, spre binele sau spre răul lor. Iar aceasta, se spune, este „atitudine”. Dar omul de azi nu e altceva decât o plicticoasă și superfluă părticică a creațiunii, dacă nu gândește, dacă nu aprinde din nou în suflet curajul de a gândi. Dacă misiunea epocii lui Gabriel era de a face **știință naturală**, misiunea epocii lui Mihael e de a dezvolta **știința spirituală** – de a adăuga, la cunoașterea naturii, cunoașterea spiritului. Fiecare trebuie să se străduiască, cu entuziasm, să înțeleagă și înlănțuirile spirituale ale lumii, ceea ce-l va face să-și dea seama că suportul lumii se află tocmai **acolo unde simțurile și experiențele cercetătorilor naturii nu mai pătrund** (s.a.).

În epoca lui Mihael, esențialul nu-l constituie învelișul în care trăim, ci **omul lăuntric care trebuie să ajungă la sine însuși, uneori luptând chiar împotriva eredității** (s.a.), sfărâmându-i cătușele (...). **Ereditatea era deviza lui Gabriel[18] – libertate, inițiativă sufletească reală, lăuntrică, practică – iată deviza epocii lui Mihael** (...) Comunitățile care sunt din nou create și cultivate din spirit, formate și clădite cu răbdare, devin celulele embrionare ale unei culturi noi (...) Spiritul necruțător trece încă o dată și nu se lasă până ce nu cade și ultima frunză din pomii golași. Ce vrea spiritul toamnei? El vrea ca cele vechi să se dea de-o parte și să lase locul celor noi (..) Mihael este puterea stimulatoare.”[19]

Din cele spuse de Emil Bock, se poate tălmăci și mesajul esoteric inscripționat sub icoana Arhanghelului Mihail: „Spre inimile cele necurate, care vin întru preacurata casă a lui Dumnezeu, fără milă întind sabia mea.” Din 1871, misiunea de Călăuză a Neamului Metafizic Românesc a fost preluată de către Eminescu-Aminul – iar în secolul XX, ștafeta a fost preluată, în condiții de mare tragism și ambiguitate semantic-ontologică, de către un spirit mare, Spitus Rector al veacului XX (prin relansarea, mondială, generoasă – a conceptului de „homo religiosus”): Mircea Eliade. Dintre cei Trei Magi ai Prozei secolului XX – Sadoveanu, Rebreanu, Eliade – , doar ultimul l-a cunoscut/recunoscut pe Arhanghelul Epocii – MIKAËL – și, cu profundă demnitate și noblețe, nu s-a dezis de el, până la sfârșitul misiunii sale terestre...

INIMILE CELE NECURATE sunt inimile prea legate de materialitatea lumii, prea adânc marcate de contactul cu forțele luciferice și cu cele ahrimanice. NECURAT, pentru epoca și misiunea lui Mihael, este cel care refuză să elibereze traseele pe care omul trebuie să se înscrie,

[17] A se observa cât de înțepenit este Gavrilescu în obiceiuri spațio-temporale...Tortura sa „infernală” constă tocmai din a nu găsi spațio-temporalitatea „așa cum a lăsat-o”...

[18] A se observa cât de neajutorat este Gavrilescu, atâta timp cât nu se întemeiază pe „ereditatea Logos-ului”, adică pe „spusele stuenților”, cărților etc. – până când n-o reîntâlnește pe Hildegard, cea care vine din Paradis, unde a bătut ceasul noii epoci – Epoca Mihaelică, a inițiativei, a libertății spirituale, nondependente de „mărunțișurile din **pălăria de scamator/pălăria de paie** a Tehnicianului Rațional”...

[19] Emil Bock, ***Epoca Arhanghelului***, în revista ***„Das Goetheanum”***, nr. 6/ 1997 (trad. : dr. Ionel Preutu.).

pentru a revedea Paradisul, cel ce blochează drumul spre Hristos-Lumina Paradisului, cel ce refuză să lase locul celor noi – de fapt, al celor ÎNNOIȚI, al celor care acceptă să concureze la transfigurarea mântuitoare. SABIA ÎNTINSĂ FĂRĂ MILĂ curățată de spiritele încrâncenate în mlaștină și învechite în rău – calea spre Paradis a omului. Această sabie arhanghelică nu poate avea milă de cei ce spun, și vor să-i convingă și pe alții, că nu există decât starea de materialitate, de confort pământean – iar nu starea spirituală de Paradis. Sabia arhanghelică, în definitiv, face loc ***NOULUI TESTAMENT***, înlăturând, fără menajamente, îmbâcsitul și prea greul de materialitate ***VECHI TESTAMENT***. Aici și stă problem **neamurilor învechite**, aceasta însemnând „cu MISIUNE EPUIZATĂ" (sau RATATĂ!) – care refuză să se dea la o parte din calea NEAMURILOR NOI, a NEAMURILOR CRISTICE. Dar aceasta nu va împiedica marșul triumfal al lui Hristos!

Citățm, pentru încredințare, iarăși, din același EMIL BOCK: „Oamenii își vor da seama că tot ce era considerat până acum ca valoros, nu mai e bun de nimic și nu poate duce în viitor la progrese reale (...). Până la urmă, însă, oamenii nu vor mai avea încotro, decât să primească ceea ce s-a dat ca merinde noi, încă înainte de izbucnirea marilor furtuni războinice."

*

D-CIFRELE SACRE, TRAMVAIUL ... „DESCENSOR" ȘI TRĂSURA ... „ASCENSOR"! CHARON-VIZITIUL ȘI DUMNEZEU-GENERALUL

Să băgăm de seamă, încă de la început, CIFRELE – simbolurile numerice. Sunt deosebit de frecvente – deci, în viziunea lui Eliade, numerologia are o semnificație deosebită. „E teribil de cald! spuse el (n.n.: un bătrân care „pe genunchi ținea cu mare grijă o cutie de tablă" – SIMBOLUL LUMII ÎNCHISE, A MISTERELOR... – îl vom mai întâlni, tot în tramvai, schimbând banii, adică schimbând parolele sacre, de acces la Lumea Sacrală...) deodată. Nu s-au mai pomenit așa călduri din 1905!..."

De observat aranjamentul cifrelor în CIFRĂ: 1+9 +sincopă (de fapt, „zero" este semnul unui ciclu-cerc existențial depășit-epuizat)+5...Deci, 10 (Numărul lui Dumnezeu-Creatorul, dar și al Universului-cu-Creator[20])+cădere, din Paradisul-ca-Ciclu-Implicit, în ciclu existențial explicit+5 (jumătatea lui 10: 3+2, adică treimea sacră, amestecată în duplicitatea/instabilitatea lui 2...)[21].

Ce este cu tramvaiul acesta, în care un bătrân exprimă, cu bruschețe, ceea ce, oare, se simțea de către ceilalți? – sau este doar o avertizare, pentru un anume personaj, descins, fără voia lui, deci neobișnuit cu căldura „teribilă" (traducem: sacral-infernală) – și singurul personaj care intră în dialog cu Bătrânul este Gavrilescu – restul (și există „restul", pentru că se zice: „Gavrilescu zărise un loc liber") este o entitate tăcută și adaptată la căldura din tramvai – sau, în limbajul lui Gavrilescu, în căldura de „sub sabie"... Și, după episodul de la „bordeiul țigăncilor" – expulzarea lui Gavrilescu se va face tot în

[20] Cf. Elipas Lévi, ***Chei Majore și Pantaclul lui Solomon***, Antet, Buc., 2000: „**Zece** – corespunde Literei ebraice Jod; Hieroglifa Roata Norocului; Malkuth; Regatul lui Dumnezeu. Universul vizibil. Principiul natural al lucrurilor supranaturale".

Cf. Jean Chevalier/Alain Gheerbrant, ***Dicționar de simboluri***, Artemis, Buc., 1995, vol. III, p. 488:"**Zece** e numărul tetraktys-ului pitagoreic: are sensul de totalitate, de desăvârșire, de întoarcere la unitate după desfășurarea ciclului primelor 9 numere, simbolul creației universale, în numele căruia se rostea jurământul (...) tetraktys-ul, în care se află izvorul și rădăcina Naturii veșnice (...). Totul derivă din el, totul urcă spre el – imagine a totalității în mișcare (...). Exprimă viața și moartea, alternanța, sau mai curând coexistența lor fiind legată de acest dualism. (...)Ansamblul legii defalcate în 10 porunci, care sunt, de fapt, una singură".

[21] Cf. Eliphas Lévi, ***Chei majore și Pantaclul lui Solomon***, Antet, Buc., 2000: „**Ternarul** – Mama Generatoare-Generarea, corespunde Literei ebraice Ghimel; Împărăteasa-Apa; Primul Număr Sacru; Triunghiul lui Jehovah; Mercurul Înțelepților. **Binarul** este primul număr; este unitatea multiplicată prin ea însăși; corespunde Literei ebraice Beth – Papesa. Numărul **Cinci** al literelor și cincisprezece al Căilor; corespunde Literei ebraice Hé; hieroglifa Marelui Hierofant, Quinta Eternă; Numărul Științei Binelui și Răului. Litera Femeii și a religiei. Pentagrama angelică sau diabolică. "

Cf. Jean Chevalier/Alain Gheerbrant, ***Dicționar de simboluri***, Artemis, Buc., 1995, vol. III, p. 367: „Numărul **trei** este pretutindeni un număr fundamental. El exprimă o ordine intelectuală și spirituală, întru Dumnezeu, în cosmos sau în om. El sintetizează tripla unitate a ființei vii sau rezultă din îmbinarea lui 1 cu 2 – produs, în acest caz, al împreunării dintre cer și pământ (...). Primul număr impar, este numărul Cerului, iar 2 – Numărul Pământului. (...). Trei, spun chinezii, este numărul perfect (cheng), expresia totalității, a desăvârșirii: nu i se poate adăuga nimic. El înseamnă desăvârșirea manifestării: omul, fiu al Cerului și al Pământului, completează Marea Triadă. (...)Pentru creștini, este perfecțiunea unității dumnezeiești: Dumnezeu este Unu în trei persoane. (...)Trei este și numărul principiului masculin, la dogoni și bambara. (...)Cifra 3 trimite și la nivelurile vieții umane: material, rațional și spiritual sau divin, ca și cele 3 faze ale evoluției mistice: curățire, iluminare, unire."

Cf. Jean Chevalier/Alain Gheerbrant, op.cit., vol. I, p.452: „**Doi** – simbol al opoziției, al conflictului, al răsfrângerii, acest număr semnifică echilibrul realizat sau amenințări latente. Este cifra tuturor ambivalențelor și dedublărilor. (...) Pentru că semnifică Principiul Feminin, numărul doi era, în Antichitate, atribuit Mamei. (...)Germene atât al unei evoluții creatoare, cât și al unei evoluții dezastruoase. (...) Simbolizează Dualismul (...) multiplicarea, instabilitatea (...)."

Cf. Jean Chevalier/Alain Gheerbrant, op.cit., vol. I, p.310: „**Cinci** este număr al unirii, număr nupțial, așa cum spun pitagoricienii; mai e și număr al Centrului, al armoniei și echilibrului. El va reprezenta deci cifra hierogamiilor, însoțirea principiului ceesc-masculin (3) cu cel pământesc-al mamei (2). (...)Cinci mai este simbolul omului (având brațele desfăcute, acesta pare dispus în 5 părți sub formă de cruce: cele 2 brațe, bustul, centrul – adăpost al inimii – cele 2 picioare). De asemenea, simbolizează universul: două axe, una verticală și una orizontală, trecând printr-un același centru; ordinea și pefecțiunea; și, în cele din urmă, voința divină, care nu poate dori decât ordinea și desăvârșirea. (...)La japonezi – cele 5 elemente: pământ, apă, foc, vânt, spațiu. (...) În Islam, 5 este cifră fastă: pentagrama celor 5 simțuri și a căsătoriei."

zona „tramvaiului”... după care mijlocul de locomoție se va numi „ o trăsură cu un cal”.

Dacă pornim de la premiza că Gavrilescu nu este altcineva decât **Arhanghelul Gabriel/Gavriil,** pedepsit pentru încălcarea Legii Fundamentale a Lui Dumnezeu, evidențiată în ***Epistolele*** celui mai mare teolog al lui Hristos, Apostolul Pavel („Dacă Dragoste nu e, nimic nu e...”) – atunci înseamnă că tramvaiul nu poate fi un vehicul banal, terestru... – ci un fel de „lift/ascensor”, care devine..”. DESCENSOR”! – coboară în infern, sub semnul „mașinismului” modern (întreaga modernitate, prin însăși esența ei alienant-spirituală, este demonică...) – și se întoarce în Paradis, sub semnul tradiției: „trăsura cu un cal”. Sau, dacă tot e vorba de vehicule ale tranziției sacrale, „trăsura cu un cal” (și cu un vizitiu, despre care, ÎN SFÂRȘIT, Gavrilescu va afirma, izbăvitor pentru sine: „Ai fire de artist” – renunțând la trufia luciferică, de a se autoproclama pe sine Artist...cedând calitatea de Artist, prin lepădarea sa de luciferism și prin intermediarul „vizitiului-birjar” de trăsură-dric[23] – singurului Artist Cosmic: DUMNEZEU...) – „TRĂSURA/DRIC” este, de fapt, „LUNTREA LUI CHARON” (concluzia se impune de la sine: „vizitiul/iubitor de CAI PSIHOPOMPI și de FLORI DIN GRĂDINA GENERALULUI/DUMNEZEU nu poate fi decât Charon... – un Charon trecut, însă, prin „miresme” creștine... – a se vedea că Revelația Prezenței Bisericii/ Hristos-Dumnezeu, pentru Gavrilescu, se face abia prin „intrarea în scenă” a Vizitiului...: „În dreptul bisericii se opriră amândoi (n.n.: Vizitiul și Gavrilescu) să respire parfumul florilor”[24] – iar călătoria /plimbarea spre „pădurea-vis” (după ce îndrăgostiții-reabilitații androginici, total-respiritualizații, trec prin zid: „ieșiră fără să mai deschidă poarta”... – este, în fapt, reîntoarcerea în tărâmul celălalt... Adică, REABILITAREA ARHANGHELULUI... – iar nu „imersiunea în vis și în moarte”[25], cum afirmă Ștefan Borbély...

*

E – BĂTRÂNUL LUMII ȘI BĂTRÂNA LUMII. CINE/ CE/UNDE „E RUȘINOS!”? FETELE ÎMPĂRATULUI ROȘU: SCARA RUPTĂ-*ELSA* ȘI SCARA BUNĂ-*HILDEGARD*

Până când vom lămuri mai bine ce-i cu reabilitarea aceasta necesară, și de ce se face, și de ce nu se face în alt moment decât cel în care se face etc. – să remarcăm că, în spațiul mitico-labirintic al Bucureștiului, există PERECHEA SACRĂ, prin care Arhanghelul Gabriel/Gavriil este intens „prelucrat” spiritual: Bătrânul și Bătrâna/Baba. Adică, Principiile Cosmice Yang-Yin...**Bătrânul Lumii**, cu paredra sa – **Bătrâna Lumii**... (nu există niciun semn al funcției psihopompe, la nivelul Bătrânei Lumii – cum afirmă Ștefan Borbély: „apariția babei din grădina țigăncilor, ca epifanie feminină a lui Charon”[26]... – ci doar la nivelul Vizitiului Dricului[27], dar cu Dragoste de Flori...)

De ce Bătrânul Lumii exclamă, oare, de trei ori (ca formulă sacral/exorcizatoare! – precum interogația sacerdotal-baptismală, către nașii copilului: „Te lepezi de Satan?”): „**E o rușine**!”...? – când se trece prin zona „la țigănci”... Se referă, oare, la aparentul bordel („Toată lumea vorbește...”)? Cam așa a înțeles Ștefan Borbely:” (...)un călător (n.n.: nu oricare „călător”!!!: probabil una dintre ipostazele lui Dumnezeu...) reperă obstinat că «e o rușine» ce se petrece acolo, termenul de «țigănci» e un eufemism străveziu pentru femeile de consum, însă dincolo de aceste detalii voit ambigue, ce țin de logica «degradării sensurilor» și a «camuflajului», absolut nimic din nuvelă nu ne sugerează că Gavrilescu ar trece printr-o experiență ***erotică*** directă”. Atât mai lipsea, să avem de-a face cu o „poveste corozivă”, la Eliade... Citind cu atenție nuvela, aflăm că „la țigănci” este o zonă intens-sacrală – deci n-are nimic de-a face cu categoria morală a „rușinii/ rușinosului”...Marcarea Răului, prin „nuci” (nu cum zice Ștefan Bobély: „nucul nu are efecte malefice”[28] – ba are, dar nu unde crede domnia sa...) – nu ține de zona sacrală „la țigănci”, ci de **păcatul interior**, al trufiei nerecunoscătoare, a lui Gavriil/Gavrilescu... Atunci, la ce se referă Bătrânul Lumii?! Nu la „ce”, ci la „cine”, de fapt... Din chiar pagina a doua a nuvelei, asistăm, de fapt, la începerea procesului de recuperare/reabilitare a Arhanghelului „Rațiunii/Tehnicii” – Gabriel/Gavriil – deci, Dumnezeu nu-și părăsește făpturile/creațiile/creaturile (e vorba de un component al însăși ierarhiei celeste!) și recuoperarea/ reabilitarea merge în paralel chiar cu aparenta pedeapsa/ pedepsire/pierzanie...De fapt, prin exclamația cu pricina („E rușinos!”) începe procesul de conștientizare a păcatului, de către Arhanghelul greșitor... Nu poți să redevii demn de Dumnezeul Demiurg, decât dacă și când ți-ai

[23] Sugestie clară a **Morții-Călătorie**...

[24] Eugen Simion (cf. op. cit., p. 331) se înșală, când îl situează pe Eliade în afara romanticilor, care își situează lumea în sfera nocturnului („”în nuvelistica lui Eliade, totul se petrece la lumina zilei. Abia dacă umbra, răcoarea scot eroul de sub tirania luminii” – dar cu Regina Nopții, evocată de Birjarul-Charon, și cu „clădirea care strălucea argintie sub stele”... cum rămâne?...); finalul nuvelei întoarce personajul lui Eliade, în zona nocturnului de tip eminescian („astfel de noapte bogată” – noaptea resuscitării misterelor sacre!).

[25] Ștefan Borbély, op. cit., p. 111.

[26] Idem, p. 112.

[27] Precum bine intuiește Eugen Simion, op. cit., p. 326: „(...) vizitiul – luntrașul Charon”. Afirmația anterioară, însă, a lui E. Simion, este urmată de una complet falsă (Hildegard și birjarul fac parte din două lumi diferite” – p. 329 – când tocmai Birjarul este cel chemat să împlinească „zborul” peste/ prin materie, a cuplului re-androginizat Gavriil-Hildegard, așteptându-i pentru călătoria spre Pădurea-Grădină/ Paradis, după ce ei „ieșiră fără să mai deschidă poarta”) , și e precedată de una puțin pripită: „Baba poate fi Cerberul (...)”. Funcția Bătrânei Lumii este nu doar de **a păzi**, ci și de **a exorciza** – a se vedea nu doar pasajul în care Bătrâna Lumii, prin **anti-abluția cu cafea,** prin care vrea să producă regurgitarea Logos-ului Rău/Pervertit (de/prin luciferism), de către Gavrilescu – ci, în general, toată „regia” Bătrânei Lumii are ca finalitate ultimă întâlnirea finală a lui Gavrilescu cu Hildegard, deci Re-Androginizarea, prin care Arhanghelul se reabilitează întru Spiritualizare, Pădurea-Vis și Re-Aureolarea Autentică (dez-investirea de „pălăria de pai” – surogatul aureolic parodic, terestru...).

[28] Ștefan Borbély, op. cit., p. 133.

rearmonizat ființa cu Dumnezeu-Creatorul tău, întru divina/celesta armonie.

Toată munca lui Dumnezeu – dar întru teandrie, deci, la modul creștin-ortodox (întru conjugata muncă, a lui Dumnezeu-Creatorul și a creaturii sale – în cazul nostru, Arhanghelul umanizat-Gavriil-Gavrilescu...) – se va desfășura pentru a-l determina pe Greșitorul Arhanghel să conștientizeze Greșeala-Luciferismul- (În)Depărtarea-Împotrivirea față de Rearmonizarea cu Dumnezeul său Creator..." E rușinos să-ți trădezi Creatorul, prin trădarea principiului IUBIRII!" – aceasta este, de fapt, formula (esoterizată prin lipsa, aparentă, de referent al vituperației...) sub care se petrece tot scenariul, prin care Arhanghelul este reintegrat „Pădurii"-Grădinii Paradisului... Visului/Lumea Divină/Sacrală. De aceea, ca în orice mit (realitate „mascată"simbolic), vor apărea, ca actanți-actori (unul enunțat/evocat, celălalt invocat/realizat/„realificat"...) – ca și în ***Povestea lui Harap-Alb*** – Femeia/Fata (Împăratului) Falsă-**ELSA** și Femeia/Fata (Împăratului) ADEVĂRATĂ (Arheică) – **HILDEGARD**...

Sau, cum afirmă Ștefan Borbély, dar nu în logica frazei sale (care trimite la dubletul benefic-malefic, alb-negru, prin Hildegard-Țigancă..., iar nu prin Hildegard-Elsa...): femeia albă – „malefica femeie neagră"[29]. De fapt, Ștefan Borbély reușește să „zăpăcească" total semantica lui Hildegard, aducând-o, cu totul greșit, în zona maleficului tulburător, anti-soteriologic (când, de fapt, numai și numai prin acceptarea-recunoașterea greșelii/trădării sale față de „nemțoaica"-Hildegard/IUBIREA AUTENTICĂ, EROS AGAPÉ – Gavrilescu se reabilitează, recuperându-se, înapoi, ca Gabriel/Gavriil, Arhanghelul, care nu mai are nevoie de „pălăria de paie", surogatul terestru, deci derizoriu/demonic, pentru AUREOLA DIVINĂ ... – recuperându-se, deci, pentru Visul Divin/Pădurea/Grădina Paradisului...): „Ar mai fi de discutat și o altă perspectivă de interpretare, care pornește tocmai din incompatibilitatea dintre cele 3 fete și Hildegard (o incompatibilitate evidentă, sugerată în text: cât timp Gavrilescu rătăcește cu mintea la Hildegard, el nu va ghici niciodată țigăncile, neputință care umple fetele de neliniște"[30] – Ștefan Borbély scăpând din vedere un lucru esențial: tocmai refuzul, de către Gavrilescu, a **nemțoaicei**, adică, refuzul asumării vinii/trădării (și consecutiv, pocăinței/redempțiunii) față de Iubirea Autentică-Hildegard – și, deci, înlocuirea ei, în tripleta feminină, de către Bătrâna Lumii, cu **ovreica** destabilizării, instabilității/trădării – va duce la labirintificarea bordeiului, apoi la expulzarea lui Gavrilescu din primul labirint, Microlabirintul-Bordei-„La țigănci" (unde Maestra „devoalatoare de mistere" era Bătrâna Lumii) – și continuarea „rătăcirii", în Macrolabirintul București... – unde Mistagogul și Taumaturgul Supraveghetor de proces alchimic este Bătrânul Lumii. Numai datorită poziției de preeminență semantică a Bătrânului Lumii (cu substituți funcționali în Dionysos-Costică și în Vizitiul-Charon) – asupra Bătrânei Lumii – va duce la finalul de recuperare a calității spiritual-arhanghelice, care recuperare are drept consecințe, logice

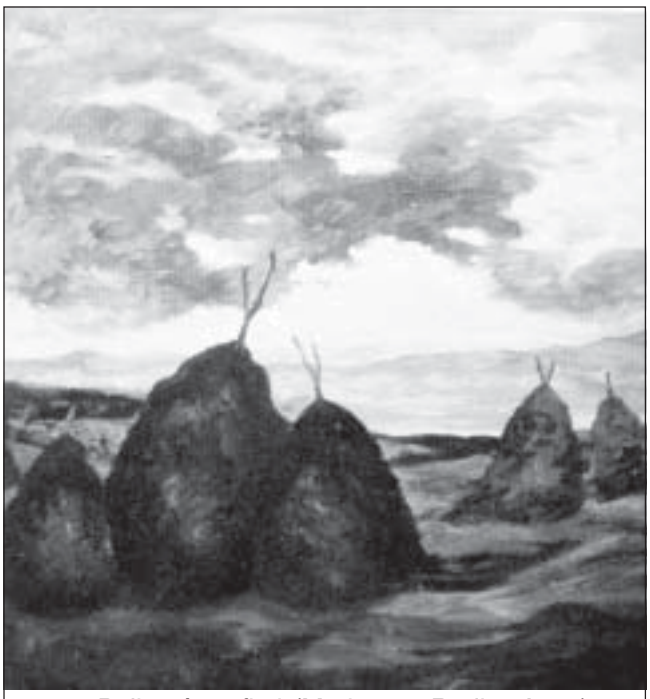

Pajiște în asfințit (Marinescu Rodica Anca)

și legice (în regim alchimic!), transfigurarea Bătrânei/Babei în REGINA NOPȚII (posibil de identificat, în mitologia creștină, cu MAICA DOMNULUI) și a Bordeiului, în Palat/Castel: „Respirând anevoie, Gavrilescu se îndreptă încet spre clădirea care strălucea argintie sub stele. Urcă treptele de marmoră" etc.[31]

A se observa că Eliade își lucrează semantica nuvelei „cu acul" – folosind chiar desenul-grafia literelor:

a- **E**lsa – inițiala majusculă (E) sugerează **scara cu treptele rupte**,

b- **H**ildegard – inițiala majusculă (H) sugerează **refacerea treptei mediane** (deci, consecutiv, a TUTUROR treptelor Scării spre/dinspre Ceruri... – dar, pentru că experiența descinderii – „descendo ad inferos"... – a fost actualizat, în logica Mitului trebuie să urmeze experiența, reluată, a ascensiunii spre Ceruri...), deci refacerea șansei de retranscendere a Argâhanghelului autoexilat pe Pământ, în Infernul-București... – prin „uitarea"-trădarea IUBIRII sacrale... Singurul comandament fundamental al divinității, atât pentru creatura zilei a șasea (ȘEȘTINA...- din ***Les Trois Grâces***...), cât și pentru creaturile ierarhiilor/trepte spre Empireu... EGAL!

*

F- CUM VEDEM NOI LOGICA MITULUI ELIADESC..., RESPECTIV REABILITAREA ARHANGHELULUI GAVRIIL ȘI A MUZICII – DAR ȘI SUCCESIVITATEA ARHANGHELICĂ

F.0-DISJUNCȚIA PENTRU SUCCESIUNE SEMANTICĂ: GABRIEL-MIKAËL. MUZICA!!!

Mitul cuprins în nuvela ***La țigănci*** își are explicația în teoria steinerian/rosicruciană, a Epocilor în disjuncție

[29] Idem, p. 125.

[30] Ibidem.

[31] Cecitatea hermeneutică a lui Eugen Simion este, aici, absolută – cf. op. cit., p. 328: „Întors la *țigănci*, Gavrilescu găsește lucrurile neschimbate" (!!!).

semantică (PENTRU VIITOAREA SUCCESIUNE SEMANTICĂ!), despre care vobeam în prima parte a studiului nostru: Epoca Gabrielică și Epoca Mihaelică.

Există o vină, egal de pernicioasă, dezechilibrantă la nivel cosmic – vină comună Cerurilor și Pământului, Omului și Ierarhiei Celeste: NON-IUBIREA/TRĂDAREA LUI DUMNEZEU/IUBIREA (căci Iubirea este singura premiză valabilă a Creației autentice, adică sacral-eterne!).

După Arhanghelul Satan, prin nuvela lui Mircea Eliade, ni se sugerează că și Arhanghelul lui TECHNE/meșteșug prin exclusiva Rațiune („pozitivismul" materialist-ateu...) – ARHANGHELUL GABRIEL!!! – poate să decadă la rangul satanic... **Doar Arhanghelul Spiritului, MIKAËL, nu poate păcătui contra Stăpânului-Generalului Divin... (viziunea „militarizată" a Cerului, însă, nu sugerează altceva decât Ideea de Logos-Ordine prin Cuvânt... eventual, prin reabilitarea mitului platonic-iano-aristotelic despre Regina Artelor – MUZICA ATOTARMONIZATOARE..., într-o armonie sublimă: „muzica sferelor").**

Iată că, o nuvelă pe care, poate ignoranța, poate teama de eroare – o trasformase în „nuvelă fantastică" – poate deveni, dintr-odată, o nuvelă cu substrat profund ideologic, contrară lui „correctness political"...

Să continuăm. Arhanghelul care l-a trădat pe Dumnezeu-Iubirea (prin Rațiune excesivă, cu care a „infectat" și Muzica – degradând arta la „pedagogia pedanteriei"=Profesor de Muzică...) – Gabriel-Gavriil, este pedepsit de Generalul Logos-ului-Dumnezeu, să se chinuie în labirintul non-identității...Căci asta și face Rațiunea, fără Credință: alienează, îndepărtează Omul de Centrul-Sine!

Care poate fi zona de punitivitate maximă, pentru dez-identitari? LABIRINTUL. Și unde poate fi situat Labirintul Infernal, dar (pentru că, esențial, este o zonă sacrală, otrava să conțină și contra-otrava, leacul-panaceul...)? În România – unde se dă, de mult, bătălia aceea parabiblică – Armaghedonul... Unde lunecă, unul prin altul, Diavolul și Bunul Dumnezeu... Lumina și Întunericul, găsindu-și neutralizarea: UMBRA...

*

F.1-„CEL CU COADĂ"...DE LOGOS, NUMĂRĂTOARE ȘI TĂCERE, ÎN-TÂRZIEREA „LA TIMP", NUCI ȘI REGINA NOPȚII

Dar, ca orice pedeapsă dată de Dumnezeu, ea conține, implicit, și leacul soteriologic: de aceea, tramvaiul descensional îl conține și pe Bătrânul Lumii – cu „cutia misterelor" (cutia de tablă"...) ostentativ închisă, pe genunchi... tentându-l, prin Mister, pe Arhanghelul degradat/coborât, în Labirint, la efortul Revelației...În loc de Revelație, Gavriil, degradat la „**Cel cu Coadă de Logos**"-GAVRIL+ESCU – exhibă reziduuri de Logos, cu care are trifia să se „dea în spectacol... amestecând mirabilul cu banalul cel mai cras, lauda de sine cu misterul... Face paradă de „onoare", tocmai el, dezonoratul de/prin trădare... face paradă de calitatea de „Artist"... și se plânge, retoric, că „pentru păcatele mele", de parcă păcatul ar fi devenit, brusc, merit de excepție (această atitudine am numit-o noi, mai sus, „luciferism"...). Dumnezeu, disimulat ȘI în Bătrânul Lumii, îi atrage atenția, întâi „în șoaptă", apoi „privind sever", în cele din urmă, „exclamând" și „întorcând capul cu dezgust (de fapt, cu îngrijorată dezamăgire...), exasperat de „logoreea" fostului Arhanghel – care, în loc să-și conștientizeze și exorcizeze păcatul, să intre în faza de redempțiune – dimpotrivă, și-l exhibă, penibil: „**E o ruşine**!"

În loc să reacționeze, să-și activeze șansele soteriologice – Arhanghelul degradat exhibă, în continuare, ca-ntr-o jalnică regurgitare, prin care spurcă sacrul, din sine și din jur... secrete celeste, sub forma verbală a CIFRELOR SACRE – dar care cifre, prin exhibare exoterică, își pierd orice noimă cosmico-soteriologică, devenind niște simple înșiruiri plicticoase de „calcule" (numai Satana „calculează", Dumnezeu ȘTIE!!!) – TETRAKTYS-ul Sacru pytagorician fiind bagatelizat, întru domesticul cel mai tern/mercantil (aceasta este, în definitiv, încă, și Epoca noastră... – chiar dacă și potențele bătăliei spirituale s-au făcut simțite teribil, de la 1871 încoace...): „Judecând după cât câștig eu, o sută de lei lecția, ar trebui zece mii de lecții să facă un milion. (...) Să presupunem că aș avea douăzeci de ore pe săptămână, tot mi-ar trebui cinici sute de săptămâni, adică aproape zece ani, și mi-ar trebui douăzeci de eleve cu douăzeci de piane (...). Toate orele acestea pierdute sunt pierdute și pentru un milion. Așa că n-ar fi vorba de cinci sute de săptămâni cu 20 de ore, și 20 de eleve cu 20 de piane pe săptămână, ci mult mai mult, mult mai mult!"

Evident, „mult mai mult" decât **numărarea** – e TĂCEREA... Esoteric-pytagoreică.

Nu e nimic de făcut cu acest „încăpățânat"/obsedat întru păcat. Cel puțin așa pare – deși „câștigurile" torturii/reinițierii, prin probe „infernale", la nivelul finalității: Recăpătare a CONȘTIINȚEI IDENTITĂȚII DIVINE/TRANSMUNDANE – se vor vedea, foarte curând... Trebuie „reeducat/reinițiat – de la A la Z...Chiar, într-o clipă de „rătăcire" sacral-esoterică, însuși Gavrilescu exclamă, coborât din tramvaiul „descensor", și auzindu-i acestuia numai „gemând metalic" (deci, „potrivindu-și" esența cu „degradatul" Arhanghel al „mașinismului/tehnicismului"): **„Prea târziu!... Prea târziu..."** Dar, la Dumnezeu, nimic și niciodată nu poate fi „**prea**"... Cu atât mai puțin „**târziu**"... Totul este „la timp", totul este ÎN RITMUL LUI SACRU... Doar să ai răbdarea meditației-extaticului...

Zona terestră „la țigănci" este, de fapt, un templu inițiatic al Marilor Mistere... („Țiganca" este tocmai simbolul esotetismului, al misterului...). Cu Marea Preoteasă – „Baba"/Bătrâna Lumii – și cu ajutoarele ei (Parce, cum zice Eugen Simion... sau nu... – în definitiv, de soarta oricui se ocupă Zeițele Sorții – deci, chiar și de a zeilor, chiar și de a arhanghelilor...).

Nucii „radioactivi" sunt, de fapt, hățișurile autodistructive ale „conștiinței arhanghelice", puse în stare de haos, de obstinația minciunii, a refulării „nemțoaicei" autentice-Fata cea Adevărată a Împăratului Roșu-HILDEGARD". De observat că în final, când Gavrilescu nu mai minte, nu-și mai arogă, ca impostor, calitatea de Artist... – „**nucii**" dispar", totul se limpezește în parfumul

florilor paradisiac-nocturn-misterioase, curate/curățate de Ascunsa/Mistica Prezență a **Reginei Nopții**...

*

F.2-DIVERSE TREIMI. ÎNTRE LILIAC ȘI BOZ: AUTOLABIRINTIZAREA PRIN AUTOFALSIFICAREA IDENTITĂȚII

De observat și un alt lucru interesant: există 1- o treime feminină (Femeia Creatoare este singura prin care Dumnezeu poate tenta mântuirea...) aparent exotericǎ, „la suprafața" pământului (și totuși, toate tei sunt ascunse/nevăzute, doar Hildegard devenind, în cele din urmă, Revelația Lumii Celeilalte...): **Otilia** (+Pandele-„Pendulare" între șansele soteriologice, sau: + Voitinovici – „**V**" – de la Mistica **V**ictorie **V**iitoare...?) – **Elsa-Hildegard** (de observat că „O" de la Otilia figurează Cercul Divin... – un ciclu terestru complet, deci epuizat : **acesta ar trebui să fie, pentru Gavrilescu, primul semn al mântuirii potențiale**... – dacă ar mai fi concentrat pe sinele său, și nu dispersiv pe „partituri" – și acelea pierdute, odată cu „servieta" – spre deobire de „cutia de tablă" a bătrânului, ermetic închisă, „pe genunchi" ținută, adică în însăși încheietura FIINȚEI! – „servieta" se poate deschide și pierde... – odată cu „partiturile" dispersiva muzică-Logos... cum s-a și întâmplat – și e bine că așa s-a întâmplat!); 2- o treime feminină esoterică (dar instabilă, „lunecoasă", precum „lunecoasă" a devenit și conștiința Arhanghelului degradat...): cele trei „fete" de la „bordeiul-athanor...Întâi, i se propune ceva, de către paredra Bătrânului Lumii (din tramvai), Bătrâna Lumii (din „căsuța veche" a „liliacului și bozului"[32] – plante, în egală măsură, evocatoare și sintetizatoare ale „episcopalului/celest" creștin și ale păgânismului chtonian...): prima variantă, pe care Marea Preoteasă a Templului Reinițierii Arhanghelice i-o propune, are clare valențe soteriologice, pentru că îi oferă, „pe tavă", mnezicul soteriologic: „**O țigancă, o grecoaică, o nemțoaică"**... De observat poziția „**nemțoaicei**", în propunerea Babei: ultima... Ca și Dumnezeu-Demiurgul, Baba lasă **liberul arbitru** Arhanghelului umanizat, **presupune ȘI eșecul** (similitudini clare cu adamismul biblic...). Gavrilescu refuză **nemțoaica**, simbol al NORDULUI DIVIN-THULE – și, atunci, vine propunerea care-i va prelungi agonia umană, până în macrolabirintul București: „Atunci, o țigancă (n.n.: garanția Mizericordiei Divine, păstrându-se șansa Revelației Misterului...), o grecoaică, **o ovreică**" (s.n.– n.n.: „**ovreica**" este simbolul instabilității, de aceea este admisă, de „tergiversantul arhanghel" umanizat... - amânătorul de reinițiere/mântuire/retranscendere).

Pentru zona Treimii Feminine, Gavrilescu trebuie să „prezinte" parola Lumii Treimii: **trei sute de lei...** El nu este pregătit, încă, „să zică trei și să gândească UNU"... – adică, Epoca Sintezei Divin-Spirituale n-a venit, pentru el, dar și pentru Lume...

De ce TREI? Pentru că este cel mai simplu/sacru NUMĂR, din toată istoria omenirii... Și, în definitiv, ca pretins/autointitulat Artist Pianist (și la casă, și la Bordeiul devenit microlabirint, prin refuzul de a-și recunoaște/asuma, definitiv-decis Trădarea de Dragoste: „**Sunt artist**...", prin refuzul de a înlocui logoreea cu Logos-ul Asumat!), Gavrilescu se afla, zilnic, în preajma triadei feminine, **prin clapele pianului**: **2-1**... Este raportul dintre clapele albe (diurne) și cele negre (negre, expresii ale misterului implicit!)...Este Raportul Potențialei Armonii-Logos Divin...Dar încăpățânarea renegatului/apostatului este mare... Se ivește și răspunsul, referitor la ocupația de „pianist" astfel: însăși „degradarea" (de fapt, AUTODEGRADAREA!!!), cum am spus, ca subliniere a intrării Arhanghelului în dizarmonie nu doar cu Dumnezeu ci, în primul rând, cu sine...dacă nu poate cânta decât după „partituri", iar nu „din suflet". Nu ne mai miră deloc că, în toată logorea sa, face totul să spurce Logos-ul, „rupând scara" spre Dumnezeu, prin justificări penibile, de ce a trebuit s-o aleagă pe Elsa, în locul lui Hildegard... Prima însemna, pentru el, bani/confort – „Eram tânăr, eram frumos și aveam un suflet de artist!" – dar, apoi, la p. 28: „Eram tânăr, eram frumos, și mi-era foame" (decăderea la nivelul biologicului/sărăcirea spirituală, spre instinctualitate) – un artist care trădează ARTA/DEMIURGIA PRIN IUBIRE: da, totul „bine și frumos"... – dar Dragostea/Hildegard/Scara „Teafără"...?! Păi, tocmai aici este drama Căderii Gabrielice (de azi, de ieri, dintotdeauna... – până ce Hristos va interveni DIRECT, spre a instaura, prin/după Judecată, Epoca Spiritului Viu – Epoca Mihaelică). „Hora" devine cercul vicios al autoînșelării. Alienării de planul celest/lustral. Sub semnul lui 49=4+9=13=Numărul Morții și al Diavolului (sau, după Eliphas Lévy și simbolistica solomonic-ebraică: Numărul Renașterii, al Nemuririi prin Schimbare – al Transmutației[33]? Ambele sunt valabile – căci, cu adevărat, iadul din athanorul lumii este stimulant pentru ajungerea la transmutarea, din nou, în **Piatra Filosofală-albedo**...).

LABIRINTUL, în mod logic, **Gavrilescu și-l făurește singur**, mințind cu emfază și patos – iar zeițele/adjuvant al Bătrânei lumii, ca și Bătrânul Lumii, atenționează, alarmate, mereu mai alertate: „Se încurcă... Acum iar se încurcă... Să mai așteptăm... I-a fost frică... Ți-e frică... Și-a adus aminte de ceva și s-a pierdut, s-a rătăcit în trecut". Nu e vorba de faptul că Hildegard l-ar împiedica să-și amintească... (sugestia lui Ștefan Borbely, cf. op. cit., p.125): nu, pur și simplu, își **minte/falsifică/îndepărtează de Dumnezeu, Sinea-Ființa**, prin **„fabricarea avatajoasă" (tradus: jalnică, alienantă/dezidentitară) a trecutului...**

În aceste împrejurări (fabricarea de minciună!), are, din nou, ca prin ceață, Revelația fulgurantă a Originii – SABIA ARHANGHELICĂ: (cf. p. 25) „Am văzut o bancă și m-am îndreptat spre ea, și atunci am simțit arșița lovindu-mă în creștet, lovindu-mă ca o sabie în creștetul capului... Nu, asta e povestea colonelului Lawrence, asta am afalat-o de la studenți, așteptând tramvaiul". „Studenții" trebuie să fie tot forțe divino-mnezice, de tipul îngerilor – prin care ar putea să-și recunoască/identifice ființa…Este fenomenul invers celui care-l „prelucrează" pe Allan, din ***Maitreyi***: Allan **transgresase/evoluase**

[32] În limba veche, „boz" înseamnă și Dumnezeu/zeu (de obicei, se trimite la sensul de „zeitate păgână").

[33] Cf. Eliphas Lévy, op. cit., p. 74.

spiritual, și trebuia să **piardă mnezicul**. Gavrilescu **regresase** spiritual, și ar fi trebuit să **recupereze mnezicul**... „Tragedia vieții" devine MINCIUNA NON-VIEȚII.

De remarcat că există și un „ghid"-țigancă, în drumul spre „bordeiul" reinițierii: ea este aceea care îi șoptește să nu se afunde în păcat-iad , simbolizat prin „cafea" – și mesajul, de fapt, se pare că vine (și așa e și logic") de la Bătrâna Lumii: „**Să nu bei prea multă cafea**". Interdicție pe care, firește, Gavrilescu o încalcă, dezinvolt...

De aceea, „bordeiul" se va transforma în LABIRINT, iar forțele mistice ale Soteriologicului Divin, care nu pot înceta niciodată să „dea șansă" (chiar în pofida voinței „rătăcitului!), îl silesc la „regressus ad uterum" (prin „dezgolirea completă de haine și prin „perdeaua/sac al înfășurării"celui ajuns în poziția de ghemuit Prunc-în-Pântece): „În acea clipă se văzu gol" (...). draperia îl trage, cu o putere crescândă, spre ea (...) se simți înfășurat, strâns din toate părțile, ca și cum ar fi fost legat și împins într-un sac (...)Încercă să țipe, dar gâtlejul îi era uscat, lemnos, și sunetele păreau înecate în pâslă". Moare și Învie. Întoarcerea „în lemn"=întoarcerea în Focul Vieții Biologice: „(...) draperia aceea era ca un giulgiu, mă strângea din toate părțile, mă înfășurase și mă strângea de nu mai puteam respăira. Și era o căldură!" – se plânge Gavrilescu Babei, care efectuează, asupra lui Gavrilescu, terapia „cui pe cui se scoate": îl pune, pe Gavrilescu-cel-Emfatic-Mincinos (care se apără de Revelație/Mântuire prin continuitatea Minciunii...) să bea cafea infernală multă, pentru a voma infernul Logos-ului Degradat la logoree...

*

F.3-SCHIMBAREA PAROLELOR, PENTRU MACROLABIRINTUL-BUCUREȘTI. PREOTESE, VĂMI ȘI POȘTE

N-are ce-i face...și-l „pasează", din nou, Bătrânului Lumii – în zona Macrolabirintului.-București. Spațiu aparent infernal – în realitate, dezvoltând, cu și mai multă energie, mugurii SOTERIOLOGIEI! Încă (și mereu...) este sub semnul Cifrei Sacre 13: „Cam cât să fie ceasul? Întrebă Gavrilescu pe taxatorul (n.n.:tramvaiului).- Opt și cinici". Deci, 8+5=13. De data aceasta, însă, traseul din Labirintul cel Mare are puncte de reper deslușit (sau, putem spune :DECIS!) sacrale:

1-Strada Preoteselor nr. 18 (1+8=9 – Numărul Ierarhiei, deci Numărul Reintegrării Arhanghelice... și Numărul Inițiatului, Marele Număr Magic – sugerând că, în sfârșit, Macrolabirintul stabilește, fără drum de întoarcere, TRASEUL REINIȚIERII, a REINTEGRĂRII MAGICO-MITICE). Numele PREOTESELOR, înseamnă că Veghea din Microlabirint, adică toată strădania de a-l renaște spiritual pe Gavrilescu, nu s-a pierdut, ci-l însoțește, mistic/discret/nevăzut, și în Macrolabirint, „lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat", spre creștere spirituală și reintegrare paradisiacă!

2- Vama Poștei nr. 101 – la Madam Trandafir (**TRANDAFILLOS=Substitutul lui Hristos, Floare cea cu 1000 de Petale** – adică: stăpânind toate cele 3 lumi: cerească, terestră, infernală) – „răposata", adică „Cea Trecută în Regimul Mistic-Celest) – „Vamă" – este Locul de Trecere, dar și de „vămuire", adică de „dat samă"... „Poșta" este Semnul Suprem al Transmiterii semnelor subsecvente: se vor „contabiliza, la „Poștă", toate înfrângerile, dar, DIALECTIC-DIVIN: **în primul rând, toate câștigurile spirituale, rezultate din înfrângeri!!! 101 – semnalează întoarcerea le Unu-Dumnezeu, după epuizarea ciclului (0). Sau, 100+1, ceea ce înseamnă cam același lucru: după străbaterea/„rătăcirea"/ pelerinaj prin „Cer și Pământ, Paradis și Infern" – se produce întoarcerea la „Baza" Paradisiacă.**

Dar, pentru că este Labirint, este necesară „rătăcirea" (interesant, însă: dimpreună cu TINERII – probabil, „studenții"-îngeri...), în vederea Reidentificării Definitiv-Sacrale: în loc de Voitinovici (sugerând Victoria și Voinicia-Eroismul – i se prezintă, încă, zona onomastică a derizoriului: „Aici locuim noi, familia Georgescu. Dânsa, doamna de față, e soția tatălui meu. E născută Petrescu". E nevoie, deci, de **GHEORGHIOS**-Cel care Străpunge cu Lumină Întunericul Pământului (la fel ca MIKAËL- Cel care ucide Balaurul Întunericului Instinctelor Bestiale...)+**PETRAS**-PIATRA CREDINȚEI...

„Rătăcește" (de fapt, înaintează inițiatic spre fixarea identitar-sacrală... – de remarcat că, în drumul spău, întâlnește fie „tineri", fie „copii-băieți" – drept **călăuze**!!! – deci, îi întâlnește pe „membrii noului ciclu", în care urmează să se reintegreze...) între etajele I și III... pentru a le sintetiza/unifica semantica simbolic-cifrică. Ei bine, la etajul III întâlnește o nouă „identitate", ca probare a forțelor sale, mistic strânse/acumulate, în „pregrinare-pelerinaj" pe la „cadavrele „ identităților sale terestre-degradate: „moartea" inițiatică a lui „madam Voitinovici îl naște pe „inginerul Frâncu", cel care a luat-o de soție pe Otilia – care se situa, deja, prin litera-incipit, în zona epuizării vechiului ciclu... Deci, Frâncu (posibil „francmasonul" demonic, devine „inventatorul Frâncu", deci inițiatorul Noului Ciclu/Noilor Cicluri...).

Logic, pentru Noul Ciclu, trebuie schimbate „parolele"-sintezele de Logos Ordonator, MUZICA/ARMONIA/RITMURILE NOI... Jumătățile de măsură („cinci lei", în loc de „5+5=10) nu se mai admit. Bătrânul Lumii îi schimbă (de fapt, îi „implantează" spiritual...) Banii-Parole Noi – indicând „biroul"-Centrul Parolelor-Logos-uri de Lumi: (cf.

Pădure (Ionescu Sorin)

p. 42) „Dați-mi-o mie (n.n.: bancnota), spuse un domn în vârstă. O schimb mâine la birou."

În ceea ce fusese **staticismul-Stana-Stănescu**, este, acum, starea de dinamism al lui Gavrilescu, spre **Vama Poșei**, adică spre Trecerea Hotarelor-Străbaterea/Penetrarea Limitei/Limitelor. Deci, prin negația „locației" – spre afirmarea „nonlocației" – aspațialitatea divin-sacrală!!!

Ciudat, în registru „real", logic, în registru sacral: Gavrilescu nu se înspăimântă de strigătul „deranjaților" (de fapt, al "Conductorilor prin negație/apofatism"): „Chemați poliția!" Doar el este „șeful Poliției Celeste" – ARHANGHELUL...

*

F.4-VEȘTI „BUNE" DE LA COSTICĂ-DIONYSOS... BIRJARUL ȘI GENERALUL

Costică-Constantul-Dionysos, cel care, în cosmos, ține locul lui Zeus... (erste singura ființă cu mnezicul „branșat" la planul divin..., dar anamneza sa este subtil-mustrătoare!: își amintește de cuplul fals: Elsa-Gavrilescu...) – îi vestește, clar, epuizarea (din toate punctele de vedere, atât **lunare/„sezonale"**, cât și **solar-anuale**!) a ciclului/„surghiunului"/expulzării sale pe Pământ: „La toamnă se împlinesc 12 ani". 12 luni =3x4=12. Adică, atât în Cer, cât și pe Pământ, sună rechemarea Arhanghelului – cel care, prin „proba Labirintului", s-a apropiat de REABILITARE/REÎNTOARCERE/RESORBIRE PARADISIACĂ...

„La ordin" se prezintă (cine altul?) CHARON-VIZITIU/BIRJAR DE DRIC, dar și Iubitorul de Flori-Grădină a GENERALULUI...

Deîndată, se înființează, prin Cuvânt Mitic, Regina Nopții, dar și Biserica... Grădină și Biserică – devin sinonime. Deci, cum în Paradis este Împărăția, acum se cere ca Baba/Sfânta Duminică să fie Regina Nopții, iar „cocioaba" ei să devină Palat/Castel Imperial. Al Creației Manolice-Divine, bineînțeles... Aici, **NU SE DOARME**, ci **SE VEGHEAZĂ EXTATIC** („Ea nu doarme niciodată" – ar fi și pernicios, și absurd, ca IUBIREA Lui Dumnezeu să adoarmă...), iar TREI este UNU... („O sută de lei" – „plata", în locul Treimii: în definitiv, măcar această echivalență trebuie s-o fi învățat și Arhanghelii, cât de „cu capul în nori"vor fi fiind ei...). La Camera 7-14[34]...

Adică, sub semnul Creației, „precum în Cer, așa și pre Pământ"...**Pălăria de pai** (surogat al Luminii...), dispare, odată cu recunoașterea de Iubire Divină-HILDEGARD... Trecând prin zid/materie, „fără să deschidă poarta". Re-Androginizații, re-aflați în stare de hierogamie – devin Veșnic Tinerii... din starea de „tinerețe fără bătrânețe și viașă fără de moarte": „Hei, tinerețe!... făcu birjarul, fluierând ușor calul" (psihopomp, arhanghelopomp...).

*

F.5-REABILITARE ȘI SUCCESIVITATE ARHANGHELICĂ. „PETRECEREA" ARHANGHELULUI CU EPOCA/CICLU EXPIRAT/Ă...

Mai e vreo grabă/neliniște a căutării, în Împărăția/Grădina/Pădurea lui Dumnezeu? Firește – NICIUNA. „Ia-o încet, spre pădure, pe drumul ăla mai lung (n.n.: de fat, nimic nu e lung, acolo unde toate sunt veșnice...). Nu ne grăbim...."

I se cere RĂBDAREA EXTAZEI", i se cere re-intrarea în Ritmurile Divine... **NE-GRĂBIREA, ci „LA TIMP-ul ETERN"!!!**

Mai e nevoie, însă, de Rațiune/Înțelegere? – Arhanghelul Gabriel este, totuși, Arhanghelul Rațiunii/Raționalizării... Nu. Se sugerează, subtil, că Arhanghelul Gavriil/Gabriel va „trece la odihna/vis" (deci, visul are dublă semantică: **stare de transcendență**, dar și **trecere în stare de potențialitate...**): căci, vine/a venit vremea ARHANGHELUI SPIRITULUI – MIKAËL – nu doar netrădător de Dumnezeu, ci și „trebuitoriu la această vreme"-Nouă/Înnoită Epocă...

Drumul-„plimbare", făcut fără grabă, de către Cuplul Reandroginizat, pare a fi ceea ce, în Nordul României se numește „petrecerea sufletului", în cadrul ritualului funerar (menționăm că, peste tot în Dacia Preistorică – păstrată în Tradiția Românească, viziunea Morții ca Nuntă-Hierogamie este comună!): este vorba de a conduce sufletul celui care pleacă, înapoi spre ceruri, prin toate locurile pe care le-a perindat, în succesivitatea timpului istoric, „timpul de probă"/inițiatic/reinițiatic... Tot așa, Arhanghelul a cărui Epocă a trecut (deocamdată!, în ACEST CICLU ÎNCHEIAT!), este „petrecut", peste tot pe unde i-a fost stăpânirea...Întărim: „petrecerea" se face în calitatea lui strict SPIRITUALĂ! – lăsând locul, în succesivitatea celestă (tot circulară, doar, mereu, este „precum în cer, așa și pre pământ"...), Arhanghelului Nou/Înnoit, ARHANGHELUL SPIRITULUI/MIKAËL...

Deci, odată **reabilitat**, Arhanghelul Gabriel „va intra în adormire"... Precum masonii/Masoneria...

---

[34] Cf. Eliphas Lévy, op. cit., p. 68:"**ȘAPTE**: corespunde Literei DZAIN, Septenarul Sacru, Învingătorul. Număr complet al Cabalei. Spiritul și Forma. 3+4=7: Cele 3 puteri ale ternarului și cele 4 legături ale lor".

Cf. Jean Chevalier/Alain Gheerbrant, op.cit., vol. III, p.289: „Cifra **ȘAPTE** corespunde celor 7 zile ale săptămânii, celor 7 planete, celor 7 trepte ale desăvârșirii, celor 7 sfere sau trepte cerești, celor 7 petale ale trandafirului, celor 7 capete ale cobrei de la Angkor, celor 7 ramuri ale Copacului Cosmic și sacrificial al șamanismului etc. Numărul 7 e caracteristic cultului lui Apollo: ceremoniile apollinice se țineau în cea de-a 7-a zile a lunii. (...) Asociind numărul 4 – care simbolizează pământul (cu cele 4 puncte cardinale ale lui) – și numărul 3 – care simbolizează cerul, 7 reprezintă totalitatea universului în mișcare. (...)Totalitatea vieții morale: cele 3 virtuți teologale – credința, nădejdea și dragostea – și cele 4 virtuți cardinale: prudența, cumpătarea, dreptatea și puterea. (...) Musulmanii leagă cele 7 sensuri esoterice ale Coranului de cei 7 centri subtili ai omului (...) Și Yoga cunoaște 7 centri subtili: 6 **chakra**+**sahasrarapadma**. (...)7, numărul Cerurilor, este, după Dante, și numărul sferelor planetare (...). Dacă ne luăm după Talmud, pentru evrei 7 era și un simbol al totalității umane, deopotrivă masculină și feminină. La asta se ajunge însumând numerele 4 și 3: într-adevăr, Adam, în ceasurile primei sale zile, capătă sufletul, care-i desăvârșește existența, la ceasul al 4-lea. La ceasul al 7-lea, el capătă o tovarășă, adică se dedublează în Adam și Eva. (...)În Islam, 7 este numărul fast, al desăvârșirii: se vorbește de 7 ceruri, 7 tărâmuri, 7 diviziuni ale iadului, 7 porți."

Maria Nițu

„SPUNE-MI CE ÎNTREBĂRI GÂNDEȘTI, CA SĂ-ȚI SPUN CINE EȘTI!”

Convorbiri imaginare cu Alexandru Deșliu

Convorbirile imaginare sunt născute de la depărtare, când nu ai la îndemână vreun mijloc de comunicare cu persoana dorită, ca și când fiecare ar fi blocat undeva, deși acum, în era revoluțiilor de tot felul, se pot obține legături chiar și cu cei blocați între ghețuri polare, în deșertul Sahara, ori în munții Himalaya, într-o navetă spațială, ori chiar într-o gaură neagră a universului.

Și totuși, există tot o gaură a universului, nu știu dacă e neagră sau luminoasă, unde nu poți comunica real în nici un fel, decât dacă, atunci când dorința e mare, foarte mare, trimiți antenele imaginarului și întrupezi persoana invocată la dialog, ca-ntr-un holospațiu, și împletești legătura cu ea prin odgoane de întrebări și răspunsuri imaginare...

Abia când moare un om, realizezi câte întâlniri ai ratat, mulțimea de întrebări nepuse și de răspunduri de nerecuperat. Mereu ne purtăm ca și cum am fi nemuritori și amânăm o discuție cu salutul: „mai vorbim și mâine!”, poate pentru că, altfel, am trăi prea disperat, dacă ar fi după avertismentul „trăiește fiecare clipă ca și când ar fi ultima!”

Sunt clipe când inevitabil te lași gândului despre moarte, singura certitudine a vieții, chiar dacă, după o afirmație a prof. Michel Vovelles, citată de Alexandru Deșliu în interviurile sale, „*moartea este un subiect tabu, dificil de abordat frontal”.* Dar tot Al. Deșliu întreba „***prezența este același lucru cu Ființa?”*** și „***care este puterea Clipei de acum?”,*** astfel că puterea ei am vrea să fie învingătoare, întru rememorare.

Recitind volumele de convorbiri realizate de Alexandru Deșliu cu Irina Mavrodin, cu Irina Petraș, ori volumul „Convorbiri în cumpănă”, cu 14 intervievați și numerele de revistă „Pro-Saeculum” cu începuturi de convorbiri cu Magda Ursache, Liviu Ioan Stoiciu, Ana Blandiana, ești copleșit de impresionanta disponibilitate de comunicare a lui Al. Deșliu, măiestria de adaptare a dialogului empatic la atâtea personalități diferite!

E drept că există în literatura română numeroase cărți similare „*Convorbiri cu...”*, dar fiecare are un alt autor.

Al. Deșliu e singurul care a recidivat în acest gen, a persistat ca-ntr-o profesiune de credință, o *arts poetica* pentru care a optat, ca și când ar fi fost convins că aceasta e menirea lui artistică, vocația sa literară. Și-a perfecționat arta cu talent și profesionalism, încât va fi considerat un înaintaș și un maestru al genului, care va face sigur școală. E singurul care a avut curajul să continue în acest gest riscant ca-ntr-o aventură, de a construi pentru cel intervievat, prin fiecare carte, o autobiografie sui generis, „povestea vieții”, o autobiografie „asistată” de el cu discreție și finețe.

În astfel de convorbiri, nedrept, cel care intervievează rămâne în umbră, deși, în multe cazuri, ar putea fi el însuși un partener captivant de dialog, pe teritoriul propriilor întrebări de gând și suflet.

Îmi imaginez întrebări posibil gândite de Al. Deșliu, pentru o carte-interviu cu Al. Deșliu, având în minte, ca reper, o întrebare, de obicei finală: „Ce întrebare ați fi dorit să vi-o pun și nu am fost inspirată s-o formulez?”

Spicuiesc dintre întrebările puse, unele chiar retorice, pe cele ce presupuneau un răspuns care sigur ar fi fost și pentru sufletul său, ca o rezolvare parțială, ori momentană a unor dileme personale.

Se poate plămădi chiar un volum de sine stătător, ca o carte de autor, cu întrebările puse de Al. Deșliu, având ca premisă ideea că personalitatea unui om se poate configura din interogațiile sale: *„spune-mi ce întrebări gândești, ca să-ți spun cine ești!”*

Întrebările sale s-ar putea aduna ca-ntr-un index tematic, un ghid ce ar cuprinde învățătura de a surprinde esența lumii unui personaj în întrebări (ca legile lui Asimov pentru literatura SF).

#

Liniile de bază, configurate de el, marchează ca punct de plecare cadrul atmosferei familiale, astfel că, pentru început, ca un fidel ucenic, l-aș fi întrebat cu tandrețe, întorcându-i propriile-i întrebări puse intervievaților:

„– Vorbiți-mi despre copilăria dvs”, „care a fost atmosfera din familie”, „cum v-au educat părinții, cum v-au pregătit pentru viață”, „cum era Focșaniul în copilăria dumneavoastr?” „Descrieți meleagurile pe care ați copilărit”, „cu ce zestre morală și spirituală ați plecat din casa părintească?” „***Considerați că poate determina spațiul nașterii, devenirea unui scriitor?” „Ce reprezintă pentru dvs. Țara Vrancei?”***

Mi-ar fi răspuns cu un întreg poem al bibliografiei lucrărilor sale despre misiunea pe care și-o asumase, de valorificare a tezaurului cultural al zonei, ca un demn urmaș al „feciorilor Vrâncioaiei”, ca împlinire a unui testament literar, „creșterea limbii românești / și-a patriei cinstire”, că lucrările sale despre Vrancea ar fi ca un răspuns ...

„– La celebra frază rostită cândva de A. Malraux: *„A încerca să-i faci conștienți pe oameni de măreția pe care o ignoră ei”.*

Dacă n-ar fi fost atât de modest, cu satisfacția plasticianului din umbră și dacă ar fi scris și despre el, nu doar despre alții, aș fi putut găsi răspuns la multe întrebări mai nuanțate din biografia sa intimă, nu doar din cea spirituală, de primă recepție, care transpare indirect din preocupările sale.

– Motivați demersul dvs. de încadrare a interlocutorului într-o atmosferă familială, prin întrebările de început, ca o primă lege, prin care integrați cititorul parcă în lumea celui ce se mărturisește, când personajul ne devine familiar, apropiat ca un prieten, cu căldura lui dincolo de cuvântul scris, oficial ori oficios uneori.

„– În interviurile mele am în vedere și biografia celui căruia mă adresez și nu doar bibliografia sa." „**Cred că în viața unui om, mediul în care și-a petrecut copilăria are o mare însemnătate pentru formația lui".**

– Nu-s obositoare atâtea interviuri? Care e energia catalizatoare?!

„ – Filosoful chinez Zhuan-Li spunea: „dacă omul n-ar iubi pe nimeni, ar fi invulnerabil". Oare dragostea nu stă la baza tuturor lucrurilor? Poate trăi omul fără dragoste?" „E minunea armoniei universale, a nașterii și existenței acesteia prin iubire".

– Ați rămas cu prietenia oamenilor intervievați?

„– **Se spune că prietenia unui om deosebit e o adevărată comoară".**

– Care este importanța acestui gen de cărți pe care le provocați?

„– În ultima vreme apar o mulțime de jurnale intime, autobiografii, cărți de interviuri. E important să scrii, să citești un jurnal? Este jurnalul un alibi pentru a regăsi creativitatea sau un exercițiu de scriitură? De ce credeți că simte nevoia omul de azi de a depune mărturie, de a se mărturisi? Un jurnal e un mijloc de a reține momente din ce ți se întâmplă".

– Unele întrebări repetate, chiar retorice, mi-au părut gânduri amare, obsedante, privind realitatea literară a zilei, pulsul societății de acum. Ce vă frământă mai mult?

„– Suntem după decembrie 1989 într-o continuă „tranziție". „Ce diferență este între a fi scriitor acum față de perioada de dinainte de 1989?" „Trăim un moment în care comunicarea în cultură e precară. Nu se știe ce cărți apar, revistele de cultură au o circulație restrânsă. Ce trebuie făcut, pentru a ieși din acest impas?!" **„Până mai ieri, revistele literare erau cele care lansau scriitori. Azi o fac, destul de rar, editurile, pentru că trăim într-o lume cu bani. Acum în România, dacă ai bani, poți publica tot ce-ți trece prin cap. E normal, e sănătos acest lucru?!" „Cum, în perioada de tranziție, tot mai mulți tineri pleacă după muncă peste hotare, să existe pericolul de a pierde legătura cu rădăcinile?"**

– Un alt aspect spinos sunt relațiile chiar dintre scriitori...

„– Azi, parcă mai mult ca ieri, intelectualii sunt tot mai dezbinați. De ce nu se solidarizează intelectualii?!" „De ce se sfâșie scriitorii între ei? Parcă niciodată n-a fost atâta răutate în rândul scriitorilor." „**Există prietenie literară? E posibilă? E necesară?" „Ce preț are demnitatea între devizele labile ale pieții literare?" „Credeți în dreptatea literară?"**

– Ați încercat să definiți condiția scriitorului...

„– Am citit undeva o remarcă amară a lui Mircea Cărtărescu, că scriitorul român acceptă cu prea multă ușurință condiția lui mizeră. Cui îi convine oare, să mențină actual „mitul" scriitorului sărac?" „Studiile de sociologie literară demonstrează că vocația de scriitor incumbă riscuri și certitudini. În ce măsură noțiunea de risc în meseria de scriitor este esențială, este chiar unul din criteriile profesiei?" „Cu toții avem în spate o istorie a abdicărilor" „Ce înseamnă azi curaj în literatură?" „Ce înseamnă demnitatea scrisului?" „Credeți în sensul moral al literaturii?" „Cum vedeți relația scriitor-cititor? Se spune că scriitorul își are cititorii pe care îi merită."

– V-ați dorit o putere a scriitorilor în societatea contemporană, vizați rolul social și chiar terapeutic al literaturii, ca „ **o salvare a lumii"...**

„– **În lume există multă violență. Ziarele, radioul, televiziunea ne informează zilnic de noi orori întreprinse de om împotriva omului. Cum se răsfrâng toate acestea în conștiința scriitorului?" „Ce poate face un scriitor pentru a rezista la această „învrăjbire" a lumii?" „Ce înseamnă a fi o conștiință scriitoricească?"** „**Sunt intelectualii „conștiința" secolului nostru?" „Mai poate să rămână în această epocă un intelectual izolat? Se mai poate el mulțumi doar cu universul cărților?" „Mai au intelectualii putere azi?" „Poate avea un scriitor presentimentul viitorului?" „Ce ar trebui criticat azi în lumea în care trăim, în numele societății de mâine?"**

*– Ați insistat deseori cu o întrebare-cerere, „**a creiona o scară de valori a literaturii române de ieri și de azi".** De ce e o condiție sine qua non?*

„– Se reconfirmă, pentru a multa oară, că faptele alese se nasc greu". „**Se tot discută azi despe reconsiderări în literatura română. Cât de relevant este acest lucru pentru contemporani, având în vedere faptul că în privința valorilor literare numai timpul este cel care hotărăște?!"** „**Nu credeți că se manifestă nejustificat uneori o atitudine de indiferență față de valorile morale și patriotice în concurență cu promovarea nonvalorilor? Nu cumva „demitizarea" marilor înaintași ține și de o slabă cunoaștere a istoriei?" „Poezia patriotică a beneficiat copios de rimă și uneori de facilitatea acesteia, oare azi , când se faca atâta caz de globalizarea lumii, își mai află rostul acest gen de poezie?!"**

– Uneori sunteți cam trist meditativ...

„–Ce înseamnă să fii optimist în vremurile de astăzi?" „**Trăim un moment „exploziv"- sub toate raporturile - al manifestării intelectuale... Mă întreb și vă întreb: ce rol are gânditorul în aceste vremuri de dezorientare?" „Este gândirea esențială pentru supraviețuirea în această lume?" „În ce direcție**

evoluează astăzi pe bătrâna noastră planetă umanismul, mişcare cu rădăcini puternice în antichitatea greco-latină?!" „Cine ne va salva de ipocrizie? Cât timp ne vom lăsa devoraţi de ea?" „Mai este literatura (poezia mai ales!) o armă de luptă împotriva răului din lume?!" „Care este antidotul amărăciunii unui scriitor?"

– Aţi militat pentru supremaţia culturii.

„– Dorin Tudoran a rostit cândva o formulă remarcabilă: „Cultura este anticamera civilizaţiei". „Credeţi în ideea de destin în cultură?" „Reprezintă cultura o formă de rezistenţă?" „Forţa culturii poate însemna mai mult decât forţa politicii?" „Se vorbeşte, tot mai mult în ultimul timp, despre salvarea prin cultură, despre supravieţuirea unui popor prin ceea ce creează el mai temeinic în domeniul spiritual. Ce viitor poate avea cultura română pe fondul europenizării şi globalizării actuale?" „Istoria este **de multe ori incomodă. Am vrea câteodată să scăpăm de ea şi actuala construcţie europeană are anumite probleme cu istoria; e nevoie de o nouă ideologie, potrivită cu proiectul Europei unite?" „Există o teroare hermeneutică a civilizaţiei asupra culturilor mici?"**

*– V-aţi întrebat deseori „**care e destinul cărţii?!"** Nuanţaţi această dilemă încinsă.*

„– Borges spunea: „*lecturile sunt adevărate evenimente ale vieţii*". „Filosofii pesimişti prevestesc „moartea cărţii", sfârşitul Galaxiei Gutenberg."„Cum e lupta dintre Constelaţia Marconi şi Galaxia Gutenberg?" „**Cartea electronică e un prieten sau un duşman?" „Omul zilelor noastre e mai degrabă un om al imaginilor sau un om la imaginarului?" Ce este azi, ce va însemna mâine cultura generală?" „Într-o lume vidată de sacralitate (cum o văd postmodernii), cuvântul mai este sau mai poate fi un „miracol"? „Mai cred tinerele generaţii în virtuţile magice ale Cuvântului? Mai pot cuvintele vindeca disperarea?" „Interesul pentru poezie scade. Cine e de vină? Publicul? Poezia?"**

Dincolo de întrebări legate de probleme literare, i-aş fi întors întrebările parcă de filosofie existenţială, despre viaţa cum e a fiecărui om, împărat sau proletar, cu împliniri, dar şi cu nemulţumiri:

„– Câte deziluzii aţi avut după 1989?" „A fost un timp când v-aţi simţit îngenunchiat?" „Când aţi avut deplina conştiinţă de sine?" „Ce aţi iubit şi ce aţi urât cel mai mult în viaţă?" „Vă amintiţi prima mare interogaţie pe care aţi adresat-o vieţii?"„La ce vârstă aţi început să simţiţi greutatea a toate din jur?""„Unde vă place să mergeţi în momentele de oboseală?" Credeţi în destin?" „Acceptaţi lucrurile pe care nu le puteţi schimba?"„Ce vă entuziasmează cu adevărat" „?"„Ce v-a format mai mult: viaţa sau cartea?"„Aveţi o deviză de la care să nu vă abateţi?" „De la ce principii nu aţi abdica niciodată?"„Cum vă purtaţi crucea propriei vocaţii?"„Când aţi crezut cel mai acut că pe lume este mai multă nedreptate decât dreptate?"„În ce condiţii se vindecă o rană morală dacă ea se produce?" Are vreo importanţă dacă ne îndeplinim sa nu scopul exterior, dacă reuşim sau eşuăm în această lume?" „V-aţi simţit vreodată exilat din viaţă drept pedeapsă că nu aţi dus până la capăt ce v-aţi propus la un moment dat?" *„**Dacă ar fi să daţi timpul înapoi, ce lucruri aţi schimba în viaţa dvs?"***

„– Să presupunem că aţi realiza mâine o antologie a regretelor" „Preferi să fii bogat sau fericit?" tot **întreabă Epictet de peste două milenii. „Subscrieţi la ideea că fericirea e sinonimă idealului*?"* „Există vreo diferenţă între fericire şi pacea interioară?"**

*„– O altă preocupare intensă au fost problemele de religie „**evoluţia dialogului dintre ortodoxie şi catolicism în orizontul secolului XXI**". La ce întrebări aţi căutat răspunsuri?*

„– Lumina luată şi dată altora presupune frecventarea bisericii. Regimul comunist, ateu cum era, nu permitea acest lucru." „Ar putea să contribuie cele două Biserici Creştine –Ortodoxă şi Catolică - printr-o apropiere şi colaborare mai strânsă, la înflorirea credinţei, a convieţuirii fraterne?" „Un aforism spune că „există momente în care, oricât am fi de îndepărtaţi de credinţă, nu concepem decât un singur interlocutor al nostru, pe Dumnezeu" „Academia Română a conferit titlul de onoare lui Papa Ioan Paul al II-lea şi arhiepiscopului Ioan Robu. Se poate vorbi astfel de o înrudire între Biserică şi Cultură?"

În încheierea interviului (provizoriu!!), i-aş mulţumi cu propriile-i cuvinte de preţuire faţă de academismul celor intervievaţi:

*„– **Vă felicit cu aleasă preţuire pentru faptele cu care aţi înavuţit cultura română". „Vă mulţumim pentru frumoasa pledoarie întru păstrarea credinţei în Dumnezeu, pentru invitaţia la toleranţă şi înţelegere, pentru îndemnul de a ne "mântui" sărăcia prin muncă, mai ales intelectuală.".***

P.S.: „Ce este pentru dvs, acum, singurătatea?!"

Andive (Neamţu Costin)

Ioan Holban

GLASUL PĂMÂNTULUI. GLASUL IUBIRII

Titlul e, firește, cel al părților romanului Ion al lui Liviu Rebreanu. Întâi, glasul pământului. Iată, pe scurt, ce voia Ion al Glanetașului: flăcău sărac, dar chipeș, isteț și tenace, o lasă pe frumoasa Florica, fata fără zestre (cea din Ardeal, nu din celebra piesă a lui Ostrovski), și o seduce pe fata urâtă, Ana bogatului Vasile Baciu, ca să pună mâna pe ogoarele acestuia. Coșbuc, contemporanul lui Rebreanu, clama cu maxima energie a tonului de rechizitoriu vehement *Noi vrem pământ!* Nici scriitorii din zilele noastre nu se lasă mai prejos; ei nu mai vor pământ, dar îl aud, în poemele lor chiar și păsările cerului auzind (și văzând) doar pământ, cum spune Ioan Pintea în *și zică toți, tot poporul să zică* din volumul *Frigul și frica*: „și zică tot poporul zică pe deasupra au/ trecut ciorile zburau înspre țările calde/ eu/ după ce au trecut ciorile am văzut zborul pe deasupra/ prelungind viața domestică a migratoarelor case/ cu țiglă roșie stegulețe cu pânză roșie pe/ dedesubt estompau înălțimea țările calde/ ca o descriere peste țările reci la mijloc cu petec/ din pânză de cânepă ne-am făurit vederea natală ochi/ care pleacă și lumina ochiului care rămâne desprinderea/ un deal peste care am văzut enorm zboruri părăsind cerul/ peste argila mai stearpă decât toate ciorile auzi/ n-am decât picioare și mâini decât pământ și pământ/ și pământ aud păsările întorcându-se câteva urechi/ așezate la marginea ținutului pe obrazul bărbatului/ tânăr o gură tăindu-și mereu pielea într-un brici/ muzical printr-un proverb se împarte dulceața și/ moartea limbii materne și/ zică toți zică tot poporul pe deasupra/ au trecut ciorile zburau înspre țările calde/ eu după ce au trecut ciorile am văzut zborul”. Scriitorilor li se adaugă, iată, artiștii plastici de ieri și de azi. Printre cei de azi, în stricta actualitate, Alexandru Chira despre care criticul de artă Pavel Șușară spune că e „un hermeneut al pământului”; la Slobozia, Muzeul Agriculturii a inițiat proiectul *Pământul și Arta*; un artist basarabean, Mihai Potîrniche, a vernisat în Copoul iașean-eminescian expoziția *Portretele pământului*. Înapoi, în istorie, la înțelepți: Xenophanes: „Din pământ provine totul și-n pământ sfârșește totul”; Papini: „Pământul e un infern luminat de bunăvoința soarelui”; Dicționarul mitologic ne învață că în aproape toate mitologiile, pământul – zeitate și sursă de existență pentru omenire – este un element funda-mental, iar antropogonia are ca materie primă îndeosebi pământul arabil (solul, lutul, țărâna) și întoarcerea în țărână, după moarte, a tot ce e viu, adică revenirea la obârșie, prin restituirea materiei împrumutate, este încheierea firească, în orice mitologie, a ciclului vital. Aceștia sunt scriitori, ficționari, pictori, filosofi și, prin urmare, glasul pământului ar putea fi o metaforă, ceva, acolo, departe de aspra atingere a realității.

Că nu e așa ne învață extrem orientalul Bhartrhari în cartea *O sută de strofe despre renunțarea la lume*: „Chiar și întregul bulgăre de pământ, înconjurat de o șuviță de apă, este infim. Cete de regi, după ce l-au împărțit în urma a sute de răz-boaie, trăiesc din el, și când îl dăruiesc le pare rău. Ce să mai vorbim de ceilalți, de tot neînsemnați și calici! Rușine să le fie lepădăturilor care mai doresc până și de la aceia să capete câțiva bani”. Așadar, din vechime, regi și calici au vrut pământ; primii l-au cuce-rit, ceilalți au fost siliți să-l dea și, de cele mai multe ori, au murit pentru el. Toate războaiele – chiar și cel pentru frumoasa Elena din Troia – s-au purtat pentru pământ, fie el și doar un bulgăre, înconjurat de o șuviță de apă; și n-au omorât unii, în secolul trecut, milioane de „calici” pentru ceea ce ei numeau „spațiu vital”? Astfel încât dorința „calicului” Ion al Glanetașului e perfect motivată, iar bătăile administrate Anei, după dobândirea ogoarelor visate, par, lângă uriașele crime comise la chemarea glasului pământului, niște simple mângâieri nevinovate. Războaiele s-au mutat, azi, printre excentrici (care cumpără pământ... pe Lună) ori în rafinata „lume a afacerilor”; cei cu bani cumpără (fac, adică, „afaceri imobiliare”) de la cei cărora le bate vântul prin buzunare. Cele mai multe procese pe rol sunt „pentru pământ”; soră cu frate, tată cu fiu se ceartă sau se luptă pentru o „moștenire”, fie și o casă amărâtă, dar cu pământ valoros sub ea. Mastodonții industriali în faliment se vând „pe un euro”; pământul de sub ei, cu milioane de euro. Toată lumea vrea pământ, cum se vede; și când nu-l cumpără/ vinde, îl mănâncă, așa cum ne informează o recentă știre de presă. O fată cunoscută numai sub numele Wuqibalaqiqige a devenit o celebritate locală datorită obiceiului ei de a mânca pământ. Originară din Regiunea Autonomă Mongolia Interioară din nordul Chinei, Wuqibalaqiqige și-a propus să intre în Cartea Recordurilor, după ce va mânca numai pământ, timp de două luni. Posturi de televiziune din Hunan, Anhui, Beijing, Shanghai și chiar din Japonia și Coreea de Sud au prezentat povestea ei. Fata spune că nu simte nevoia să mănânce altceva în afară de pământ după ce a descoperit cât de mult îi place gustul. Asta, în adevăr, lipsea pământului râvnit/ cucerit/ mâncat: să intre în Cartea Recordurilor. În fond, acolo îi este locul.

Apoi, glasul iubirii. „Patronul” acestui text ne povestește în *Ion* că, după ce și-a văzut sacii (cu pământ) în căruță, Ion al Glanetașului se reîntoarce la frumoasa Florica, vechea iubire. Modernii, în trufia lor, cred că ei au descoperit iubirea în forma ei (pre)romantică; prototipul e căutat, cel mai adesea, în povestea shakespeariană din *Romeo și Julieta*; alții, mai puțini, îl caută în dragostea

lui Dante pentru Beatrice ori în relația dintre Petrarca și a sa Laura. Puzderie de romane, poeme, lucrări de artă plastică, simfonii și manele cu subiect unic – iubirea – au produs modernii și contemporanii noștri; noi citim cu Eminescu *Lasă-ți lumea...:* „Lasă-ți lumea ta uitată,/ Mi te dă cu totul mie,/ De ți-ai da viața toată,/ Nime-n lume nu ne știe./ Vin' cu mine, rătăcește/ Pe cărări cu cotituri,/ Unde noaptea se trezește/ Glasul vechilor păduri./ Printre crengi scânteie stele,/ Farmec dând cărării strâmte,/ Și afară doar de ele/ Nime-n lume nu ne simte./ Părul tău ți se desprinde/ Și frumos ți se mai șede,/ Nu zi ba de te-oi cuprinde,/ Nime-n lume nu ne vede./ Tânguiosul bucium sună,/ L-ascultăm cu-atâta drag,/ Pe când iese dulcea lună/ Dintr-o rariște de fag./ Îi răspunde codrul verde/ Fermecat și dureros,/ Iară sufletu-mi se pierde/ După chipul tău frumos./ Te desfaci c-o dulce silă,/ Mai nu vrei și mai te lași,/ Ochii tăi sunt plini de milă,/ Chip de înger drăgălaș./ Iată lacul. Luna plină,/ Poleindu-l, îl străbate;/ El, aprins de-a ei lumină,/ Simte-a lui singurătate./ Tremurând cu unde-n spume,/ Între trestie le farmă/ Și visând o-ntreagă lume/ Tot nu poate să adoarmă./ De-al tău chip el se pătrunde,/ Ca oglinda îl alege –/ Ce privești zâmbind în unde?/ Ești frumoasă, se-nțelege./ Înălțimile albastre/ Pleacă zarea lor pe dealuri,/ Arătând privirii noastre/ Stele-n ceruri, stele-n valuri./ E-un miros de tei în crânguri,/ Dulce-i umbra de răchiți/ Și suntem atât de singuri/ Și atât de fericiți!/ Numai luna printre ceață/ Varsă apelor văpaie,/ Și te află strânsă-n brațe,/ Dulce dragoste bălaie"; cu *Nichita Stănescu*: „Nu-i așa că/ dacă/ te voi prinde-ntr-o zi/ și-ți voi săruta/ talpa piciorului/ vei șchiopăta/ puțin/ de teamă/ să nu-mi strivești/ sărutul?"; iar *Marin Preda* ne avertizează că "dacă dragoste nu e, nimic nu e...". Filosofi, scriitori, moraliști, câtă frunză, câtă iarbă, au spus *vorbe* despre iubire: Mimnermus: „Ce fel de viață e aceea, ce plăcere, fără Afrodita de aur?"; Aristarchus: „Zeul acesta, Eros, îl face pe cel slab să fie tare, iar pe cel fără resurse să găsească mijloace"; Sophocles: „Eu m-am născut ca să iubesc, nu ca să urăsc"; Euripides: „Eros îl face poet pe cel îndrăgostit, chiar dacă mai înainte era lipsit de inspirație"; Democritus: „Cel care nu iubește pe nimeni nici nu este iubit de nimeni"; Platon: „Mie mi se pare că oamenii nu simt deloc puterea iubirii; pentru că dacă ar simți-o, i-ar ridica cele mai mari temple și altare și i-ar aduce jertfele cele mai mari"; Menander: „Se pare că dragostea întunecă mintea la toți și celor cu judecată și celor lipsiți de ea"; Cicero: „Dacă se înlătură iubirea și bunătatea, toată bucuria vieții dispare"; Boccaccio: „Legile iubirii au o putere mai mare decât toate celelalte; ele rup nu numai pe acele ale prieteniei, ci și pe cele divine"; Shakespeare: „Rațiunea și iubirea nu prea se însoțesc"; Pascal: „El nu mai iubește această persoană, pe care o iubea acum zece ani. Cred: ea nu mai este aceeași; nici el. El era tânăr și ea de asemenea; ea este acum cu totul alta. El poate ar mai iubi-o, dacă ea ar fi așa cum era atunci"; Goethe: „Dragostea și nevoia sunt dascălii cei mai buni"; Byron: „O, iubire! tânără iubire! prins în legătura ta trandafirie, lasă-l pe înțelept sau pe cinic să flecărească ce vrea; aceste ore, și numai acestea, răscumpără ani de mizerie ai vieții!"; Nietzsche: „Aceasta să fie onoarea voastră: să iubiți tot mai mult decât sunteți iubiți și să nu fiți niciodată al doilea".

Dar *fapte*? Iată o știre de presă, încă una, să ne strice visarea la umbra textelor în floare. Arheologii au descoperit lângă Mantova, orașul lombard situat nu departe de Verona îndrăgostiților Romeo și Julieta, osemintele unui cuplu îngropat într-o îmbrățișare tandră de mai bine de 5.000 de ani. Remarcabila descoperire a fost făcută în urma săpăturilor la un sit din neolitic din Valdaro, lângă Mantova. Una dintre teoriile arheologilor este aceea ca bărbatul a fost ucis, iar femeia și-a sacrificat viața pentru ca sufletul său să-l însoțească în viața de apoi. o primă examinare a scheletelor celor doi, botezați „Iubiții din Valdaro", a relevat faptul ca bărbatul avea o săgeată în coloana vertebrală, în timp ce femeia avea un vârf de săgeată în coaste. „Suntem entuziasmați de descoperire", spune Elena Menotti, șefa grupului de arheologi. „Nu am găsit niciodată un bărbat și o femeie îmbrățișați în acest mod unic. Credem că erau tineri, deoarece dinții lor sunt în bună stare", a mai spus ea. În urmă cu 5.000 de ani, în regiunea Mantova trăiau triburi de vânători și pescari care se deplasau cu bărcile pe numeroasele râuri din regiune. Datorită climei și mediului favorabile, în zonă s-au prezervat perfect foarte multe rămășițe ale vechilor locuitori. Romeo și Julieta au fost, iată, găsiți fosilizați. Încă o dată, agențiile de presă ne surpă visele; cele despre glasul pământului și glasul iubirii, de exemplu.

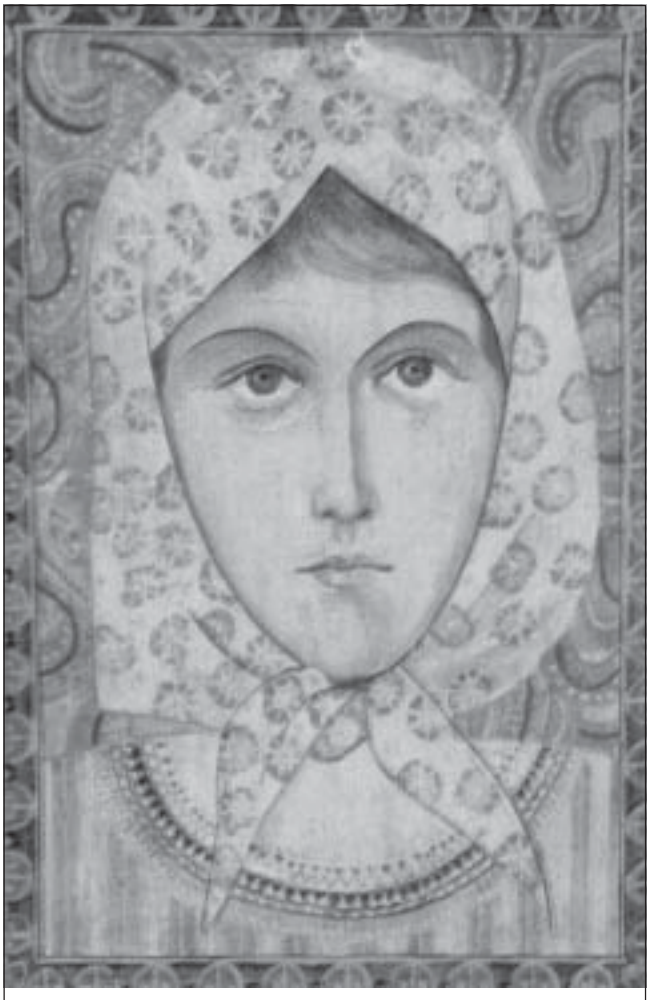

Portret (Bogoi Teodor)

George Popa

MASCĂ ȘI IDENTITATE

În viața socială cuvântul „mască" – sintagmă, simbol, metaforă - a căpătat conotație negativă, desemnând caracterul de versatilitate a clasei politicienilor, lucru definit magistral de Eminescu: „*Panglicari în ale țării, care joacă ca pe funii,/ Măști cu toate de renume din comedia minciunii…/ Toți pe buze-având virtute, iar în ei monedă calpă,/ Chintesență de mizerii de la creștet până-n talpă.*" Dacă „panglicarii" au vreo identitate, aceasta este tocmai metamorfoza măștilor. Acesta este motivul pentru care politicul este, în general, ocolit de veritabilii intelectuali, care ascultă de sfatul autorului Glossei : *„Privitor ca la teatru/ Tu în lume să te-nchipui/;/ Joace unul și pe patru,/ Totuși tu ghici-vei chipu-i//… Teamă n-ai, căta-vor iarăși/ Între dânșii să se plece. Nu te prinde lor tovarăș,/ Ce e val ca valul trece.//… De te-ating să feri în laturi, De hulesc, să taci din gură./ Ce mai vrei cu-a tale sfaturi, Dacă știi a lor măsură"*

Viața este o farsă pe care o jucăm cu toții, afirma adolescentul vizionar Arthur Rimbaud. Lumea este un teatru pe a cărei scenă fiecare joacă un rol ce i-a fost hărăzit și apoi dispare după cortina morții, scria Shakespeare. În viziunea lui Pirandello, viața reprezintă o mascaradă cu păpuși involuntare, așa încât, parafrazând *Scrisoarea I*, se poate spune : „*Măști de-o zi pe-o lume mică ce se măsură cu cotul.*" Cade masca – rămâne cenușa. Pentru latini, persoana – *persona* – era o mască. Și este interesant faptul că în limba franceză cuvântul *personne* însemnează și „persoană" și „nimeni": într-un om există o persoană, dar ea este un nimeni, pentru că nu are identitate proprie, nu este un sine-însuși.

„*Alte măști, aceeași piesă",* afirmă Eminescu, generalizând condiția umană. Cine joacă, de unde vin măștile și cine le poartă, dat fiind că noi suntem străini în lume, lucru recunoscut din totdeauna ? Astfel, încă Empedocle afirma că sufletul este compus din „același și altul", Leonardo da Vinci: „Cine nu se simte uneori străin lui însuși?" Nietzsche: „Sunt eu un altul? Străin mie însumi? Fugit din mine însumi?" „Je est un *autre* - Eu e un *altul…* adevărata viața este absentă", scrie același Rimbaud. „Eul" de fiecare zi fiindu-ne străin, Regele Lear, devenit orb, a putut să strige*: „Nimeni, nimeni nu este de vină."*

Prin urmare, ce este omul ? O ființă menită suferinței și pieirii – și care se întreabă : ce sunt, de unde vin și unde voi pleca – fără a avea răspunsuri. Prin selecția capricioasă făcută de hazard, suntem doar *„sărmane patimi aruncate-n vreme… nefericiri zvârlite în brazdele veciei",* a unei vecii străine, scrie Eminescu, pentru a juca un rol stereotip: masca vieții, masca pătimirilor, masca morții. Desigur, stereotipul primar cunoaște infinite diferențieri în al căror creuzet intră – alături de modelul ontic uman, – structura genetică, venind din adâncuri indiscernabile de timp ale ciclului *samsaric,* al nenumăratelor generații parcurse, – structură ce va fi remodelată de contextul sociocultural în care viețuim. Este entitatea noastră destinală, insul imanent, „eul" *intramundan*. Rezultă că în formarea „caracterului" eului empiric intră atâtea imponderabile, încât nu pot fi cuantificate și puse într-o formulă restrictivă, astfel că diversele clasificări temperamentale rămân relative, orientative.

De acest eu istoric, imanent, se disociază însă conștiința noastră-martor aflată supraempiric, *transmundan* și care judecă valoric viața - imperfectă, pradă destrămării. Astfel, identitatea, ceea ce este propriu omului nu are alt conținut decât conștiința absenței sale din lume. For axiologic, acesta este adevăratul nostru *sine*, care își pune întrebarea: cum am apărut în acest univers pe care nu-l cunosc, purtat de un trup care îmi este necunoscut? *„De ce coboară un geniu în trupul cel urât ?"* se întreba Eminescu. Sunt un actor fără voie, o mască pusă pe străinătatea mea din lume, mască pe care o privesc din afară cum își joacă un rol ce i-a fost hotărât de zarul destinului.

Dar conștiința-martor încearcă să facă de locuit orizontul străin din jur, să facă acceptabilă o realitate bolnavă de neant activ *(„A fi ? Nebunie și tristă și goală… nimicnicie, umbră, mizerie, pieire*, în viziune eminesciană*")*, devenind la rândul ei creatoare, în sensul încercării de a transvalua, de a idealiza condiția noastră existențială... Acest lucru are loc punând *„voluptuos joc de icoane… strai de purpură și aur peste țărâna cea grea."* cu ajutorul taumaturgiei diverselor arte. Este un act demiurgic constând din reîntemeierea po*i*etică a lumii; pentru că, scrie Hölderlin, *„poeții întemeiază ceea ce durează."* Mai de mult, Protagoras: *„Pentru om cea mai important lucru este exercițiul poeziei"*; iar Nietzsche: „*Cum am putea suporta să fii om, dacă omul nu ar putea fi poet?"* Dacă destinul ne-a smuls de unde nu știm pentru a ne impune să jucăm masca unei existențe pe care o considerăm subvalorică, poezia verbului, a marmurei, a culorilor și, peste toate, a cântului așează o altă mască de vindecătoare axiologie pe onticitatea dată. Nu mai cădem în abisul morții, ci, prin beatitudinea oferită de creația artistică, prin muzică în primul rând, cădem în sus, scrie Nietzsche, răpiți de sine inefabil.

Prin urmare arta constituie întretăierea a unei triple entități

- ***sinele***, conștiința extramundană axiologică, adevărata noastră identitate, al cărui conținut este intenționalitatea valorizării superioare a ființării, a lumii;

- ***eul-în-lume***, adică masca împrumutată de destin, pusă de natură pe conștiința-martor;

- masca idealizantă, „de purpură și aur", pe care sinele o suprapune pe realitatea din afară, mască purtând ființarea umană cât mai aproape de absolut, omul, poetul devenind un ***eu-în-lume re-creat***.

*

Care este raportul dintre cele trei entități în diferitele arte? Ne vom opri mai întâi la artistul de teatru, aici având loc un joc particular al măștilor.

Cine este actorul, care este identitatea celui ce joacă? „Qui est le *Je* qui *Joue"*? Este structura genetică a artistului, modulată în matricea socioculturală în care trăiește. Pentru a interpreta roluri felurite, cele mai diverse măști, el posedă harul intuirii, capacitatea înnăscută prin mimezisul samsaric, de a pătrunde și releva particularitățile psihologice ale fiecărui personaj în parte.

Actorul trebuie să se identifice sau să se distanțeze de personajul pe care îl interpretează ? Dacă se substituie total se poate afla în situația unei actrițe, de altfel talent remarcabil, care. în rolul Julietei. plângea de-al binelea, în hohote subintrante, încât nu se mai înțelegea nimic din replicele sale. Dacă se distanțează prea tare devine artificial, rolul este „trucat" și nu *viețuit*. Artistul convinge, își atinge deplină reușită, realizând în jocul său o dublă hipostază: pe de o parte, trăiește la modul *arhetipal* caracterul personajului, dar totodată se observă pe sine, controlează „distanțat" perfecțiunea „identificării". Lucrul acesta îl fac prin excelență actorii englezi. Personajele sunt perfect definite, ca tăiate cu dalta, devin prototipuri ale caracterului respectiv.

Această capacitate am avut privilegiul să o aflu, între alții, la ilustrul artist Ion Manolescu: Venise la Roman cu piesa lui Ibsen, *Strigorii*, iar câțiva colegi ne-am dus la vagonul cu care venise în turneu, rugându-l să ne permită intrarea gratuită, prețul biletelor depășind resursele noastre. Timp de o oră, cu vocea sa dramatică inconfundabilă, excepționalul artist ne-a ținut o adevărată prelegere despre ce înseamnă să joci un personaj, drama luptei dintre omul din culise și necesitatea de a se suprapune destinului personajului cu atâta intensitate și veracitate, încât acel destin să poată fi comunicat și viețuit în vibrantă transpunere de spectatori. Și el reușea în mod strălucit acest lucru, astfel că te identificai cu *Hamletul* său de la prima replică – pe care o resimțeai ca pe o fulgerare, o revelație insolită, neasemănătoare. La fel în *Tatăl* de Strindberg, și tot fel în momentul de un tragism abia de suportat când cu voce guturală invoca soarele Sudului în *Strigoii*. În ce privește receptarea de către public, afirma Ion Manolescu, este evident că nu poate exista omogenitate. Spectatorii reacționează în funcție de coloratura capacității emoționale – emoție a inimii sau emoție intelectuală, dar sublinia că puterea reflexivă este necesară pentru înțelegerea cât mai apropiată a metafizicii din *Prometeu înlănțuit* sau *Hamlet*.

S-a spus că, jucând mereu tot alte psihologii, actorul este amenințat să-și piardă identitatea. Platon însuși acuza actorul că abdică repetat de la personalitatea sa. În greaca veche actor însemnează *hypocrites*. Adevărul este că actorul se identifică faptului de a imita, fără a-și dizolva personalitatea. El nu dispare sub mască, ci recreează natura în coloratura viziunii sale, a personalității sale artistice. Paradoxal, actorul nu se neagă, nu se șterge pe sine cum credea și Diderot, căci atunci toată creația artistică ar fi paradoxală, ci se redefinește într-o mereu altă hipostază a naturii *naturans*. Pe de altă parte, putând interpreta la fel de bine și pe Lear și pe Richard III, artistul scenei nu demonstrează inconsecvență, cum s-a afirmat, ci capacitatea celui ales, celui rar de a juca diversele roluri pe care natura le-a conferit omului.

În realitate, la modul ideal, la fiecare interpretare, – mai sus privește un ochi care judecă etic personajul pentru a-l putea trăi și reda cât mai coincident. Acest ochi este tocmai conștiința axiologică a artistului. *Artistul scenic devine conștiință-martor privind cum eul său empiric incarnează una din hipostazele psihologice la care supune pe om condiția sa existențială*.

De sigur, acea hipostază capătă o coloratură, un model de reacție particulară eului-în-lume. Este o nuanțare care nu este premeditată, voită, ci intervine în mod firesc, pentru că reprezintă natura intimă a artistului ca ființare în lume, natură născută din *experimentarea condiției umane de către structura sa genetică* – sensibilă și intelectuală. Dacă nu ar fi așa, toți actorii l-ar interpreta la fel pe Hamlet. Față în față cu interpretarea lui Oedip, Othello, Antigona, Desdemona artistul își descoperă identitatea sa intimă ca ființă intramundană, pe care însă o depășește prin interpretarea arhetipală a unui personaj. Conștiința extramundană se disociază și decantează din eul formulei omenești de a fi, trăsăturile care potențează și nuanțează viziunea sa axiologică. Cu cât mai liberă este conștiința martor, cu atât mai deschisă este posibilitatea interpretării diferențiate a unui rol.

Artistul se realizează mai ales în marile roluri, atunci este cel mai mult el însuși, prezentând naturii modul cum el a văzut, a înțeles creațiile firii. Astfel, Shakespeare – autor de teatru și actor, a fost interpretul ideal al Naturii. Asemenea lui Dumnezeu, scrie Eminescu în postuma *Cărțile*, „divinul Brit" se arată în mii de fețe și ne învață ceea ce un ev nu ar putea să ne învețe. Shakespeare a re-creat Natura ca autor, iar ca actor a efectuat ritualul cosmic de a prezenta Naturii propria ei operă conștientizată astfel la propriile ei reușite și nereușite, de către o înaltă luciditate-martor valorizantă. În final, autorul *Furtunei* va renunța la dubla sa magie aruncând în mare cartea de vrăji. Eul intramundan obosise, fusese înlocuit de sinele din afara zbuciumatei lumi a sufletului omenesc pe care o trăise pe scenă în diversele ei întruchipări.

Actoria, îmbrăcarea unei măști a pasiunilor umane nu este numai artă, și cu atât mai puțin doar o profesiune, ci un *act filozofic*. Actorul ideal este cel detașat, conștient de străinătatea sa în lume, astfel că judecata sa axio-

logică asupra personajului, asupra dramaticei vieți omenești, poate interpreta pe Eschil, pe Shakespeare, pe O'Neill în nuanțe cât mai veridice. Și, în felul acesta, la intensitate maximă este catharsis-ul indus spectatorului. Cu cât este mai receptiv intelectual, publicul devine Natura față în față cu opera ei relevată pe scenă. Astfel, *filozofică* devine și participarea spectatorului.

*

Care sunt raporturile dialectice între creație și identitatea secretă, sinele autorului, în alte domenii ale artei? Înapoia surâsului indescifrabil al Giocondei se află viziunea conștiinței-martor a lui Leonardo da Vinci: „*Natura este plină de infinite rațiuni care nu vor fi niciodată cunoscute în experiența noastră. „* Din acest motiv nu vom putea înțelege niciodată de ce *"Printre marile lucruri aflătoare printre noi,* Nimicul *este cel mai mare. Acesta domnește în timp și își trimite brațele în trecut și în viitor și cu ele distruge tot ceea ce a fost și tot ceea ce va veni, atât în natură, cât și în lumea animală, și nu posedă nimic din indivizibilul prezent."*

Mozart poate apărea la prima impresie un compozitor al optimismului strălucitor. Or, secvențele alerte, care ar putea induce această impresie, au fost create pentru a satisface canoanele componistice ale epocii și gustul nobilimii plătitoare. În realitate, adevăratul Mozart, identitatea sa secretă se află în părțile lente, meditative, de cea mai elevată vibrație și misterioasă profunzime, așa cum are loc, de pildă, în ultimul concert pentru pian și orhestră, nr. 27, din care se degajă o inefabilă, indescifrabilă neliniște metafizică.

După dirijarea Simfoniei a IX-a, a Bucuriei, la 7 mai 1824, cu un succes răsunător, Schindler îl găsește pe Beethoven prăbușit, cuprins de nesfârșită tristețe și deprimare. „*Nu am fost niciodată fericit."* Câtva timp înainte de a sfârși, va afirma : „*Am scris câteva note",* iar în clipa morții: „*Sfârșită comedia*." Era ca și cum Dumnezeu își privește Creația și își exprimă profunda sa amărăciune.

În ultimul autoportret, Rembrandt înfruntă printr-un râs sardonic farsa jucată de fiecare dintre noi. Era sinele transmundan care afirma supremul adevăr despre lumea străină în care fusese „zvârlit", și în care a găsit prea puțină lumină și prea mult întuneric, așa cum se exprimă prin clarobscurul tablourilor sale.

Explozia solară din tablourile lui Van Gogh, ascundea o identitate secretă în tragică antiteză. *„Este inutil, tristețea o să dureze pururi",* va spune înainte de a sfârși, adresându-se fratelui său, Theo, care încerca să-l încurajeze după actul autolitic ce avusese loc într-un lan de grâu „străbătut de un stol de corbi", ultimul său tablou.

Rimbaud, cel care, asemenea lui Prometeu a furat focul pentru a crea mirificele pirotehnii din *Iluminări,* a spus poate un suprem cuvânt despre adevărul identității noastre ascunse, necunoscută și nouă însine : *„Poate că adevărul ne așteaptă în jurul nostru cu îngerii săi plângând."*

La polul filozofiei, gânditori precum Descartes, Nietzsche, Heidegger, Lacan au folosit ideea de mască în diverse aplicații. Pentru Descartes, așa cum a declarat singur, masca a fost filozofia sa, pentru Nietzsche, – Dionysos și profetul iranian Zarathustra, pentru Heidegger, mai întâi neliniștea (*Sorge*) omului ca ființă-întru-moarte, (*Sein zum Tode*), mască urmând a fi contracarată apoi prin identificare cu gândirea poetică a lui Hölderlin, care afirma că perenitatatea vieții, a lumii este mereu și mereu reîntemeiată de poeți.

În ce privește pe Lacan, identitatea sa este masca mereu schimbătoare, paradoxul, confuzia între da și nu, duplicitatea. Ca și pentru alți paradoxiști ai vremii, identitatea lui Lacan este nonidentitatea, Ne amintim însă că Socrate îl sfătuia pe sofistul Zenon să caute mai curând să înțeleagă lucrurile, decât să facă din ele obiecte de paradoxuri în scopul de a uimi galeria, „rămânând astfel la suprafața lucrurilor". Paradoxul, duce la perversitate afirma Oscar Wilde.

Conștiință-martor pură a fost la Platon acel dincolo al Ideilor privind din transcendent o lume secundă disontologică. Iar pentru Kant, conștiința sa extramundană se afla în transorizontul lucrului-în-sine (*das Ding-an-sich*), unde poate aștepată răspunsurile la cele trei întrebări capitale pe care rațiunea nu poate să le dezlege : ce este sufletul, ce este libertatea, ce este Dumnezeu.

Au existat gânditori care au refuzat să fie personaje goale de conținut în căutarea unui autor care să le croiască o identitate, precum în celebra piesă a lui Pirandello, ci au devenit ei înșiși autorii propriei identități. Astfel, Eckhart, marele mistic al Evului Mediu, suie până la a afirma că Dumnezeu are nevoie de om pentru a exista „Dacă nu aș fi aici, nici Dumnezeu nu ar fi". Iar mai apoi, la rândul său, Spinoza identifică pe om, întreaga natură, cu Dumnezeu – *Deus sive Natura.*

Conchizând, *măiestria unei creații în diversele arte și în filozofie se împlinește în funcție de tensiunea dintre falsul eu intramundan și conștiința martor din afară, dintre tirania eului de împrumut impus, și unghiul de deschidere, gradul de libertate a viziunii aparținând sinelui transmundan.*

Eminescu reprezintă unul din poeții-gânditori (denkender Dichter) la care conștiința-martor a fost foarte vie, s-a bucurat de totală libertate. Astfel, după ce a sacralizat lumea, a purtat-o în piscul idealității onto-axiologice, așa cum numai marii creatori au făcut-o, - sinele extramundan s-a detașat de eul-în-lume, de masca pusă de natură pe conștiința sa axiologică, precum și de vălul, de masca de aur imaginară pe care a așezat-o pe realitatea străină, afirmând în finalul poeziei Melancolie: *„Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost… de râd de câte-ascult ca de dureri străine?... Parc'am murit de mult*". Iar din această îndoită „moarte" - în raport cu eul-în-lume și idealizarea condiției umane – viziunea sa va trece *dincolo de a fi și a nu fi*, precum și dincolo de orice concept de lume, într-o „nelume" despre care vorbește în Archaeus. În căutarea identității absolute, Eminescu realiza astfel cea mai radicală eliberare de orice mască.

Constantin Coroiu

JUNIMIȘTI ÎN DOCUMENTE INEDITE

Cercetător avizat al culturii din spațiul bucovinean și al fenomenului junimist, pasionat scotocitor de documente rare, în diverse arhive, în primul rând inestimabilele fonduri ale Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu" din Iași – instituție pe care o slujește de multă vreme cu dăruire și competență – dar și ale Muzeului Literaturii Române din capitala Moldovei, editor, traducător, LIVIU PAPUC a publicat recent la Editura „Princeps Edit" o nouă carte de documente despre Junimea: *Societari junimiști în documente*. Cu aproape patru ani în urmă, lui Liviu Papuc îi apărea volumul prea modest intitulat „Marginalii junimiste", pe care am comentat-o pe larg în SAECULUM. Acolo, el analiza și ilustra, pe bază de documente, multe inedite, aspecte importante privind istoria și ideologia faimoasei societăți ieșene. O lectură captivantă care – comentam atunci – dovedea încă o dată, dacă mai era nevoie, că rigoarea științifică, acribia nu exclud expresivitatea stilistică, dacă istoricul literar, cercetătorul are, precum Liviu Papuc, și talent narativ. De fapt, așa se și cade, mai ales atunci când subiectul este *Junimea*, o excepție fericită de la tradiția „încremenirii în proiect", de la mentalitatea de veșnici importatori de forme fără fond („Se pare că, în istorie, poporul român s-a ocupat mai mult cu importul decât cu exportul" – G.Ibrăileanu), în fine, un triumf asupra uneia din maladiile noastre cronice: adamismul. Cărți, asemenea celei amintite, pun într-o și mai puternică lumină anvergura a ceea ce s-a construit la Iași, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, și, deși istoria nu se judecă cu *dacă*, parcurgându-le, nu-ți poți reprima – pentru a câta oară? – o întrebare: ce ar fi fost cultura și literatura română, cum ar fi arătat ele în secolul ce a urmat, dacă nu s-ar fi produs acea complexă construcție de autentică vocație europeană, pe care o datorăm „Junimii". Căci, cu cât perspectiva timpului se mărește, vedem, inclusiv datorită unor astfel de restituiri, din ce în ce mai clar, că ceea ce s-a dovedit hotărâtor în fapta întemeietoare a junimiștilor nu este numai *mentalitatea* (un termen aproape compromis, golit de sens de către diverși scribi, clămpănitori de talk-show-uri și propagandiști de doi bani din perioada post-decembristă), ci și, mai ales, *conștiința europeană*.

Peisaj (Morărescu Dragoș)

Pentru Maiorescu, indicând direcția cu „degetul său de lumină", pentru Vasile Pogor, între altele primul traducător al lui *Faust* la noi, pentru istoricul românilor A.D.Xenopol, pentru indiscutabil cel mai mare om politic al vremii lui care a fost P.P.Carp, intelectual de rasă și cel dintâi tălmăcitor al lui Shakespeare în limba lui Eminescu, pentru Iacob Negruzzi și toți ceilalți, Europa era un spațiu politic, economic, spiritual, educațional, cum nu se poate mai familiar, la care se raportau și în care se mișcau cu dezinvoltură, știind însă că este mult de făcut aici, spre a fi în rând cu lumea bătrânului continent. Spre deosebire de elitiștii, europeniștii autohtoni de azi, erau demni, eficienți, fără prejudecăți, fără complexe inhibitoare. Iar pentru junimiștii de rangul întâi, politica militantă, chiar dacă unii o priveau ca pe o corvoadă, și-o asumau ca pe un sacrificiu necesar în atingerea unor scopuri mai presus de efemera putere și de orice interese meschine de grup. Cât privește pe cei de rangul al doilea, așa cum observă Liviu Papuc – „atitudinea distantă față de politică era aproape un loc comun", ca să nu spunem – adaug eu – un principiu. „De altfel – nota el în „*Marginalii*..." –, de la bun început, la întrunirile culturale ale societății erau interzise dezbaterile politice, ceea ce nu i-a împiedicat pe unii dintre corifeii acesteia să se implice masiv în treburile politice". Ba, în cele din urmă, anticuziștii Carp și Pogor împreună cu *neutrii* Maiorescu, Negruzzi sau

Theodor Rosetti, cumnatul lui Cuza, aveau „să înjghebe un partid al lor, să „se aleagă" în parlament pe liste de partid".

Societarii junimiști evocați, prin intermediul documentelor, în volumul apărut acum, sunt, în ordine: Samson Bodnărescu, Dumitru Boghean, A.C.Cuza, Ioan Ianow, Titu Maiorescu, Ioan M.Melik, Dimitrie Petrino, Vasile Pogor, Alexandru Vlahuță. Un capitol special este consacrat Institutului Academic din Iași, operă, și el, a junimiștilor, o instituție înființată „pe tăcute dar cu eficiență maximă" în 1866, care avea să desfășoare o prodigioasă activitate până în 1907. Liviu Papuc descrie contextul apariției acestui așezământ de învățământ particular. „În vreme ce lumea politică era în efervescență după debarcarea domnitorului Alexandru Ioan Cuza și încă nu știa ce o așteaptă sub noul stăpânitor Carol I, în vreme ce Junimea își derula fără profit programul de editare de carte, pe când Vasile Pogor era în plină campanie de recrutare a unor noi membri pentru masoneria ieșeană întrunită în loja „Steaua României, un grup de tineri profesori, majoritatea universitari, într-un același spirit junimist, de temeinicie și înnoire (și ca urmare a destul de recentei legi Kretzulescu – din 1864), înființează o școală particulară, menită să contracareze influențele străine ce se exercitau prin alte așezăminte de aceeași natură (un fel de ong-uri avant la lettre – n.mea) și să ofere o alternativă plină de prospețime la școlile oficiale". Este reprodus în facsimil, în întregime, „actul de asociațiune" a șase întreprinzători, între care N.Culianu și Petru Poni, director fiind desemnat Culianu. Administrația îi era încredințată lui Ioan Melik, cel considerat de Maiorescu „bancherul Junimii".

A.C.Cuza nu devenise încă antisemitul binecunoscut. Junimist din a doua generație, figurând în albumul Societății ca intrat în 1883, cu strălucite studii în străinătate – Paris și Bruxelles –, cu un stagiu în mișcarea socialistă, el este o personalitate de prim plan. Codirector al oficiosului junimist „Era nouă", autor al studiului „Generația de la 48 și era nouă", A.C.Cuza semnează articole de atitudine, scrise într-un stil ce îl individualizează în epocă prin valorile pe care le apără și îndeosebi prin „impecabila lor claritate și profesionalism gazetăresc", cum pe bună dreptate observă Liviu Papuc. El ia poziție, între altele, față de „barbariile comise în epoca de tranziție prin care ne strecurăm". Concret era vorba de intervenții mutilatoare asupra unor monumente vechi de arhitectură ale Iașilor: „Curioase timpuri mai sunt și ale noastre! Au năvălit noroade și seminții asupra acestor țări mult încercate, la porțile acestei cetăți s-au hotărât lupte vrăjmașe și totuși bisericile sale au rămas neclintite pe temelia lor. Și iată că vine civilizația rău înțeleasă a apusului, spoială fără bază, și zidurile sfințite de vreme se dau la pământ, după gustul fiecăruia, pe cuvânt că nu sunt frumoase". A.C. Cuza va lua apărarea Junimii, a lui Maiorescu (șeful literar al acesteia), a lui Carp (șeful ei politic), ridiculizând alegațiile aberante ale unor „papagali". Într-un articol din nr.32 (13 mai 1890) al publicației „Era nouă", el conchide: „Nu știu dacă *Junimea* o fi mai avut și alte idealuri, dar un lucru este de netăgăduit, că s-a luptat întotdeauna pentru adevăr, contra ignoranței, a șarlatanie și a frazei goale".

Natură statică (Bogoi Teodor)

Sunt în această galerie ce se întinde pe 400 de pagini, format mare, câteva personaje mai puțin cunoscute, junimiști de rangul II sau chiar III. Unul dintre aceștia este aproape enigmaticul Dimitrie Boghean, născut în 1854, fără a se ști și anul morții. El figurează în „Albumul Societății Junimea", la nr. 99, înaintea lui A.C.Cuza, ambii intrați în același an – 1883. Până acum se cunoșteau doar trei referiri la numele său din niște scrisori ale Harietei Eminescu. Cercetătorul ieșean a descoperit însă o scrisoare, datată 1 februarie 1884, a lui D.Boghean, trimisă din Viena la Iași, lui Petre Missir, care conține amănunte esențiale privind starea lui Eminescu, aflat la acea dată internat în sanatoriul de la Dobling. În această epistolă, reprodusă, inclusiv în facsimil, de Liviu Papuc, citim, între altele: „Sunt acum două luni, când am sosit aici, l-am vizitat pe Eminescu fără a mă prezenta lui, l-am putut vedea și auzi – și aceasta pentru a evita orice emoție. Era cu o glugă pe cap făcută din coperta crivatului și zice că e aci Buda, aci un brahman indian – că numără la alfabetul său egiptean – că D-rul Obensteiner ar fi Heine etc. Agresiv nu fusese niciodată. Diagnoza nu era bine stabilită, se credea că ar fi fost Progressive Paralehse der Irren (Afecțiune progresivă specifică nebunilor) și se aștepta o schimbare, numai pentru a se pute(a) confirma această diagnoză ori modifica. Mă exprimasem îndată la doi sau trei junimiști – junimiști *încă*, pe cât știu eu – că de se confirma sus-zisa diagnoză (,) cazul era prognostic tare dubios, deși sonațiunea (?) tare rară nu era de tot exclusă. Azi însă Eminescu e de câteva săptămâni restabilit. Vin chiar acum de la Dobling, unde m-am întreținut cu dânsul o jumătate de oră fără a fi putut descoperi în vorba lui nici o urmă cât de palidă de demență. Boala lui era o pseudo-psihoză sifilitică care a trecut cu iodul pe care l-a luat. Nu-i melancolic, dar psihic deprimat. Grija lui este sărăcia. Nu știe cine l-a trimis și în ce condiții se află în ospiciu și mai ales cine are să-l scoată. Îmi mărturisea că grija asta nu-l lasă să doarmă noaptea. Când i-am spus că ar fi bine să iasă – o dată a venit la Viena – mai ades, el îmi mărturisi că e tare sărac, n-are nici un ban, ceea ce e momentan realitate.// Atunci

l-am asigurat că operele lui care s-au tipărit (el poseda un exemplar) se vând și din asta se va strânge mult; atunci zâmbi E. ironic: „Nu știu eu cât se cetește la noi", îmi zise el, „ș-apoi nici nu-mi place că s-au publicat fără să le pot revedea, era atâta de îndreptățit!". Și când i-am zis că le va pute(a) revedea la o a doua ediție – îmi spuse cu același zâmbet că nu speră să vadă o a doua ediție – și aceasta nu că nu va trăi – ci tot pentru că se citește puțin de tot la noi. Doctorul Obensteiner (traducătorul „funcțiunilor creierului" a lui Ferrier) – care era de serviciu, îmi comunică că nu mai vede nici un motiv pentru reținerea lui E. în ospiciu și că s-ar fi exprimat în sensul acesta D-lui Maiorescu, care i se pare că e conducătorul principal al soartei lui Eminescu acum". După ce își exprimă și el părerea că Eminescu ar trebui grabnic scos din sanatoriu, D.Boghean îi scrie prietenului său: „Ar fi însă tare hazardat a-l lăsa în voiaj singur. Deocamdată ar fi tare folositor, de i s-ar trimite din partea competentă o asigurare mai pozitivă decât cuvintele mele, ca să nu se creadă așa de lipsit de orice mijloace și părăsit, nestiind „cine are să vie vreodată să-l scoată din ospiciu". Că stă între alienați știe pozitiv. Și aceasta contribuie a-l deprima.(...) A voit să scrie azi lui Dl.Maiorescu. Dar nu știe ce, zice el, fiindcă nu știe *unde se află*. Vezi, o asigurare în sensul acesta ar fi deocamdată tare prețioasă pentru confirmarea stării lui psihice și împrăștierea grijii – acestui puternic coroziv al minții. Apoi o călătorie (câteva luni într-o climă caldă – credea semnatarul scrisorii – n.mea) și în fine va putea fi redat patriei".

Epistola din care am citat, inedită, descoperită de Liviu Papuc în Fondul P.Th.Missir de la B.C.U. Iași, este un document tulburător.

„Una dintre acele figuri care nu a ieșit în față, care nu sunt pomenite decât la grămadă, nereliefându-se, aparent, prin nimic deosebit", deși prieten cu Vasile Alecsandri, unionist înfocat și susținător al lui Alexandru Ioan Cuza, apoi vicepreședinte al Senatului României, a fost *Ioan Ianow* (1837-1918). Avocat cu studii la Viena și Paris – mai consemnează Liviu Papuc -, Ianow participă la ședințele „Junimii" încă din 1865, intră în masonerie în februarie 1867, scrie poezii ocazionale și „cânticele comice" după modelul lui Alecsandri, lipsite însă de liricitatea celor ale bardului de la Mircești. *Liviu Papuc* reproduce, pe lângă un text poetic de o asemenea factură, scris „la ocaziunea deschiderii Universității din Iași" (26 octombrie 1860), și câteva scrisori aflate în arhiva Petre Missir de la Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu" și Muzeul Literaturii Române din Iași, dintre care una – cea adresată prietenului său Samson Bodnărescu, redactată pe hârtie cu monogramă și expediată din București la 21 decembrie 1890 – este publicată acum pentru prima oară.

O figură oarecum insolită este Ioan M.Melik (1840-1889). Dar mai bine să citez din profilul pe care i-l creionează, apelând la mărturii, Liviu Papuc, un profil proiectat pe fundalul social și moral al epocii „Junimii": „Marii noștri junimiști, se știe, n-au dat prin băț cu interesul material (ba unii – vezi cazul Vasile Pogor – au încheiat conturile cu viața la modul ideal: rest zero), chiar dacă, sigur, și-au dorit, ca tot românul, să prospere. Leafa de belfer, fie el și universitar – n-a fost niciodată o sursă de îmbogățire, sau măcar de trai pe vătrai (...) În această lume de artiști, de visători, de ambițioși, de indiferenți, de juisori, Ioan M. Melik face figură aparte". Într-adevăr, armeanul, profesor de matematici la Universitatea din Iași, nu-și dezmintea semințiа de întreprinzători cu vocația întemeierii și a construcției durabile, inclusiv în spirit. Altminteri, omul era o prezență mai mult decât discretă. Liviu Papuc citează din „Dicționarul Junimii" realizat de Iacob Negruzzi și publicat în 1925, în „Convorbiri literare": „Odinioară junimist înfocat, dar întotdeauna tăcut. A scris multe cărți, dar nimic în *Convorbiri*. La început foarte întreprinzător în idei, căci propunea serios ca Junimea să ia în întreprindere exploatarea de mine de sare. Însă propunerea s-a respins. A fost întâiul administrator al tipografiei Junimii, dar pe scurtă vreme. Apoi mulți ani a fost casierul Junimii la Aniversări. În vremea faimosului proces al lui Maiorescu se pasionase atâta, încât a provocat în duel pe răposatul Cocuță Cazimir, prezidentul Curții, fiindcă nu vrea să-l lase să intre în Curte, procesul fiind declarat secret. Se zice că ar fi vorbit 23 cuvinte de la începutul Junimii până la 1880 (adică, timp de 17 ani! – n.mea), dar mulți contestă această cifră, găsind-o exagerată". Cum se vede, umorul marca Junimea era compatibil chiar și cu un dicționar, lucrare presupus sobră, de informație rece și echidistantă. Dar cercetătorul ieșean a găsit mult mai multe informații despre acest personaj în fondul documentar Melik de la Muzeul Literaturii Române din Iași în care se află „o admirabilă diplomă de mason, semnată, printre alții, de Vasile Pogor". Ea „ne aduce aminte – notează cercetătorul ieșean – că nu putea să scape de această contaminare a epocii și constituie o dovadă a apartenenței la confreria junimistă: membru al Lojii Steaua României, din 18 februarie 1867, este înaintat la gr.II în 21 octombrie al aceluiași an". Diploma și epistolele, redactate pe hârtie fină, sunt reproduse în facsimil în volumul la care mă refer, alături de câteva fotografii.

Un destin ce se anunța cu totul deosebit, dar care avea să se dovedească nefericit nu doar prin frângerea sa prematură (a murit la numai 40 de ani), ci și din cauza procesului cu Eminescu– „în fond o cabală liberală", cum convingător demonstrase Liviu Papuc în volumul apărut în urmă cu patru ani: „Marginalii junimiste" – care i-a umbrit

Iarna în Iași (Mihăilescu Craiu)

posteritatea, este Dimitrie Petrino (1838-1878). De aproape o sută de ani (de la ediția din 1908 – „Poezii alese", datorată lui Nicolae Iorga) se pare că nimic nu a mai fost editat din ceea ce a scris acest junimist, ce fusese „adoptat rapid" de selecta și puternica grupare „la toate palierele" și numit director al Bibliotecii Centrale, de către Titu Maiorescu, Eminescu, care deținuse acest post, fiind promovat, în opinia lui Liviu Papuc, revizor școlar. Cert este că intrarea în scenă a lui Petrino se făcea sub semnul unei promisiuni privind o traiectorie de excepție. Nu a fost să fie. Poet, conferențiar incendiar, un fel de Octavian Goga bucovinean, Dimitrie Petrino ajunge repede un răsfățat al protipendadei ieșene și bucureștene a vremii. La o sută de ani de la răpirea Bucovinei de către austrieci, el rostește la Iași un discurs cu adevărat „fulminant", cum îl caracterizează Liviu Papuc, din care și citează un fragment: „Din Valea Colbului și până la malurile Nistrului, de prin codrii Munților Carpați, din trunchiul fiecărui brad care a fost martir al urgiilor acestui secol de dezonor, din fiecare lan ce poduce pâinea de toate zilele și care-i adăpat cu sudoarea unui popor subjugat, din fiecare biserică ce adăpostește credința și primește ofrandele creștinilor pe altarul său, mii de glasuri topite într-un singur țipăt de indignare, lovindu-se de mormintele eroilor noștri și repetate de un ecou secular, trec astăzi peste hotare, înfruntă pajurile în trupul Bucovinei în urma unei convențiuni frauduloase și pătrund până la acest mormânt (al lui Grigore Ghica Vodă – n.mea) unde vă strig că Bucovina este fiica Moldovei, că ranele ei sunt ranele voastre, că pruncii ce se nasc, cu întâia lor suflare, că moșnegii ce mor, cu ultimul lor suspin, invocă viitorul și că sacrilegiul comis asupra unui Domn martir și a unei țări răpite își cere răzbunarea". Recitind volumele publicate de Dimitrie Petrino – „Flori de mormânt" (1867), „Lumina și Umbra" (1870), „Raul" (1875), „La gura sobei" (1876), „Legenda Nurului" (1877) – uitate într-un secol din ce în ce mai îndepărtat, Liviu Papuc observă pe bună dreptate: „Într-o puternică ascensiune, favorizată și de situarea pe linia lui Vasile Alecsandri, bucovineanul-basarabean avansează poetic teme filosofice duse la desăvârșire de Mihai Eminescu..." O operă meritorie umbrită însă de „tare morale", încă din timpul scurtei sale vieți, Petrino fiind victima unui „blam generalizat, bine orchestrat de junimiști, post-junimiști și neutri". El a plătit scump o faptă, în fond mizerabilă. Poate prea scump, cum pare să o considere Liviu Papuc, dar cine stă să măsoare?

Cât privește luptele politice, aproape nimic surprinzător. Vorba lui P.P.Carp, aiștia suntem și alții de la Viana nu putem aduce. În scrisorile lui Titu Maiorescu, adresate lui Ioan Melik, dintre care multe cu antetul Ministerului Cultelor și al Instrucțiunii Publice, „se mai dau pe față niște ițe subterane care se țeseau la modul frecvent în epocă (vremurile de astăzi nu fac excepție)". E vorba inclusiv de ițe politice și electorale. De pildă, într-o epistolă către „bancherul Junimii", din decembrie 1888, Maiorescu îi atrage atenția prietenului și colaboratorului său: „Știi că suntem amândoi îngrijați de lățirea mișcării socialiste și că trebuie să o înfrânăm printre învățători". În aceeași misivă, șeful Junimii, acum ministru, îi face cunoscute „andrisantului", cum ar fi zis Caragiale, „câteva măsuri serioase". Prima sună astfel: „Chiriță trebuie schimbat (Maiorescu subliniază verbul trebuie – n.mea); știu acum că ia bani pentru propuneri de numiri; afară de aceasta nu a raportat nimic, nu a luat nici o măsură contra numerosilor socialiști-învățători din Iași. Pe cine îl propui revizor de Iași-Vaslui, om energic, aprig contra socialiștilor și cu minte? La nevoie îi pot spori salariul. Trebuie să știe orice învățător în mod neîndoios că este dat afară dacă face socialism". În fine: „Ce măsuri propui (vorbește cu toți amicii) în contra socialismului din Școala Normală Superioară? Să împuținez locurile acolo? Să o desființez? Să numesc alți repetitori?" Altfel spus, cine nu e cu noi e împotriva noastră, că tot îi plăcea lui Maiorescu atât de mult acest „împotriva". Intoleranța lui față de socialiști merge până în pânzele albe. Simptomatic, în aceeași scrisoare, una dintre măsuri se referă la revizorul școlar de Dorohoi ale cărui rapoarte arată că este „prea necopt și flușturatec". În context, Maiorescu îl informează pe Melik că sunt insistențe privind numirea în postul de revizor de Dorohoi a unui oarecare Nădejde din Botoșani. Vigilent, el îi scrie: „Te rog examinează din nou chestia. Acest Nădejde e rudă cu cel din Iași?" (E vorba, desigur, de cunoscutul socialist Ioan Nădejde – n.mea)

În *Argumentul* ce prefațează volumul Societari junimiști în documente, Liviu Papuc, cu experiența sa invidiabilă de cercetător al „Junimii" și analist al junimismului, afirmă că în acest domeniu „nimic nu e spus la modul definitiv. Răsar, de prin arhive particulare sau publice, tot soiul de mărturii care să întregească un contur deja stabilit al celebrei societăți culturale ieșene (ulterior și bucureștene)". Iar în încheierea textului din care am citat, autorul precizează că volumul de față, deși masiv, nu a putut cuprinde decât o parte din documente, rămânând ca în viitor să vadă lumina tiparului și altele „pentru conturarea și mai pregnantă a unui fenomen cultural (dar și social), nu mai puțin a întregirii unui tablou de epocă la care, constatăm, se revine (și este cazul să se revină) ca la un paradis pierdut".

Un paradis care poate fi recâștigat, chiar dacă nu în totalitate, și datorită unei lucrări de ținuta și acribia celor ale lui Liviu Papuc.

Drum în Făgăraș (Ionescu Lucreția)

Ana Dobre

ION MINULESCU – VIAȚĂ ȘI DESTIN

Vreme de aproape trei decenii, Ion Minulescu a fost poetul răsfățat de contemporani, deși nu au lipsit nici respingerile. Cea a lui Tudor Arghezi este celebră, poetul cu verb vituperant remarcând emotivitatea labilă și superficială ceea ce reclama o lipsă de profunzime. Minulescu suferă când nu este lăudat „ca de o calamitate"... Mai interesant decât tabloul adulărilor glamoroase ar fi, de aceea, evantaiul criticilor accentuat negativiste, începând cu Caion, vestitul denigrator al lui Caragiale.

Om și operă alcătuiesc un diptic în care puține elemente coincid. Între om și operă apare un hiatus. O apropiere de Gabriele D'Annunzio ni se pare concludentă. Scriitorul italian își creează legenda din timpul vieții, lucrează cu osârdie la ea, se privește oarecum *din afară;* Ion Minulescu, lipsit de spectaculos inventează spectaculosul, transgresând elementul biografic, punându-l la temelia operei de ficțiune. Regăsim aceeași dorință de a trăi *altă* viață. Literatura pare pentru ei singura modalitate prin care jocul poate căpăta consistența unei realități care altfel ar scăpa oricărei încercări de ordonare.

Omul Minulescu duce o existență cvasi-banală, cuminte, de mic-burghez îndestulat fără grija zilei de mâine. Aristocratul D'Annunzio este artizanul propriei vieți – interesant ca om, el își impune opera și prin acest fapt. Între om și operă există o interdependență, o osmoză încât nimic dintr-un compartiment sau altul nu surprinde. D'Annunzio este pretutindeni în opera sa, între biografie și operă există un echilibru încât relația superior-inferior devine inoperantă..

Nimic din aura poetului damnat din poetica simboliștilor în vogă la începutul secolului al XX-lea, nimic din solitudinea neguroasă a romanticului încă în memoria afectivă a contemporanilor prin mitul eminescian ce se constituia în această perioadă paralel cu ascensiunea simboliștilor în ceea ce-l privește pe Minulescu. Omul pare inferior operei, de aceea tinde să elimine prin poză excesul de banalitate.

Într-o fotografie poartă o garoafă (o ghicim roșie...) în piept. Lumea în care se mișcă are acel glamour al filmelor americane unde oamenii par că duc o existență artificială, iar micile drame, când apar, sunt repede rezolvate printr-un *deux ex machina*, o intervenție salvatoare care repune totul în ecuația nefirescului lustruit.

Viața lui nu are taine, e *la vedere.* Asemenea poezia pe care o scrie. Dacă viața lui nu are mari mistere, nici poezia nu ascunde cifruri. Ermetismul e înlocuit cu o verbozitate de cabotin. Discursivă, epatantă, afectată, bombastică, această verbozitate duce la inflație de nume sonore într-o muzicalitate stridentă, exterioară. Poetul vrea să șocheze, să sfideze gustul contemporanilor. E o anume falsitate în această străduință, fapt remarcat de I.Chendi dintre contemporani, căci poetul căruia îi lipsește o biografie extraordinară își creează cu tenacitate și răbdare o poză de poet pe care și-o cultivă până la exces. Răsfățat de banalitate, el își inventează o biografie extraordinară. Mărturisește ritos: „Nu sunt ce par a fi" dar intuim că nici el însuși nu prea știe cine este cu adevărat: cel care este sau cel care pare să fie.

Poetul poet fi interesant prin obstinația de a fi *a rebours* – *modernist* într-o lume dominată de tradiționaliști, de sămănătoriști cu oroare de citadin, vers liber, exotism. Ca poet, la primele sale manifestări, Minulescu e în situația celui care strigă în biserică, un iconoclast. El vrea să impună o nouă retorică, o poetică nouă și o face prin declarații intempestive, prin poză, printr-o actorie lirică.

Opera sa, de la *Romanțe pentru mai târziu* (1908), îl inventează iar el se lasă cu voluptate inventat de ea. În absența unei biografii damnate care să-l arunce la marginea societății, în compensație, e atras de extraordinarul din viața idolilor săi poetici: Nerval – nebun și sinucigaș, Baudelaire, Rimbaud care abandonează poezia la 19 ani și se dedică negustoriei și traficului ilegal de arme, Verlaine care-l împușcă pe Rimbaud și se căiește în închisoare, Lautreamont, care dispare la 24 de ani în împrejurări neelucidate. Pe marea bină a lumii, soarta nu i-a rezervat un rol cutremurător. Ion Minulescu nu pare pregătit pentru o existență precară dar, conform unei mentalități romantice, având un model în mitul eminescian care se înfiripa la începutul secolului al XX-lea, ca mit al tânărului geniu, crede că are dreptul, ca scriitor celebru, la o existență extraordinară. Are gusturi fine, iubește îndestularea, confortul, un anume fast domestic, echilibrul, locul călduț. Viața lui nu este traversată de mari cutremure, drumul său în viață este cel obișnuit, al unui om cu ambiții și orgolii, cu o anume doză de superficialitate și fixism.

Și în viața socială lucrurile stau bine pentru el. Câteva repere ale vieții sale ar fi concludente. Acumularea lor ca și semnificațiile într-o aventură de inițiere nu au aura care să le transforme în destin. Ceva îl refuză marilor evenimente, metafizicului, banalul se încăpățânează, nu se transcende. Sunt evenimente colaterale operei pe care, mai ales în proză, va încerca să le transforme în evenimente majore pline de semnificații general-umane dar care decad în senzațional. Un paradox apare: deși viața nu are suficiente elemente pentru a o transforma în prototip, în model exemplar, omul Ion Minulescu este un model pentru mulți: *modelul omului de succes* în lumea literară la începutul secolului al XX-lea. Poate de aceea între operă și biografie există o interdependență căci modelul personal devine un model generator pentru ficțiune.

Se născuse la 7 ianuarie 1881 la București, părinții săi, Theodor și Alexandrina, trăgându-se de prin părțile Slatinei. Tatăl său se stingea cu șapte zile înaintea nașterii fiului lăsându-și familia prosperă. E un eveniment, unul dintre puținele, senzațional, în sensul dorit de retorica sa, pe care, ulterior, poetul îl va fructifica, găsind în el elementul romantic după care, poate, poetul din el tânjea. Mama se va recăsători și va avea încă patru copii.

Urmează școala primară și primele clase de liceu la Pitești

și Slatina, debutând ca poet la 16 ani. Un alt element senzațional: debutează ca poet și rămâne repetent în penultima clasă de liceu din cauza limbii române. E un detaliu ce va constitui subiectul romanului *Corigent la limba română*. Termină liceul într-un pension particular la București. Începe în țară studii de drept, apoi pleacă în Franța unde rămâne cinci ani fără să obțină o diplomă, vrăjit de strălucirile Parisului din *la belle epoque.*

Din 1906, începe să trăiască pe propriile picioare: e corector la o revistă, funcționar la Constanța, intră în redacția ziarului liberal Viitorul fără a fi, politic, un liberal. De altfel, mărturisește că este membrul unui singur partid – *partidul frumosului.*

Citindu-i o poezie, I.L.Caragiale, aflat la Berlin, e entuziasmat de tânăra speranță și cere detalii despre el prietenilor din țară. Minulescu este fericit. Îi va păstra o dragoste neatinsă de patimi până la sfârșitul vieții. Iată cum, probabil, Caragiale a contribuit la celebritatea lui timpurie. Prețuirea lui Caragiale îi atrage însă ura lui Caion.

În 1910, o cunoaște pe poeta și pictorița Claudia Milian, soția epigramistului Cridim, cu care se căsătorește în 1914, la trei ani după nașterea fiicei lor, Mioara Lucreția.

Patru ani, între 1914-1918, pe fundalul primului război mondial, Minulescu este șeful Biroului de presă în Ministerul de Interne. Refugiat la Iași, în 1916, unde era mobilizat, face parte, alături de Octavian Goga, C. Moldoveanu ș.a. din redacția ziarului de front, România. Locuiește pe strada Muzelor, făcând din locuința sa un adevărat salon literar pe care îl frecventează Iosif Iser, Camil Ressu, O. Goga, Liviu Rebreanu.

Revenit la București în 1918, își dă demisia de la Interne, tipărește un volum de proză, al doilea, debutează ca dramaturg. În 1922, e numit director general al artelor în Ministerul Cultelor și Artelor. Timp de opt lui, în 1926, este directorul Teatrului Național. A ocupat și funcția de președinte al Societății Autorilor Dramatici, iar în 1931, când Nicolae Iorga era ministru al instrucțiunii publice, Minulescu era inspector al artelor. Ca înalt funcționar în instituții culturale, instituie premiile naționale pentru poezie și înființează Salonul Oficial de Pictură.

A călătorit mult. La Paris l-a cunoscut pe Brâncuși despre care a scris cu admirație. E din ce în ce mai mult un scriitor popular cu succes la public. În 1926, în urma unui sondaj, romanul său, Roșu, galben și albastru, în competiție cu Pădurea spânzuraților de Liviu Rebreanu, Venea o moară pe Siret de Mihail Sadoveanu, Suflete tari, drama lui Camil Petrescu, primește premiul de popularitate în valoare de 20.000 de lei. În 1928, primea Premiul Național de Poezie. Unele piese de teatru i se joacă în străinătate la Bratislava și Buenos Aires. Casa Scriitorilor îi plătește o pensie de 25.000 de lei...

Ca om, Minulescu este om al timpului său cu tot ce implică acest fapt; a existat în și prin acest prezent încât acesta s-a infiltrat în toate ungherele operei sale trasându-i și înălțările și eșecurile. Este acesta traseul unei vieți. În sens camusian, este și un destin?

În lucrarea pe care i-o consacră (Introducere în opera lui Ion Minulescu, Minerva, București, 1984), Daniel Dimitriu putea să scrie: „Vreme de 26 de ani, Minulescu a fost un „oficial", un funcționar cu grad înalt în ierarhiile de presă și culturale, a fost un cetățean proeminent care nu a dus lipsă de bani și de relații, de onoruri, de călătorii și de o viață de familie împlinită. Totul i s-a cuvenit de la început, de la 20 de ani, când s-a trezit singur la Paris cu bani destui în buzunar, cu niște obligații minime, care nici acelea n-au fost onorate. A fost „privitor la teatru" la cele două conflagrații mondiale, nu i se cunosc pasiuni ascunse, vicii dezastruoase, impasuri..." (pp.10-11).

Opera îi reabilitează banalitatea biografiei. De aceea o face sonoră, teatrală, cu o anume cantitate de cabotinism, emfatică prin verbozitate și decalrativism, prin fastul enumerărilor locurilor exotice, a unor poze poetice sau doar romantice. E terorizat nu de „fantasticul banalității", ci de claritatea ei netulburată, cum mai notează Daniel Dimitriu.

Ceea ce e atitudine emfatică în literatură din considerente care țin de specificul ficțional devine atitudine gravă, patriotică, vizionară în cazul cetățeanului, ziaristului, omului Ion Minulescu.

În refugiu la Iași, între 1916-1918, s-a aflat alături de marii intelectuali și patrioți ai țării în redacția ziarului „România", scriind articole de atitudine care-l onorează prin calitatea și pasiunea ideilor. În casa din strada Muzelor(nume parcă predestinat!) dăruirea pentru țară, cultură, artă îl onora, de asemenea.

Atitudinea sa patriotică e dictată, credem, mai puțin de funcțiile pe care le deținea la un moment sau altul al vieții sale și mai mult de conștiința națională care i-a inspirat clarviziune în aprecierea viitorului țării. În *Roșu, galben și albastru* (roman scris în 1924) putea să scrie vizionar: „Ai noștri vor fi purtătorii de energii proaspete și curate, toți semănătorii de adevărată dreptate și însuflețire socială".

Dacă în *Corigent la limba română* se străduia să transforme banalul în senzațional pentru a augmenta efectul biografiei, în *Roșu, galben și albastru*, transformă extraordinarul în fapt divers pentru a-și feri romanul de patetism.

Romanul *Roșu, galben și albastru*, care anticipa, dându-i totuși altă soluționare, romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* al lui Camil Petreescu, traducea în ficțiune experiența de pe frontul gazetăriei. Defetismul, antieroismul unor personaje sunt atitudini literare, necesare pentru a crea tipologii, și nu convingerile autorului. În Minulescu vibrează un patriot adevărat, departe de emfaza, afectarea multora dintre poeziile sale teatrale. Romanul are o valoare documentară, un document al unor vremuri tulburi și un document de conștiință.

Astăzi, la o nouă lectură, mai interesant decât poetul, fanat prin experimentarea altor formule lirice, este prozatorul, căci în proză dispare tendința spre bombastic, spre nefiresc. Emfaza se stinge și lasă loc unei naturalețe în care simbolurile, miturile reinterpretate tind spre parabolă. Cu siguranță, proza sa ar merita o mai mare atenție.

Corigent la limba română, Roșu, galben și albastru, Bărbierul regelui Midas sau voluptatea adevărului sunt romane în care Minulescu transfigurează proprii evenimente biografice prin care se intuiește încercarea de a converti viața în destin prin interogarea unor semnificații care să o transceandă. Ele au o valoare documentară, evidențiază capacitatea autorului de a prefface expresiv imaginea realității în tablouri semnificative, dau o sugestie despre gustul publicului, despre atmosfera literară a epocii și o întregesc. Este obsedat, asemenea contemporanilor săi de autenticitate fără a ajunge însă la dramatice experiențe.

Bărbierul regelui Midas, dar și alte proze precum *De vorbă cu Necuratul, Omul cu inima de aur*, sunt romane ale actualității în care descoprim un Minulescu caragialian, cu un ascuțit spirit critic, un observator lucid al spectacolului manifestărilor omenești în ceea ce are ea *sub specie aeternitatis.*

Dacă poezia pare oarecum vetustă, îmbătrânită, azi, în excese moderniste care s-au clasicizat într-o retorică depășită, proza are teritorii neexplorate încă, rezervând prin aceasta surprizele unui experiment. Ea poate răspunde unor așteptări ale cititorului de astăzi prin deschiderile spre parabolă și simbol.

Adrian Botez

REALISM, MORALĂ ȘI DIVINAȚIE – ÎNTR-UN „ELITIST" CAZ SECURISTIC*

De fapt, IONEL NECULA propune o discuție despre **dubla elită**: pe de-o parte, **elita reală** și maiestuoasă, din care face parte filosoful și profesorul Ion Petrovici- cel hăituit de Securitate – pe de altă parte, **elita falsă/ falsificată/pervertită/autodeturnată de la misiunea ei socio-spirituală**, a agenților/hăitașilor „de rasă"(cărturari și teologi de marcă, dezertori de la morală și de la „mângâierile" boethiene ale filosofiei…), ai lui Ion Petrovici…

Cunoscutul critic tecucean, IONEL NECULA, se ocupă de concitadinul său celebru, profesorul universitar și filosoful Ion Petrovici[1] (promotorul raționalismului spiritualist și autor al ***Cercetărilor filosofice, Introducerii în metafizică, Teoria noțiunilor,*** cu definirea Neantului***, Viața și opera lui Kant*** etc.), printr-o grilă de analiză și lectură cu totul specială: prioritar, **documentele Securității**, despre Ion Petrovici – remarcând, cu un umor amar că, dacă renumitul filosof , spre regretul lui Mihai Gafița (exprimat în volumul ***Prin meandrele trecutului***), n-a preluat modelul maiorescian, al obișnuinței de a-și ține un ***Jurnal*** – și-a aflat/s-au găsit, totuși, cronicari extrem de conștiincioși (și nu semi-analfabeți, ca în multe cazuri ale epocii sovieto-dejiste și, apoi, în unele ale celei naționalist-ceaușiste!), cu cele mai mici amănunte ale vieții sale – cei 25 de agenți, informatori/turnători în solda Securității - cei care, fără știrea lui Ion Petrovici, nu i-au scăpat din vedere, acestuia, nicio mișcare:"Nu știa însă că ceea ce își refuza cu voie vegheată, avea să se înfăptuiască prin concursul a peste 25 de <<binevoitori>>, dispuși să-l urmărească pas cu pas, să noteze și să raporteze despre toate mișcările sale. Memorialistul care-a refuzat să se mai privească-n oglindă, se răsfrângea, vrând-nevrând, în zeci de oglinzi paralele" – cf. p. 159.

Cartea are 21 de capitole, plus ***În loc de prefață*** și ***În loc de postfață*** ("înlocuitorii" sunt, de fapt, pagini de reflecții morale ale autorului cărții – pornind de la Boethius, din veacul 5 al erei cristice, care afla, în filosofie, alinare/ mângâiere – și ajungând în contemporaneitate, când filosofia **ar trebui** să fie izvorul demnității umane, precum a fost pentru Ion Petrovici – iar nu izvorul cinismului, sau al scuzelor pentru slăbiciune/ticăloșie…cum este, de fapt!) – prin intermediul cărora aflăm cine a fost și ce a făcut, în viața sa de 90 de ani, un inegalabil profesor și strălucitor filosof – dar și un om de o **demnitate inflexibilă** – aceasta rezultând atât din datele așa-zis „de istorie literară", cât și din extrem de voluminoasele dosare ale Securității, ai cărei agenți, pe măsură ce Ion Petrovici se apropia de finalul vieții, se micșorau ca număr, dar nu dispăreau**, într-o fidelitate a spaimei și terorii aproape de neimaginat**!(sursele securiste, sau, cum le spune, foarte sugestiv, Ionel Necula: „nelipsitele umbre reptiline" - „Marcu Filip" și „Călinescu" - își fac „datoria" până foarte aproape de finalul vieții lui Petrovici… - la 17 februarie 1872, doar sursa „Nicodim" mai rămăsese, cu colții încleștați de straiul de lut al filosofului Neantului…).

Ion Necula, prin excelenta sa carte, situată între monografie și studiu de caz – reușește să se afirme și ca un moralist de excepție, fără patimă, fără „umori", fără „parti pris"-uri - ba chiar cu o răbdare înțeleaptă și o forță de nuanțare, de negăsit, în aceste vremuri grăbite (sau, cum, foarte plastic, formulează autorul, referindu-se la timpul comunismului sovieto-dejist:"vremuri de vraiște"). În primul rând, autorul constată, cu o jenă abia ascunsă ("stricând" șablonul comun, și profund fals, al unei lumi interbelice „mult superioare moral" celei postbelice… - și, mai dureros încă, a unui „cler ortodox integral martir" – mitropolitul Corneanu, rememorându-și cele 4 note informative, turnate la Securitate despre Ion Petrovici – cf. pp. 94-95, a avut, măcar, bunul simț să se pocăiască, prin recunoașterea publică a „calității" sale de turnător… - dar ceilalți ? …), că: "cei mai mulți informatori/agenți ai Securității, care-l urmăreau, pas cu pas (n.n.: și raportau TOTUL, faimoasei Instituții…) proveneau, desigur, din vechiul mediu universitar românesc, din rândurile vechii intelectualități, care depozitase o bună moștenire culturală, în vremea de dinaintea bolșevizării, unii dintre ei figurând încă printre numele ilustre ale mediului teologal și știau bine ce înseamnă ipocrizia, filistinismul și vânzarea de suflete. Erau viciile pe care le osândeau frecvent, în predicile lor duminicale, în fața altarelor" – cf. p. 180. Dar, bun creștin și eticist înțelept-obiectiv, Ionel Necula face deosebirea, foarte binevenită, în această epocă de isterie a „dosariadelor", cu intenții din cele mai obscure – între multe **categorii psihice** de turnători: a-mercenarii, năimiții (fără conștiință, deci fără remușcări – trădând din obișnuință – puțini, în cazul intelectualului de anvergură, Ion Petrovici…);b-cei bănuiți a fi racolați prin șantajarea cine mai știe căror slăbiciuni, pentru a deveni turnători: cazul lui Petru Popovici, nepotul lui Mihai Popovici, fostul secretar general al P.N.Ț - pe care Petru Popovici, Ionel Necula îl deplânge:"Nefericitul! Cine știe prin ce încurcate derapaje de viață a trebuit să schimbe o relație firească dintre unchi și nepot, cu una pocită – dintre turnător și turnat!Să ne mai mirăm?

* Ionel Necula***, ION PETROVICI – în vizorul Securității***, Editura Saeculum I.O., București, 2005.

Comunismul, în general, a cochetat cu cele mai josnice simțăminte și pirniri ale umanului – în accederea la putere ca și în păstrarea ei"-p. 179; c- cei care au fost, la un moment dat, „vizitați" și, deci, inhibați și deturnați de la turnătorie, de către propria lor conștiință (cu revenire întârziată, la funcționarea normală) :"Oricât ar părea de curios, dar a existat și o categorie de agenți care, prin tonul notelor informative, depuse, au reușit să inducă în ochii securității o imagine total schimbată, față de cel urmărit. Reprezentarea era ticluită așa de favorabil urmăritului, că putea duce chiar la închiderea dosarului de urmărire individuală." – cf. p. 177. Și, apoi, în ultimul subcapitol (al ceea ce se intitulează ***În loc de postfață***) – numit, sugestiv și amar-ironic, ca un fel de medieval-cronicărească „certare***" - Turnătoria ca virtute teologală*** - insistă pe sublinierea vinii micșorate prin remușcare, viziunea prăpastiei metafizice, având drept consecință fenomenul spiritual de auto-ameliorare comportamentală, de **schimbare la față**, în mod egal, a hăituitului și a hăituitorului, victimei și călăului: „Și totuși, cercetând cu atenție rapoartele provenite din mediul teologal, putem sesiza c-au fost întocmite cu o anumită remușcare, cu reticență, cu o conștiență a vinovăției. Semnatarii lor mai mult mimează turnătoria pentru că, de fapt, nu oferă nicio informație care să îngreuneze situația filosofului. Dimpotrivă, îl înfățișează ca loial regimului și politicii promovare de cominiști. Am putea spune că, prin notele lor informative, se realizează o adevărată schimbare la față a imaginii lui Petrovici".

Ionel Necula **nu acuză** – Ionel Necula, cu maximă obiectivitate înțeleaptă – **constată**. Și **comentează/ glosează, pe marginea constatărilor făcute**. Cu oarecare durere, desigur (pentru că e vorba de oameni, **de oameni cunoscuți** chiar, **de oameni, mai ales, MARI**! Intelectuali de renume și cu mare capacitate spirituală, nu de niște rebuturi sociale oarecare… - critici, teoreticieni și istorici literari, filosofi-cărturari și preoți-cărturari…) – dar exprimarea durerii se face la modul filosofic, iar nu umoral! Ionel Necula, prin cartea sa de excepție, creează, practic, un mic tratat de umanitate/ umanism. **Un tratat despre necesara omenie – chiar și în păcat**! Ionel Necula, departe de a face „apologia turnătoriei" sau, măcar „scuzarea ticăloșiei" – **încearcă, în profund spirit creștin, să înțeleagă neputințele omului, să evidențieze Binele (sau aproape-binele…) chiar și în mijlocul infernului** – dar nu fără „certarea" de rigoare (mai ales că referința se face la fețe bisericești, la ucenicii direcți/esoterici ai lui Hristos…) **și nu fără semnale/avertismente profetice, pentru cine mai poate ști ce ipostaze/regimuri politice/ispite satanice viitoare ar mai putea încerca lumea și România…** - prin prisma unor exemplarități (chiar dacă antic-păgâne!) extrem de relevante și instructive, pentru lumina/ luminarea spiritului uman: „Iisus ne-a învățat că nu trebuie să arunce cu piatra decât cei fără de păcat – dar cine și-a reprimat, prin voie vegheată, gestul laș și nesăbuit al delațiunii – siderat fiind de preceptele evanghelice? Din păcate, nici măcar propovăduitorii cuvântului lui Hristos. Sigur, la mijloc trebuie să fi fost presiuni mari, dar acceptarea mai poate fi privită cu îngăduință când istoria creștinismului ne-a dat atâtea pilde de martiraj?(…). Să ne înțelegem: turnătoria nu este o virtute și subtitlul folosit de noi nu trebuie înțeles ***ex abrupto***. Cu atât mai puțin o virtute teologală. Ceea ce am dorit să exprimăm în aceste rânduri este faptul că **atunci când se dorește cu adevărat binele, el poate fi înfăptuit din orice poziție**(s.n.: de luat aminte, de către toți cei care se prefac a fi, sau chiar acționează efectiv, ca moraliști „rabiați"!!! - tocmai, probabil, pentru a-și acoperi niscaiva ascunse și încă nedescoperite de semenii lor – beteșuguri spirituale…), oricât de incomodă ar fi. Lipsa de cutezanță a ierarhilor bisericii noastre, ușurința cu care s-au prefăcut că acceptă jocul de-a turnătoria sunt lucruri absolut regretabile. Din ceea ce am cercetat noi, rezultă că mai mult au simulat turnătoria, decât au răspuns așteptărilor securiste. N-au refuzat și nu s-au opus ofertelor satanice

Ionel Necula, ca un adevărat cărturar ce se găsește, nu s-a mărginit, firește, la răsfoirea atentă (și acribioasă) a documentelor de la CNSAS – răsfoire care, o Doamne, furnizează surprizele cele mai dureroase… - ci, la ***Indicele de nume***, sunt prezente 453 de nume de autori consultați (uimește diversitatea câmpului de investigație/informație, de la filosofii-prieteni ai lui Ion Petrovici – Petru Comarnescu, Petru Caraman etc. - până la adversarii, diametral opuși concepțiilor sale – de tipul comuniștilor Gheorghiu-Dej sau Victor Frunză – ajungând până la „zona periculoasă/nebuloasă", a unui Goebbels sau Goering, sau insidios păstrată, chipurile, „periculoasă" – de fapt, în umbra **refuzului de analiză** - de către propagandiștii lui „correcness political" – Corneliu Codreanu, Sterie Ciumetti, Constantin Papanace etc. Nu se poate trece cu vederea că, însuși fiul titanului filosofiei românești interbelice, Vladimir-Japon Petrovivi, a făcut parte din elita intelectuală a Mișcării Legionare, din România și, apoi, din exilul madrilen – chiar dacă tatăl nu împărtășea, decât foarte vag, crezurile legionare).

Ceea ce reușește, de fapt, magistral, Ionel Necula – este portretul dinamic al unei personalități modelare/ exemplare și de excepție, a culturii române: marele profesor și filosof ION PETROVICI.

Ionel Necula este, poate înainte de orice, un „stilist" – cartea putând fi citită chiar și în cheie de roman-"thriller"! Dar, peste narațiune, domnește, permanent, pentru lectorul rutinat – aurora boreală a moralei rafinate. Totul, într-o permanentă viziune contrastivă: pe de-o parte, figura majestuoasă a celui care, treptat, devine și-și adeverește demnitatea umană, ca dimensiune suprem-existențială, conferind omului noblețe, frumusețe și rudenie cu Hristos – pe de altă parte, ca într-un contrast fotografic, cei care puteau, și ei asemeni Maestrului de Existență-Ion Petrovici("se bucura de autoritatea unui magistru unanim recunoscut" – spune Ionel Necula, despre prelegerile lui Petrovici, din temnița Aiudului – secția a II-a – prelegeri care i-au iluminat spiritual până și pe deținuții de drept comun, pe muncitorii și țăranii „audienți"…), să fie **măreți** și **frumoși** – HOMO ERECTUS, prin HOMO SAPIENS! - și-au ales să fie **mărunți** și **hidoși**…Târâtori în beznă-"Reptilini" – cum foarte exact îi caracterizează logosul reflexiv al lui Ionel Necula. Cu toate că există o reptilă vizibilă – etern-biliosul Iorgu Iordan-concitadinul! – sunt

de bănuit și reptile cu mult mai hidoase, cele neexprimate „întru fotoni" – agenții mișunători și cvasi-anonimi, ascunși sub pietroaiele jilave și scârnave, lașe, ale numelor de cod…: „Călinescu", „Alecu", „Ion", Radu Rădulescu", „Bologa", „Jean Dumitrescu", „Marcu Filip" etc. – până la 23 sau chiar 25 de reptile hăitașe…

Este vorba, în această carte, firesc, de o naștere de om, pe 14 iunie 1882, la Tecuci, în familia magistratului Dimitrie Petrovici și a mamei Ortansa (cam nechibzuită…) – apoi, despre instrucția „unui băiat de familie" – Ion Petrovici, silit, de moartea timpurie a tatălui, să lupte pentru o bursă la Liceul Sf. Sava – primele încercări literare, încununate de succes(poemul dramatic ***O sărutare***, jucat, după lecturarea lui Caragiale însuși, la Teatrul Național bucureștean)… Universitatea, unde se lasă cucerit de un Maiorescu modelar, pe care se pregătește a-l urma, întru profesoratul de logică și istorie a filosofiei… licența cu ***O problemă de filosofie,*** cuvânt introductiv semnat de, firește, Maiorescu… - 1905, doctoratul cu teza ***Paralelismul psiho-fizic*** – Petrovici devenind primul doctor în filosofie al universității românești…la 24 de ani, conferențiar la catedra de Filosofie a Universității din Iași (până în 1940, când se va transfera la București)… intră în guvernul României, în formațiunea lui Averescu, la 1 ianuarie 1921, ca Ministru al Lucrărilor Publice… conferințe în străinătate („al treilea cărturar român invitat să conferențieze peste hotare, după A.D. Xenopol și N. Iorga"-p. 22)…1935 – primit în Academia Română (omagiindu-l pe predecesorul său academic, Al Philippide), iar în 1937, membru titular al Academiei… - participă la Congesul internațional, al IX-lea, de filosofie, de la Paris (consacrat lui Descartes) – acceptă să intre în guvernul lui Antonescu, ca Ministru al Învățământului…Fiul său, Vladimir, era legionar – dar tatăl – nu… - cel puțin, nu acceptă maniera simistă, de asasinat politic, tip „cazul Armand Călinescu"("bestială călcare în picioare a umanității și a intereselor naționale"). Deși, sentimentul său de demnitate justițiară îl determinase, în 1934, să facă interpelare guvernului liberal, când fusese asasinat Sterie Ciumetti, cel mai apropiat om al lui Corneliu Zelea Codreanu. Conform chiar studiilor unei scriitoare române, de etnie israelită (Ileana Vrancea), Ion Petrovici nu este nici antisemit.

Dar episodul ministerial din 1940 îl va costa, pe eminentul filosof și profesor, libertatea – și-l va situa de partea martirilor plini de maiestate, ai românilor. Atacat de veninosul și total nedreptul coleg și concitadin, Iorgu Iordan, încă din septembrie 1944 – **Petrovici Ion se pregătește să intre în istoria românilor pe Ușa Calvarului.**

...„La mijlocul lunii aprilie" este arestat și „depus la închisoarea Poliției din București". După eliberări condiționate, timp în care este atât de „imprudent"de demn, încât îi ia partea lui Crainic (la „epurarea" acestuia din Academie), de parcă soarta sus-numitului Petrovici Ion ar fi fost cu totul alta, în zările viitorului, decât aceea a corifeului ***Gândirii…*** iar Academia Română e dizolvată prin decret de stat…- după multe tribulații, pentru alcătuirea „măiastrelor" loturi (SPECIFICE „JUSTIȚIEI" STALINISTE!!!…) – nimerește în „stabilitatea" unui lot arbitrar: „lotul vinovaților de dezastrul țării"…24 de persoane…toți cei ce-au trecut prin consiliul de administrație al Societății Române de Radiodifuziune, între 1940 și 1944…Ionescu Vasile, Dragomir Hurmuzescu, Bănescu Nicolae, Bagdazar Nicolae, Alexandru Marcu, Nichifor Crainic, Ionel Perlea, Șerban Cantacuzino, Rădulescu Nicolae, Scarlar Lambrino, Grigore Tăușan, Gheorghe Ciolac, Sturza Constantin, Ilie Gârneață, Al. Hodoș, Victor Papacostea, Emanoil Bucuța, Gh. Leon, Alfred Calmuschi, Ion Soimescu, Ion Mânzatu, Gh. Mugur, Ion Petrovici…

…Condamnat prin decizia penală nr. 123, din 19 ianuarie 1949…I se refuză recursul… (dar, ceva foarte ciudat: nici în 1997 n-a funcționat recursul în anulare!!! – declanșat de Procurorul General al României, Sorin Moisescu…Ion Petrovici nu este reabilitat nici până în zilele noastre „democratice"…) – deși mason, Cavaler al Crucii Albe fiind, iar Noica afirmând, în 1934, despre Ion Petrovici, că Maiorescu ar fi zis: „Omul acesta poate aproape orice în țara noastră"… 10 ani de temniță grea… pe care i-a făcut „bob cu bob"… **Nu știm ce ar fi trebuit să poată, în condițiile date, un mason de Rit Scoțian – dar ceea ce cu adevărat a putut Ion Petrovici, a fost să nu supraviețuiască ORICUM iadului de la Aiud** („l-a ajutat cultura sa întinsă, faptul c-a avut, în permanență, o preocupare intelectuală, a avut ce să proceseze mental, a avut unde să evadeze, să se detașeze din acel loc al realității fioroase (…). Era un iubitor de înțelepciune, dar știa că înțelepciunea nu se distinge printr-o atitudine de închistare față de ceilalți, ci laolaltă și în solidaritate cu ei. Nu putea, cu vocația sa de apostolat, de făclier și ca orator de tribună publică, să nu continue și în aceste condiții cumplite să facă ce știa cel mai bine. Și ce putea face cel mai bine, decât ținerea unor cursuri de logică și istorie a filosofiei – discipline pe care le predase strălucit, timp de 4 decenii, la Universitățile din Iași și București?")… apoi domiciliului forțat(prelungit cu 5 ani – până în 1963… dar și „libertatea" era, de fapt

Natură statică (Chintilă Spiru)

(corect formulează, iar, mereu artistul Ionel Necula!): „libertatea din interiorul unei colivii mai spațioase").

S-a încheiat, astfel, povestea? Da' de unde!!! Abia acum începe!!! Acum, șobolanii Securității încep să-i ferfenițească viața, prin continua supraveghere, care te făcea, în mod obișnuit, să nu mai ai încredere în nimeni și nimic, îți nimicea liniștea… Pe Ion Petrovici (octogenarul, pe atunci…) nu-l slăbeau din ochi nici măcar când o pictoriță (Vavilin Elena) încerca să-i facă portretul!!! „Petrovici a fost sub acțiune informativă vreme de 11 ani. Ne putem imagina că cei ce depuneau mărturii despre el la securitate nu erau oameni simpli – strungari, lăcătuși mecanici, sudori – ci personalități importante, cărturari bine așezați în ansamblul culturii române, de dinainte și de după război"- p. 94. Turnătorii scriau foarte corect, ba chiar elegant – românește, în actele delațiunii lor…Și totuși, afirmă atât de scrupulosul cronicar ar unei tragedii „en millettes", Ionel Necula – printre turnători erau și conștiințe nefericite "care refuzau să-i nefericească și pe cei din jur"…(cf. p. 102).

Și totuși, Ion Petrovici, „lucid într-o lume buimacă"(cf. p. 97), găsește resurse să treacă, cu diplomație și un surâs înțelept-sceptic (din ce în ce mai obosit…), peste acest nou și cel mai sâcâitor calvar – și se întâlnește, curajos, cu mulți dintre foștii prieteni „comilitoni"…ba chiar, după 20 de ani, își revede, în Spania, fiul, pe Japon-Vladimir…(se pare că avea chiar un proiect de recăsătorire, cu o anume Adelina Vulcu, de 47 de ani - pe când Petrovici Ion avea 79 de ani…). "S-a consternat de toate relele abătute peste țară, dar n-a abdicat din condiția sa de înțelept al cetății și n-a încetat să dea seama de sine și de lumea nesăbuită ce l-a fost dat s-o traverseze. A făcut-o cu dignitate și cu înțelepciune socratică. A băut și el cupa cu zeamă de cucută, dar cum nicio corabie nu se zărea dinspre Delos, n-a mai dat-o peste cap, precum înțeleptul din Atena, a sorbit-o în timp, picătură cu picătură"(cf. 140). După moartea sa, din 17 februarie 1972 (aproape atinsese 90 de ani…), apropiații familiei Petrovici au mai avut de contemplat, siderați, tragedia morții, aproape simultane, a surorilor filosofului, Florica Hortence Stâlpeanu și Elena Maria Gatovschi (1 septembrie 1975, respectiv 4 septembrie 1975) – „orice moarte este dureroasă și înfricoșătoare, dar recurența ei în același loc și la un interval de doar câteva zile ridică suferința la pătrat, cum numai în tragediile grecești își găsea adevărata reprezentare"-p. 167 (Ionel Necula vorbește chiar de „vocația pentru tragic a Tecuciului"…- p. 166)…

…Ați citit, aplecându-vă deasupra cărții lui Ionel Necula, un dosar despre munca „șobolănească" a Securității (despre cronicarii fărâmițării lumii și personalității umane)? Da, și așa ceva. Dar, în primul rând, Ionel Necula scrie, prin ***Ion Petrovici – în vizorul securității***, cartea despre posibila (TOTDEAUNA!!!) rezistență, prin demnitate, a românului (ilustrat, de data aceasta! printr-un filosof, Ion Petrovici…) – și a României, în general. **O mare carte, despre un om moral, dar și despre Omul Moral – și despre ȘANSA TRANSCENDERII PRIN MORALITATE – a omului, în general…**

CAVALERUL „RESEMNAT" ÎN INIȚIERE*

O inefabilă și blândă, supusă și înțeleaptă **cădere-amurg**, de o demnitate deplină, **întru căutare-aflare** această cădere("Eu precum orbul caut lumina tărâmului incert"-p. 60), iar nu întru pierdere de sine – aceasta este esența celor 136 de sonete (de formă shakespeare-iană: 4-4-4-2) ale atât de sensibilului și discretului-secretului poet ieșean, Emilian Marcu (aflat în/sub misterul „tăcerii de bărbat"- p. 74, adică de **inițiat**): „Eu care-am fost al lumii etern necunoscut"-p. 136. E ca o rugăciune continuă a unui cavaler, deasupra propriului mormânt, înainte de suprema bătălie, pe care s-a resemnat să o piardă, ritualic. **S-o piardă întru Înviere**!!!

Pleoapa sângerează **brocarturi** senioriale, **mătăsurile** „reci/Așteaptă-n forme statice-nvierea", așteptarea este **somn mistico-inițiatic**, pentru Revelație, între creneluri("Toată mirarea doarme-ntre creneluri/În crezul visului dumnezeiesc"-p. 85), **catedralele** sunt pline de taină, dar și sincrone cu „**gavotele** reci", cu noile ritmuri ale unei noi lumi – iar **săbiile**, pentru rănile inițiatului, trebuie, de-acum, să intre-n teci:"Cum răni așteaptă iar săbiile-n teci"(cf. p. 44), **spadele** să se transfigureze în **umbre-spade**, în **armuri de zăpadă**, să dezvolte **pasivitatea maxim activ-spirituală,** așteptând Fulgerul-Fulgerare a Duhului Sfânt ("Tot răzuind tristețea de pe spadă/În fulger se întrupă armura-ți de zăpadă"-p. 84)– pentru că, nu-i așa, cu Lumea lui Dumnezeu nu te **bați,** ci te **zbați** (**foarte interiorizat**!) s-o înțelegi și să te integrezi ei, cât mai armonios (acesta și este sensul „**mormântului în metaforă**" – Suprema Metaforă fiind chiar divinitatea, iar **înmormântarea în Metafora-Dumnezeu semnifică tocmai Învierea**). „Putrede" sunt „nadirele" acestei lumi, dar, prin jertfa noastră autosacrificială, singura dreaptă, între cele patru cuie ale Zării-Logosului-Cruce Vegetală, a Învierii ("a cuielor osândă", „ vraja cuielor rostire" – p. 73, „cuiele din palme să ne-ncolțească-ncet"-p. 36), noi, cavalerii acestei lumi, vom (putem, cel puțin…) înnoi nadirele:"De jertfă mai aproape, de taină și-mplinire/Ești frigul din perdele, din putrede nadire" – p. 61. **Perdeaua** este vălul Mâyâ al acestei lumi, iar **Ea** este nu doar **Iubita**, ci însăși **Forța**

[2] Emilian Marcu, ***Mormânt în metaforă***, Edit. Princeps, Iași, 2007.

Iubirii, prin care puritatea frigului este transfigurată în Soteriologia Arderii Depline, întru aflarea supremă, de dincolo de orice Apus:"Alt trup de fată-n flăcări duceau înspre apus" – p. 21.

Oprit (ca și Eminescu), în seniorialul, onorantul și romanticul Ev Mediu (ultima vreme terestră în care Moartea și Iubirea au mai fost **ritualuri de înaltă solemnitate și ardere**, arzând pentru înalta semnificație a Sacrificiului), Resemnatul Cavaler-Poet, Emilian Marcu (urmând și vagi nostalgii după Cetatea Antică, a „vechilor epitalamuri" – p. 24, a „sanctuarelor umbrei" inițiatice – p. 51, a „altarelor spre osândă și jertfe de fecioară"- p. 46 – Fecioara fiind, în egală măsură, Ana Manolică și Maria Rugăciunii Soteriologice - dar și a „vestalelor ridicate-n curcubeu" – p. 47, a Marilor Sceptici, Stoici și Epicureici, atât din spița imperialului Marc Aureliu, cât și din aceea a celui mai distins aristocrat al Vremilor Căderii neroniene, Petronius) – se lasă a cădea, cu tot cu lumina evului, în APUSURI - ca simboluri nu ale extincției totale și definitive, ci, poate paradoxal, ale INIȚIERII ÎNTRU ADEVĂRATA VIAȚĂ, cea din lumea fără prihană: „Luminile căzânde-s apusuri fără vină" – p. 43.

Cerul care cade „mistic" în mare, se va transfigure în Empireul Mitului, sub veghea **Perlei-Roză** (**Perla**=hirofania prin suferință devotată: în **discretia** absolută a adâncului **mării** misterelor absolute**, secreția** atoateiertării/atoateînțelegerii! – iar **Roza-"**Floarea îmbrăcată-n Rouă" – p. 16, cu varianta **Crin** – „De-n candelă lumina aprinde-n crini petale"-p. 57 - este însăși hieroglifa vegetală a lui Hristos, a Regalității Spirituale și simbol al divinității autosacrificiale): „Și scoică marea toată este rouă/Că perla-n roză este tragic mit" – p. 68. Dar inițierea presupune **așteptare-răbdare desăvârșită**, mântuitoare, prin Revelație: „Lumina-i mai curată de-atâta așteptare"-p. 37.

Inițierea întru nemurire se face prin Cântecul-Poezie, ceea ce înseamnă ritual jertfelnic, de răbdare a MISTICULUI ROB, pentru suferința-rană-**rănire ca deschidere spre Noua Lume**, întru Noua Zidire de sine, ca stare de ființare sacră-**stranã**(așteptare întru sacralitate):"Vrăjita mână taie-n cântec rană/Asemenea ocnașului cioplindu-se în strană"-p. 80.

Cavalerul-Poet locuiește, egal, în **sanctuar** și **palat**: sunt spații ale miraculosului divin. Dar, deasupra **Sanctuarului-Palat**, curg **Nisipurile Clepsidrei** și **Cocorii** – și, consecință a Inițierii, se instaurează **Regalitatea Vulturilor**. **Fluturii,** ca și **frunzele**, sunt simboluri ale efemerității, dar și ale înscrierii în cosmica transfigurare, prin căderea ritualică, întru așteptarea împlinirii-inițierii spirituale depline: „Pe frunzele-n zvâcnire ninsoarea înconjoară/Cohorte mari de fluturi (n-n.: **război fără războire** evidentă, ci imersă!) în ne-mplinit decor/ Povățuită clipa pare-un sicriu de ceară/În care-și uită zborul un rătăcit cocor//Vâscoasele ecouri se răzvrătesc în gânduri/ În clipa siderală în care ne-am retras"-p. 134; retragerea „în clipa siderală" este echivalentă cu „retragerea" **Viermelui** în **pupa-cocon-crisalidă**, în vederea transfigurării în **Fluture Divin.** Lumina inițiatică este extrasă, din starea ei crisalidică, de **Forțele Celeste-Vulturi,** și adusă, întru Revelația „tărâmului necunoscut"

Vază cu flori (Grigore Lucia)

al Supremului Sens al Închinării, ca renunțare, de bunăvoie, la ipostaza impură a Ființei-Pământ (Trupul):"Aștept lumina din pământul din privire.//S-o scoată vulturii cu ghearele ușor/Ca pe o jertfă gata să ne prindă-n sine./Blând moare unda-n tainicul izvor/De cât aștept lumina să mă-nlumine.//Mai apărat de gânduri ca de scut/Ție mă-nchin tărâm necunoscut"-p. 137.

Cavalerul, deplin Rob al Misterului Dumnezeiesc, Emilian Marcu, la hotarul dintre Lume și Logos-ul Împlinirii, păstrează, totuși, umana **Interogație** – dar fără tragism, pentru că Suprema Înțelegere i-a pătruns, ca Otravă a Înțelepciunii Șarpelui Tracic, în sângele apus în **tăcere** și **ad-mirație/extază(**de la **ek-stasis,** ieșre a spiritului înafara trupului**)** – **interogație tot asupra Creației, evident**! Și Cavalerul Fără Prihanei, simțind că Misiunea-i Mistică s-a împlinit – întreabă, dar **întreabă impersonal**, de sub ninsoarea tot mai deasă a Luminii Cerului, mai curând cu abia învăluită mulțumire, ca într-o retrospectivă asupra vieții unei persoane cunoscute, **dar nu identice cu propria-i persoană**: „Oare a câta ninsoare azi acoperă satul/Și câte poeme vor rămâne de-acuma de scris?" Forța lui de inițiere a transfigurat Lumea – într-un Etern Poem, care se scrie/se va scrie, neîncetat, sub zăpezile Luminii Cerești – până la proclamarea divină a Noului Ierusalim!

Cavalerul-Poet Emilian Marcu preferă mici imperfecțiuni formale (măsuri de vers depășite, uneori neologisme nu prea fericit plasate), decât să-și trădeze **idealul perfect**: aflarea Căii Drepte, spre Tărâmul Luminii Revelate. Întreg acest volum de versuri este, în literatura română, una dintre puținele **exemplare pregătiri de moarte inițiatică**, întru Iubirea Spirituală Deplină/ Împlinită. Respirația lui Emilian Marcu nu mai mână frunzarele pe pământ – ci răspunde/corespunde în Sferele Celeste – cu o seninătate fără cusur.

Cartea lui Emilian Marcu, la fel ca sublimul și celebrul op/opus al iubirii spirituale cavalerești, din veacul al XIII-lea, ***Le Roman de la Rose*** (al lui Guillaumme de Lorris și Jehan/Jean de Meung), este, în același timp, atât un tratat despre Iubirea Sublimă, cât și abecedarul (apropiat de desăvârșire), pentru cei care râvnesc a deveni devoții/ inițiații Rozei-Trandafirului Divin.

Dumitru Matală

„ACUM ESTE ORA SĂ NE DESPĂRȚIM”

1

S-ar fi putut apăra, firește. S-ar fi putut apăra și singur, așa cum se și proceda de regulă pe atunci. De altfel el însuși l-a refuzat pe Lysias, cel mai de seamă logograf al Atenei, care nu numai că și-a oferit ajutorul, dar a și redactat o pledoarie de apărare. L-a refuzat, însă, sub cuvânt că, deși meșteșugită, pledoaria nu i se părea nici bărbătească, nici curajoasă. Prin urmare chiar avea intenția să se apere singur; oferind el, în schimb, un exemplu de lecție și bărbătească și demnă și nobilă. L-ar fi susținut într-o tentativă ca asta toți prietenii și discipolii săi, cunoscuți și necunoscuți din întreaga cetate. I-ar fi sărit în ajutor toți cei șaptezeci de ani trăiți de el până atunci, de-a lungul unei vieți care dovedise cu prisosință tocmai calitățile pretinse acum unei pledoarii pe bună dreptate tot așa de pilduitoare. Desigur, asta cu condiția să se apere singur, așa cum o doreau și cum așteptau cu toții, cunoscuți și necunoscuți. Dintre toți însă se pare că tocmai cel în cauză nu ținea cu tot dinadinsul s-o facă. Sau voia poate să se apere, dar nu ținea să se disculpe cu orice preț.

Altminteri nu s-ar putea nicidecum explica de ce, la sfârșitul întregii sale cuvântări, efectul obținut a fost mai curând invers, opus adică celui scontat. Orice apărare este sortită, prin însăși condiția ei, să lupte pentru o cauză, din răsputeri, chiar atunci când cauza pare dinainte pierdută. N-ar mai avea nici un rost apărarea, dacă cel în cauză și prietenii și familia sa n-ar întrezări o cât de vagă speranță de a câștiga. Fie și cu prețul unor umilințe – sau sacrificii – sau nedreptăți, dacă nu vor avea cum altfel; cu orice preț, așadar. Or, în cazul lui, cauza era dinainte câștigată. Pledau pentru ea nu numai discipolii și prietenii și binevoitorii, care poate n-ar fi atins o jumătate din populația cetății; pledau, fără voia lor, înseși capetele de acuzare, destul de generale și neîntemeiate, deci destul de ne-pro-ba-toa-re, ca să folosesc un termen al actualei justiții. Prea greu nu i-ar fi venit unui bun apărător să le spulbere pe rând, unul câte unul. Cu atât mai mult lui, maestru neîntrecut într-ale ***maieuticii***, arta moșitului, pe care, după cum îi plăcea să spună, o moștenise de la mama sa, moașa. Dacă n-a făcut-o, totuși, înseamnă că nici n-a luptat, așa cum ar fi cerut apărarea, din răsputeri, ca să-și câștige propriul proces. Ori, de ce nu” ai degrabă a făcut tot ceea ce i-a stat în putință să-l piardă; prin urmare, încă o dată: cu orice preț.

Speculații – mi se va spune; sofistică de calitate îndoielnică. Exact același calificativ i-a fost atribuit filosofului însuși, ceea ce l-a făcut adeseori să riposteze, mai vehement încă decât avea s-o facă la proces. El avea pretenția că, prin arta maieuticii, moșește adevărul și-l dă la iveală din om așa cum și moașa scoate din pântecele mamei pruncul: gol-goluț. Or sofiștii, cu ambiția lor de a demonstra orice despre orice, cu dialectica lor împinsă până la paradox, ajungeau să sacrifice, până la urmă, taman adevărul. Însoțit astfel de o etichetă pe care a repudiat-o mereu, fără să poată scăpa niciodată de ea, fără îndoială că filosoful s-a simțit în permanență mult mai nedreptățit decât avea să fie atunci când i s-a făcut acea ultimă nedreptate. Cu siguranță că l-au și durut mai mult acele nedreptăți, nenumăratele confuzii dintre filosofia sa și sofistică, pentru simplul motiv că de ele s-a ciocnit mult mai des, în fiecare zi poate, pe câtă vreme de cea din urmă nu s-a lovit decât o singură dată în viață.

N-ar fi, prin urmare, prea corect să-l învinuim încă o dată și noi, urmașii, astăzi, și după moarte, de aceeași catalogare de care nici în timpul vieții n-a reușit să se descotorosească. Să vedem întâi faptele, mărturiile concrete, așa cum s-au derulat ele, atunci, și abia după aceea vom aprecia cu toții dacă slujesc într-adevăr argumentelor înfățișate deja. Dacă se aliniază firesc, in-se-pa-ra-bil, în acea concluzie pe care poate că m-am grăbit așezând-o prea repede la începutul acestor pagini.

2

În anul acela, 399 înainte de Hristos, nu se întâmplase până atunci nimic deosebit. Nimic în afară de faptul că veacul coborâse cu o treaptă mai jos de cifra rotundă 400 și că, la rândul lui, filosoful împlinise și el o vârstă: 70 de ani. Totul anunța deci o curgere neîntreruptă, monotonă și domoală, a secolului în jos, către limita zero, ca și a vârstei filosofului în sus, înspre cele mai adânci bătrâneți. Pentru ca, deodată- și, ca întotdeauna, pe neașteptate- lucrurile să se răzvrătească împotriva lor înșile, contra propriei lor ordini și monotonii și să înțepenească brutal într-un loc al urgiei. Căci nu numai o viață de om a fost oprită din drum atunci, dar nici anul ăla n-a putut curge mai departe la fel de senin, împăcat, înspre vărsare. A rămas în istorie ca o piatră de hotar și de mormânt imposibil de ocolit în vreun fel, cu privirea sau cu pasul. Alte și alte veacuri vor dispărea pentru totdeauna din amintiri și din calendare, dar anul acela va trăi veșnic în omenire drept anul morții lui Socrate.

Cei trei care au intrat, iată, la rândul lor, în istorie legându-și numele de o asemenea rușinoasă performanță, au fost următorii: Meletos, Lycon și Anytos. Unul-un poet obscur, așa-zis tragic, pe care filosoful îl ironizase de mai multe ori pentru lipsa lui de talent. Al doilea – un orator, obscur și el, și o țintă de asemenea preferată de Socrate, din pricina demagogiei sale. Cel de al treilea,

Anytos, era se pare și cel mai primejdios; un politician în adevăratul sens al cuvântului. Adică așa cum sunt întotdeauna și dintotdeauna politicienii de o reală vocație – lipsiți de scrupule, corupți, duplicitari. Și el avea de reglat un cont al invidiei:de meserie tăbăcar, ar fi vrut ca și fiul său să îmbrățișeze aceeași profesie, însă se pare că Socrate îl sfătuise să n-o facă. Deși, dacă filosoful ăi dăduse cu adevărat un sfat fiului lui Anytos, mai mult ca sigur îi criticase nu profesia de tăbăcar, ci pe aceea de politician. Oricum ar fi, o întrebare, una singură, se ridică și pe bună dreptate. Pentru atâta lucru târăști un om înaintea instanței? Ba, mai mult, obții până la urmă și pedeapsa capitală? Adică numai din invidie – din dușmănie – de ciudă că te-a luat în zeflemea pentru talentele sau lipsa ta de talente?

Aici ar fi ceva mai multe lucruri de spus. de bună seamă că circumstanțele, con-junc-tu-ra, n-au fost nici așa de simple, nici tot atât de superficiale. Același Anytos a fost omul care, din umbră, și-a conceput uneltirile. Pentru a confirma pe deplin aptitudinile de politician abil, versat și versatil, el a urmărit o acțiune judiciară spectaculoasă prin intermediul căreia voia să-și sporească prestigiul în ochii mulțimii; ai e-lec-to-ra-tu-lui, ca să zicem așa. Asta pe de o parte. Pe de altă parte, se pare că și conjunctura concursul-de-împrejurări, îi erau favorabile: pe vremea aceea atenienii se dovedeau pur și simplu mari amatori de procese, și nu orice fel de procese, ci numai din alea răsunătoare. Cam așa cum aveau să fie, ceva , mai târziu, romanii mari amatori de luptele cu gladiatori. N-aș vrea să insist însă pe cauze – pe condiții – pe împrejurări, nici sociale, nici politice și nici de altă natură. Cum-necum, important este că s-a ajuns aici, că Socrate a fost adus înaintea **heliaei**, a instanței deci, și că, vrând-nevrând, a fost pus în situația de a se apăra. Nu de o singură învinuire și nici de vreuna oarecare ci de trei capete de acuzare; unul mai greu decât altul.

Cei trei acuzatori i-au pus în seamă filosofului o întreită vinovăție, fiecare câte una: pervertirea tineretului, încercarea de a strecura în mod fraudulos alte zeități decât acelea recunoscute oficial și, mai cu seamă, lipsa de credință în zeii cetății, în autenticii săi zei. Ultima acuzație era și cea m, ai gravă, extrem de gravă chiar: **a-se-bi-a**. Sub învinuirea de *asebia* pedeapsa putea fi, într-adevăr, aceea de condamnare la moarte. Dar sub aceeași învinuire erau de multe ori sancționate chiar „infracțiuni" precum aceea a studierii corpurilor cerești sau a fenomenelor naturale. Or, e limpede că aceste păcate nu țineau să conteste cu orice chip existența zeilor, însă căutau, ce-i drept, aflarea adevărului: „Este un oarecare Socrate, om învățat, care cercetează cele cerești, ca și cele de sub pământ, și schimbă faptele rele, înfățișându-le prin vorbire ca fiind bune. „Cel puțin așa susține Platon, în **Apărarea lui Socrate** – și cui să-i dai, la urma urmei crezare, dacă nu lui Platon? Adică celui mai credincios discipol al lui Socrate?

Desigur, acuzația că schimba prin vorbire faptele rele în altele bune ținea de aceleași prejudecăți care îl etichetau și drept „sofistul sofiștilor". Îl deranjase fără îndoială mai mult ca orice faptul că o minciună ca asta își făcuse loc în actul de acuzare. Și celelalte, firește că-l indignaseră și ele, dar asta cu siguranță mai mult decât oricare. Alte „lucruri nelegiuite" , precum iscodirea celor pământești sau cerești n-aveau de ce să-l incomodeze prea tare. La urma urmelor, asta făcuse și până atunci, toată viața lui asta făcuse. El era de fapt un adversar *avant la lettre* al unui dicton care avea să se nască mult mai târziu și care avea să poruncească fără milă: crede și nu cerceta! Cum era să creadă filosoful nostru fără să cerceteze? S-ar mai fi numit el Socrate dacă ar fi făcut așa ceva?

Așa că fusese, de pildă, foarte posibil ca și în urmă cu 25 de ani să fi fost acuzat de aceleași „nelegiuiri". Oricât ar fi de tulburătoare coincidența, și de premonitorie până la un punct, ea nu-i mai puțin adevărată. În urmă cu aproape un sfert de secol, Aristofan îl înfățișase pe „sofistul sofiștilor", într-una din comediile sale, comod instalat într-un coș, hoinărind încoace și încolo printre „cele cerești" și flecărind îndelung („asupra unor lucruri pentru care eu nu am nici o pricepere, nici mare, nici mică"). Așadar întrebarea, poate nu tot aceeași, dar oricum o întrebare se ridică din nou: de ce nu fusese filosoful *atunci* acuzat, în urmă cu un sfert de secol, odată ce vina era aceeași? De ce trebuise să treacă aproape 25 de ani până când aveau să devină, toate vorbele – bârfele – clevetirile, veritabile capete de acuzare? Poate pentru că nu erau „coapte", cum ziceam într-o vreme, condițiile – sociale, economice, politice și mai știu eu care? Sau, poate, mai degrabă pentru că nu-i venise lui, încă, sorocul ?

Tot așa, mai existaseră, de-a lungul timpului sau în același timp, alte câteva cazuri de *asebia*, fără să fie sancționate în același fel. Un Democrit, de plidă, un Xenofon își proclamaseră nestingheriți, până la sfârșitul vieții, credințele lor ateiste sau numai neîncrezătoare până la capăt. Alții, ca Diogene sau Protagoras, fuseseră la rândul lor condamnați, fără să se ajungă, totuși, până la pedeapsa capitală. Pe Anaxagoras, adică pe dascălul lui Socrate – pentru că dascălul de acum avusese și el un dascăl – îl condusese chiar învățăcelul său, noaptea, până la porțile Atenei, de unde urma să-și înceapă surghiunul. Atunci de ce, din aceste cazuri și alte câteva, doar unul , unul singur, a ajuns să aibă parte de cea mai crudă sentință? Răspunsul nu-i nici el decât unul singur: pentru că Socrate trebuia să moară. Îi sosise și lui sorocul și trebuia să-l respecte. De lucrul acesta nimeni dintre contemporanii săi nu și-a dat seama. Nimeni în afară de el, firește. Iar el, odată lămurit asupra acestui ultim adevăr, a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a-și preschimba apărarea în propria-i acuzare.

3

Până la acuzare, să vedem însă cum a sunat apărarea. Prin urmare: Socrate pervertește tineretul; îl corupe și-l strică cu tot dinadinsul. Așa cel puțin afirmase Meletos; afirmase, nu dovedise! Cel care trebuia să demonstreze că nu era Socrate. Se dovedește astfel încă o dată că o cerință elementară de drept, aceea ca acuzatorul să prezinte probele vinovăției, și nu inculpatul pe cele ale nevinovăției, nu funcționa nici atunci ca lumea, iar astăzi, în zilele noastre, nu face decât să-și respecte

propria tradiție. Socrate se încumetă totuși și la asta, să-și dovedească el însuși nevinovăția. Îl atrage pe Meletos într-un dialog, orb și trufaș acesta intră în capcană și cei cinci sute de judecători, *heliaștii*, au prilejul să asiste la o veritabilă demonstrație de maieutică, pe viu.

„Pe cât se pare, îl îmbie cu dărnicie Socrate, toți atenienii fac din tinerime oameni întregi, numai eu îi stric. Așa zici? „Tocmai așa!", confirmă Meletos, fudul. La care riposta filosofului este de un bun simț de-a dreptul nimicitor: „Ce mare fericire ar fi pentru tineret dacă, în lumea asta, numai unul i-ar strica, pe când ceilalți oameni i-ar desăvârși". Și dialogul continuă pe același ton, între gravitate și zeflemea: Crede cumva Meletos că Socrate strică tineretul cu tot dinadinsul ori fără de voie? Cu tot dinadinsul, răspunde, firește, poetul. Iar filosoful se văicărește, mucalit: Oare chiar să nu-și dea el seama că, dacă e singurul om din Atena care corupe tinerii și că, dacă o mai și face cu tot dinadinsul, se poate alege el însuși cu ceva rău din partea lor? Doar ceea ce semeni aceea culegi, nu? „Morala", în schimb, este servită cu toată seriozitatea: „Din două, una: ori nu-i stric, ori, dacă-i stric, o fac fără voie; deci tu, și într-un caz, și în altul, minți. Dacă, pe de altă parte, eu stric tineretul fără de voie, atunci nu este lege după care să fiu judecat aici, pentru asemenea greșeli fără voie, ci cel mult în particular trebuie să fiu luminat de cineva și făcut să înțeleg."

Celelalte acuzații, după cum am spus, încă mai grave, sunt la rândul lor înlăturate cu aceeași rigoare logică, necruțătoare și condescendentă. Mai întâi, Socrate le dezvăluie detractorilor săi o contradicție în termeni, cum am zice astăzi: pe de o parte, acuzația sună că nu crede în zei, cu alte cuvinte că este ateu, iar pe de alta că încearcă să strecoare zeități noi în cetate. Or, ambele învinuiri se exclud una pe alta: „Eu unul nu pot pricepe ce anume susții: că-i învăț pe tineri să creadă în anumiți zei? că, prin urmare, și eu socot că există zei și nu sunt ce desăvârșire ateu? Ori susții că nu cred deloc în zei și că-i învăț și pe alții o asemenea necredință?" Din înfricoșătoare, învinuirea devine de-a dreptul absurdă.

La rândul ei, acuza că promova zeități noi se bizuia pe o afirmație, ce-i drept, adesea făcută de gânditor: aceea că el însuși era povățuit, îndemnat în actele sale de un *daimon*, un „demon", un fel de glas interior, i-am zice probabil astăzi, care-i șoptea mai cu seamă ce să nu facă. *Daimonul* era desigur un zeu exclusiv al lui Socrate, căci nu era recunoscut între zeii cetății. Dar acest adevăr, altminteri greu de combătut odată ce fusese, până atunci, proclamat în gura mare, este și el invocat, printr-o mică diversiune oratorică, tot în folosul inculpatului: odată ce există „demoni", nu înseamnă că există și zei? „Dacă daimonii sunt odrasle naturale ale zeilor, născute fie din nimfe, fie din alte mame, așa cum se și vorbește, atunci care o poate crede că există prunci ai zeilor, însă nu există zei?" Până și spusele oracolului din Delfi, pe care, în mod normal, în modestia sa, Socrate nu le-ar fi reprodus, pentru simplul motiv că, datorită lor, era tot el considerat „cel mai înțelept dintre oameni" – până și cuvintele astea sunt amintite, dintr-un alt motiv însă, foarte greu de combătut: oracolul era, oricum, un zeu omologat.

Totul, așadar, urma firul unei logici fără cusur. Cu argumente, cu dovezi – pe care detractorii săi nu le aduseseră! – filosoful înlătura punct cu punct capetele de acuzare. Impecabile și implacabile, raționamentele sale conduceau de fiecare dată către concluzia pe care împricinatul o urmărea în mod expres. Iar asta pentru că – nu, nu sofistica, să nu folosesc un termen așa de puțin agreat de cel în cauză! – pentru că di-a-lec-ti-ca dascălului de filozofie se dovedise desăvârșită. Socrate se recomandă deci și drept un dialectician, înainte de a fi fost descoperită dialectica însăși. În asemenea condiții, mai mult ca sigur, apărarea sa n-ar fi putut avea decât un singur efect. Unul pe care l-ar fi putut anticipa, de mult, cu toții.

Numai că…

4

Numai că, de fiecare dată, la fiecare din argumentele și probele aduse în instanță, împricinatul nu se putea abține și mai adăuga câte o remarcă. O mică observație sau completare de care nu era neapărată nevoie. Din grabă, din nerăbdare, dintr-o prea mare forfoteală lăuntrică, Socrate scăpa mereu câte o reflecție nu tocmai la locul ei; mărunte imprudențe care, prin acumulare, deveneau treptat îngrijorătoare. Așa că ceea ce câștiga- vizibil, incontestabil-ireproșabil, într-o parte, pierdea pe nesimțite, puțin câte puțin, în alta. Nici nu s-ar fi putut arăta, exact, unde anume. Nu-mi rămâne nici mie decât să presupun, abia acum, așadar oricum cu o prea mare întârziere.

De pildă. Când îl înghesuie pe Meletos între corzile raționamentelor, pentru a-l împinge să declare că doar el, unul singur, îi strică pe tineri, dialogul are la un moment dat următoarea turnură: Judecătorii de aici, cei de față, sunt în stare să dea creștere tinerilor, să-i facă mai buni? Fără îndoială ! Toți sunt în stare sau numai unii din ei? Toți! „Pe Hera, exclamă Socrate transfigurat. O adevărată comoară de oameni folositori ne-ai dezvăluit!" Stau și mă tot întreb acum, adică, din păcate, prea târziu: cum o fi scăpat inculpatul asemenea vorbe nesăbuite? Câți dintre cei 502 heliaști le-or fi socotit o glumă nevinovată, simplă verigă retorică într-un lanț al demonstrației riguroase, și câți o luare peste picior? Asta pesemne de-abia votul avea s-o spună și poate nici el.

Sau: când își convinge asistența că *daimonii* trebuie să fie și ei odrasle de zei, pentru a fi și mai convingător adaugă o comparație pe care o dorește limpezitoare: Tot așa de necugetat ar fi cineva dacă ar susține că există catâri, coborâtori din cai și măgari, însă nu există nici cai , nici măgari". Și din nou stau și mă tot întreb: să ni fi găsit el altă comparație, cu florile, de exemplu, sau cu fluturii? Cum de i-a venit atunci, printr-o neglijență fără îndoială regretabilă, tocmai asta? Câți dintre heliaști s-or fi amuzat copios, în sinea lor, în urma unei comparații cu totul ieșite din comun, și câți nu și-or fi zis, tot în sinea lor, că omul ăsta își bătea joc de zei chiar sub ochii lor? Asta n-avea s-o știe nici Socrate, atunci, și cu atât mai puțin o știm astăzi, noi cei de azi.

Sunt însă de-a lungul apărării o mulțime de alte locuri care nu mai pot fi considerate nici scăpări și nici neglijențe, și unele și altele, firește, regretabile. Acelea multe, mai numeroase, vor atârna din ce în ce mai greu și vor ajunge

aproape condamnabile. Ca să capete o confirmare a spuselor oracolului din Delfi, Socrate mărturisește că a luat o acțiune pe cont propriu. Mai bine zis, ca să infirme spusele sale, căci din nou precizează, cu modestia lui mucalită: „Cât știu eu, cu mintea mea, nu sunt un înțelept, nici mare, nici mic". Ca să afle deci și acum adevărul, oricare ar fi, se duce mai întâi la un înțelept („nu-i nevoie să-i dau numele în vileag, era un om politic"). Îl cercetează, așadar îl-mo-șeș-te, și află că omul acela mai degrabă se crede înțelept, însă nu este. Și conchide cu bunăvoință: „Tot eu trebuie să fiu mai înțelept decât acel om deoarece, deși nici unul nu pare să știe mare lucru, totuși el crede că știe, neștiutor fiind, pe când eu nici nu știu, însă nici nu cred așa ceva".

Mai departe se duce – unde credeți? – la poeți: „și la cei de tragedii, și la cei de ditirambi". ca să afle și de la ei – ce credeți? „Mi-e și rușine, cetățenilor, să vă spun adevărul (…) Oricare dintre cei de față ar fi putut să-mi tălmăcească înțelesul lucrărilor mai bine decât înșiși autorii". Și de aici, concluzia, morala: „Operele pe care le creează izvorăsc dintr-un dar al naturii, dintr-un entuziasm, asemenea prorocilor și interpreților divini, numai din înțelepciune nu". În sfârșit, al treilea loc unde se duce este cel al meșteșugarilor. Ca să descopere că și ei făceau aceeași greșeală ca și poeții, ca și politicienii: „Fiindcă își lucra fiecare cu artă meșteșugul, se credea înzestrat cu cea mai mare înțelepciune și în celelalte privințe".

Așa că, după perindarea pe la cele trei categorii de cetățeni, care de bună seamă nu întâmplător le reamintește pe cele ale detractorilor săi, filosoful rămâne mai departe precum era, „adică nici iscusit, ca dânșii, dar nici neștiutor după neștiința lor".

Încercarea lui de a confirma sau infirma spusele oracolului din Delfi nu dă până la urmă nici un rezultat. El, autorul, adeptul unei celebre butade – „Știu că nu știu nimic" – își dovedea sie însuși, în felul ăsta, că nici după neștiința contemporanilor săi nu se putea conduce.

De pe urma unoe asemenea cercetări, frecvent întreprinse printre cetățenii Atenei, nu s-a ales însă, după cum el însuși mărturisește, decât cu și mai multe motive de dușmănie și invidie. Cu siguranță că, după ce și-a relatat eșecurile și înaintea tribunalului, a cules aceeași reacție și din partea heliaștilor. Dacă referirile la poeți și politicieni puteau fi subînțelese ca străvezii aluzii la Meletos și Anytos, inofensive față de ceea ce îi făcuseră ei, celelalte, cu privire la meșteșugari, nu mai puteau fi aluzii; erau trimiteri directe, provocatoare, la toți meșteșugarii, foarte numeroși, existenți atât în componența heliaei, cât și în întreaga asistență. Firesc, inevitabil, o spontan-obscură reacție s-a răspândit rapid, în egală măsură, și printre unii, și printre ceilalți; o atitudine care n-avea cum să-i fie favorabilă dascălului.

Să nu-și fi dat el seama că riscul era tocmai acela de a-și îndepărta bunăvoința tuturor, a juraților și a mulțimii? Că interesul său era, din contră, de a le câștiga simpatia?

Greu de crezut, cu atât mai greu cu cât același om înlăturase cu o magistrală iscusință capetele de acuzare formulate împotriva sa. Mai degrabă se poate susține că, de data asta, urmărise tocmai să sfideze și să atâțe spiritele. Să le stârnească până și pe cele nehotărâte încă împotriva lui. O făcuse prin urmare cu bună – sau rea! – știință, după cum vrei s-o iei. Căci cum e cu binele și cu răul nici atunci nu era prea limpede și nici până astăzi nu s-a limpezit. Deloc.

5

Să mai aduc un exemplu totuși, ca să nu mi se reproșeze cumva că procedez eu întocmai ca cei trei defăimători ai magistrului. Să mai aduc o probă, deci, mai cu seamă că poate fi culeasă dintr-un domeniu la care dintotdeauna se pricepe toată lumea: politica. Lui

Socrate nu i-a plăcut să facă politică. Fie și numai atât era de ajuns ca să mai recolteze niște antipatii, pe lângă cele câștigate deja. Duhul interior, *daimonul*, l-a împiedicat să se ocupe și de asta. Iar dacă mai expune și motivele pentru care s-a păstrat în rezervă, cu atât mai mult înfloresc antipatiile: „Bărbați ai Atenei, vă spun hotărât: dacă m-aș fi apucat să fac politică, de mult aș fi fost pierdut și nu v-aș mai fi fost de folos nici vouă, nici mie însumi (…) Este prin urmare o necesitate ca, dacă cineva se luptă într-adevăr pentru dreptate și vrea să fie teafăr câtva vreme, să lucreze ca simplu particular, nu ca om politic".

Scurt și cuprinzător: politica nu prea are de-a face cu dreptatea, cu adevărul. Este singurul înțeles ce se poate desprinde de aici. Ce-i drept, în acea vreme se înghesuiau –mai mult decât oricând?! – o grămadă de indivizi în politică, chemați și nechemați, de-a valma. Pentru cei trei oboli pe care-i primeau heliaștii, mulți ar fi fost în stare de orice tranzacții și compromisuri, numai să se vadă în rândul celor aleși. *Aleși* este un fel de a spune, pentru că judecătorii, membrii *heliaei* deci, de fapt erau trași la sorți, iar numărul lor era stabilit întotdeauna la câteva sute tocmai pentru a fi limitate mituirile sau traficul de influență. Ceea ce nu l-a împiedicat însă pe Anytos – celași Anytos! – să mituiască odată un întreg tribunal, atunci când a fost amestecat într-o altă afacere murdară, ca să obțină achitarea. Și atunci, prin urmare, – ca și când, altă dată? – corupția se afla într-o nestingherită expansiune, cu toate măsurile mereu și sever adoptate împotriva ei.

Cu toate astea, pe vremea aceea democrația era nu reprezentativă, nu originală, ci reală, la propriu și nu doar o simplă figură de stil. Asta înseamnă că nici adunarea – *ecclesia* – nu era nicidecum un parlament ori vreun alt organism intermediar, ci cu adevărat adunare populară, la care lua parte întregul popor atenian. Asta în ceea ce privește democrația. La rândul ei, nici tirania nu era ceea ce înțelegem astăzi, stricto-sensu, prin acest cuvânt. Acea guvernare aristocratică ce s-a aflat și în Atena la putere vreme de câțiva ani nu era nici ea compusă din unul sau doi tirani, ci din nu mai puțin de treizeci. Până și tirania reprezenta pe atunci o conducere colectivă! De-abia mai târziu, cu timpul, aveau să evolueze, să se perfec-ți-o-ne-ze și tirania, și democrația. În așa fel încât să nu mai semene nici una cu ceea ce fusese la origine.

Socrate se păstra însă la o distanță egală de amândouă. De bună seamă, asta l-a și pus, în egală măsură, rău cu amândouă. Nu-și declarase niciodată adeziunea totală față de vreuna din ele. Nu proceda deci,

ca tot omul, prevăzător-oportunist, imparțial dar întotdeauna cu stăpânirea. Dimpotrivă, dorea să-și mențină, neștirbite, neatârnarea și libertatea de mișcare și libertatea de gândire, ca și cum el ar fi fost undeva deasupra vremurilor și nu, precum în orice vreme, pe dos. Încă un motiv de a mai agonisi câteva puncte împotriva lui, din partea celor, foarte mulți, care se plecau cuminți înaintea mai-marilor zilei; democrați sau tirani.

De altfel, el era de părere că politica este și ea o profesie, pentru care îți trebuie și niște însușiri speciale, și o anumită pregătire. Nu-l încânta sistemul tragerii la sorți – altminteri, fără îndoială, democratic! – în urma căruia pătrundeau în organele de decizie și curelarul și tăbăcarul și cizmarul și fierarul și tâmplarul – însă fără să aibă vreunul aptitudini reale pentru ele. Să fi fost ăsta singurul motiv din pricina căruia s-a păstrat în expectativă? S-ar fi simțit oare mai bine într-o altă companie, într-un *forum* alcătuit din academicieni – juriști – economiști – scriitori – ingineri – profesori universitari, tot așa de nepricepuți într-ale politicii? Mai degrabă se poate presupune că prea se căpătuiau – pe vremea aceea, firește! –prin intermediul politicii, mai ales indivizi lipsiți de scrupule de teapa lui Anytos. Așa că și mai târziu, cu siguranță, Socrate s-ar fi păstrat într-o pasivitate refractară la orice propuneri – sau rugăminți – sau presiuni, din partea oricărui partid ar fi venit ele.

Cu atât mai mult, cu cât el tot nu știa să judece după cârmuirea care-l stăpânea sau după stăpânirea care-l cârmuia, ci după propria sa judecată. Când, pe vremea orânduirii populare, trebuiau pedepsiți zece strategi care se făcuseră vinovați că nu înmormântaseră după datină ostașii căzuți într-o luptă navală, el singurul s-a împotrivit ca vinovații să fie judecați – sub presiunea străzii – toți laolaltă, ci a cerut, așa cum prevedea și legea, pentru fiecare caz în parte o judecată. Când, altă dată, pe vremea cârmuirii tiranice de data asta, i s-a pretins să-l aducă înaintea instanței pe un anume Leon din Salamina, pentru a fi făcut astfel el însuși complice la o nelegiuire, nici atunci n-a vrut să devină un instrument docil în slujba unor interese murdare. Momentele sunt invocate și de el, acum, în apărarea, nu ca o pildă de nesupunere, ci drept exemplu de bărbăție și rectitudine morală. Ceea ce firește că n-avea să convină acelor heliaști care, pentru cei trei oboli primiți ca plată, ar fi fost în stare să-și vândă și bruma de conștiință. Dar asta pesemne n-avea de unde s-o știe filosoful care pretutindeni susținea că nu știe nimic. Cu toate că, din contră, cel puțin asta putea s-o știe foarte bine!

6

Tot așa s-a comportat acuzatul și cu prilejul propriei sale judecări; ca și în cele două situații în care nu fusese el implicat. A preferat adică să-și spună părerea, cu orice risc, grijuliu numai să nu facă compromisuri. Cu adevărat nu avea stofă de om politic omul ăsta! Ca dovadă, încă o dată, rezultatul votului avea să-i fie și el împotrivă. Dintre cei 502 heliaști, 281, adică *numai* 281, l-au găsit vinovat. Dar era, oricum, o majoritate și mai era, în plus, o democrație neviciată –încă. Treizeci de voturi dacă ar fi avut în favoarea sa, ar fi fost ceea ce numim astăzi balotaj și i s-ar fi dat lui câștig de cauză. Lucru pe care firește că l-a remarcat și el: „Dacă treizeci de voturi, numai, ar fi căzut altfel, aș fi acum liber. Dar și așa, tot mă simt achitat". Așa că, pentru scrutinul următor avea să-și ia toate măsurile; tot ceea ce depindea de el ca nu cumva să se întâmple una ca asta. Pentru simplul motiv că Socrate trebuia să moară. Iar cel care știa cel mai bine lucrul ăsta era condamnatul însuși.

Cel dintâi tur de scrutin îi hotăra celui în cauză vinovăția sau nevinovăția. Cel de al doilea urma să stabilească pedeapsa propriu-zisă. Normal, acuzatorii au propus pedeapsa cu moartea. venea la rând apoi pârâtul. Dar cum era să-și propună Socrate, de unul singur, o pedeapsă? Ar fi însemnat să-și recunoască cu gura lui vinovăția. El își ceruse, poate, cu vorbele sale provocatoare, condamnarea la moarte, sau și-o înlesnise în orice caz, dar o vină nu putea concepe că avea. Lui i-ar fi trebuit eventual o sentință care să-i încununeze de fapt întreaga viață trăită într-o nedezmințită nevinovăție. Nici o clipă nu s-ar fi putut îndoi de adevărul acesta.

De altfel, era sub demnitatea lui să cerșească milă. Să-și aducă copiii, cei trei copii, pentru a-i îndupleca cu vaietele lor pe jurați, să-și terfelească mândria sub umilințe de toate felurile – ca să obțină ce? Condamnarea la viață? Și ce pedeapsă să fi cerut, în definitiv? „Temnița? Dar ce-mi trebuie o viață în închisoare, ca rob plecat, rând pre rând, paznicilor rânduiți de cei unsprezece? Atunci amenda? Și să stau închis până ce-o voi plăti? Dar este pentru mine același lucru cu cel amintit; căci n-am de unde plăti. Să vă cer surghiunul? Poate că mi l-ați da. Dar, bărbați ai Atenei, mare poftă de viață ar trebui să mă stăpânească și prea mult mi-aș întuneca judecata, ca să nu înțeleg că, dacă noi, concetățeni ai mei, n-ați putut răbda vorba și purtarea mea, cum vor putea alții să le rabde cu ușurință?"

Așa că, pentru că tot există obiceiul ca inculpatul să-și propună singur pedeapsa, Socrate și-a cerut și el una: dar era mai curând o răsplată pentru meritele pe care și le înșiruise până atunci: „Ce-i trebuie unui om sărac, care săvârșește binele și are nevoie să trăiască în liniște, pentru a vă putea da îndemnuri? Nimic mai nimerit, bărbați atenieni, decât ca pe un astfel de om să-l hrăniți în pritaneu, mai degrabă decât pe acela dintre voi care ar fi câștigat un premiu la Jocurile Olimpice".

Pritaneul era, pe atunci, lăcașul unde puteau fi primiți oaspeți de seamă, dintre străini, iar dintre atenieni bărbații cei mai vrednici, cei mai merituoși. Pentru filosof ar fi fost, într-adevăr, o dovadă de mare cinstire, poate singura pe măsura vieții și faptelor sale. Ca s-o propună însă el însuși, după ce cu câteva clipe mai înainte i se ceruse moartea, nu mai era de-acum o provocare și nici o sfidare; era de-a dreptul o insolență. „Nu fiindcă sunt trufaș, bărbați ai Atenei, nici fiindcă vă disprețuiesc", a încercat el să mai reducă din îndrăzneala propunerii, dar cu siguranță efectul a fost mai curând invers. Abia le-a deschis ochii mai bine multora dintre jurați și le-a sugerat cum anume să califice, fără nici o șovăială, fapta sa.

Rezultatul s-a și văzut, de altfel, imediat după numărarea voturilor. De data asta 361 de heliaști s-au pronunțat pentru pedeapsa cu moartea și numai 141 pentru

hrănirea lui în *pritaneu*. Prin urmare, 80 de heliaști care mai înainte nu-l găsiseră vinovat, acum își schimbaseră dintr-odată poziția. Era fără îndoială consecința directă, trezită sub impulsul unei mânii de moment, a provocărilor și sfidărilor și necuviințelor venite din partea unui condamnat inconștient – altfel nu putea fi numit omul acesta. Ca și cum ar fi zis și jurații, la rândul lor: poftim, dacă ții tu neapărat, uite că te condamnăm la moarte! Și mai mult ca sigur niciunul din ei nu-și dădea seama că avea perfectă dreptate. Nici nu s-ar fi putut spune altceva decât asta: Socrate își semnase cu mâna lui condamnarea la moarte. Și-o căutase, ca să zicem așa, cu lumânarea!

7

Ce fel de om o fi fost oare filosoful ăsta? Un filosof care n-a scris un rând într-o viață de om, rămânând însă în istorie, în filozofie, în memoria omenirii prin însăși viața sa pilduitoare. La înfățișare, după cum îl descriu contemporanii, nu era tocmai arătos. Ba, dacă e să le dăm crezare până la capăt, era de-a binelea hidos, numai că, de fiecare dată, unul sau altul adaugă: da, dar era fascinant. Avea ceva magnetic în înfățișarea sa. Iată-l, într-o dispută cu un contemporan, pe tema frumuseții, cum își ia singur în derâdere defectele: „Ochii tăi nu văd decât în linie dreaptă, pe când ai mei văd și într-o parte, pentru că sunt bulbucați… Eu cred că nasul meu e mai frumos, dacă cu adevărat zeii ne-au făcut nasul ca să mirosim; căci nările tale cată spre pământ, pe când ale mele sunt sumene, așa că primesc mirosurile din toate părțile…" Avea, prin urmare, trăsături îngroșate, senzuale, de *silen*, întocmai cum îi dăruise și *silenului* cioplit odată, demult, în tinerețe, de bună seamă după chipul și asemănarea lui.

Senzuale sau hidoase îi erau însă numai trăsăturile fizice, pentru că cele de caracter, ale profilului moral, erau cu totul altfel. Poate tocmai ca să compenseze cumva dizarmonia portretului fizic ori, și mai bine zis, pentru a clădi un echilibru statornic între cel din afară și cel dinăuntru. Nu era de fapt un ascet, un abstinent înrăit, adică nu fugea din calea plăcerilor, omenești și ele. Dar așeza în toate și înainte de toate cumpătarea, măsura. *Sofrosyné* prin urmare, era deviza lui. Ceea ce înseamnă că, fără să renunțe la plăcerile trupului, le prefera pe cele,

Peisaj cu case (Musceleanu Ion)

mai înalte, ale spiritului. Le și propovăduia, de altfel, cu aceeași consecvență cu care își purta *sofrosyné*-ul. Umbla de obicei desculț, îmbrăcat într-un *chiton* peticit și nu foarte curat. Unii dintre contemporani susțineau că nu numai chitonul, însă nici el nu prea se spăla, lucru care nu știu, zău, câtă importanță mai are acum. Important este mai degrabă că prin asta se dovedea simplitatea traiului său. O simplitate ca semn al virtuții de la care nu voia să abdice cu nici un chip. Iar expresia supremă și a uneia, și a celeilalte nici nu putea fi alta decât o sărăcie lucie.

…Sărăcia – îi plăcea lui să predice – nu-i deloc pizmuită, nu stârnește certuri, o păzești fără paznic". Și, firește, rămâne totdeauna sărăcie pur și simplu. O mai lua el în răspăr, își mai râdea de ea, tot așa ca de trăsăturile sale fizice, dar o făcea cu mândrie, ce demnitate. De abdicat, adică, nu abdica nici de la ea, tot așa cum nu renunța nici la virtute. Nu pentru că n-ar fi vrut să scape, să se bucure de o viață mai dulce, mai tihnită, ci pentru că voia să ajungă la bogăție prin cinste, prin onestitate; prin *sofrosyné*. Cum era să faci avere cu asemenea calități? Bani nu voia să ia pentru lecțiile pe care le preda discipolilor. N-a câștigat în viața lui un ban din învățătura sa. O spune și pe asta la proces, în apărare: „Dacă aș fi avut vreun folos din acestea, dacă le-aș fi făcut pentru bani, lucrurile ar avea o noimă. Vedeți însă că și pârâtorii mei, cu toate că m-au învinuit fără rușine pentru multe altele, n-au cutezat totuși să mă acuze în această privință; n-au putut să aducă un martor care să spună că am primit sau am cerut vreodată plată. Cât despre mine, aduc un martor puternic că și aici spun adevărul: sărăcia mea".

Între tonul cu care-și prezenta sărăcia mai demult, în tinerețe, și cel de acum există totuși o deosebire de nuanță. Mai înainte, de câte ori trecea prin piață și vedea sumedenia de mărfuri multicolore, își permitea să exclame: „Câte lucruri de care n-am nevoie!". Cu detașare, adică, cu ironie, cu dispreț. Făcea de fapt aidoma celebrei vulpi a celebrului compatriot. Acum însă, la proces, altul e tonul; e dramatic – e revendicativ – e trufaș. Or, asta înseamnă că, cu timpul, ajunsese să se mândrească cu sărăcia lui. Le scotea pur și simplu ochii celorlalți cu sărăcia și cu simplitatea și cu *sofrosyné*-ul lui. Își ridica propria sărăcie la rangul de virtute, ceea ce nu-i totuși, obligatoriu, chiar același lucru. La proces se dădea drept exemplu, tot așa, cu fală – cu mândrie – cu os-ten-ta-ție, deși singura lui realizare în viață avea sî fie aceea cî murea sărac.

Într-un fel, este chiar explicabil că, tot așa, cu timpul, în rândul atenienilor s-a strecurat o reacție de alergie, de respingere față de personajul Socrate. Pe măsură ce îmbătrânea devenea și cam enervant cu poveștele lui, cam incomod, însă pesemne nu era numai asta. Devenea tot mai mult un fel de oglindă ambulantă, în care concetățenilor nu prea le venea să se uite; părea un alt *daimon* a cărui voce nu le convenea. Pe de o parte, bătrânul îi cicălea cu toate teoriile sale despre virtute – și cinste – și dreptate, fără să fi demonstrat el însuși că se alesese cu ceva de pe urma lor. Pe de altă parte, dorința lor, omenească, de a se lepăda de sărăcie, de a se vedea și

ei ajunși, pretindea neapărat o nesocotire, o încălcare a acestor precepte? Era greu de decretat adevărul într-o situație ca asta. Mai cu seamă că adevărul n-a fost întotdeauna iubit. A fost cel mult respectat, cu alte cuvinte temut; iubit însă n-aș crede să fi fost vreodată.

Așa că și magistrul era, pe măsură ce îmbătrânea, mai puțin iubit și mai mult respectat. Câțiva mai întâi, apoi din ce în ce mai numeroși, abia așteptau să-și ia și ei revanșa față de mosul ăla care le pretindea să umble desculți și cu chitonul jegos. Iar procesul n-a fost altceva decât un prilej ca oricare altul de a se răzbuna. Cu atât mai mult, cu cât și acolo s-a apucat să le țină prelegeri: „Dacă umblu printre voi, nu fac nimic altceva decât să încerc a vă convinge pe toți, tineri și bătrâni, să nu vă îngrijiți de trupuri mai presus de orice, nici să vânați cu atâta înverșunare averi, cât să vă osteniți pentru suflet: pentru felul cum s-ar putea el desăvârși. Căci nu din averi izvorăște virtutea, ci din virtute izvorăsc și averile, și toate celelalte bunuri omenești".

Cu siguranță că, la auzul acestor cuvinte, mulți dintre cei prezenți au surâs în sinea lor, cu involuntară compasiune. Măcar în sinea lor erau convinși că-și plăteau în momentul ăla mult așteptata poliță pentru toate cicălelile suportate până atunci. Tot atât de sigur însă este că ei se gândeau la cu totul alte averi și bunuri decât acelea de care vorbea Socrate. Din același motiv și până atunci, vreme de o viață de om, filosoful vorbise de fapt în deșert. Își ticluise din răsputeri, cu râvnă, gospodărește, vreme de o viață de om, propria condamnare la moarte.

8

„Acum însă este ora să ne despărțim, eu ca să mor, voi ca să trăiți… Care dintre noi păsește spre un lucru mai bun, nimeni n-o știe, fără de numai zeul". Sunt ultimele cuvinte rostite de gânditor, în apărarea sa ce seamănă atât de bine cu o autoacuzare. Era ultima dată când pronunța cuvântul moarte. De la un capăt la altul al pledoariei, până atunci, cuvântul revenise fără încetare, ca un lait-motiv obsedant. O profundă și gravă temă a morții străbate, de la un capăt la altul, această veritabilă simfonie. Reluată gradat, într-o neîntreruptă creștere și amplificare, cu o măiestrie care dovedește o magistrală cunoaștere a orchestrării. Căci orchestrarea nu-i nici ea decât o altă formă a dialecticii.

Mai întâi cuvântul apare ca din întâmplare, pomenit într-o referire la *Iliada*: „Copilul meu, dacă vei răzbuna moartea prietenului tău Patroclu și-l vei ucide pe Hector, vei pieri și tu. Doară și tu te vei duce curând după moartea lui Hector". Cum era deci să ocolești termenul și de ce s-o faci, odată ce doar îl invoci pe Homer și nimic altceva? Pe urmă totuși îl ia, ca să zic așa, pe cont propriu și-l împodobește cu mereu alte sensuri, astfel încât, treptat, îi dezvăluie cele mai puțin așteptate laturi. Ceea ce face gânditorul în apărarea sa nu mai este analiza unei noțiuni, ci a fenomenului în esența lui. Nici nu mai este comentată, pur și simplu, moartea lui, ci datoria sacră a omului de a trece nu oricum prin acest ultim examen.

„Aș săvârși, bărbați ai Atenei, ceva groaznic dacă m-aș teme de moarte sau de alte primejdii într-atât, încât să părăsesc rândurile, eu, care am stat la datorie în Potidaia, în Amphipolis și în Delion", își începe Socrate discursul asupra morții – și nu-i, deocamdată, decât preludiul, *adagio*-ul. Urmează, firește, dezvoltarea temei, dezvăluirea tuturor implicațiilor ei. Cum ar trebui deci întâmpinată moartea? Nimic mai simplu: tot așa cum ai trăit, *dacă* ai trăit într-un fel anume: „el (omul) trebuie, după părerea mea, să rămână pe loc, să înfrunte orice primejdie, să nu pregete față de nimic, nici chiar față de moarte, afară numai de necinste".

Dar el, omul, trebuie să se teamă de moarte sau nu? Aici lucrurile par a fi și mai simple: „A te teme de moarte nu este alta decât a te crede înțelept fără să fii; este a zice că știi ceea ce de fapt nu poți ști. Nimeni nu-și poate da seama ce este moartea, dacă nu se întâmplă să fie pentru om cea mai mare fericire. Cei ce se tem de ea fac deci ca și cum ar ști cu siguranță că moartea este cea mai mare dintre nenorociri".

În continuare, filosoful încearcă să și descifreze avantajele, câș-ti-gu-ri-le prilejuite de moarte și chiar le demonstrează științific, argumentat :"În adevăr, a fi mort este din două lucruri unul: sau este tot una cu a nu fi deloc, și atunci cel mort nu are nici o simțire pentru nimic, sau este, după cum spun unii, numai o schimbare și o trecere a sufletului de aici într-alt loc. Iar dacă în moarte nu-i nici o simțire, ci ea este ca un somn adânc, ca atunci când cineva doarme fără măcar să aibă un vis, atunci moartea se înfățișează ca un minunat câștig. Căci socotesc că, dacă și-ar alege cineva o noapte în care a dormit așa de bine încât n-a fost tulburat nici măcar de un vis, dacă apoi ar compara acea noapte cu toate celelalte nopți și zile ale vieții sale și, cercetându-le întru sine, ar trebui să spună câte zile și câte nopți din viața lui a trăit mai liniștit și mai plăcut decât în noaptea aceea – socotesc că nu numai un om de rând, dar însuși Marele rege ar găsi că acestea sunt prea puține la număr față de celelalte zile și nopți. Dacă moartea este așa ceva, eu o numesc câștig. Căci atunci întreaga veșnicie nu pare a fi altceva decât o singură noapte senină".

Iată de ce, pentru el cel puțin, moartea nu era deloc înspăimântătoare, ba devenea chiar ademenitoare, desigur, odată ce era un real câștig. Alte lucruri erau mult mai rele decât Moartea și Socrate nu ezită să-i avertizeze pe heliași asupra lor. De pildă, păcatul era categoric unul din ele: „Nu este atât de greu să scapi de moarte, cât să fugi de păcat, căci acesta aleargă mai iute decât moartea". În acea împrejurare chiar, el fusese biruit de ceea ce venea de obicei mai târziu – moartea – pe câtă vreme prigonitorii săi erau biruiți de ceva mult mai iute – păcatul: „Eu plec spre moarte, osândit de voi. Ei se duc spre păcat și nedreptate, osândiți de adevăr: fiecare rămâne la osânda sa".

Asta dintr-un motiv cât se poate de simplu: fiecare are un anume fel de viață, pe care și-l poate schimba sau nu, după cum îi este caracterul . În ceea ce îl privește pe el, „fie că mă veți elibera sau osândi, eu nu-mi schimb felul de viață de-ar fi să mor și de mai multe ori". Avem astfel acum explicația de ce dascălul refuzase să se umilească înaintea judecătorilor, implorând în genunchi iertarea; de ce refuzase până și să-și aducă nevasta și copiii la proces. Existau pur și simplu pe lume lucruri cu

mult mai rele decât moartea.

Avem, în plus, explicația peremptorie și pentru întreaga lui comportare de după aceea, când a fost nevoit să aștepte încă o lună de zile până la executarea sentinței. Chiar în preziua procesului pornise către insula delos o solie purtătoare de ofrande pentru zeul Apollo și datina cerea ca până la întoarcerea corabiei să nu aibă loc nici o execuție. A așteptat așadar împăcat, senin, întoarcerea corabiei și numai în gesturile nervoase i s-ar fi putut întrezări nerăbdarea. I se pregătise, în timpul ăsta, până și evadarea din închisoare, autoritățile erau și ele dispuse să închidă ochii, numai prizonierul nu voia cu nici un chip să evadeze, nici dintr-o temniță cu toate ușile desferecate. Ba mai mult, îi și dojenea pe discipolii săi care fuseseră în stare să-i facă, tocmai lui, una ca asta. Cum, ei chiar nu-și dădeau seama că la mijloc era cu adevărat o chestiune de viață și de moarte? Că el cu viața cam încheiase socotelile și nu-i mai rămânea de rezolvat decât un singur lucru? De vreme ce nu mori decât o singură dată, totul e s-o faci în așa fel încât să nu-ți pară rău și de viața trăită. Este finalul apoteotic al unei simfonii, așa cum avea să-i izbutească, multă vreme după aceea, doar unui Beethoven.

9

Așadar, acum, încă o dată, după ce ne aflăm în posesia mai multor informații și după ce am încercat alte câteva noi argumente: De ce și-a stârnit împotrivă cu atâta stăruință judecătorii? De ce tocmai el, adeptul inflexibil al cumpătării – al echilibrului- al modestiei, să facă o propunere socotită pe drept cuvânt insolentă ? De ce le-a stârnit și le-a întreținut el însuși celor prezenți ideea de a-l condamna la moarte? Răspunsul, acum, este cât se poate de limpede li nu poate fi decât unul singur: pentru că Socrate trebuia să moară. Și nu din cauză că i se apropiase și lui ceasul cel din urmă, precum oricărui muritor, oricât ar fi de înțelept ori atotputernic. Explicația, singura plauzibilă, este aceea că voia el însuși să moară. Numai că nu-și putea lua tot el viața. Te opreau și pe atunci credințele vremii de la gestul ăsta capital. În plus, să fi fost o abdicare vinovată de la propriile învățături, o recunoaștere, cu sau fără de voie, a înfrângerii suferite, după ce toată viața propovăduise niște adevăruri pe care le declarase de neînlocuit. Așa că și-a ales un anume fel de moarte, unul de a cărui îndeplinire să nu poată fi nicicum învinuit.

De ce și-a ales însă moartea sau din ce cauză tocmai pe asta și-a ales-o sunt într-adevăr alte întrebări, firești, îndreptățite, la care nu mai este chiar așa de simplu de răspuns. Dacă nu s-a răspuns atunci, pe loc, este cu atât mai complicat astăzi, după 2500 de ani. Una dintre prezumții, foarte posibilă, ar fi aceea că nu mai avea pentru ce să trăiască. Își încheiase misiunea aici, pe pământ. O viață de om își pusese viața în slujba unor adevăruri elementare sau măcar a câtorva dintre ele. „Cunoaște-te pe tine însuți!" , clamase și proclamase mereu, neobosit, în speranța că prin îndemnurile sale își va face semenii, ca și pe sine însuși, mai buni – mai drepți- mai cinstiți. Ca să ajungă la celălalt capăt al existenței și să-și spună, întocmai ca la începutul ei:

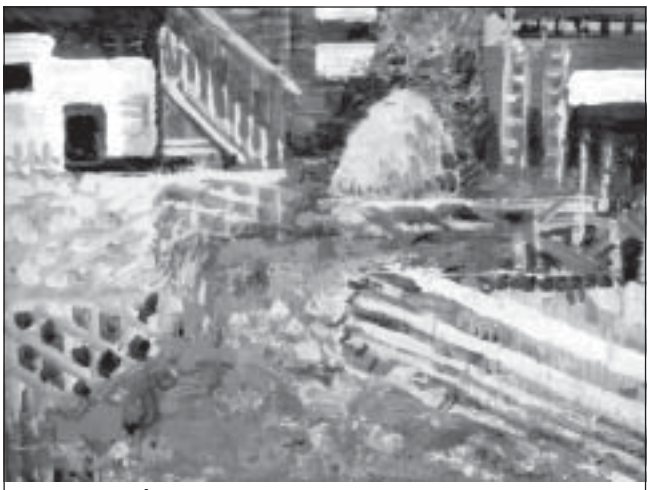

În ogradă (Marinescu Rodica Anca)

„Știu că nu știu nimic". Aidoma celuilalt Mântuitor, care avea să se nască nu peste multă vreme, colindase și el desculț, sărac îmbrăcat, între oameni și le propovăduise religia sa. Ca și celălalt Mântuitor victimă și el a unui proces nedrept, își dădea seama de-abia atunci, prea târziu, că mântuirea nu era posibilă în rândul oamenilor. Oamenii nu voiau, pur și simplu, să fie mântuiți.

Nu-i mai rămânea decât o singură soluție. Nici o alternativă nu mai avea și trebuia deci s-a încerce pe ultima. O singură experiență, fundamentală –totală-de nelipsit; adică tot așa ca și cele de până atunci. Nu găsise, ce-i drept, adevărul pe care-l căuta, dar nici nu-și pierduse de tot ultima speranță. În definitiv, n-avea nimic de pierdut, adică nimic altceva decât o singură avuție. Or viața tot o pierzi mereu, cu fiecare clipă pe care o trăiești, iar ultima experiență trebuie trăită și ea, odată și odată. În felul ăsta, nici moartea nu mai semnifică doar o excepție dureroasă, ci devine însăși regula vieții. La rândul ei, viața poate fi și ea încununată cu o moarte pe aceeași măsură.

Așa că a plecat într-o nouă călătorie, nerăbdător să găsească adevărul ăla atât de bine ascuns încât nu-l aflase nicăieri până atunci. S-a mutat într-o lume care precis era mai bună –mai dreaptă –mai cinstită, adică așa cum își dorise și el, întotdeauna („Pentru cine dintre voi este lucru de mic preț a se întâlni cu Morfeu, Museu, Hesiod și Homer? Dar aș vrea să mor de mai multe ori dacă acestea sunt adevărate; căci mi-aș petrece și pe acolo vremea minunat"). Nici nu și-ar fi putut încheia cercetările dacă nule-ar fi continuat acolo ce aceeași sârguință cu care o făcuse și aici. Mai cu seamă că poate mai curând acolo îi era și lui locul. În *pritaneul* eternității, alături de Orfeu, Museu, Hesiod și Homer…

10

L-o fi și descoperit, în sfârșit, acolo, adevărul ăla după care tot umbla, numai că noi n-am aflat încă nimic. Nu ni l-a mai dezvăluit nouă, după aia, ca să ne bucurăm, măcar astăzi și măcar noi, generațiile astea oropsite, de descoperirea sa mântuitoare. De bună seamă, din cauza asta, va trebui să spunem și noi, fiecare, mai devreme sau mai târziu, cuvintele pe care până și Socrate a trebuit să le rostească la vremea lui: acum este ora să ne despărțim…

Florentin Popescu

ȘEZĂTORI LITERARE DE ODINIOARĂ

Dacă nu luăm în considerare cenaclurile literare serioase, precum „Junimea", ori altele din a doua jumătate și de la sfârșitul veacului al XIX-lea (în fond un fel de ședințe mai aparte, mai statice, am zice, fiindcă ce se întâmpla acolo nu presupunea deplasarea în spațiu) și nici conferințele cu caracter literar din aceleași vremuri, atunci se poate spune că ședințele literare au apărut abia după 1900, când organizarea scriitorilor s-a cristalizat ceva mai bine decât înainte și când nevoia creatorului de a ieși în public și de a lua pulsul receptării operei lui a devenit o necesitate.

Nu credem că exagerăm (și în orice caz putem fi departe de realitate și de adevăr) dacă afirmăm că primele ședințe literare în înțelesul cunoscut al termenului au avut loc începând din toamna anului 1909, după înființarea Societății Scriitorilor Români, deși sintagma ca atare începuse să fie folosită cu vreo trei ani mai devreme, după cum ne asigură într-una din însemnările lui Emil Gârleanu. Fiindcă, zăbovind asupra începuturilor vieții scriitoricești în cadrul breslei condeierilor, (al cărei conducător a și o fost o vreme), autorul cărții *Din lumea celor care nu cuvântă* notează în cunoștință de cauză: „Întâia oară când s-a întrebuințat această denumire: – *Ședătoare literară*, pentru citirile în public, a fost în martie 1906, după vestita turburare udată cu sânge, din seara de 13 martie, când mulțimea a oprit reprezentarea unor piese, în franțuzește, pe scena Teatrului Național din București. Atunci, într-un cald avânt și pentru propășvăduirea limbii și literaturii românești d. Nicolae Iorga, însoțit de câțiva dintre scriitori, grupați împrejurul revistei „Sămănătorul", au plecat prin țară, de la un capăt la altul, citind publicului scrisul românesc, publicului care era chemat să asculte *ședători literare*". Emil Gârleanu însuși a participat la acele manifestări și, prin urmare, nu mai încape dubiu nici asupra locurilor în care s-au „produs" scriitorii. „Au fost atunci – zice el – dimpreună cu d-nul Iorga: Sadoveanu, Iosif, Anghel, în afară de scriitorii băștinași în orașele prin care treceam. Am început cu Craiova, am tors firul călătoriei până la Botoșani, și pretutindeni am fost întâmpinați cu adevărată căldură, ascultați cu bunăvoință. În ultimele orașe, ca în Craiova, și mai ales în Iași, primirea a luat mersul și măreția unei rare manifestări de dragoste. (...) De atunci, și după înființarea „Societății Scriitorilor Români" ședătorile literare au urmat în multe din orașele noastre, pretutindeni membrii societății au fost sărbătoriți".

Poeții și prozatorii începutului de veac XX, mult mai puțini la număr decât azi și cu un prestigiu asigurat în rândul publicului în primul rând prin presă (societatea românească era încă departe de vremea radioului și a televiziunii) și apoi prin cărți, încetaseră să mai fie un fel de ființe – monument, cu o aură legendară aproape, trăind în turnuri de fildeș, intangibile și privite cu respect și cu sfială de la mare distanță. Cititorii – obișnuiți cu numele lor și în mare parte cunoscători ai scrierilor literare semnate de autorii importanți, aflați încă în viață – trăiau, prin intermediul ședătorilor literare, veritabile evenimente pe care n-aveau să le uite toată viața. Las' că și să-i vezi, să-i auzi recitând ori citind pe unii scriitori precum Caragiale, Coșbuc, Macedonski, iar mai târziu pe Blaga, Goga, Sadoveanu, Cincinat Pavelescu, Ionel și Al. O. Teodoreanu, Ion Minulescu, Victor Eftimiu și mulți alții nu era ceva ce se petrecea în fiecare zi și nici la tot pasul. Erau apoi festinurile ce urmau manifestării literare propriu-zise, festinuri la care invitații străluceau în glume, în farse, în catrene, în epigrame și în fel de fel de vorbe de duh – care făceau, deopotrivă, deliciul gazdelor și al tuturor acelora care erau de față. Umorul, buna dispoziție, calamburul, dar și ipostazele în care – proaspăt coborâți din spațiul intangibil și sacru în care îi păstraseră până atunci, în inima lor îndrăgostiții și desgustătorii literaturii – puteau fi surprinși poeții, prozatorii, dramaturgii au format substanța de inimă și de simțire a multor cărți de amintiri, spre norocul biografii lor și al istoricilor literari care se apleacă să cerceteze aspectele mai puțin cunoscute ale vieții culturale din ultima sută de ani. Și, trebuie s-o recunoaștem! – și spre norocul nostru, care avem acum o bază de referință pentru o anecdotică foarte bogată și poate insuficient explorată până acum.

Evident, cum era și de așteptat, cea dintâi sursă de date pentru ședătorile de la început de veac XX, o aflăm tot la un scriitor – la Victor Eftimiu, a cărui biografie se suprapune în mare parte peste însăși viața literară a primelor șapte decenii ale veacului.

„Iartă-ne – zice autorul lui *Înșiră-te, mărgărite* – împreună cu Octavian Goga, cu Emil Gârleanu, D. Nanu, Cincinat Pavelescu, iată-ne la Sibiul și Aradul atât de credincioase, unde palpita atâta viață națională, ziare și reviste, reuniuni teatrale și muzicale, menite să întrețină focul inimilor românești și să pregătească acea unire care se apropia, pe care noi o presimțeam în vibrațiile aproape materiale ale tainelor de mâine, unire care nu putea să nu vină spre noi, atât de impetuoși mergeam noi în calea ei și o chemam și înlăturam tot ce putea să-i întârzie bunavestire".

Și tot Victor Eftimiu mai vorbește, la ceasul amintirii, de alte ședători, din 1913, din anii neutralității (alături, între alții, de soții Bulandra), de întâlnirile cu publicul de

după 1920, întâlniri la care a fost însoțit tot de nume mari și cunoscute ale literaturii noastre: Octavian Goga, Cincinat Pavelescu, Ion Minulescu etc. etc. Vintilă Russu-Sirianu zăbovește pe larg, în memoriile lui, asupra unui tuneu de șezători prin țară, organizat în 1923 de Societatea Scriitorilor Români. Traseul urmat atunci de oamenii condeiului a acoperit, practic, aproape toată țara, fiind conceput aidoma unei roți Ardeal – Banat – Oltenia – Muntenia și parcurs într-o lună de zile.

Cine a făcut parte din echipa de scriitori de atunci ne spune Vintilă Russu-Sirianu: „O bogată varietate de inși și de personalități, Sadoveanu, Rebreanu, Cezar Petrescu, Camil Petrescu, Ion Minulescu, Ion Pillat, Cincinat Pavelescu, Lucian Blaga, Topârceanu, Mihai Codreanu, Emil Isac, Ionel și Păstorel Teodoreanu, Horia Furtună. Creatori de frumuseți care au călcat spre veșnicie prin poarta istoriei noastre literare".

Care va fi fost atmosfera acelei conviețuiri zilnice dintre acei poeți și prozatori în care „nu exista absolut nici o asemănătoare, nici fizică, nici spirituală" nu e prea greu de imaginat. De aceea autorul memoriilor amintite, după ce ne vorbește despre „scăpărătoarea surpriză" pe care o reprezenta contactul cu ei, zi de zi, timp de o lună, ne mai spune că „Vorbele de duh plouau, neobosite ca niște confeti de carnaval, zeci de farse se montau, zilnic și reciproc. O dată cu vinul curgeau anecdotele și glumele, neîncetat. Maeștri calambururilor: Cincinat Pavelescu, Păstorel Teodoreanu și Horia Furtună trăgeau unul într-altul cu praștia. Eram o colonie de strengari".

Din păcate toată verva de atunci s-a spulberat în vânt, iar mărturiile despre ea sunt puține, după cum puțini sunt și cei care își mai amintesc câte ceva din anecdotica șezătorilor.

Sarea și piperul manifestărilor literare erau date, atunci, ca întotdeauna, de glumele și farsele pe care și le făceau unii altora fără să se supere și fără să-și poarte ranchiună ori să nutrească dorințe de răzbunare.

După 1930 și mai târziu unul dintre cei mai iubiți scriitori, care se bucura de un enorm succes în asemenea împrejurări era Ionel Teodoreanu, asaltat aproape în permanență de reprezentante ale sexului frumos, copleșit de flori și de complimente pretutindeni. De la Virgil Carianopol aflăm, astfel, cum Alexandru Cazaban și Ion Minulescu i-au făcut o farsă autorului *Medelenilor* cu prilejul unei șezători literare la Călărași. Pe scurt, faptele s-au petrecut cam așa: cei doi scriitori au căutat și au găsit un coș aspectuos în care au pus un buchet de urzici, acoperind totul cu o frumoasă hârtie roz de care au prins un bilețel pe care au scris „De la cineva care te iubește". Astfel pregătită, ofranda a fost pusă pe masă, lângă celelalte, pentru Ionel Teodoreanu. Romancierul a descoperit totul abia spre seară, când a început să desfacă multele daruri primite de la admiratori. Bineînțeles că vestea s-a răspândit ca fulgerul printre confrații participanți la șezătoare. Și, culmea ironiei, Cazaban s-a arătat atât de mirat încât „victima" farsei s-a confesat chiar lui, arătându-i, ofensat și nedumerit, coșul cu buruieni. La aceeași șezătoare Alexandru Cazaban i-a mai făcut una aceluiași invidiat și adulat Ionel Teodoreanu. O povestește tot Virgil Carianopol. La masa care a urmat după șezătoare, Cazaban a aranjat cu ospătarul să-i pună romancierului un pahar de vin amestecat cu multă țuică, spre s-l împiedica să mai vorbească, să mai toasteze în fața gazdelor. Ce a urmat e lesne de bănuit: scriitorului i s-a făcut rău și a rămas indispus toată seara, însă, făcând pe străinul de întâmplare și pe nevinovatul, cel „care a stat numai în preajma lui – zice Carianopol –, vestejind față de toți greșeala ospătarului, a fost Cazaban".

E drept, succes la public aveau și Minulescu și Gala Galaction, dar nu se puteau măsura cu autorul *Turnului Milenei*. Și asta pentru că șarmul lui nu se putea compara cu al acelora. Și nici faima, cum bine și exact zice Victor Eftimiu când scrie: „Lectura lui Ionel Teodoreanu e precedată de popularitatea pe care și- a croit-o romancierul în tineret, de înfățișarea lui plăcută, simpatică, de frumusețea lui fizică. Adăugați acestor daruri meșteșugul omului obișnuit să fie ascultat, talentul său de vorbitor, debitul precipitat, dar clar, abundența imaginilor, jongleria cuvântului, impetuozitatea-i juvenilă și veți avea cheia succesului de lector sau de conferențiar al autorului *Medelenilor*.

Grație tot celui care a scrie *Cocoșul negru* știm astăzi nu numai cum se prezentau în fața publicului câțiva dintre scriitorii noștri importanți, ci și cum erau primiți de către acesta. Bunăoară, Sadoveanu, deși n-avea o voce puternică, lecturile sale erau „urmărite cu mare atenție" și nici un foșnet, nici o tuse nu se auzea în timpul lor, în timp ce Rebreanu nu reușea „să domine pe ascultători, să le provoace delirul final". Însuși Minulescu, de la o vreme și-a schimbat tactica lecturilor în public, alegând, mai curând, „bucăți scurte, stranii", cărora „le mimează, le subliniază comicul, grotescul și trezește ilaritatea, care e cel mai bun mijloc de a ajunge la adeziunea populară"; poetul recurge la surâsuri și grimase și scotea efecte surprinzătoare „printr-o artă personală, făcută din lirism și din umor". Despre Alexandru Cazaban, un răsfățat al cititorilor, dar mai ales al manifestărilor literare în public, ceva mai la vale Victor Eftimiu notează: „El cucerește sala de cum apare: cu coama de păr alb, uneori ondulat, alteori vâlvoi, cu ochii mici șireți, cu un zâmbet ironic și cu o modestie care este ea însăși ironică, acest om sprinten, neobosit e solicitat de toți organizatorii de șezători literare...".

În ce-l privește pe Cincinat Pavelescu, el „spunea frumos atât poeziile lirice, cât și epigramele" și se prezenta aidoma unui trubadur cu „cap de faun, jiletcă de catifea și mâini episcopale" și mai întotdeauna „își tăia partea leului la recitările... de odinioară".

Virgil Carinopol, reamintindu-și zilele frumoase ale șezătorilor de prin anii '39-'40, consemnează și câteva peripeții la care a fost și martor și personaj, alături de Traian Lalescu, Nichita Tomescu, Teodor Scarlat, Victor Papilian, Constantin Miu-Lerca și alții. Aflați la Dej, Traian Lalescu nu pierde prilejul de a-i adresa o epigramă lui Radu Stesescu, cel care tocmai publicase volumul *De vorbă cu văduvele marilor scriitori* o epigramă: „Radu A. Sterescu scrie / Văduve de scriitori / Cartea, sigur, o să fie / Văduvă de cititor".

În altă parte (și tot la o șezătoare literară), la Târgoviște, Virgil Carianopol reține o epigramă adresată

de un profesor local, Ion Calboreanu, lui George Voinescu, al cărui volum, intitulat *Balamuc Palace – Hotel* tocmai văzuse lumina tiparului: „Mai cu talent și mai cu truc / El desenă un «Balamuc»/Îmi spun uitându-mă la carte:/– Mă, ăsta a ajuns departe..."

Însuși autorul paginilor memorialistice la care am făcut trimitere nu se dă înapoi de la veselul joc al epigramei și comite și el un catren pe care-l trimite unui oarecare autor obscur, Iordache Rădulescu, scriitor care tot insista pe lângă un cântăreț de local să i se cânte *Drag mi-a fost calul bălan*: „Drag mi-a fost calul bălan/Și Răducu militar, mă.../Drag mi-a fost și mi-ar mai fi/Numai dacă n-ar mai scri..."

Să mai reținem încă un catren, care-l viza pe Victor Ion Popa, cel care la o ședătoare literară a citit din cartea lui intitulată *Povestiri cu prunci și moșnegi*. Autorul inspiratelor și spontanelor versuri este epigramistul Victor Hîlmu și ele sună așa: „El va citi «pentru moșnegi/Și prunci» - și faptul nu e crud,/Pentru că pruncii nu știu carte,/Iară moșnegii nu aud".

După război, până prin anii '70, perioadă în care se punea mare preț, justificat, pe propaganda culturală, organizarea de ședători literare se practica, să zicem așa, la nivel de stat, în sensul că se alocau toate mijloacele necesare deplasării și remunerării scriitorilor pentru a-i convinge să se deplaseze cât mai des în mijlocul cititorilor de la orașe și de la sate. Aproape nu era anotimp în care să nu existe manifestări literare grupate sub diverse generice: *Săptămâna poeziei, Luna cărții la sate* etc. etc. Remorcați la vehicolul zgomotos al propagandei oficiale, scriitorii aveau, dincolo de tributul firesc pe cale-l plăteau convenționalismului și tiparelor epocii, prilejul nu doar de a lua pulsul vieții din cine știe ce colț de țară, ci și pe acela de a beneficia de un protocol pe măsură: cu mese îmbelșugate și stropite din plin cu vinuri și rachiuri, primirea la autoritățile locale cu mari onoruri etc.

Întotdeauna, indiferent de scopul făți ori ascuns cu care puterea organiza asemenea turnee, scriitorii aflau în ele cea mai bună ocazie să se destindă, să se amuze (cei care aveau umor și priveau lucrurile cu detașare), să-și facă unii altora farse, să-și dedice versuri și epigrame, într-un cuvânt să se simtă bine și să se întoarcă la masa lor de lucru revigorați, cu mult mai multă poftă de muncă și cu energiile reîmprospătate.

În prima (și de altfel și cea mai avantajoasă situație) este și intervalul de timp de după război și până prin anii '70, când a avut șansa de a se fi aflat în chiar sânul breslei scriitorilor Nicolae Tăutu, scriitor polivalent și mare amator de farse, unele ajunse celebre. Și pentru că unele dintre cele mai reușite înscenări anecdotice ale lui au avut loc în timpul și pe parcursul desfășurării unor ședători literare, se cuvine să ne oprim și noi asupra câtorva.

Iată, bunăoară, una pe care i-a făcut-o bunului său prieten Eusebiu Camilar căruia tocmai îi apăruse o carte de proză intitulată *Nopți udiștene*. Tăutu, folosind pretextul banal al unui telefon pe care voia să-l dea și-a părăsit prietenul, a mers la librărie și a împrumutat treizeci de exemplare din amintita carte, după care a aranjat să fie expuse într-un anticariat din apropiere, împreună cu volumul cu autograf pe care-l primise de la autor. La plecarea celor doi din micul local în care au stat la o cafea, Eusebiu Camilar a văzut în vitrina anticariatului toate cărțile (despre care, puțin mai devreme, la o librărie i se spusese că s-au vândut în numai câteva ore. Tăutu l-a lăsat pe autor să fiarbă de indignare o noapte întreagă, după care, dimineața s-a repezit, pe furiș, a dus cărțile înapoi la librărie și s-a reîntâlnit cu prietenul la hotel. Constatând că volumele au dispărut de la anticariat, prozatorul rămâne totuși nedumerit asupra exemplarului cu autograf care a ajuns a vânzare; la „instructajul" făcut de Tăutu vânzătorului, acela i-a spus romancierului că autograful era adresat criticului Marian Georgescu din Cluj, singurul care scrisese o cronică favorabilă la carte. Reacția scriitorului a fost promptă: „– Învățăm și la etatea înțelepciunii... De-acum nu voi mai da nici un autograf pe o carte a mea! Nici mie personal..."

În altă parte, la o altă ședătoare Nicolae Tăutu descoperă mijlocul cel mai eficient de a-l „potoli" pe un poet „ultra-hiper-superrealist" care declamă „cu o violență demnă de o cauză mai nobilă: Trecem prin unghia mărului de fiecare zi/ocolim măruntaiele vântului absent/Și scuturăm de pe umeri Turnul Eiffel/Ca o aluniță sau mătreață albastră", scriitor dispus să citească asemenea texte de două-trei ori, cu credința că doar așa va fi înțeles de public. Așadar care e acel mijloc? Simplu: în timpul ședătorii Tăutu strecoară discret în sală un bilețel pe care a scris: „Dacă nu aplaudați frenetic o să ascultați poezia pentru a treia sau a patra oară! Așa că la lucru cu entuziasm!". Ce a urmat e ușor de înțeles: sala s-a deslănțuit pur și simplu, iar poetul ultra-hiper-suprarealist a plecat de acolo fericit, iar a doua zi, la cafenea, în prezența celui care a avut ideea cu bilețelul a declarat prietenilor, cu o mândrei ieșită din comun; „– Să vă spună ce aplauze am primit! Cât o întreagă istorie literară. O istorie literară universală. Asta-i poezia noastră: comunică! Dar să nu uitați, trebuie să fie citită de două, trei, patru ori ca să putem fi înțeleși...".

Nostimă e și farsa pe care același pus pe șotii care e poetul Nicolae Tăutu a pus-o la cale prietenului său Vornic Basarabeanu, cu ocazia unei ședători la Câmpulung-Muscel. Printr-un aranjament două eleve au înmânat celor doi două cupe din panoplia de trofee sportive a școlii, cu pretenția că le oferă în chip de ofrandă și recunoștință scriitorilor. Entuziasmat și fără să-și dea seama de păcăleală, Vornic Basarabeanu s-a văzut deodată aidoma lui Alescandri, nemaicunoscând nici un alt caz asemănător în toată literatura română. Tirmițându-și amicul să dea un telefon, chipurile, la Uniunea Scriitorilor pentru a anunța marea veste a primirii cupelor, farseurul înlocuiește cupa (între timp împachetată de cel care a primit-o) cu o cărămidă. Farsa are, însă, o continuare nu mai puțin comică. Ajunși în Gara de Nord și constatând lipsa cupelor, cei doi intră în alertă. Păcălitul vede o cupă asemănătoare la un grup de tineri și se repede la ei, crezându-i hoți. Coincidența făcuse ca tocmai atunci un grup de sportivi să se fi întors în țară cu un trofeu asemănător...

Gama întâmplărilor de la ședătorile literare este bogată și extrem de variată, iar Nicolae Tăutu o sesizează sub toate aspectele ei anecdotice. Așa s-a întâmplat, de pildă,

ca să ne mai oprim la un exemplu, cu prilejul unei ședzători literare organizată de o bibliotecă bucureșteană. Printre puținii spectatori, autorul remarcă și un copil cam șugubăț care pune mamei lui fel de fel de întrebări (unele chiar jenante pentru scriitorii prezenți), iar aceasta, să-l liniștească îl amenință: „– Dacă nu stai cuminte, am să-l rog pe nenea să mai citească un ceas...". Interpelat de una din tinerele de acolo să-i spună că are părul alb sau blond, fiindcă de unde era ea nu se vedea prea bine, Tăutu răbufnește: „– Dragă tovarășă, când am venit la dumneavoastră, la întâlnirea literară, știu că aveam părul blond, dar acum, la plecare, sunt convins că părul meu a devenit alb ca zăpada... Încă, două, trei ședzători asemănătoare, și pot lua locul lui Moș Gerilă!..."

Nostimă este și o peripeție în care autorul (prezent în Moldova împreună cu Nina Cassian, Dan Deșliu, Mihu Dragomir, Corneliu Leu, Nicloae Stoian și Ion Crînguleanu la o ședzătoare literară) – grație unei recente apariții editoriale, o carte de croitorie semnată de N. Stănescu și N. Tăutu – este confundat cu altcineva și e interpelat în fel de fel de probleme de garderobă. Cum Nichita Stănescu (pe care gazdele îl credeau coautor al volumului amintit) nu era acolo, Nicolae Tăutu a trebuit să facă față unui adevărat tir de întrebări de la care i-a fost aproape imposibil să se eschiveze. Mai târziu, după multă vreme de la acea întâmplare scriitorul s-a întâlnit în Capitală cu o profesoară din Suceava care i-a reproșat, necrezând în coincidența de nume: „– Acum v-ați ascuns sub prenumele Natalia, n-ați făcut bine. Noi însă, să știți, vă recunoaștem stilul și linia îndrăzneață... E într-un deplin acord cu poezia... Să vă amintiți de cartea de bucate a lui Kogălniceanu și Negruzzi... Și Păstorel „Tudoreanu" a ținut o interesantă cronică...".

Cu aerul cel mai grav din lume Nicolae Tăutu îi convinge pe amfitrionii unui orășel din provincie să-i ofere drept cadou prietenului său o piatră de vreo cincizeci de kilograme – o piesă de muzeu apoi încă una, iar autorul *Negurii*, pus într-o mare încurcătură, nu poate refuza, fiind nevoit să achite/toate ulterioarele cheltuieli de transport până la București. (*Darul de neuitat*). Eusebiu Camilar cade „victimă" și unui proxenet și derbedeu din Caracal, față de care se poartă foarte politicos și cu multă finețe, luându-l drept un intelectual pe care l-a cunoscut mai demult; ulterior, aflând adevărul – în hazul colegilor de turneu (Nina Cassian, Dragoș Vicol, Ion Grecea, Nicolae Tăutu) – se rușinează, dar, ca întotdeauna, e prea târziu ca să mai poată schimba ceva.

Cu oarecare aproximație tot cam în aceeași perioadă se situează și una din *Săptămânile poeziei* despre care vorbește Mircea Micu în cartea *Întâmplări cu scriitori* (1979) – o manifestare literară ce i-a prilejuit și consemnarea unei farse avându-l ca personaj principal pe poetul Radu Cârneci. Un grup de poeți (Veronica Porumbacu, Sergiu Adam, Alexandru Andrițoiu, Petru Anghel, Al. Gheorghiu-Pogonești, Rodica Toth, Rusalin Mureșanu și Radu Cârneci) se afla într-un turneu literar prin Maramureș. În vreo trei sate la rând pe afiș numele lui Radu Cârneci a apărut consemnat greșit – când Radu Cârnați, când Radu Cârmaci, ceea ce l-a făcut pe purtătorul lui să se enerveze și la o ședzătoare la care (prin concursul lui Alexandru Andrițoiu, care i-a scris numele Rada Cârmaci pe un bilețel strecurat prezentatorului de program, un străin de poezie) a fost anunțat altfel decât trebuia să exclame; „Ori îmi ziceți pe nume, ori plec!". Hazul a crescut în clipa în care primarul satului l-a luat în serios și i-a spus că va trebui să meargă cu o căruță până la prima gară, întrucât prin acea așezare nu trecea trenul. Mai în glumă, mai în serios Alexandru Andrițoiu a ticluit un afiș pe care a pretins că l-a deslipit de pe un zid. Pe el se puteau citi, exact altfel decât erau în realitate, numele celor din grupul de scriitori: Sergiu Madam, Radu Cârmiți, Petru Angela, Rodica Toc, Mircea Bricu, Ierusalim Mureșan, Al. Gheorghiu Pogonici...

În ultimele decenii, odată cu creșterea spectaculoasă a poeților pe metru pătrat, dacă ne putem permite să zicem așa, cu prilejul diverselor ședzători literare cu participare „de la centru", adică cu poeți ale căror nume sunt bine cunoscute și intrate în conștiința publică, s-au creat condiții și pentru alt tip de anecdote, necunoscute înainte sau, în orice caz, dacă au fost cunoscute, au fost mai rare. Poeții veniți din Capitală într-o așezare măruntă sunt, uneori, asaltați de fel de fel de veleitari locali care le dau spre lectură creațiile lirice proprii. Într-un asemenea context „a picat" și Mircea Micu pe când se afla la un festival literar la Iași. Numai că norocul lui a fost altul: veleitarul ținea morțiș să-și arate creațiile numai lui Gheorghe Tomozei. Acesta nu era în grup, încă Micu se gândește la o mică farsă: îl convinge pe un anume șofer al Uniunii Scriitorilor să se dea drept poetul Tomozei. A doua zi șoferul cu pricina a venit la autorul farsei să se plângă: „– Nea Micule, m-ai nenorocit" Mi-a citit o sută douăzeci de poezii, am stat până la trei dimineața și azi mi-a promis că-mi citește încă un volum. Eu ori mor, ori îl omor. Scapă-mă!". Din fericire pentru el, șoferul a fost chemat în aceeași zi la București, iar Mircea Micu i-a explicat agasantului poetastru că „Tomozei" a plecat în Capitală fiindcă trebuie să meargă în Cuba. Când, peste mai multă vreme, junele a trecut pe la Uniune, s-a întâlnit acolo cu Mircea Micu și acesta i-a făcut cunoștință cu adevăratul poet Tomozei aceluia nu i-a venit să creadă că la Iași a fost victima unei farse.

Prin natura lucrurilor, dar mai ales prin natura subiectului – ședzătorile literare, multe întâmplări, mai vechi ori mai noi au fost și vor fi sortite să rămână necunoscute și, ca atare, nici măcar nu pot fi amintite. Cer (și sper să le și primesc!) scuzele cititorului.

Istoria (inclusiv cea literară) se și scrie sub ochii noștri. Și într-un fel sau altul fiecare o purtăm în noi, prin amintiri prin cele trăite, văzutr ori auzite de la alții. De aceea fie-mi îngăduit să consemnez și un moment la care am fost martor în 1971, la încheierea primei ediții a Festivalului literar „George Bacovia", desfășurat în orașul natal al marelui poet.

Așadar ne întorceam acasă și pe peronul băcăuane ne aflam mai mulți: bucureștenii Ion Th. Ilea, Petre Stoica, Nicolae Prelipceanu, Dan Laurențiu, Ion Drăgănoiu, pictorul Sabin Bălașas și subsemnatul. Cu noi, urmând să schimbe trenul în Capitală se mai aflau și timișorenii Anghel Dumbrăveanu și Damian Ureche. Anghel Dumbrăveanu (supranumit în acele zile Rudolf Valentino,

dar și Don Juanul și Barbă Albastră al grupului, fiindcă se dovedise a fi, pe loc, un foarte mare curtenitor și cuceritor al „muzelor" din preajmă) a zărit pe peron un tânăr însoțit de o blondă atrăgătoare. Amândoi aveau un singur bagaj și nu puteai ghici dacă vor călători împreună ori dacă numai unul din ei se va urca în tren, celălalt având doar rolul de însoțitor. Știind meteahna poetului de pe Bega ne-am decis pe loc să-l „incităm" la acțiune. Am pariat pe o baterie de vin la vagonul restaurant că n-are curajul să abordeze blonda de vreme ce ea nu e singură. Ne-am înșelat. Peste doar două-trei minute bardul discuta cu băiatul și cu fata de parcă s-ar fi cunoscut de cine știe câți ani. Am pierdut pariul, iar zâmbetul poetului a fost de două ori triumfător: odată pentru câștigarea pariului și a doua oară pentru că fata călătorea singură, junele ce o însoțise rămânea pe peron (el nu era decât fratele blondei).

Ne-am instalat numaidecât în vagonul restaurant și – cum era și de așteptat – chiar mai înaintea băuturii între mese au început să circule catrenele. Ținta rimelor era, se înțelege, Anghel Dumbrăveanu. Cel mai spontan și totodată și cel mai harnic (poate și ceva mai invidios!) dintre noi s-a dovedit a fi Damian Ureche, nu numai colegul de breaslă, ci și de redacție al „împricinatului". Iată și unele dintre versurile care au circulat atunci de la o masă la alta:

Prolog

Frate Anghel Dumbrăveanu,
Într-al trenului balans
Fie-ți Nae Prelipceanu
Unic partener de dans.

În catrenele următoare de parafrazau versurile lui Alecsandri:

Plecat-au nouă din Bacău
Cu Dumbrăveanu zece
Cu-o fată blândă zău
Întregul grup petrece

E și Popescu Florentin
Și Anghel care țipă
Putea și Theo cel divin
Să vină în echipă
(Ion Th. Ilea preferase să stea în alt vagon, n.n)

Era și-o fată printre ei
Cu ochi de negre stele
Cu Stroica-n criză de idei
Și-un picior cu bretele

Ca să mai uite de alean
S-au apucat să scrie
Lăsând pe Laurențiu Dan
Crai nou peste beție.

Pe șervețele sortite să iasă acum din efemera lor existență și să intre direct în istoria literaturii de ultim moment Damian Ureche versifica în metrica și după schema *Luceafărului*:

Cobori în jos tu Anghel blând
Alunecând pe-o scară
Cu toții te așteaptă-arând
La Secția agrară

Să cucerească radios
Și frate și vedeta
Cu gest de gentlemen frumos
Anghel scoate suta

Și spune fetei surâzând
Iubită Valentina,
Dar dânsa îi răspunde-n gând:
Tăia-te-ar ghilotina!"

El vorbe dulci îi șușotea
Cu-a inimii văpaie,
Dar ea șireată se uita
La Prelipceanu Nea

El și-arăta un foc divin
Și oful și iubirea
Ea spre Popescu Florentin
Își unduia privirea

Ea zice: „Anghele, e-n van,
Eu nu mai cred în stele,
Tu n-ai prestanță precum Dan
Nici ca Sabin bretele!"

Epilog

Nu te pupe fata,
Anghele, de fel,
Doar pe nasa Agatha
Pe ochi Gabrial (Bacovia, n.n.)

În fine, dând glas unui prietenesc sentiment de invidie pe colegul lui timișorean, Damian Ureche a „decretat" în auzul tuturor:

Decât cu Anghel cel rebel
Pe tren să-mi facă răul
Prefer să stau cu Gabriel
Și să admir Bacăul!

Mi-a fost dat să particip la unele ședători literare și după 1990, dar parcă n-am mai întâlnit nicăieri buna dispoziție a scriitorilor și nici farmecul de odinioară al unor astfel de manifestări literare. Obștea creatorilor de literatură pare să fi fost atinsă de un virus inexplicabil și greu de înlăturat: cel al individualismului, al invidiei și al temerii de marginalizare. Nu cred că oamenii condeiului și-au pierdut umorul, dar poate că și-l înăbușe din față.

Ședătorile literare de azi au în ele ceva convențional, iar „sindrofiile" cu care se sfârșesc, deși adesea sunt „stropite" din plin cu vinuri, nu mai au savoarea de odinioară. Să fie, oare, de vină tranziția asta care nu se mai termină și nici nu se știe unde va duce?

Lucia Dărămuș

YVONNE DAPHNÉ II

Așa arătau alte pagini din jurnalul lui Yvonne. Profesorul sunase să întrebe de starea ei. Astfel arăta o zi din viața lui Yvonne, o zi descrisă chiar de ea, în etape diferite, o zi plină de spaime, nedumeriri, analize nesfârșite, angoase tributare unei ființe fragmentare, împărțită între inteligență și emoție primară, care nu-și luase febra toată ziua, noroc cu asistentele care reușiseră să facă ceva pentru ea în acea zi, care-și aruncase, după vizita doctorului Hermann, toate medicamentele la gunoi, dar care, spre seară, era încercată de o părere de rău sau o stare de siguranță că întrebase de ea doctorul, stări pe care le definea cu greu, și hotărî, cel puțin pe moment, să-l asculte pe cel pe care-l vedea ca pe un tată.

Yvonne însă oscila, îi era frică să primească dragostea, întotdeauna îi fusese frică, dorea doar să știe că există în apropiere, o dorea, dar, în același timp o alunga, apoi își producea singură rău, reacții care și le manifesta ori de câte ori cineva își arăta sentimentele în alt mod decât patern, fiind cuprinsă de teama de maculare.

Nu-i putea spune doctorului Hermann, nu-i putea vorbi despre toate aceste temeri pe care nu le mărturisise nici singurei ei prietene. Avea frică de disprețul posibil al doctorului Hermann, de ea însăși, de ceea ce era, de duioasele fantasme din propria ei minte, se judeca, neînțelegând ce se petrece cu ea, de ce tot ce citise, asimilase de-a lungul timpului, pălea în fața acestui enorm hău de afecțiune care-i lipsea și pe care o alunga. Mergea cu această aversiune față de ea însăși până la rănirea propriului trup, și n-o oprea nimeni, pentru că, deși cel puțin o persoană cunoștea problema legată de teama de maculare, persoana în cauză considera că datoria dintre un bărbat și o femeie este mai importantă decât orice. Însă Yvonne nu putea să înțeleagă aceste lucruri, neavând nici măcar vreo dorință sexuală. Emoțional Yvonne era un copil.

Era a nimănui, prizonieră doar frazelor din cărțile care-o crescuseră. Nu putea vorbi cu nimeni de copilul din ea.

Și oricum, prin oraș, cel puțin așa vedea, se considera că ar fi mai bine pentru ea și pentru alții să sfârșească, sperându-se, dorindu-se moartea acestei ființe nefericite, iritabilitatea ei să nu mai producă dureri inutile prietenilor și dușmanilor, medicilor și colegilor. Yvonne era percepută ca un monstru care trebuia pedepsit, corijat, în nici un caz iubit, de altfel, pentru locuitorii acestui ținut românesc, iubirea era ceva demn de dispreț, părinții nu-și iubeau copiii, ci îi vindeau, mai degrabă, pe bani mulți țărilor civilizate, călugării ortodocși, religia oficilă, își exorcizau enoriașii până la moarte, medicii își disprețuiau pacienții, până și animalele erau lipsite de apărare în fața acestor oameni lipsiți de sentimente, caii erau loviți cu bice împletite în patru funii groase, la capăt cu vârf de plumb. Urlau bietele animale sub greutatea carelor încărcate și sub loviturile de bici, dar cine ar fi putut să le ia apărarea, căci trecătorii priveau satisfăcuți de spectacolul străzii primit fără plată. Yvonne nu putea să facă față acestor manifestări.

Zăcea în patul spitalului din Cluj, închisă în propria ei carapace în care i se cuibărise adânc ideea că ar putea fi abandonată, privind apatic spectacolul din salon, cum femeia din patul 3, care mâncase ciuperci culese din pădure, își rotea privirile într-o mișcare haotică, ridicându-se în șezut fără motiv, lăsându-se cu mișcări dezarticulate să cadă înapoi într-o stare letargică, bolborosind silabe fără sens, mâinile, din când în când, trecându-și-le peste piept, smulgându-și cămașa, la toate acestea adăugându-se gemetele, apoi convulsii care-o făceau să se zbată. De pe fața roșie a femeii, acompaniată de crize alternative de râs și de plâns, de secreții de salivă care se precipitau pe marginea gurii, răsărea moartea, lungindu-și masca hâtră până spre fața lui Yvonne, care-și astupa ochii cu palmele, pentru a nu lăsa viermele morții să-i copleșească mintea.

În următoarea zi, însă, când Yvonne se trezi în patul ei din clinica orașului Cluj, se pomeni transformată într-un vierme cu mii de picioruțe, un vierme care nu putea vorbi, în schimb știa să plângă, îndeletnicire învățată din copilărie. Salonul îi păru tare straniu. Constată cu uimire că nici femeia intoxicată cu ciuperci nu mai era în patul ei, dar se liniști când află din comentariile asistentei de serviciu că nu a murit, deși nici mult nu mai părea să aibă.

Revenind la starea ei actuală și analizând jurnalul lui Yvonne, am putea spune că transformarea a fost progresivă, nu dintr-o dată, un factor decisiv jucându-l chiar spaima. În dimineața aceea cu greu se putu privi în oglinda geamului care era chiar deasupra patului ei, fixat în acoperișul mansardei. Descoperi un monstru cu mii de brațe, și abia atunci își explică de ce nu era acceptată. Încercă să se dea jos din pat, însă o durea cumplit capul, o deranja lumina, obligându-i ochii să stea închiși, pielea îi devenise opacă, dar nici n-avea cum altfel să fie, de vreme ce era un vierme, doar mintea mai era ca odinioară, chiar dacă nu o proteja cu nimic.

Așadar, Yvonne Daphné, în noua ei stare, nemaiputând nici măcar să se miște, de vorbit nici nu se punea problema, trezi, dacă nu un sentiment de compasiune în mințile cadrelor medicale, cel puțin curiozitate. S-au adunat medicii în jurul straniei făpturi, au fost chemați un nefrolog, un specialist în boli infecțioase, unul în boli pulmonare, fiecare agățându-se de câte un simptom al viermelui.

Yvonne Daphné era un vierme. În sfârșit, avea starea

mult dorită de cei din Cluj, necesară pentru a o zdrobi cu vârful bocancului. „Am nevoie de voi" urla Yvonne Daphné, însă vocea ei de vierme nu se putea ridica până la urechile medicilor. Unul din ei, specialist în boli infecțioase, strigă *Eurika! Are meningită*.

„Nu-ți aparține ție *Eurika*! Ripostă în ea Yvonne. Dacă meningita înseamnă abolirea timpului, atunci da, e meningită."

Sub presiunea privirilor insistente, își închise ochii, inițiind în propria ei minte un dialog cu cel de care se apropiase în mod excesiv, considerându-l „Tata Hermann", dar pe care, în situația dată, era supărată, ochii aceia mulți o făceau să-și dorească să moară, deși gândul morții nu era câtuși de puțin real. „Boala, îi spuse acestuia, este intervalul dintre viață și moarte, intervalul meditativ, unde starea de grație a mișcărilor biologice simultane în viață este așezată în starea vegetativă și se gândește asupra acestor mișcări fiziologice, este un prag meditativ spre moarte, iar tipul de inteligență emoțională va înțelege întotdeauna boala, drumul spre moarte, o va iubi tocmai pentru a încerca să-și surmonteze moartea, s-o parcurgă, însă n-o va face, pentru că va ști că aceasta este iremediabilă, ea fiind răspunsul fără răspuns. De la tine, Tată Hermann, am învățat ce-i moartea."

Dialogul mental cu profesorul Hermann o liniștea măcar pentru un timp, spaima că el însuși ar putea să moară dispărea în momentul în care putea vorbi cu el, chiar și așa în interiorul ciudatei cutii, numită cap, imaginându-și cum ar fi fost să moară ea în locul lui, era mai simplu așa, mai liniștitor.

Yvonne văzuse mulți muribunzi și morți, însă nu reușise niciodată să înțeleagă sentimentele exprimate atât de vizibil de rudele acestora. Privise moartea, o lăsase să-i intre în ochi, dar nu lăcrimase niciodată din pricina ei, doar gândul că profesorul Hermann, pentru ea *Tata Hermann*, ar putea muri îi provoca o senzație stranie, care-o făcea să plângă. Era ceva nou pentru ea și această noutate o urmărea. În nici o carte citită de ea nu întâlni o astfel de senzație, nu așa cum o trăia ea de foarte puțin timp. Știa că la greci e mult dramatism, eroism, destin, zbucium, adevăr și dreptate, nevrotism, sublim, toate legându-se de moarte.

Nici o carte nu descria starea de vid, apatia în fața morții, tăcerea goală, a nu simți nimic față de ea, or Yvonne trăise alături de moarte în hău. Asta fusese Yvonne cu puțin timp în urmă. Aflase, cel puțin așa credea, ce înseamnă moartea.

„Legat de posibila neîntoarcere, își notă în jurnal, de trecerea inevitabilă care s-ar putea agăța de Tata Hermann, mi-e frică să fiu, nu pentru că mi-e frică să mor, ci pentru că el ar putea fi angajat în mișcarea morții, ar putea dispărea și atunci, ca să nu mai privesc moartea astfel, o aleg, aleg moartea.

În 2002 am văzut o posibilă moarte pe coridorul clinicii. Eram cu doctorul Hermann. Mă programase pentru o rază. A stat cu mine câteva minute, timp în care am fost întrebată despre dietă. Atunci era doar doctorul Hermann. Peste câteva minute s-a auzit hârâitul roților unei târgi. Era o urgență, așa spun medicii, o femeie. Avea în jur de 50 de ani, deși pielea pământiu-galben-

Autor: Yvonne Daphné

ciocolatie și circumferința roșie a ochilor cu fire venoase vizibile o făceau să arate mai bătrână. O mână îi atârna fără viață pe lângă targă, legănându-se. Cealaltă era așezată cu grijă pe abdomenul enorm, umflat excesiv iar la capul ei stătea suspendată de suportul de fier o pungă cu sânge."

Yvonne observă toate aceste detalii ale bolnavei, deși accesul spre targă îi fusese limitat, despre care, așa cum își notase în paginile jurnalului, credea că are ciroză, că făcuse ascită, doar trăise printre copii cirotici.

Profesorul Hermann observase și el bolnava. Știa limpede despre ce era vorba. În momentul imediat următor avu o atitudine umană, considerată de Yvonne a fi un gest patern, protector.

„Și-a mărit privirea exagerat de mult, povestește Yvonne, înțepenind-o asupra mea, a ridicat și accentuat peste nivelul obișnuit tonul vocii, vorbind precipitat, apoi, propriul trup l-a adus cât mai aproape de mine, împiedicându-mi accesul vizual la targă. N-am înțeles de prima dată reacția și mi-am rotit privirea să văd. Următoarea lui mișcare a fost identică celei dintâi, nelăsându-mă să mă uit cum moartea cuprinde lent, dar sigur un om. A fost un gest de protecție. Era primăvara lui 2002, sâmbătă, cu o zi înainte de Paști. Afară ningea și ploua în același timp, eu având impresia că cerul sărută pământul, o targă cu o muribundă trecea pe coridor ca un ultim omagiu pentru viață, arătându-ne trecerea, drumul, într-o fărâmă de secundă existând pe acest drum eu care privisem furișat, rece și cu detașare ușa de dincolo, deschisă femeii, și profesorul Hermann care știa exact ce înseamnă moartea

și care, printr-un gest protector, devenise în clipa aceea Tata Hermann. În secunda în care mi-am dat seama că-l aveam în față pe Tata Hermann mi-a fost frică de moarte. A fost prima mea revelație emoțională cu privire la moarte. Nu voiam să moară. Tata Hermann, *domnul Om*, nu trebuie să moară.

La întoarcere, m-am oprit din drum să beau un ceai. Locurile în cofetărie erau ocupate. La o singură masă mai exista un scaun. „E liber?" am întrebat. Mi s-a confirmat din cap. M-am așezat. Celălalt era un tânăr cam la 30 de ani. N-aveam nici un chef de conversație, mai ales despre droguri, despre sevraj.

– Te-ai drogat vreodată, se interesă cel care stătea în fața mea, înainte de orice prezentare.

I-am răspuns scurt că nu, fără să-i las perspectiva unei continuări a discuției.

„Ai putea să-ncerci."

După jumătate de oră ajunsesem să-mi dau seama cu ce se ocupă. Conversația noastră, în care el vorbea, eu tăceam, lămuri și acest aspect. În dimineața aceea de sâmbătă, Dorian, reușisem în cele din urmă să aflu și cum îl cheamă, îmi povestise istoria vieții lui. Fusese student la filosofie în Cluj, dar renunțase de ceva timp. Nimic nu te poate învăța școala, era el convins, totul înveți de la viață. Schimbase până atunci câteva locuri de muncă, fiind pe rând paznic, hamal și, de curând, intrase în lumea drogurilor. El doar consuma, deși cred că era mult mai mult decât consumator, altfel de ce m-ar fi întrebat pe mine dacă am încercat vreodată .

Prima lui experiență fusese cu morfină. O primise de la un amic, medic rezident. Îmi descrise stările. *La început te ia de la picioare, apoi spre spate în zona cervicală.*

Ghiveci cu flori (Popa Eugen)

O stare de bine absolut, de relaxare totală a trupului, abia într-un târziu ți se începoșează mintea. Ai senzația că te desprinzi de propriul tău corp. Spaima și binele se succed. Am participat la propria înmormântare. Eram în pădurea Făget cu ceva amici de-ai mei, îmbrăcați în doliu, cu fețe plânse, însoțind dricul în care eram eu. Pluteam. Abia după ce efectul morfinei a trecut m-am trezit din fantasmă. Am vomat. Eram trist, aveam nevoie de încă o doză, dar amicul meu rezident s-a opus.

Vii mâine în La Vita? Vezi, acolo ne întâlnim.

Îmi comunică ora, strada, numărul. N-am spus nimic, nici da, nici nu, de fapt, nu deschisesem gura deloc. Nu mă interesa. Nu știu de ce-i trezisem interesul. Poate că, într-un fel, eram ca Dorian, cu mințile rătăcite în fantasme, doar că eu nu aveam nevoie de morfină."

Pentru Yvonne, ziua aceea fusese una reușită, simțise moartea. Avusese revelația apartenenței la un nod uman, profesorul Hermann devenise în mintea ei Tata Hermann, datorită căruia reușise să înțeleagă moartea emoțional, să-i fie frică pentru prima dată de ea, deși, s-ar putea spune că, de fapt, prin adăugarea unei noi frici în universul ei mental, nimic bun nu i s-a întâmplat. Yvonne putea avea emoții normale față de moarte, ceea ce reprezenta un pas înainte, dacă stăm să socotim că toate reacțiile ei erau haotice, funcție de împrejurările în care intra și se simțea ocrotită – mintea ei căpătase un tată.

Dar acum Yvonne era internată, iar de simțit bine nu se simțea nici în clinică, nici dincolo de ușile acesteia. De anumite lucruri e bine uneori să nu-ți mai amintești, or mintea lui Yvonne era de așa natură construită, că-și amintea fiecare amănunt, mai mult, situațiile trăite erau percepute mult mai acut, despicate în multe fire și analizate.

Nici o întâlnire nu rămânea pentru Yvonne indiferentă, lăsând urme adânci în ea, într-un fel sau altul.

Pe Marcelo Mures, tatăl doctorului în mâinile căruia căzuse pentru prima dată jurnalul, îl cunoscuse la asociația scriitorilor. Pentru Yvonne făcuse acest poet pasiune. Marcelo Mures îi propusese tinerii un proiect poetic, de a scrie împreună o carte. Yvonne se arătă încântată, crezând în frumusețea proiectului, nebănuind că în gânduri Marcelo Mures nutrea altceva.

Proiectul demară. Un poem scris de unul era lăsat în plic la secretariatul asociației scriitorilor pentru celălalt. Yvonne lua poemul, îl citea și era fericită că, plecând de la filosofia morții, temă preferată de Marcelo Mures, putea să-l continue, provocându-l pe celălalt la un joc de idei sau, datorită competențelor ei, la jocuri poetice induse prin limbaj ludic. Alteori, îi plăcea să rupă sintagma poetică modernă și să vină cu inserții cât mai actuale, coborând poezia în stradă, plimbând-o pe la mesele restaurantelor, în fața porților bisericilor, prin mâinile cerșetorilor. Îi plăcea acest joc între poezia doctă, elitistă și gratuitatea faptelor actuale, cu neajunsurile zilnice.

Yvonne Daphné era transparentă în tot ce făcea ca o zi senină de vară cursă din penelul lui Luchian, considerând că, în măsura în care povestește celei care primea plicul, Dana Prunar, secretara, despre proiect, bucuria nașterii unei cărți va fi deplină. Nu știa că aceasta avea ca singură și înaltă îndeletnicire amplificarea

poveștilor, confecționarea zvonurilor. Poemele între Marcelo Mures și Yvonne Daphné au curs preț de jumătate de carte, Yvonne citindu-le, comentându-le, imaginându-și măștile morții în feluri diferite, punând-o pe moarte să joace zaruri cu Dumnezeu, apropiindu-și-o, stând cu ea de vorbă seara și ziua, urmărindu-i zâmbetul hâtru prin razele soarelui sau printre fulgii de zăpadă, *unde te duci acum*, o întreba uneori Yvonne, *poate la tine*, îi răspundea moartea tot uneori, *nu ai atâtea cuvinte cât să-ți permiți un dialog cu mine care să-ți ofere generozitatea de-a mă vizita* îi replica Yvonne morții în față.

Până într-o zi când, uitându-se peste cartea care se cocea, crescând pe zi ce trece ca aluatul pentru colacii cu mac, – și ce mult îi plăcea macul lui Yvonne! – sună acasă la Marcelo Mures pentru lămurirea unui cuvânt. La capătul firului se afla soția acestuia, o doamnă trecută de a doua tinerețe, pe care Yvonne o respecta.

– Nu ai nimic de spus? îi tăie femeia avântul.

– Ba da, tocmai de aceea am sunat, răspunse naiva Yvonne. Aș dori, dacă se poate, să vorbesc cu poetul Marcelo Mures, soțul dumneavoastră.

– Aha, asta cred că vrei, dar de ce ți l-aș da? Știi tu ce înseamnă să fii soție de poet?

Yvonne Daphné nu avea nici o replică, nu se aștepta la o astfel întrebare. Nici nu știa exact la ce se referă, dar, politicoasă din fire, hotărî să nu închidă telefonul.

– Nu ai nimic de spus? reluă conversația doamna Mures.

-Știți, soțul dumneavoastră și cu mine scriem o carte împreună. Dumnealui îmi lasă plicul la secretariatul asociației sau mi-l trimite acasă. Eu îi citesc poemul, apoi scriu altul pe aceeași temă, dar în alt registru, cel mai adesea ludic și cu variațiuni lingvistice, din palierul limbilor latină, ebraică, greacă. Apoi i-l trimit.

– Domnișoară, dar de ce scrieți o carte împreună?! Știți ce greu e să fii soție de poet? Să nu-ți spună nimic? Știți că-i aduc plicurile și i le las pe birou și nici măcar nu știu ce scrieți acolo?

– Doamnă, calmați-vă, sunt surprinsă că nu vă citește poemele. Sunt doar niște poeme. Va fi o simplă carte. Eu am vorbit de acest proiect multor poeți din Cluj, deși soțul dumneavoastră îmi spunea să nu spun la nimeni. Sunt surprinsă că nu vi le citește!

– Vedeți, domnișoară, vedeți...o viață întreagă a trebuit să tac și să-i accept toate aventurile.

– Doamnă, eu nu sunt o aventură, îi pot fi mai mult decât copil și, dacă nu vă supărați, nu-mi permite o astfel de relație coeficientul de inteligență.

– Ce? Cum?!

– Nimic, doamnă, nimic, stați liniștită, v-am spus, față de soțul dumneavoastră sunt un copil. Dacă doriți să ne întâlnim....

– Nu, vă rog nici să nu-i spuneți că am vorbit, doar că am crezut, mi-am imaginat...

– Ce v-ați imaginat, doamnă?

– A fost atât de grea viața lângă el, cu toate capriciile lui de scriitor, cu întâlnirile, plecările prin țară, fără să-mi spună unde se duce, fără să-mi povestească....

– Doamnă, îmi pare rău, îmi pare nespus de rău, el de fapt pare...

– Doar pare, domnișoară, doar pare. Eu atât vă spun, să vă feriți de el. Ce nu înțeleg de ce cu dumneavoastră a început cartea? La masă nu mai am viață, tot de dumneavoastră vorbește, cât de strălucită sunteți, chiar așa strălucită sunteți?

– Nu știu doamnă, nu știu, îmi pare rău că sunt strălucită....

– A țipat domnișoară la mine, a țipat....în tinerețe am fost și lovită pentru că nu am știut să-l ascult vorbindu-mi de alte femei... și acum..

– Doamnă, liniștiți-vă, nu sunt strălucită, pentru că nu sunt femeie, sunt copil, doamnă, copil, mă înțelegeți? Uitați, dacă doriți, dacă vă liniștește, întrerup proiectul. Nu va mai fi nici o carte...

– Faceți asta?

– Da, doamnă, desigur.

– Sunteți extraordinară, să știți că în ochii mei contați foarte mult.

După această convorbire telefonică, Yvonne Daphné era tulburată. Marcelo Mures se pare că avea de fapt alte gânduri. Yvonne se aruncă pe pat și plânse ore în șir, pentru că Mures îndrăznise să-i murdărească ființa doar nutrind la ea. Întinsă pe pat, cu mințile încețoșate de supărare, Yvonne începu să-și dea cu pumnii în propriul abdomen. *Măgarul, măgarul,* urla Yvonne în timp ce-și lovea cu furie stomacul. Era singură. Pe masa din bucătărie lucea lama ascuțită de la cuțit. Își roti ochii prin cameră parcă pentru a trage în ea pentru ultima oară imaginea camerei plină cu cărți. Se dădu jos din pat, se îndreptă spre bucătărie. Lama cuțitului strălucea. Lumea în care trăia era atât de murdară și pe ea o durea asta. Mai bine să moară decât să fie mânjită. După ce luă cuțitul se roti. Gândi că ar fi mai bine să moară lângă cărțile ei dragi. Doar pe ele le avea. Se împiedică însă de Septuaginta și căzu, scăpând și cuțitul din mână. Înainte de straniul telefon citise în greacă Psalmii lui David și cartea rămase pe covor. Obișnuia să-și parcurgă lecturile pe jos, întinsă pe burtă, spațiul era mai larg față de ce oferea biroul la care scria. Yvonne izbucni iar în plâns. Îl voia pe doctorul Hermann lângă ea, *sigur Tata Hermann nu gândește ca acești oameni*, avea nevoie să-i spună că nu s-a întâmplat nimic rău. Pentru Yvonne ar fi fost perfect normal să-l știe acasă pe profesorul Hermann, să-l vadă în fiecare dimineață, în fiecare zi, să știe că nimic din ziua în curs nu-i va tulbura liniștea, datorită prezenței lui părintești. Asta însemna să ai un tată. Dar Yvonne era singură, ea și copilul din ea, tulburat, care nu știa cum să reacționeze la cele întâmplate. Stătea pe jos cum căzuse, ghemuită; plânse până adormi.

A doua zi, biblioteca orașului organiză un salon de carte pentru copii, la care fuseseră invitați scriitori, editori, profesori și elevi. Cei doi, inevitabil, se văzură.

– Îmi pare rău, dar trebuie să întrerupem proiectul cărții, i se adresă Yvonne.

– De ce, ce s-a întâmplat, ai vorbit cumva cu soția mea?

– Da! Așadar e adevărat tot ce-a spus ea. De ce nu i-ați citit poemele, de ce nu ați deschis plicurile în fața ei, de ce nu ați implicat-o în proiect?!

– Yvonne, calmează-te, n-o lua în seamă. A glumit.

– Nu, n-a glumit. Unui om care glumește nu-i tremură vocea la telefon, mascându-și plânsul.

– Ei, asta-i acum, replică Marcelo Mures. Are probleme cu capul.

– Domnule Mures! Vă rog, încetați! Ce e mai important pentru dumneavoastră un poem sau sufletul unui om?

– Un poem, desigur, Yvonne, pentru că se adresează lumii, pe când un suflet e doar unul.

– Ei, aflați că acel singur suflet e cel din casa dumneavoastră. Pentru mine, sufletul unui om înseamnă viață, iar viața este însuși Poemul.

Din clipa în care-și spuse crezul poetic, Yvonne încetă orice conversație cu acel om, despre care, ulterior se află că jucase dublu o viață întreagă, că fusese în timpul lui Ceaușescu turnător, ziua trecând printre scriitori drept un om galant, noaptea însă intervievându-i pe unii în beciurile securității din Suceava. După revoluția din '89 se mută cu toată familia în Cluj, ocupând, cu ajutorul foștilor prieteni din partidul comunist, funcția de director al teatrului de păpuși. Duplicitatea și-o manifestă în continuare, însă în alte cadențe, dorind de această dată să-și confecționeze alte măști. Yvonne nu putea răspunde unor astfel de jocuri subtile, cu intenții sexuale, pentru că nu le înțelegea, se simțea murdărită și nu ezita în a-și face rău, lovindu-se, doar pentru că cineva îndrăznise să o folosească într-un astfel de joc, nefiind lângă ea nimeni care să-i explice că societatea, cel puțin cea în care trăia, este deschisă spre astfel de manifestări, mai mult, sunt acceptate și apreciate. Când un alt poet, un poet extrem de talentat al urbei, îi făcu în câteva rânduri complimente referitor la ochii ei albaștri, complimente spuse pe un alt ton decât unul părintesc, desigur, care implică sinceritate și siguranță a ființei, Yvonne se simți din nou vulnerabilă. Pe acesta însă îl aprecia, îi aprecia mintea și lui Yvonne îi plăcea să discute cu el, pentru că erau jocuri intelectuale, însă nu aprecia deloc dacă se trecea peste ludicul libajului. Yvonne se simțea în siguranță atât timp cât se jucau cu ideile, însă, dacă se depășea limitele jocului, insinuându-se altceva, atunci Yvonne devenea neliniștită sau nu-i răspundea. Dana Prunar, secretara, care nu avea alte îndeletniciri afară de zvonuri și vopsitul unghiilor la asociație, încerca să născocească povești pe seama celor doi. Cu o oarecare ocazie, îndrăznind mai mult decât ceea ce implică bucuria și inteligența jocului lingvistic, poetul Muryon îi spuse de-a dreptul lui Yvonne *eu sunt bigam, nu mă deranjează să fac sex cu tine!* Ochii tuturor celor prezenți, că audiență era din plin, se îndreptară spre Yvonne Daphné, așteptau reacția ei, mai cu seamă Dana Prunar căsca ochii și gura.

În ocazii de acest gen, dar în alt cadru decât al scriitorilor, Yvonne, de regulă, izbucnea în plâns, sau l-ar fi pălmuit de-a dreptul pe împricinat, i-ar fi sărit cu dinții în omoplați, sau și-ar fi făcut ei rău. Acum, cu atâtea priviri în jur, Yvonne nu avea voie să aibă o astfel de reacție. De la ea se aștepta o replică verbală, care nu întârzie: *foarte bine, dar ar fi incest!* Râsete, comentarii, *ți-a zis-o, Muryon*, sau, *așa mă vezi tu pe mine?*, Yvonne insistând, vă repet *ar fi incest!*

După aceste schimburi verbale, Yvonne plecă la bibliotecă, locul în care se simțea cel mai bine, neîncetând să bombăne pe drum *scriitori inculți, necitiți și perverși!* Nici talentatul poet Muryon, pentru îndrăzneala necugetată de-a o folosi pe Yvonne în jocurile lui sexuale, fără ca aceasta să-și dorească acest fapt, nu scăpă de reacțiile tinerei poete.

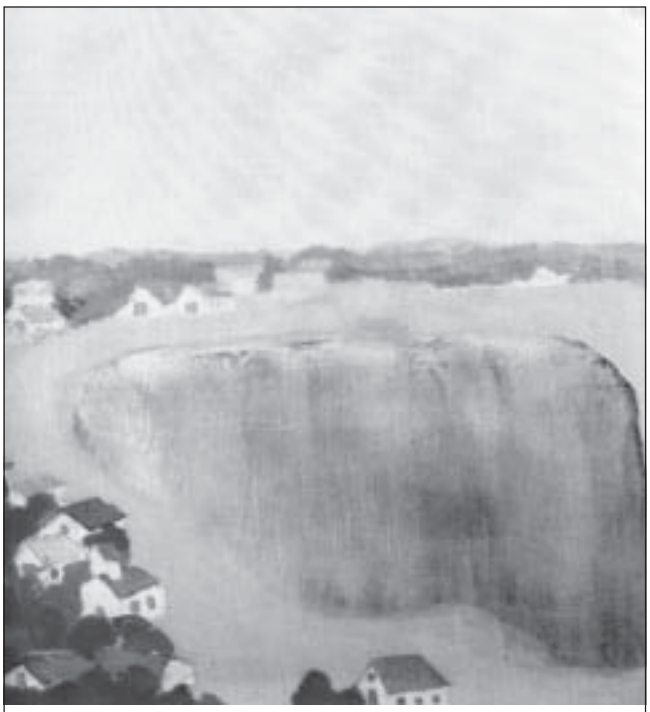

Sat pescărescu (Piliuță Constantin)

Scrise un articol despre generația scriitorilor care făcuseră cele mai multe compromisuri cu securitatea, despre neajunsurile societății postrevoluționare, despre lingușire și lingușitori, articol care se potrivi numai bine cu evoluția politică din țară, luat cu valul fiind și poetul Muryon. Noua orientare politică PD-PNL îi oferise poetului postul de șef peste direcția de cultură și culte a orașului, chiar dacă Muryon era ziarist la un săptămânal local. Pentru ocuparea noului post, Muryon avea de parcurs o bibliografie bogată, ce ținea de legislație. De două ori a fost chemat la București pentru examinare și de două ori a fost picat, în virtutea unei mărturisiri, cum că examenul e pe bune, care avea să dea credibilitate celor ce scoseseră postul. Cum lumea culturală a Clujului e ca o scenă de teatru, la vedere, regizorul din umbră, în cazul de față, aceeași doamnă Dana Prunar, care-și făcea cu abnegație treaba de a duce zvonurile în Cluj, de a le amplifica și propaga, s-au aflat toate amănuntele, glumele și picanteriile legate de postul de la direcția pentru cultură și Muryon. A treia oară, noua alianță politică îl îndemnă pe Muryon să-și dea demisia de la ziar, pe motivul că postul de la direcție ar fi al lui, cu siguranță, că merită, că e un poet talentat, că primele două examinări eșuate au făcut parte din joc, dar că acum totul e sigur.

Când un poet e poet cu adevărat, crede, datorită lumilor în care trăiește, tot ce i se spune. Așadar, Muryon și-a dat demisia. Politica e un joc nu pentru poeți, ceea ce înseamnă că, de mă credeți ori ba, Muryon a fost eliminat de pe tabla de șah a culturii și a treia oară. Cu greu reuși să înțeleagă ce i se întâmplase. Își dăduse

demisia și nici postul promis nu i se încredință. Câteva luni rămase în starea aceasta, până când alte jocuri, venite de această dată din partea fostului ministru al învățământului, au fost inventate prin puterea unică și absolută pe care o avea acesta asupra universității clujene. Mango înființă un ziar la șefia căruia îl instală pe Muryon. S-ar spune că e de apreciat, și, desigur, l-aș aprecia chiar eu, dacă n-aș ști că mutarea pe tabla de șah a culturii s-a făcut hâtru, ca reacție a lui Mango la o răfuială mai veche față de decizia politică PD de a-i anihila orice încercare de-a ajunge din nou în fruntea ministerului. Muryon deveni păpușa iar Mango păpușarul, căci ziarul nou înființat trebuia să fie sensibil la toate deplasările lui Mango, la toate prieteniile lui internetice, tinerii scribi din jurul lui Muryon, neplătiți, fiind obligați să surprindă orice sforăială a domnului Mango, desigur, poleită cu aur, pentru că, în caz contrar, Mango avea puterea să-i dea afară din universitate, să le ia din bietele salarii, să le taie facilitățile, invocând tot felul de clauze contractuale. Mango, pentru că era stăpân pe propria moșie universitară, călcă în picioare literele, făcându-și propria școală de limbi, peste care o puse șefă pe nevastă. Acum, Muryon era noua păpușă a lui Mango, îi dădea să mănânce, îl plimba prin țară, îi oferise un salariu, el nu trebuia decât să scrie frumos de Mango, să se joace cuminte de-a păpușa.

Yvonne nu înțelegea cum de un om inteligent se poate transforma în lingușitor. Abia după un timp își dădu seama că foame, acel simț primar, animalic, putea transforma un om în orice, dar, Yvonne ar fi preferat să moară de foame.

Articolul despre această trasformare a lui Muryon în păpușa preferată a lui Mango fusese publicat chiar în ziarul de la care plecase poetul.

Pentru Yvonne, poetul Muryon reprezenta un om a cărui minte sclipea, dar pentru ca genialitatea să se manifeste nu alcoolul din neuroni trebuia să vorbească, ci sprinteneala gândirii, zburdălnicia copilăroasă a spontaneității, jocurile ideilor exprimate prin limbajul ludic, însă, toate acestea lui Muryon îi lipseau, ba, mai mult, dacă aceste jocuri erau condimentate cu picanterii sexuale, pentru Yvonne nici acesta nu se deosebea de toți ceilalți cu absolut nimic.

Întinsă pe patul spitalului, Yvonne Daphné stătea ghemuită în ea însăși, dorindu-l în preajmă doar pe profesor, căruia îi pictă un buchet de floarea –soarelui tremurândă, plecată în căutarea sensului vieții, floare tulburată de ce găsise, dar plină de lumina descoperii lui Tata Hermann.

Mihai Stan

IEȘIREA DIN PARADIS*

Nota din „Agendă”

Gioni Marinescu, de la o vreme, îmi face o curte nebună; când mă vede, dă deoparte morga de londonez, fața i se destinde într-un zâmbet larg, mă privește drept în ochi – artificiu subliminal prin care-și etalează intențiile, care-or fi alea, numai nu oneste, și-mi dă protocolar acolada, adică mă îmbrățișează, bătându-mă ocrotitor-patern pe spate; apoi, ținându-mă strâns de umeri, mă îndepărtează de el ca pentru a mă privi mai bine, fața i se luminează, dinții aliniați perfect – implanturi cu porțelan după moda americănească – se deschid într-un surâs ce adună mixat prețuirea, prietenia, respectul, mă rog, un amalgam care, oricât ai fi de tare, te flatează dar te și înmoaie, pierzându-ți orice urmă de circumspecție, ce mai, Gioni Marinescu este un histrion machiavelic pe care e periculos să-l numeri printre inamici.

De pe trotuar, îl zăresc pe terasa Nefertiti, în plin elan oratoric. Asistența, majoritatea „foști” săriți bine de 75-80 de ani fiecare, îi recunosc pe rând, cu ani grei la Canal, e hipnotizată, uitând paharele înalte cu bere, din care spuma a scăzut până la dispariție, neatinse. Marțial, cu gesturi largi, teatrale – nu aud decât frânturi, apoi zgomotul mașinilor îi acoperă cuvintele și e ca și cum aș privi la televizor fără sonor – smulge ropotele de aplauze ale acelor bătrânei ce trăiesc în sfere utopice. Mă apropii și aud, cu întreruperi, zgomotul stradal estompează, din când în când, vocea de stentor a lui Gioni Marinescu, finalul discursului; Gioni zice că eu domnilor am fost ca partizanii polonezi în luptă cu Napoleon, din familie de boieri aparent am făcut jocul lor, numai așa am putut să-i anihilăm în sfârșit, de aceea eu vă zic să semnați adeziunile pentru Partidul Liberal Țărănist; președintele de onoare și vicepreședinți de onoare, membri ai comisiei de onoare a Partidului Liberal Țărănist (PLT) vor fi numiți din rândul dumneavoastră, cei șase membri fondatori, la paritate șase vor fi dintre camarazii mei; pentru mine, mă mulțumesc cu funcția de președinte executiv, pentru ceilalți rămânând cele de secretar general, vicepreședinte.

Încălziți de berea în care ospătarul strecurase, la sugestia domnului Gioni, câțiva stropi de coniac fin, cei șase seniori își manifestară animat aprobarea.

– PLȚ este o organizație profund democratică, de aceea dumneavoastră ca membri fondatori sunteți cei care veți distribui funcțiile stabilite acum, fără nicio

* Fragment din romanul *Ieșirea din Paradis*, aflat în pregătire la Editura Muzeul Literaturii Române

imixtiune.

– E bine așa, aprobă, după ce întâi se șterse pe mustața umezită de berea sorbită încet, dl. Michel Pandelescu, cel care sigur va fi desemnat președinte de onoare al noii formațiuni politice la nașterea căreia întâmplarea făcuse să asist. He, he, moment istoric mare, domle, ar fi zis amicul Gicu Vălimărescu, he, he, norocul tău...

– Atunci, domnilor, vă propun să semnăm actul constitutiv și statutul, în ordine, întâi seniorii, apoi eu și camarazii mei care lipsesc opriți de preocupări personale; este momentul să vă amintesc stimați camarazi, pot să vă numesc așa, da?, că domnii cu care veți împărți conducerea partidului nostru sunt prosperi oameni de afaceri, și cu asta cred că am spus totul. Șampanie, comandă Gioni Marinescu șefului de sală, la al cărui semn discret apărură doi picolo purtând două frapiere în care se răsfățau, acoperite de cuburile de gheață, sticle de șampanie cu etichete pe care scria în franțuzește.

Toți cei prezenți semnară pe rând și în timp ce documentele dispăreau în diplomatul unui tânăr cu alură de businessman răsărit nu se știe de unde, cei prezenți începură să ciocnească cupele urându-și unul altuia succes.

Cine era atent, putea surprinde fugitiv un zâmbet de satisfacție pe fața lui Gioni Marinescu, ce se apropia afabil de mine zicând cu glas de bariton uite cine va răspunde de problemele de cultură ale Partidului Liberal Țărănist.

– Domnu Gioni Marinescu, Domnu Gioni Marinescu, interveni avocatul Veniamin Meleca, decanul de vârstă al țărăniștilor din Delureni, Domnu Gioni Marinescu, repetă el plictisitor, însoțind parcă tremuratul dat de un Parkinson din ce în ce mai accentuat cu numele președintelui executiv al Partidului Liberal Țărănist, Gioni dragă. Am găsit între rețetele bătrânei Eustația Meleca, știi care, cea despre care se zice că a fost marea iubire a poetului delurean Theodore Cristi, leac pentru eliminarea nervozității și pentru îmbunătățirea puterii de concentrare.

La început, Gioni Marinescu fu cât pe ce să-l repeadă pe bătrânelul căruia șampanie îi readusese sângele în obrajii gălbejiți, dar amintindu-și că are în față un posibil vicepreședinte al PLT se opri la timp și zise, în timp ce pe față, cameleon versat, îi înflori un zâmbet numai miere, da maître, te ascult cu mulțumiri că te-ai gândit la mine; l-am rugat pe domnul avocat, se adresă el tuturor, să-mi găsească un leac tradițional, știți stresul, surmenajul intelectual, mai ales în ultima vreme...

Era formidabil acest histrion, care nu citind se stresase fiindcă sigur nu mai ținuse o carte în mână de trei decenii; probabil tensiunea dată de permanentele exhibiții machiavelice să-l fi marcat...

– Uite rețeta, continuă graseind și cu fața luminată de gândul că este, iată, centrul atenției; pentru a scăpa de nervozitate bei suc de varză albă câte trei căni pe zi timp de o lună, iar pentru creșterea atenției bei aceeași cantitate de ceai din... și când zise din, maître Meleca scoase o însemnărică de pe care citi... din mentă, coada calului și ventrilică, și dacă...

Nelăsându-l să termine, Gioni Marinescu îl îmbrățișă pe domnul vicepreședinte, murmurând de trei-patru ori mulțumesc maître, mersi nene, mersi domnule vice...

Apoi către asistența impresionată de jocul marelui actor: domnilor, fiindcă, deși cu rădăcini istorice, partidul nostru s-a constituit ceva mai târziu, e nevoie de semnăturile a 15.000 de aderenți din peste jumătate din județele României. Vă dați seama, e o muncă uriașă și, de aceea, vă rog la ședința de mâine – până ne dau ăștia sediu, ne întâlnim tot aici, pe terasă, la Nefertiti – fiecare dintre dvs. să numească, după ce în prealabil îi va contacta, câte 4-5 reprezentanți în teritoriu ai PLȚ, care automat devin președinți și vicepreședinți, cu condiția de a colecta minimum 500 de semnături fiecare, atenție, pe bune; în tabele se vor trece numele, domiciliul, BI, semnătura olografă. Vedeți că au fost cazuri de falsificare. Noi, ca partid istoric, nu facem așa ceva. Să fie clar.

Începută la ora 16,00, agapa se prelungi câteva ore, seniorilor venindu-le poftă de cașcaval pane, fripturi la grătar – eu vreau un mușchi împănat comandase Veniamin Meleca, explicându-i apoi bucătarului-șef chemat de chelnerul care nu înțelegea nimic din ce-i cerea bătrânul domn ce amesteca în discursul său numeroase expresii franțuzești, cum se prepară la Marsilia această delicatesă, insistând mai ales pe garnitura din ciuperci albe, fiindcă unde, domnule, să găsești trufe la noi, coniacuri fine, cafele și trabucuri cubaneze. Hăt după ora zece seara, un automobil oferit culant de Gioni Marinescu îi transportă la domiciliu pe liderii „de onoare" ai noului partid mișit în fieful Aioanei, Nefertiti, ce devenea, încet dar sigur, ringul politicii locale în Delureni.

– Profesore, mi se adresă cu voce caldă Gioni, respirând a ușurare și părăsind rolul liderului carismatic, interpretat magistral în fața naivilor „foști" care nici nu-și dăduseră seama că sunt manipulați grosolan, dragă Profesore, uite, în acest moment de maximă sinceritate îți ofer funcția de vicepreședinte cu implicare în relațiile partidului, inclusiv externe, cu presa, cu potențiali parteneri și, bineînțeles, în dirijarea campaniei electorale ce e afurisit de aproape; trei luni trec cât ai clipi.

– Hai, nici nu știi ce pierzi, continuă el luând tăcerea mea – și chiar așa era – drept un refuz. Uite, îți garantez locul doi, absolut eligibil, pentru senat sau camera deputaților, depinde cum optezi.

De data aceasta, scurta tăcere fu interpretată de Gioni drept aprobare:

– Mulțumesc și te asigur că împreună vom reuși. Pentru început, dumneata la școala unde ai catedra, amici de-ai tăi – trecu el firesc la pertu – la alte școli din Delureni și din comunele suburbane pui pe cineva, sau o faci personal, cere de la profesorii diriginți liste cu numele și prenumele părinților (e un tabel, după cum știi, la sfârșitul catalogului), cu ocupația, seria și numărul buletinului de identitate, codul numeric personal.

Cum pentru ce, răspunse Gioni întrebării mele, ne trebuie pentru listele de semnături cu aderenții...

– Crezi că ajung, îl întrebai eu mimând îngrijorarea.

– Ei, cum să ajungă? Lansez și o listă publică de semnături de adeziune ale cetățenilor cu drept de vot, ca sprijin în acțiunea PLȚ de a construi în Delureni un bazin de înot olimpic și alte două pentru public. Să văd eu cine va refuza să semneze...

– Uite ce e, domnule Marinescu, ceea ce-mi ceri dumneata e un lucru serios. Trebuie să cântăresc, să gândesc, nu e o hotărâre ușor de luat, așa că dă-mi câteva

zile și-mi voi preciza poziția.

– Corect, așa aș fi procedat și eu; dar nu mai mult de trei zile; sunt nenumărate aspecte pe care le pun în fața noastră – bătrânii, ți-ai dat seama, sunt parte din decor – înființarea unui nou partid, campania electorală și câte altele.

Ne despărțiserăm aproape înțeleși.

Nu cu mulți ani în urmă, la vreo doi ani de la căderea regimului lui Ceaușescu, fostul căpitan de securitate Mulțescu, azi colonel la SRI Delureni, îmi făcuse aceeași propunere, ce e drept nu așa direct ca Gioni Marinescu. Atunci refuzasem mi se păruse spontan, pentru ca mai apoi, la o analiză la rece, să-mi dau seama că de fapt implicarea în politică alături de alde Mulțescu mi se păruse împotriva firii, contra naturii ar fi zis Filerot. De data asta era parcă altceva... Vom vedea, văzând și făcând. Mai erau trei zile. Multe se puteau lămuri până atunci.

De la o poștă se putea vedea că mare parte din listele cu simpatizanți, aderenți, viitori membri ai PLȚ-ului erau aranjate: semnături chinuite, se observa că erau multe mâzgălite de aceeași mână, coli subdimensionate prin eliminarea părții de deasupra tabelului unde, aflasem de la Gioni Marinescu, fusese scris apelul pentru construirea ștrandului –, numerele de ordine șterse și rescrise, un amestec între file originale și copii xerox, foi pătate mai ales în rubrica ce insera numărul și seria buletinului de identitate, dubluri.

Gioni zâmbise plin de sine, zicând ce profesore, ce nu-ți convine, sunt excelente listele, mai adăugase întinzând brațul spre cele 10 dosare cuprinzând ceva peste zece mii de semnături. Nu-ți fă probleme, listele vor fi acreditate, ca să zic așa, de judecătorul Ursoiu simpatizant al PLȚ-ului și, aproape sigur, viitor vicepreședinte al partidului.

Gioni avusese dreptate. La fix trei săptămâni de la această discuție, s-a desfășurat în sala Teatrului Municipal „Mihai Popescu" congresul de constituire al Partidului Liberal Țărănist.

Acum m-am convins, dacă mai era nevoie, că viitorul președinte executiv este un organizator desăvârșit. Sala era plină. Putea fi zărită aici elita Delurenilor, o notă aparte făcând prin distincția afișată neostentativ foștii, vechii țărăniști sau liberali. Apoi studenți și studente de la Universitatea „Muntenia" din Delureni, numeroase cadre universitare. Tinerii fluturau stegulețe de hârtie în culorile partidului, ale noului partid: albastru și galben. Când Michel Pandelescu, președintele de onoare al PLȚ, înșiră numele invitaților, fu pomenit și Carlo Seiamitta, liderul grupului liberal din Parlamentul UE, venerabilul prezentă o mulțime de ambasadori din țări vest-europene, apoi pe cel american și canadian, câțiva din America Latină, din Asia și Peninsula Arabică. O participare ce însemna subliminal recunoașterea directă a sprijinului pe care-l va primi extern noul partid, acum când actuala putere a pierdut majoritatea în Senat, un neoliberal demisionase din PNL, semn că anticipatele se apropie. Transmise salutul Congresului de constituire și Gheorghe Predescu, secretarul de stat de la Departamentul Cultelor (fapt ce se constituia într-o veritabilă frondă față de guvernul încă la putere). Apoi Eminența Sa, Ianoș Vultur, amintind de apropiata vizită a Suveranului Pontif, o lecție de toleranță și pentru oamenii politici, și-a exprimat siguranța că noul partid se va instala curând la guvernare, aducând reconcilierea cu greco-catolicii. Entuziasmul a atins paroxismul odată cu intervențiile vechii gărzi – liberali și țărăniști cu numeroși ani de recluziune în timpul comuniștilor. Discursul lui Gioni Marinescu captă atenția tuturor, vădind un lider carismatic.

Sunt în sală, la loc de onoare, venerabili liberali și țărăniști care au refuzat să facă parte din noul Partid Național Liberal sau din noul Partid Național Țărănesc creștin democrat, tocmai pentru că epitetul național din denumirea acestor partide a fost deturnat de numeroșii comuniști și securiști infiltrați chiar în staff-urile celor două așa-zise partide.

Din partea Domniilor Lor a venit impulsul recreării partidelor istorice, a adevăratelor partide istorice. Și fiindcă și liberalii și țărăniștii au fost asupriți de cancerul comunist, unirea lor de azi este firească, naturală, benefică pentru țară.

(Aplauze furtunoase, prelungite).

Noua formațiune politică nu s-a născut în urma vreunei fuziuni, ea reprezintă pe adevărații români patrioți. De aceea, am păstrat în noua denumire cuvintele liberal și țărănist, atenție țărănist nu țărănesc, atenție la nuanță. Suntem o forță cu mult mai mulți simpatizanți și aderenți decât cei peste zece mii de semnatari. Suntem puternici fiindcă excelența sa Carlo Seiamitta m-a anunțat că primirea PLȚ în familia partidelor liberale europene este o simplă formalitate.

Uniți vom birui! (Aplauze și scandări PLȚ!)

Desemnarea conducerii PLȚ s-a făcut prin vot deschis, toți cei de pe lista lui Gioni Marinescu regăsindu-se în noul staff al partidului.

Vreo cincizeci de nou-aleși și invitați au sărbători triumful până târziu în noapte la Nefertiti, un ospăț pantagruelic pe banii Aioanei, patronul hotelului-restaurant, viitor deputat pe listele PLȚ, îmi șoptise domnul președinte, unicul președinte al PLȚ, carismaticul Gioni Marinescu, figură politică emblematică pentru noua eră în care intra România, redevenită țară europeană de iure prin apropiata aderare la NATO și UE.

Peisaj de iarnă (Răducanu Gheorghe)

C. Turturică

NUNTĂ CU SECURIȘTI

Nu știu când și de unde a apărut în grupul nostru individul ăsta. înalt, ciolănos, 46 la picior și cu un nume incert – Marian Ion sau Ion Marian… Cred că Mircea Săndulescu ni l-a prezentat. Că nu v-am zis: Noi suntem un grup de scriitori semirecunoscuți. Un fel de sloiuri la malul Uniunii Scriitorilor.

Din când în când, în grupul nostru… Cenaclul nostru, mai bine zis!… apare și câte o figură notorie – precum Nina Casian – și pe care noi, învățăcei chipurile, dar orgolioși, îi ascultăm cu oarecare deferență. Deci, noi… Grupul ăsta de scriitori semirecunoscuți... ne ducem la Sfatul popular al sectorului 2, să asistăm la căsătoria lui Marian Ion cu Luiza și mai nu știu cum, studentă în anul IV la Medicină. Precizez: Căsătorie nedorită, chiar urâtă de moarte, de către părinții fetei. Și, zic eu, pe bună dreptate, fiindcă acest Marian Ion sau Ion Marian, nu doar că ar putea să-i fie tată Luizei, dar e și un individ lipsit total de sentimente umane. Când l-am cunoscut era căsătorit cu Doina, proiectantă, tot așa, cu mult mai tânără decât el, dar care îl iubea… Ce-o fi găsit la el, nu pot să pricep! îl ținea acasă, îl alimenta cu cafea și țigări, îl forța să se spele… Individul are o frică patologică de apă!… în sfârșit, Doina era femeia ideală pentru un trântor. Sigur, unii vor zice: Da, dar foarte talentat! O clipă, ajung și acolo. Să termin întâi cu Doina.

Într-o zi, i se face rău. Criză cardiacă, din câte am înțeles. Leșină. Cum a reacționat Marian? Se îmbracă, sună la un vecin – Vasilică, zugrav de meserie – și-i zice: Vezi că nevesti-mi îi e rău! Și pleacă. Omul a crezut că se duce după medicamente. Intră în garsoniera soților și… Doina – pe moarte! Se sperie bietul țigan, sună la Salvare, sună la miliție, unde s-a priceput… Ăia constată decesul. Dar unde-i soțul? Nesimțitul nicăieri. Femeia, se știa, era din Iași, dar nimeni din vecini nu cunoștea adresa părinților. Până la urmă, miliția, prin mijloace specifice, cum are ea obiceiul să spună, dă de urma familiei fetei, care, evident, vine, ia moarta și o duce s-o îngroape la Iași.

În tot acest timp Marian Ion a fost de negăsit. Precizare: Toată lumea a fost convinsă că l-a călcat vreo mașină. Dar, la trei zile după înmormântarea nevesti-si, mă trezesc cu el la ușă. îmbrăcat cu un trenci lung, pălărie cu boruri late și ochelari negri… Să fi vrut să se deghizeze în mafiot, n-ar fi izbutit mai bine. Bineînțeles, teafăr și nevătămat.

– Ce-i, mă, cu tine?! l-am luat la rost. Ești dement? Pleci tu de-acasă când soția îți e pe moarte?! Chemi vecini ca să…

A trecut pe lângă mine, mormăind:

– Lasă-mă, că și așa…

Și a intrat în baie. De acolo – aproape imediat – am auzit niște bubuituri, ca de cartofi răsturnați într-un buncăr de tablă. Apoi liniște. După care iar niște tunete îndepărtate. Ce-o avea ăsta în burtă?! mă întrebam… Și nu mai ieșea din baie. Parcă adormise. Sau murise pe tron? Bat în ușă:

– Ce faci, mă?

Răspunsul – o mormăitură. Mă trântesc pe un scaun. Dar sar imediat în picioare. N-aveam liniște. Voiam să aflu ce fel de om este – cu adevărat – acest individ. Îmi intră în casă, uneori. Dacă trebuia să cumpăr ceva, îl lăsam singur… Bineânțeles, n-avea ce să fure... Dar dețin și eu, ca tot omul, fel de fel de hârtii, benzi de magnetofon, fotografii… Azi pot spune că teama mea era nemotivată: Marian Ion e atât de indolent, încât i-ar fi lene să și cotrobăie după ceva.

Mă jur pe ce vreți că a stat în baie mai bine de jumătate de oră. Iar când a ieșit, încheindu-se la pantaloni, l-a urmat o duhoare greu de comparat… Doar cu cea pe care o lasă vidanjorii, prin cartiere, după ce scot mizeria din haznale. Acum mi-am amintit că cineva a zis că în burta lui Marianm este o fabrică de gaze toxice.

– Ce, doamne iartă-mă, se petrece cu tine, mă? am urlat.

Nu mi-a răspuns. A trecut iarăși pe lângă mine și, în drum spre ușă, a mormăit:

– De trei zile mă țin...

– Stai! l-am somat. Unde pleci?!

Dar el, ca și când nu m-ar fi auzit, a adăugat:

– Știi că nu mă pot căca oriunde...

Și a ieșit. Mai bine zis, a dispărut din nou, pentru alte nu știu câte zile. Când a reapărut, era însoțit de Luiza, studenta asta de la Medicină. Nu frumoasă, dar înaltă, finuță, cu un trup bine proporționat și… Și moartă, topită după Marian. De ce? Cum e posibil? mă întrebam… Și nu doar eu!… Cu ce le farmecă pe femei individul ăsta? Cu înălțimea? Dar, în grupul nostru mai sunt doi inși trecuți de 1,80 și nu… Ei bine, până la urmă am descoperit misterul. Le farmecă prin tăceri. El nu vorbește, ci doar mormăie. Și atunci doar ca să nege. Zice:

– Asta nu e… Sau: Eu nu cred că…

Fără să se uite la cineva. Nici la femei măcar. Ca și când ar vorbi cu dușumeaua. Din cauza asta, cred, tinerelele se simt ignorate și caută să-i atragă atenția. Nu dându-și ochii peste cap sau mișcând din șolduri… Femeile din grupul nostru sunt, totuși, niște intelectuale. Ele vor să-l impresioneze printr-o exprimare elevată, prin judecăți de valoare, argumentate cu citate din autori cunoscuți. Iar dacă mai și scriu – proză, poezie, teatru – atunci, când își citesc lucrarea, la 2-3 rânduri ochii le fug la Marian, să-i vadă reacția…

Am observat că Ceaușescu face așa: Aproape la fiecare frază, se uită la nevastă-sa, ca și când i-ar cere ei aprobarea! După mine ăsta nu-i un semn bun pentru

un conducător de stat. Când soția se amestecă în politica soțului, țara o ia razna. Al nostru ar trebui să procedeze ca Tito – când Iordanca s-a obrăznicit, mareșalul a izolat-o pe insula Brioni…

Marian însă, întins în fotoliu, cu ochii închiși și mâinile împreunate pe burtă, pare că doarme. La discuții, el ia ultimul cuvântul și atunci doar ca să spună câteva propoziții, nici una terminată, gen: Eu nu cred că… Sau: Ar fi ceva, dar eu nu cred să…

Nemulțumită de răspuns, autoarea insistă ca Marian să se explice. Numai că el mormăie: La urmă s-ar putea să… Și, la urmă, adică la plecarea cenacliștilor, nesatisfăcuta se agață de brațul lui, cerându-i imperativ-alintat: Acum spune-mi ce-ai vrut să zici! De aici însă nu mai știu ce se întâmplă. Dar mi-e clar că tot mormăind, tot negând, iar femeia dovedindu-se în continuare nemulțumită de răspuns, ajung într-o cârciumă sau într-o casă, într-un pat…

Așa trebuie să se fi petrecut lucrurile și cu studenta de la Madicină, care, ca să fie sigură că, până la urmă, va reuși să-i afle părerea, s-a hotărât să-l ia de bărbat. Iar el a spus: Dacă vrei tu, deși... Iar ea i-a astupat gura cu degetele ei lungi și îngrijite, de viitor chirurg pediatru.

Dar trebuie să-i recunosc acestui Marian Ion sau Ion Marian o calitate… De fapt, două!… Prima: Scrie o proză țărănească fantastică și, a doua, e în stare să stea la masă și câte l2 ceasuri. Curg foile de hârtie de sub mâna lui, din jumătate în jumătate de oră. Le face vânt de pe birou, plutesc un timp prin aer, după care se așează undeva. De-abia spre seară le adună, le pune în ordine și se culcă. Singur sau cu cineva. Sâmbăta obișnuiește să ne citească din producția lui. Evident, în Cenaclu ne prezintă paginele cele mai izbutite. A doua zi le recitește și, fie că duce acțiunea mai departe, fie că reface… Uneori reface un capitol chiar și de 5-6 ori.

Cartea asta a lui este despre 23 August – 1944. Ea, ne-a spus Marian, i-a fost sugerată de o tovarășă de la editura Cartea Românească. În ce fel? am întrebat noi. Și el, mormăind, fracturând propozițiile, ne-a explicat. Din tot ce-a zis, personal, am extras următoarele: înainte de a-i lua manuscrisul, redactora l-a întrebat: Despre ce e vorba în lucrarea ta? Despre copilăria lui, în satul Ciorogârla, pe malul Sabarului, unde... La care dumneaei – și prost dispusă în acea zi – cică i-ar fi zis: Te știi de fleacuri. Avem în planul Editurii teme grave. De pildă, despre construcția unei hidrocentrale sau despre 23 August, că tot se apropie ziua eliberării noastre de sub jugul… Du-te acasă și atacă o temă ca asta! Marian a pus deoparte manuscrisul refuzat și s-a apucat să scrie noua nuvelă. Care, cu timpul, s-a transformat în roman, care, tot cu timpul, a devenit trilogie și care, acum, are toate șansele să devină fluviu… Eroii lui principali sunt Vasile, țăran întors de pe frontul din Est, și soția lui, o femeie care nu pricepe absolut nimic din tot ce se întâmplă, deși bărbatul ei încearcă s-o ridice, chiar s-o facă să meargă pe suprafața apei… El reușește această performanță, deoarece crede cu tărie că poate. Ea, dacă nu crede, se duce de fiecare dată la fund. Se mai și înfurie, când Vasile insistă să mai încerce. Comparațiile lui Marian sunt năstrușnice și-i uimesc pe tineri. Mircea Nedelciu, de pildă, a fost încântat de pasajul în care Marian asemuia părul dintre picioarele soției eroului cu o tufă de dracilă, în care viețuia un stol de vrăbii. Acolo se refugiau, dormeau, se împerecheau… Iar când Vasile voia să facă dragoste cu nevastă-sa, le ușuia, dar cu blândețe, zicându-le: Mai duceți-vă și voi în pomii ăia, că i-a năpădit omizile!

Dar, mă rog, m-am cam lungit cu individul ăsta. Revin la scandalul… De fapt, scandalurile!… de la primăria sectorului 2.

Pe scurt: La rugămintea Luizei, venisem aici eu, Mircea Săndulescu… Ăsta, da, bărbat frumos, profesor de Engleză și, pe deasupra, prozator de succes, foarte agreat – ca să nu zic iubit – de toate redactorele din edituri… poeta Mariana Bulat, prietenul meu Corneliu și încă 5-6 cenacliști, toți hotărâți s-o apărăm de comandoul familiei ei, format de urgență și hotărât să împiedice căsătoria fetei cu Marian Ion. Nimeni nu era încântat de sarcina asta, din care cauză dorința tuturor din grupul nostru era ca unirea lor să se termine cât mai repede și fără capete sparte. Dacă se poate.

Dar nu ne lăsau să intrăm în sala unde se oficiau căsătoriile. În capul scării care ducea acolo, se postaseră doi indivizi tineri, înalți, tunși scurt și cu sacourile descheiate la toți nasturi și care, de câte ori ne apropiam de ei, ne barau drumul.

– De ce?

– Urmează o acțiune! ne răspundeau.

– Ce fel de acțiune? Circulați, altfel…

Și noi ne întorceam în curte, la grupul nostru, unde nervozitatea creștea din minut în minut. Luiza se lipea, speriată, de pieptul lat și ciolănos al lui Marian, scâncind:

– Să vezi c-or să vină peste noi!

– Nu cred că… mormăia el, dar fără s-o strângă în brațe. După care adăuga: Că nu știu unde suntem…

– N-o cunoști pe mama! protesta Luiza. E în stare să afle și unde o să locuim…

– Atenție! a strigat, la un moment dat, cineva.

Toți am tresărit și ne-am uitat în lungul străzii, unde apăruse o cloană de mașini – Volgi negre – în mare viteză. în fața primăriei au frânat atât de puternic încât s-au ridicat de spate, gata-gata să capoteze. în aceeași clipă, portierele au sărit în lături și din interiorul mașinilor au coborât alți tineri înalți, tunși scurt și cu sacourile desfăcute la toți nasturii. Toți se reped la a treia Volgă. Din asta se dă jos un individ scund, albit bine la păr, care îi întinde mâna unei fetișcane durdulii, toată roșie – obraji, rochie, pantofi – și amândoi, gardați de flăcăi, se îndreaptă spre scara care duce la sala de ceremonii nupțiale. Cei doi paznici îi salută, raportând:

– Tov'colonel, totul este pregătit! Și se trag în lături, să urce mirii.

– Dar ăsta-i tovarășul Anghel, șoptește cineva…

Cred că Mircea Săndulescu a fost. Că el îi cunoaște bine pe ăia care se învârt prin cercuri înalte. Fiind profesor de Engleză, mulți apelează la serviciile lui, pentru a-i pregăti, pentru a le traduce, pentru a le înlesni… Nu contează! Important e că altcineva s-a mirat cu glas tare:

– Cine dracu mai e și Anghel ăsta?!

– Colonelul care răspunde de Ministerul culturii.

– Păi, ăla nu e Ichim?

– Nu. Ichim răspunde de Uniunea scriitorilor. Anghel e cel care are lista neagră cu artiștii care au călcat strâmb, care au fugit peste graniță...

– Ssst!

– Scoate cărțile ăstora din biblioteci, le retrage de la vânzare din librării…Și acum, tov'colonel se însoară…

– Știu că era căsătorit, că are copii…

– Hai și noi să vedem! s-a însuflețit Luiza imediat. înăuntru mama n-o să poată face tărăboi...

Dar cerberii ăia doi, postați acum în capătul de sus al scării, nu ne-au lăsat. Că n-avem ce căuta înăuntru. Acolo se desfășoară o acțiune. Știm noi ce-i aia acțiune?… Ăștia și când își regulează nevasta tot în acțiune sunt!

– Duceți-vă dracului! a scrâșnit Luiza.

– Capete pătrate! a șoptit și Nina Casian...

Apropo! Poeta asta i s-a plâns unuia din nepoții lui Leonte Răutu, de șicanele pe care i le-a făcut unchi-su, la care tânărul i-a strigat furios: Tu vorbești, vacă comunistă?

Bineînțeles că n-a coborât nimeni. Am rămas pe scară, de-o parte și de alta, rezemați de balustrada ei și de perete. Privind tot timpul în stradă, de unde era posibil să apară comandoul familiei Luizei... Asta scâncea tot mai des:

– Vine sigur!… Inima îmi spune că e pe drum!… N-o cunoașteți pe mama!

Iar noi încercam s-o liniștim:

– Dar, fato, suntem aici atâția!

– Da, gemea ea, dar o să iasă circ. Mama se pricepe foarte bine la spectacole ieftine…

Numai că, în clipa aia, de undeva, nu știu de unde, a apărut și a trecut fulgerător printre noi o fată – n-avea mai mult de 16-17 ani! A urcat scara ca ăla care aprinde flacăra olimpică!… Securiștii, probabil recunoscând-o, au avut un moment de ezitare. Suficient însă ca fetișcana să apese pe clanța ușii și să facă un pas în sala de ceremonii. Dar n-a mai apucat să-l pună și pe al doilea, pentru că flăcăii tunși scurt au înhățat-o de mijloc. Zbătându-se în mâinile lor, fata a apucat să strige, cu disperare:

– Tată, pe noi cui ne lași?!

Bănuiesc că asistența din sala de ceremonii a înlemnit. Poate că a fost chiar impresionată, fiindcă atunci când cei câțiva intimi… Maximum zece inși!… au ieșit… Dar să nu anticipez!... Cei doi vlăjgani, după ce au tras-o pe fată afară și au închis ușa în urma ei, o certau cu destulă blândețe:

– Se poate, Adriana! Tu ești de-acum mare, trebuie să înțelegi că viața...

– Duceți-vă dracului! le-a trântit-o fata și a vrut să se repeadă din nou în ușă.

De data asta însă cei doi au reușit s-o împiedice. Mai mult, i-au poruncit să coboare, altfel… Și pentru că noi, impresionați, le-am reproșat că n-au inimă, ei s-au răstit și la noi:

– Atunci coborâți și voi!

Protestele noastre au fost zadarnice. Când am ajuns în capătul de jos al scării, în cel de sus a apărut acel Anghel, cu părul vâlvoi – nu mai avea nimic pe cap – strigând fără adresă:

– O mașină s-o ducă acasă! (Desigur, se referea la fiica lui). Iar dacă se opune, a adăugat, luați-o cu forța!

Fata însă a rupt-o la fugă. A ocolit coloana de mașini și a dispărut. Privind în urma ei, grupul nostru comenta întâmplarea, cu voce scăzută. După care Luiza și-a amintit de maică-sa și de înverșunarea ei de a o împiedica să-și lege viața de Marian Ion. Tot dădea să urce iarăși scara, dar paznicii o avertizau:

– Nu ne obligați să vă reținem cu forța!

În schimb, Marian rămânea impasibil. Dacă ar fi avut ochelari fumurii, ar fi semănat perfect cu Dumitru Popescu-Dumnezeu, când stă el băț în toate prezidiile.

În sfârșit, au început să coboare cei care au asistat la căsătoria colonelului Anghel. Desigur, oameni apropiați ai acestuia. Asta nu i-a împiedicat să comenteze – bineînțeles, cu voce scăzută – întâmplarea la care tocmai fuseseră martori. Ajunși la capătul de jos al scării, invitații s-au oprit, să aștepte mirii. Dar pe noi tot nu ne-au lăsat să urcăm, până nu ieșea colonelul Anghel. Ăsta, probabil, acum, semna actele de căsătorie, ciocnea un pahar cu ofițerul Stării civile

Ei, așteptând mirii, vorbeau între ei. Noi așteptând să urcăm în sala de ceremonii, trăgeam cu urechea la ce-și spuneau. Mai cu seamă eu, scula. Deși șopocăiau, urechea mea formată a deslușit ce ziceau. Mireasa… Ei îi spuneau, chicotind, Umflata… era unicul copil al Generalului nu știu care. N-o mai lua nimeni. Adusese în casă mai mulți ofițeri tineri, burlaci, dar toți au dat înapoi. Bietul om era disperat. Îi rămâne Gigica fată bătrână. Până în ziua în care la el s-a prezentat un viitor deținut: Anghel. A luat poziție de drepți și a început: Tov'general, permiteți s-o iau eu! Păi, mă, s-ar fi mirat bătrânul, tu nu ești însurat? Ba, da, dar nu e o problemă. În două săptămâni, vă promit, mă fac liber. Bine, mă! A bătut iarăși din pinteni, a salutat regulamentar și s-a răsucit pe călcâie, gata-gata să iasă. Cu mâna pe clanță însă a zis: Permiteți să vă întreb ceva? Zi-i! Am o problemă cu achizițiile alea de tehnică cinematografică pentru Buftea. De fapt, e o lucrătură ordinară, prin care vor unii să mă… O să cercetez! l-a întrerupt generalul. Tu fă-te liber și vino-n-coa!

În clipa asta, Luiza a țipat, înăbușit: Vai, mama!

A zis mireasa așa, noi ne-am și uitat în direcția în care privea ea Și ce-am văzut? Patru taxiuri oprite, paralel cu Volgile negre, din care coborau niște oameni în vârstă, femei și bărbați, dar având în frunte o cucoană corpolentă, în haină de blană, pălărie, bijuterii la gât, dar încălțată cu gumari și ciorapi din bumbac mercerizat – unul îi alunecase până la gleznă. Plecată în graba pe care ți-o dă disperarea pierderii unicului copil, uitase să-și schimbe și încălțările. Așa că, spre noi, venea o doamnă, cu picioare de țărancă. Gura însă îi era de mahalagioaică:

– Uite-l! striga, arătând cu o șipcă, smulsă, probabil, dintr-un gard, spre Marian. Ăsta-i golanul care i-a sucit capul fetii mele. Veniți lângă mine să-l cotonogim!

Pitită în spatele lui Marian, Luiza se uita îngrozită la maică-sa. Cred că era singura convinsă că femeia aia nu glumește. Noi, deși îngrijorați, priveam mai detașați comandoul care se apropia. În schimb, grupul care asistase la căsătoria colonelului, se amuza din plin. După drama din sala ceremoniilor, o comedie era bine venită.

Înaintând spre noi, cucoana din capul comandoului se înfuria și mai tare, fiindcă oastea ei nu înainta cu viteza și cu îndârjirea dorite de ea. Se răsucea spre bătrâneii ei și, agitând stinghia, îi îndemna să grăbească pașii, să fie mai porniți pe Marian:

– Urâți-l! le striga. Dacă nu-l urâți, n-am făcut nimic…

Numai că subordonații ei nu păreau prea convinși de misiunea lor. Și știu de ce: Au crezut că Volgile din stradă și toți cei din curtea primăriei, inclusiv tinerii tunși scurt, fac parte din armata lui Marian. Cum să ataci o asemenea oaste doar cu o șipcă în mână? Unii, chipurile grăbindu-se, se mai și împiedicau, obligându-i pe cei din față să se întoarcă, să-i sprijine, să-i repună pe picioare. Totuși, au ajuns lângă noi. Dar, când mama Luizei a ridicat reteveiul să dea în Marian, acesta, cu o mișcare scurtă – de parcă ar fi repetat scena de mai multe ori – își ia logodnica de subsuori și și-o plantează în față. Maică-sa reușește să devieze lovitura de la capul fiică-si la umăr. Luiza țipă de durere și ridică brațul să se apere de următoarea, dar doamna-țărancă-mahalagioaică i-l prinde și trage cu putere spre ea, strigându-le oamenilor ei: Luați-o în primire!

Ea rămânând să-l cârpească pe golan. Marian însă își încolăcește brațele în jurul mijlocului Luizei și o trage înapoi, cerându-ne și nouă să-l ajutăm. Primul se agață de el prozatorul fantast Mircea Săndulescu. Ceilalți îi urmează exemplul. Desigur, intru și eu în joc... Care nu era deloc un joc, pentru că, în tot acest timp se urla, se înjura, se blestema! Dar așa se întâmplă când te afli în mijlocul unei adunări de oameni furioși…

Viitorii mei urmași, feriți-vă de mulțimile dezlănțuite! Vă poate cuprinde nebunia, chiar dacă n-aveți nimic în comun cu revendicările lor. Când Statele Unite au atacat Cuba, m-am dus – obligat prin convocator – la adunarea de protest din fața Universității. Fără nici un chef. Dar vorbitorii din balconul Ministerului Comerțului Exterior au agitat mulțimea în asemenea hal, încât, atunci când aceasta a pornit, urlând, spre ambasada Americii, de pe Dionisie Lupu, m-am trezit și eu scandând, din toate puterile și cu ochii ieșiți din orbite: *Cuba da, yankeii ba!* De-abia când a sărit un geam în țăndări mi-am revenit...

Așa și acum: mă reped aproape orbește în grămadă, mă agăț de mijlocul cuiva și trag. Oastea mahalagioaicei procedează la fel. Astfel că, la un moment dat, semănăm cu cei din povestea Moșul și ridichea. Grupurile par să aibă forțe egale. Când ne târâsc bătrâneii doi-trei pași… Au prins curaj, văzând că oastea colonelului Anghel nu a intrat în luptă!… când îi tragem noi spre scară. Acolo este țelul nostru să ajungem. Totul spre marea veselie a asistenței, din ce în ce mai numeroasă… A mai sosit un grup, programat la căsătorie tot azi.

Până al urmă, reușim s-o smulgem pe Luiza din mâinile familiei ei reunite și o rupem la fugă pe scară. Dar atât de decișI, încât îi răsturnăm pe cei doi tineri tunși scurt, care nu mai au ce ne face. Urcăm până sus, ne bușim în ușa lăcuită și intrăm, buluc, în sala de ceremonii. Exact în momentul în care colonelul Anghel și proaspăta-i soție voiau să iasă. I-am împins înapoi și am închis ușa. Mai bine zis, ne-am proptit cu umerii în ea, fiindcă urma să năvălească comandoul soacrei. Timp în care Luiza, cu coafura făcută varză, țipa la ofițerul Stării Civile:

– Căsătorește-ne, tovarășe, căsătorește-ne!

Primarul – sau cine o fi fost ăla cu eșarfa tricoloră pe piept – obișnuit de-acum cu însurători sub presiune, le-a zis să stea cuminți. Și a și început să recite textele consacrate. Dar atât de repede, încât mânca jumătate din cuvinte. În vremea asta, familia Luizei, ajunsă sus, bătea în ușă, împingea în ea, strigând să deschidem, să oprim crima care se petrece înăuntru… Colonelul a vrut să le dea drumul, dar a fost de-ajuns să i se sufle că, în grupul de afară, cu nebunii ăia, se află și fata lui, că și-a retras, ca ars, mâna de pe clanță. După care, ca un mielușel, s-a lipit de grăsana lui. Și a ascultat cuminte ceremonia căsătoriei lui Marian cu medicinista. Când totul părea că se va sfârși cu bine, Luiza a început să țipe la Marian: De ce nu mi-ai spus că ai 53 de ani?!

– Prea târziu! a mormăit el, luând de pe masă certificatul de căsătorie. După care s-a întors spre noi, cei de la ușă, și ne-a zis: Acum puteți da drumul hoardei!

Luiza și-a șters niște lacrimi și și-a întâmpinat mama cu:

– Gata, gata, liniștește-te!

La care maică-sa, cu o iuteală de profesionist în ale bătăii, i-a tras două palme peste față – stânga-dreapta – apoi s-a răsucit pe călcâie și, mânându-și familia reunită, a ieșit din sală. După ea a evadat și colonelul Anghel cu nevastă-sa.

Stânca la Varlam (Șușnea Valeriu)

George Coandă

Ce-nrourată este lepădarea de *eu*...

Ce-nrourată este lepădarea de *eu*
o limbută savoare se propovăduiește
dar cine ascultă smulta răstignire
a unui logos care se sinucide

A merge pe sufletele-ncinse de-nghеț
a nu cădea de pe-o muchie de adevăr
a curăța fracțiunea de secundă de timp
iată frageda întunecare în lumină

A sta cu fruntea sus într-un eres neiertat
a face dintr-o dogmă libertate de gândire
iată în, sfârșit revoluția care proclamă Dreptul

În revoluție *a fi* și mai fă o revoluție
iată multiplul algoritm epifaniile
ce-nrourată este lepădarea de *eu*

A fi damnat de-o soartă care-ți prieste...

A fi damnat de-o soartă care-ți prieste
a-ți duce fericit un jungher în idee
atacurile submarine ale unei conștiințe insurecte
a nu te-ndoi decât de-ndoita-ți îndoială

Noimele se pier pe însele-n însele de cristal
orice noimă are o noimă rebelă
viciile ascunse ale viciului viciază
se naște clar un element ce se-ntunecă

Îndoiala se-ntemeiază pe-ncredere
noimele se-ntemeiază pe-ndoială
viciul se-ntemeiază pe rotundul lucrurilor

Este ora când plouă cu soare
între lumi sunt o iradiere
a fi damnat de-o soartă care-ți prieste

Averse de toamnă ca niște diamante livide...

Averse de toamnă ca niște diamante livide
între toate macerările diurne/nocturne
corabia nebunilor traversează limesuri
hibernează Logosul în primăveri explodate

El nu știe decât zodiile împrăștiate
evanescentele stări calde de la poli
aceste paleative implântate-n cortexul Ecleziastului
plescăind pe vârful limbii o idee rondă

Atunci a căzut în sânge Babilonul
în marile frize o ceată de bacante abandonate
era o lumină parcă din hiperboreu

Și cortegii de umbre aspre-n Ecbatana
murise un tânăr împărat unicorn
cu-o Indie pierdută-n nerăbdare

Un iureș de insule dulci de grozamă...

Un iureș de insule dulci de grozamă
acele mări de filibuste aurite
dar galioanele se topeau în azur taciturn
ci ultimul Maya căzuse sub centauri

Înaltele vânturi scurmând prorele
însângeratele parfumuri decapitate la Tortuga
un mare quetzal trecuse prin crepuscul
caraibii vânează pe cer uriașii marlini caraibi

Țâșneau din balizele de corali muzicale dorade
fervorile de lumină vibrează tandru pe bastingaj
atlanții duc corăbii în flăcări sub ape

La întretăierile epocilor liminarele hazarduri
un continent se divide într-o clamoare de vulcani
se mai face încă o lume un înțeles

Acele țărmuri deszăvorându-se de pescărușI...

Acele țărmuri deszăvorându-se de pescărușI
și caldele păduri marine sub solstițiu
și plescăitul translucid al harnașamentelor fluide
doar zeii Pontului erau între absențe

Și lumina-și pierduse echilibrul de septembrie
era o dulce agonie pe-naltele faleze
și ultimele plaje-și etalau virtuțile
doar zeii Pontului erau între absențe

A căzut apoi o frunză peste ape
băteau dinspre podișuri miresme de struguri
și briză rotundă de amfore coapte

Se prăbușise calm albastru-n albastru
meduzele trăgeau la mal trireme-ntârziate
doar zeii Pontului erau între absențe

Clarele argile oraculare frunze de octombrie...

Clarele argile oraculare frunze de octombrie
acești pinguini regali într-o dominatoare postură
între paranteze secrete anotimpurile
acum semănăm semne-nflăcărate

Alfabetele unei simple ninsori din Sud
o săgeată fosnește de amurguri
a avea sângele rece al viitorului
și deșteptarea orizonturilor postume

Înnimbate sabinele făgăduite stau la mănăstire
albe-s doar de credință în prihană
efebi translucizi le frâng cerbicea

Alfabetele unei simple ninsori din Sud
între paranteze secretele anotimpurilor
clare argile oraculare frunze de octombrie

O singurătate pe-aceste rute esențiale...

O singurătate pe-aceste rute esențiale
în oțelării fântâni arteziene de galaxii
și câteva lansări de idei coapte la apă
frenezii de-o clipă aprind subterfugii

Prin fagurii solstițiului pastorale naufragii
nopți uriașe într-un diluviu de comete
într-o acoladă câteva lumi se zbat
palimpsestele trădează mărturii viitoare

M-ascund în litote urc în pătimiri libere
dinastii de cuvinte-și împart domnia
vă aștept răstignit la Capul Bunei Speranțe

O singurătate pe-aceste rute esențiale
frenezii de-o clipă aprind subterfugii
într-o acoladă câteva lumi se zbat

Pe străzi ploaia aprinde florilegii...

Pe străzi ploaia aprinde florilegii
scuturile diurne se bat pe muche de zodii
o balerină albastră agonizează-n amurg
și-un tunet de liniște arde-n timpane

A curge transparenți între infinituri
o, nu există zi / noapte / zi pe lume
ce luminați înăuntru germinăm cosmosuri
doar aceeași lungime de undă ne străpunge

Se face de-o vreme cu zăpezi de miere
drumurile ne fug de sub steaua ursită
scuturile diurne se bat pe muche de zodii

Niciun sunet la capătul făgăduielii
rătăcitoare nisipuri în Solaria
a curge transparenți între infinituri

Sfinxul la piramide se rabdă pe sine...

Sfinxul la piramide se rabdă pe sine
în Valea Regilor într-o doară se lasă timpul
au trecut popoare între asfințituri
și la Răsărit și la Apus și la simunuri

E grea de-o tăcere grea istoria antică
și istoriile din era noastră-s o tăcere
plânge Herodot nesfârșit pe umărul lui Hefaistos
abia o stea-i Pământul în Univers

Să mergem până-n răscrucea acestei panici
aprindem de deochi orgolii între stigmate
știți, adevărul absolut este-un asterix

Într-unul Unul multiplul fără patimă
ursita și sorocul închid Infinitul
sfinxul la piramide se rabdă pe sine

În frunze mă cuminec toamna mă-nveșmânt...

În frunze mă cuminec toamna mă-nveșmânt
geme o dimineață de ploi planetare
crește ziua pe-un piedestal alb de clipe
mă amintesc mă plâng mă zidesc

Stau la deal nu mă mișc cuget
în trup ca o inimă Universul
în materia cenușie o nebuloasă explodează
o, *anamnesis*... murmúre... murmúre...

Râzând mă strigă tata din dedemult
(la pridvor de dor vin sânziene
până una alta iscodesc anotimpurile)

Eu alerg în altarul lui de pământ
în pâini se-aprinde o boare de dumnezeire
încă sunt această secundă de sudoare

Quasari supernove în om duhul sfânt...

Quasari supernove în om Duhul Sfânt
găuri negre pulsând în sine lumina
nimeni nu moare deodată trece-n alt sens
nimic nu se pierde se Transfigurează

Ca un bir necesar sângele fumegă centrifug
și curge-n galaxii odată cu Clipa
de unde *E = mc2 + 55 km/sec. Mpc =...*
când venim pe lume doar ne reîntoarcem

Et in EONIA ego acum și-n vecii vecilor
alcătuiți suntem din sume-nsumate
vifor par energia în FATUM de sfere

În Spațiu-Timp foc fuge HOMO definitiv
starea de HOMO este LUX fără sațiu
deci chintesența în semn H = L

*George Theodor Popescu**

ORPHEU PRIMITIVUL*

Îmi reprim celelalte înclinațiuni
încăpățânându-mă SĂ FIU
adică SÎ RĂMÂN POET – cultivându-mi
într-un mod tragic vocația de meșter

Întrezărind sau mai bine zis intuind
boarea ca o linie frânta ce unește
NORDUL CU SUDUL
cerul cu pământul – de-o frumusețe
aproape mortală.

Tăcerea manifestă ca-n Cabala
cu foșnetul sacrificial la lucrurilor
indicibil și greu de aplicat în scris
o mai veche aspirație a noastră.

Nu e bine și nici prudent mă gândesc
să substitui datoriilor momentului
aspectul gestului divin – ca pe o mască
ca pe-un surâs perpetuu.

...și totuși nevrednic sunt
spre a nu mă lăsa copleșit de
crepusculul-acea lumină platoniciană
(Galbin de soare!?!) care „vâjâie
oracular în punctele cruciale ale ființei
noastre" – imanent și neprevenit.

N-ar fi mirare
dacă într-o bună zi m-aș trezi
scriind într-o limbă neștiută astăzi
fie ea etruscă, aramaică,
ori și mai de departe –
în limba vechilor atlanți.
Fiindcă cele mai insolite vocabule ale triadei
„La lumina luminii" „Cina Pietrei"
„Fiul Dropiei" au fost visate,
n-am făcut decât travaliul de a mi le aminti:
consemnând soarele-n Pacui ca pe o nicovală
încinsă –
jumătate de cerc tăiat de linia orizontului
un bot de cal înverzit eșuat la limita de sud
a unui fir de iarbă,
ori trupul ca un astru stins al unui greiere înghețat
blând strivit sub copite.
Mâinile noastre întâlnindu-se a strigare
peste eternitatea imediată și absurdă îmi dă fiori.
Starea de perplexitate care mă-nsoțește
chiar și la izgonirea dincolo de convenții
in hagialâcul impus e a mea
tot atât cât
pasărea aceea fecioară de-i zice Kybele
căreia i s-a retezat zborul
de i-au căzut înCânticul în fluierul piciorului.
Ca Scrib n-am a va face mărturisiri de credința
câtă vreme sunt arșiță și viscol deopotrivă _ i
Spiritul orphic mă animă – de bună seamă
Incurabil.

Cuvântul –
mai ales cel din viitor probează prin virtuți abisale
posibilitatea Marii Poezii.
De aceea semantică fonetică
nu se învață ci se acordă printr-un gest magic,
drept recompensă.
De bună seamă aceasta ne farmecă
și ne pecetluiește memoria.
Te miri cumva de ce
Grecul din instinct retează
sculpturilor sale vederea?!
Acolo în subsolul conștiinței
se aleg ca-ntr-un prundiș
tensiuni. „Cum varul
deasupra în spirala",
alb genuin, coltul cel de fildeș
ofrandă, pulsează:
Actul adevărului făptuit

* Născut la 8 august 1950 în comuna Creata-Lesile, Ilfov. Volume publicate: La ruina lumii (2000), Cina pietreii (2001), Fiul Dropiei (2002), Nord-Sud calea pierdută. (2004). Este membru al Uniunii Scriitorilor din România.
** Din volumul Schitul de iarbă în curs de apariție.

se aprind luciferic – rapsozii.
Înfiptă-n cerul fix
și întors – Steaua Sudului
Înnoadă firul rupt.
Cu capătul primordial
„paralogic”

Circumscrisă
unei mai vaste arheologii
a erorii – „La ruina luminii”
rememorează fără a fi planificat,
dar într-un chip provocator,
riscul rigidizării FIINȚEI.
Se demonstrează aici ca
unicul element de unitate
în istoria sa rămâne CUVÂNTUL,
ca primă indicație pe calea
unei „ontologii a declinului”.
Caracterul hermeneutic al scrierii
imprimă vigoare și autenticitate
saltului eliberator.
Lipsa unei constrângeri
da valoare vremelnicului –
ce se regăsește în constituția noastră
„slabă” ,oscilantă –
Ridicându-l în rang, căftanindu-l de fel.
Putem intra astfel ori ieși
din această horă (tatăl meu spunea
„horili”) a mesajelor trecerii...
singura imagine
a ființei regenerate de care dispunem.
„La ruina luminii” își asumă astfel premizele,
definește și determina ÎNTOARCEREA .

Semnul – Piatră
în logica iraționalului
poartă în chiar inima sa
sămânța Upanișadelor.
După un canon euclidian incert
ia „forme contaminate parcă
de natura genetică a schemelor
cristalice”.
Există sublimat aici,
un „cheag doctrinar” imanent
de natură cosmică.
Mai apoi, proclamatei „lumini
în ruina” i se substituie
Dropia – monadă. În al cărui
cuib clocește codul genetic
al expresiei. Nevrednicul fiu
în detaliu, succesiv, riscă incestul.
(OEDIP?!!) inaugurând un alt stil
de gândire. Încleștările telurico-haotice
consolidează umanul și-l înalță
la putere mitologica. Însuflețită,
hieroglifa înfruntă abisul
și întețește ca ultimă consecință
Dorul

N-as îndrăzni să vorbesc
despre cărțile mele, ca despre veritabile
cărți de poezie. Să păstrezi
un anume aer de sfiala și noblețe –
se cuvine, fiindcă dificultățile
pe care poezia le ridică încă
mă obligă să le numesc mai degrabă
„scrieri” – un fel de scrieri.
Astfel relația noastră rămâne
una profundă-nenunțită încă.
Nu-mi amintesc ca tatăl meu
să-i fi spus mamei vreodată pre nume.
Ezita, ispășind.
Neconstrânsă aceasta ni se dăruia
toată, – ca-n parabola evanghelică.
„Mai mult aer decât trup”,
ca poet, trăiesc într-un fel
trauma neștiinței de chivernisire a cuvântului,
păstrând un echilibru aproape perfect
Între improvizație și inspirație.
Duc în spate ochiul viperal al Meduzei,
sandaua înaripată, scutul lui Ahile,
vârfuri de lance, cristale,–
ca-ntr-o besactea de argint cu filigran.
Poet de intuiție plonjez în viitorul
aproximativ, „la vreme de seceta și vânt”
asemenea lui Orpheu, aplicând în scris
fantezia Orbului.

Am conceput
în contra unei agresiuni constante
o serie de dialoguri care
în esență nu se supun
nici unei estetici.
Moartea lui Socrate, –
odată depășită a creat premiza
unui „cosmos ideal”.
Pentru umplerea acestui „abis”
era nevoie de un nou punct de vedere,
ceea ce presupunea Exilul -
presupusa ratare.
Treizeci de ani –
nu am publicat nimic.
Mi-am asumat astfel dramatic
lipsa de devoțiune precum și
prima condiție a unei
„veritabile filozofii”
– sărăcia în spirit.
Proclamând „ruina luminii”
începea căutarea, – „setea și foamea”
prezumții neliniștitoare și contradictorii
suficiente să recunoască
dreptul poetului
de a ființa în Logos

*Loredana Dănilă**

Rugă

Înfrânează-mă
să nu mai mor
înainte de a mă naște.
Răstignind îndoieli,
în coasta ta înmuguresc
evă, ispitindu-ți
singurătățile.

Mal praxis

Disecând
cu bisturiul cuvintelor
despoi puritatea
să-nveți
anatomia sufletului

Ambiguu

Timp destrămat
în minciună
seacă și diminețile
urlet despuiat
pe clipe contorsionate
regulile jocului
în care îngerii
învață să uite…

Întuneric

Saltimbanci sfărmând
întunericul de cuvinte,
cioplesc în coapse uimirea,
cangrenând tinerețea.

Ninsoare

Plâng îngeri
abandonați
(ne)timpului…

Ploaie

Ultimul dans
peste șoapte
schingiuită o lacrimă
acoperă ochiul timpului,
vindecându-ne de eternitate.

Fantasmagorie

Picură durerea
Ca o lepădare de sine
priviri istovite
pironesc întunericul
descontorsionând timpul
și în mine
se despoaie nedumerirea.

Amurg

Timp răstignit
întrebări spre amiază
gânduri sângerânde
îndoială refugiată
doar ochii tăi
incendiind noaptea.

Tot rugă

Clipe-ngenuncheate
într-o rugă neterminată,
o iubire atipică,
ritm sacadat de așteptare.

De rugă

Geme asfințitul
pe umărul tău marmorat
irisul tău,sângerând a uitare.
Ridică-mă până la tine
să-ți cotrobăi nopțile
cu nesupunere.
(***)

Scrisori de după zidurile minciunii-
fidelitate promisă
într-un joc de puzzle.

---

*Economist AEROSTAR BACĂU. EDUCAȚIE ȘI FORMARE: - în prezent: anul II stagiu: EXPERTI CONTABILI –C.E.C.C.A.R. Filiala Bacău - 2005-2006: MASTERAT specializarea ,, MANAGEMENT FINANCIAR CONTABIL”- Universitatea ,,G.Bacovia”; iunie 2003 Curs ,, Programul de formare a personalului în tehnici specifice de reconversie”- INSTITUTUL NATIONAL DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ ÎN DOMENIUL MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE; -1998-2002: UNIVERSITATEA BACAU, Facultatea de Litere și Științe, specializarea MARKETING – economist-martie 2000: - Curs „Managementul centrelor de performanță financiară”- ȘCOALA NAȚIONALĂ DE STUDII POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE - I.R.O.M.A. - București -1996-1998: Școala Postliceală: ,,ION GHICA” Bacău, specializarea: finanțe-contabilitate -1996 – Curs de contabilitate – CORPUL EXPERȚILOR CONTABILI. Debut în suplimentul „Sinteze” a cotidianului local „Deșteptarea” (august 1992.)Publicații în: „Convorbiri literare”, „Credința ortodoxă” , „13 Plus”, „Amurg sentimental” , „Plumb”. Debut în volum „Să mori de dragoste” – Editura Corgal Press,1999 urmat de volumul: „Înger. zăvorând clipa” – Editura Corgal Press,2004.

*Camelia Iosub**

Dor

Te ling pe piele în tăcere,
Văd doar miraje ce mă mint,
Nu ești aici, însă te simt
Ca adiere…

M-afund în liniști de mormânt
Și amorțesc gândind la tine,
Nu ești, însă te simt cu mine
Ca pe-un cuvânt…

M-am săturat de amăgire
Și sufletul mi-e obosit,
Dar m-aș fi dus și-aș fi pierit
Fără iubire…

Un tot

Și toamna parcă-și cere de la noi iertare
C-a existat în timp ce ne-am iubit.
Sub ochii noștri noaptea parcă moare
De-atâta strălucire și stelele-au pălit.

Amurgul ne-a topit așa, îmbrățișați,
Și suntem doar o ploaie de iubire.
Veniți voi, oameni sumbri, veniți, vă meditați !
Că știm formula pentru fericire.

Iartă-mă

Îmi pare că pământul e chiar ca pielea ta;
Pe el urechea mi-o aplec și-ascult…
Adorm cu frunze-n suflet sub mângâierea-ți grea,
Dar iartă-mă de te iubesc prea mult…

Miroși a libertate și ai culori de cer,
De-aceea vreau să mă topesc în zare.
Respir doar inspirând…Să te înghit eu sper
Și iartă-mă de te iubesc prea tare…

Opresc în palme timpul când tu ești lângă mine
Și rătăcind prin tine și cântecu-ți ascult…
Și fericirea parcă de-o veșnicie ține,
Dar iartă-mă de te iubesc prea mult…

Graniță

Nici nu mai știu de te iubesc sau nu,
Sau care-i prea departe, eu sau tu…
Și caut vinovați în jocuri grele
Cu mize mari pe zâmbetele mele.

Să nu mă minți, dar adevărul doare
Și-apleacă peste mine cruzimea-i zdrobitoare.
Mă îndoiesc de existența-mi fadă,
Sunt doar o umbră ștearsă pe zăpadă.

Parcă n-am răsturnat nimic în tine
Și par un accesoriu ce doar îți vine bine.
Ți-aș fi turnat în suflet și visurile mele,
Dar tu n-ai suflet…M-am izbit de piele.

Desen

De-aș desena forma iubirii
I-aș pune sigur coasta ta.
În negurile fericirii,
Atât de-adânc(te-)aș desena.

Și târâindu-te prin lume
Urma iubirii aș lăsa.
Tu, doar străinul fără nume
Condei mi-ai fi și-aș desena.

Te-aș încurca în părul meu
Și-acolo te-aș lăsa uitat.
În ochi să mi te scurgi mereu,
Așa frumos (te-)am desenat…

Neinspirat

Hârtii șifonate ce-mi stau până-n gât,
Cuvinte pierdute în pagini de ziar
Îmi caut prin gânduri ca în dicționar,
Că n-am deloc idei și-atât scriu de urât…

Stau prăbușit-ntr-un colț de-ncăpere
Cu foile rupte și strânse în brațe,
Cu păpuși spânzurate de lumini și de ațe
Scriu cu majuscule pe perete: TĂCERE…

Repetitiv

Neguri se-așază pe foi de hârtie
Nici mintea, nici mâna nici pixul nu scrie.
Trec nopți de cenușă pierdute-n abis
Am veacuri prin suflet…nimic n-am de scris.

Am trăiri…Toate vin și pleacă și vin,
Eu trăiesc și-apoi mor.Retrăiesc iar în chin.
Fierb toate în mine și eu parc-aș scrie,
Dar neguri se-așază pe foi de hârtie.

* Debut alte volume: *Între două lumi*, Ed. „Cronica”, 2001, *Tăcerea cântecelor / Song silence*, Ed. „Corgal Press”, 2003, *Anotimp persers*, Ed. „Anestis”, 2005, *Povești și poezii făcute pentru copii*, Ed. „Anestis”, 2007.

Ion Roșioru

PRIN TIMP, CĂLCÂND TIMID PE PAȘII NORMANZI AI LUI ANTON HOLBAN (II)

O altă intersecție de pași cu ai lui Holban e cu siguranță în orașul Coutance. A sosit aici venind dinspre nord. Însoțit de Hans. Și deși nu era decât ora 9 seara, străzile erau perfect pustii și întunecoase, tenebrele fiind sparte, la distanțe foarte mari, de câte un felinar palid. Deduc că umbrele fiind mai înalte nu pot fi decât ale unor biserici cu detaliile gotice șterse și cu turnul vaporos. Acustica vorbelor și pașilor pare neverosimilă, trecătorii întruchipează tot atâtea năluci, din ferestre curge noapte. Și e suficient, în acest peisaj parcă de pe altă lume, să izbucnească undeva o armonică ale cărei cântec umanizează totul, casele se apropie între ele, și nervii scriitorului se descordează pentru o clipă. Intermezzo-ul armonicii declanșează automat imaginea mării: „Senzații de frică și totuși de curiozitate avidă, de complaceri, mă transformă într-o melancolie tragică, cu ușurința cu care valul se transformase din verde în albastru“. Muzica se întrerupe brusc și „orașul celui mai autentic provincialism pe care l-am văzut vreodată“ își recapătă aspectul său selenar, nu lipsit însă de o vrajă romantică pe care soarele o va risipi neîndoielnic a doua zi. Orașul, văzut la lumina zilei, de data aceasta, îi apare pe un monticul „ridicându-se îngrămădit printre pomi și reușind să se desprindă dintr-o dată, se înalță cu forță și încordare ca o fântână arteziană prin cele două turnuri ascuțite ale catedralei“. Văzută de aproape, catedrala e masivă, fără grația pe care goticul o pretinde. În arhitectura bisericii Saint Pierre, ridicată în secolele XV și XVI, ochiul avizat al omului de rafinată cultură care a fost Anton Holban distinge detalii renascentiste. Îi explică toate astea lui Hans, însă zadarnic: mintea profesorului de matematică german se perpelește întru aflarea numelui sfântului a cărui statuie e plasată în altar și care ține în mână un echer.

Intrarea mea în Coutance s-a făcut dinspre sud, în timpul primului meu sejur avranchinez, mai precis în cea de a patra zi de când descinsesem în Franța. Era într-o duminică și cum cursurile la Alianța Franceză din Rouen începeau a doua zi, domnul Boeton s-a oferit să mă ducă până la gara din Caen. Mai ales că avea și ceva treabă la Coutance, un fel de întâlnire de lucru a breslei bijutierilor-ceasornicari, dacă am înțeles bine, cunoscut fiind faptul că francezii trăncănesc cu plăcere despre o mie și unul de lucruri, dar devin dintr-odată foarte zgârciți la vorbă când e vorba de munca lor și mai ales de câștigurile pe care le realizează. Ne-a însoțit doamna Boeton și un alt român pe care îl găsisem stabilit acolo cu familia, domnul Olaru. Călătoria urma să fie de fapt și întâiul meu contact cu marea la lumina zilei, dar, ca un făcut, toate plajele, de la Avranches până la Granville, erau acoperite de acea ceață cum numai lui Ștefan cel Mare i-a fost dat să vadă la Podul Înalt când i-a căsăpit pe turci de le-a mers fulgii, ceață care s-a risipit ca suflată de un zeu de cum am intrat în capitala religioasă a Cotentinului. Simbolul orașului e fără îndoială catedrala cu săgețile ei gotice și mai ales cu celebrul său tour-lanterne, foarte puțin afectată de bombardamentele din iunie ’45 deși orașul a fost groaznic distrus. Facem fotografii nu departe de zidurile masive ale catedralei, apoi, cum e duminică și cum avem destul timp până ce va veni domnul Boeton să ne îmbarce, intrăm să asistăm la ceremonia religioasă. Câteva zeci de oameni stau pe canapele și țin în mână câte o carte pe care o iau dintr-un coș aflat nu departe de intrare și unde o vor depune la ieșire. Câțiva preoți tineri, dintre care unul și-a făcut stagiatura la Avranches, ceea ce îi provoacă mare cinste și mândrie doamnei Boeton, și mai ales câțiva băieți și fete, se întrec parcă la proba de dicție citind pasaje și pilde din cărțile sfinte. Și aproape fiecare citanie e urmată de un cântec colectiv. Se indică pagina, enoriașii răsfoiesc febril cărțile pe care le-au luat la intrare sau se întind cu privirea spre cartea vecinului și intonează cu trăire evlavioasă imnurile care li s-au indicat, la unele din ele ridicându-se cu toții în picioare. Lângă mine s-a așezat o femeie care mi-amintește deopotrivă de vreuna din servitoarele descrise de Flaubert în nemuritoarele pagini din Madame Bovary sau Un coeur simple, deși, după îmbrăcăminte și mai ales după cum și-a legat sub bărbie baticul înflorat, poate fi foarte bine o țărăncuță de la noi și o clipă sunt chiar ispitit să-i zic o vorbă în românește. Și poate că același lucru i se întâmplă și ei, căci îmi întinde o cărțulie de cântece și îmi zâmbește stingherită. Și cum cântecul care urmează îmi pare cunoscut, mă pomenesc murmurând și eu, premieră a ființei mele întrucât niciodată n-am făcut așa ceva în vreo biserică din țară. O fetiță în alb face cheta și doamna Boeton îmi strecoară discret o monedă de 10 franci pe care s-o arunc în coșulețul împletit spre a evita un moment mult mai penibil, deși intenția mea dintâi a fost să mă folosesc de-o monedă românească în speranța că preotul nu-i tocmai lipsit de pasiuni numismatice. Slujba religioasă, cu aspectul ei de șezătoare literar-muzicală cât se poate de democratică e urmată de celebrarea unui botez la care aș fi vrut să asist de la un capăt la altul, însă până să ascult dezvăluirile conaționalului meu care-mi arată sub o cupolă locul în care Foucault ar fi avut revelația pendulului său și până să-mi croiesc drum spre cristelniță, ritualul s-a și terminat, aspect care mă descumpănește. Nici pomeneală de

scufundare a viitorului pui de creștin în apă sfințită, stropii cu care trupușorul lui a luat contact sunt de-a dreptul modici, să nu zic drămuiți de parcă ceremonia de creștinare ar avea loc în Sahara. Nu vitralii, nu icoane, nu fresce, nu lumânări, nu amvon, nu afurisenie la adresa celor ce au uitat de îndatoririle pecuniare față de cel de sus, ci doar beton și iarăși beton încremenit în verticalitatea lui impozantă și de care lipsa mea de educație religioasă, ca și seceta de fior divin, se izbește cu fanatism de kamidkaze. Apare însă domnul Boeton care ne ține o adevărată conferință despre trecutul catedralei care pe la 1200 a înlocuit un edificiu roman rămas de la Împăratul Constantin Cloroticul, de unde se trage și numele orașului – Coutance – respectiv, prin extindere, al întregului ținut, Cotentin. Doi din stâlpii care susțin catedrala sunt încă romani. Vorbitorul s-a înflăcărat, ființa, asemenea unei baterii de mașină, i se încarcă de măreția trecutului și a geniului normand care la o eventuală judecată de apoi nu va putea reclama decât această țâșnire încremenită în verticalitatea ei către stele. Și nu-i exclus ca judecătorul suprem să ia asta drept orgoliu și trufie nemăsurată. Altfel de ce oare prin bombardamentele de acum o jumătate de veac, le-a pus, precum altă dată lui Iov, credința la încercare normanzilor? Întrucât credința, acum greu decelabilă de mândrie, a rămas, a învins. Și conferențiarul ține să vizităm și biserica Saint-Pierre unde mă familiarizez parcă și mai bine cu detaliile stilului gotic. În piațeta din fața bisericii tocmai debutează un spectacol în aer liber, o farsă care mă poartă cu gândul spre Evul Mediu. Rostirea actorilor e impecabilă, nu rareori ai prilejul în viață să asiști la un recital în franceza strigată, dar trebuie să mă supun dorinței conducătorului de grup care mai are atâtea și atâtea biserici și catedrale să-mi arate până ce ne vom despărți în gara de la Caen. Ba chiar îmi face impresia că mașina lui se oprește singură în fața unor astfel de lăcașuri sfinte, asemenea calului unui poștaș pe la porțile abonaților la ziare. De ce m-o fi ajuns tocmai aici această imagine din primii ani ai copilăriei?

Coutance e departe de a fi un oraș de coastă cum e, de pildă, Granville spre care va coborî fără întârziere Anton Holban. Marea îl cheamă precum pe îndrăgostit cea dintâi iubire. Iar dacă orașul de pe stânci, cu cazinoul și cazarma lui, nu-l impresionează prea mult și-i prilejuiesc doar o descriere expeditiv-reportericească, „culorile mării sunt de o delicatețe uimitoare, tandre calde, mereu deschise, alături de alb și roz; amintesc oarecum Balcicul“. Hans îi explică că nu există numărul, oricât de mare ar fi, care să cuprindă toate posibilitățile de culoare. Însoțitorul român îi dă dreptate deoarece „aspectul mării se schimbase îndreptându-mi aceeași atracție tiranică și pretenție indiscutabilă iar eu la fel nu eram în stare să dau nume culorii noi“. Marea rămâne pentru Holban femeia cu psihologia alunecoasă, aidoma eroinelor din romanele sale, imposibil de prins într-o caracterizare interogatoare: „parcă ar fi o fată îmbrăcată într-o rochie vaporoasă de juzuri multe, albastru deschis, aproape alb și căreia i s-ar vedea prin pânzele străvezii, carnea indecisă și tremurătoare“. Și ea rămâne ființa la care cobori prefăcându-te că urci. Și totuși marea rămâne un absolut posibil. Ea lasă impresia că s-a lichefiat spațiul și nemărginirea ei cu mult mai tulburătoare decât a cerului, bunăoară. S-ar zice că Anton Holban ține să braveze erotic în fața mării, s-o epateze ca pe-o iubită, atunci când ajunge la ea nu pe căile de acces de la Granville, ci expunându-se la a coborî pe stâncile de granit de la poalele orașului. Hans îl acuză de imprudență și pleacă singur, pe dig, către far. Scriitorul rămâne singur, ca de-atâtea și de-atâtea ori, să mediteze pe țărmul care separă două lumi: a mișcării și a încremenirii: „E atâta mișcare pe mare și totuși nemărginirea ei ne arată neputința noastră, și ne îmbie la înțepenire. De aceea țărmurile, cu tot pe ele, par încremenite. Am impresii în genul lui d'Aurevilly: stâncile se îndoaie și se strâng enorme în grămezi ca niște elefanți doborâți, căzuți la întâmplare, cu toată greutatea asupra lor, alteori se subțiază în poteci cu crăpături mici și cu reflexe stacojii pe ele, ca niște piei de crocodil“. Are loc o nouă ceartă cu Hans care se înfurie pentru că tovarășul de drumeție i-a spus că-l va pune în impresiile lui. Neamțul îl obligă pe român să-i citească pasagiile în care apare ca personaj, pasagii care, firește, nu-i plac.

Pentru noi mărturisirea e prețioasă în măsura în care dezvăluie felul de a descrie al lui Anton Holban: întreaga lui operă e de fapt un jurnal continuu care se scrie pe măsură ce e trăit. Poate de aici vine senzația puternică de viață necontrafăcută pe care o degajă sutele sale de pagini în care un eu chinuit de întrebări își țese neliniștea precum paiangul pânza. Prin zvârcolirile lăuntrice perpetue, e firesc ca scriitorul să se găsească congener cu marea pe care, vorba poetului nostru nepereche, o va iubi în veci și, tot în veci, ea-i va rămâne departe. În Ioana, roman al unei iubiri imposibile, minate de o gelozie feroce, găsim și această mărturisire despre marea cu

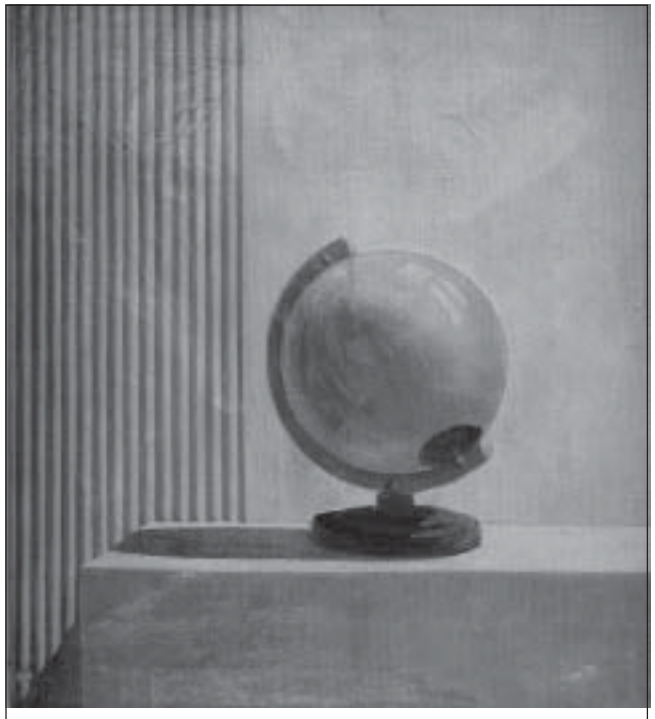

Glob (Pătraș Eugen)

care naratorul nefericit ar fi vrut să se contopească în moarte alături de ființa cu care asculta muzică la patefon, plimbându-se cu barca: „Fețele mării. Vocile ei. N-am cunoscut obsesie mai constantă. Dacă aș fi poet, aș face o epopee în care n-ar apare nici un om. Numai valurile. Dar ce prodigios poet ar trebui să fiu, și de altfel, orice aș izbuti, s-ar dărâma la prima apariție a apei. Aș înșira o mie de emoții, și aici sunt emoții suprapuse. Orchestră gigantică cu nenumărate instrumente. Ar semăna construcția mea doar cât seamănă o păpușă, având un mecanism izbutit, cu un om. Îmbinare fantastică de culoare, zgomot, mișcare, miros. Nemărginire, și simți mereu impresia măruntei tale ființe. Te porți pios ca și cum ai fi într-o biserică. Puțin îți pasă de toată lumea și ai iluzia că poți fi calm, că nici o nenorocire prea importantă nu se poate întâmpla. Nici o fantezie nu ți se pare prea romantioasă, poți să spui de o sută de ori aceeași vorbă și nu se miră nimeni (…) În clipa asta nu suferă nimeni, și dacă vom vedea că nu putem altfel, vom lua o barcă și vom porni într-o noapte fermecată spre larg, vom da drumul lopeților și vom pluti în voia valurilor, asemenea lui Tristan. Apoi ne vom arunca îmbrățișați spre adâncuri. În pustiurile aceste nu va fi nimeni să ne scape.

Ioana se strânse lângă mine, accepta."

Marea Mânecii de la Granville și marea Neagră de la Cavarna s-au contopit în conceptul de Mare, după cum frontierele dintre simplele note de voiaj și scriitura românească s-au șters cu totul. Citatele extrase din opera lui Holban stau mărturie în acest sens.

În ceea ce mă privește pe mine, natura s-a opus de două ori luării în posesie turistică a orașului Granville. Prima oară l-a ascuns ceața, a doua oară l-a hașurat ploaia. Era în ajunul lui 14 aprilie, seara în care trebuia să mă întâlnesc la un restaurant din Avranches cu membrii asociației „Prietenii Cernei" și probabil asta-mi da o stare de neliniște. Faptul că ploua și nu mă puteam plimba pe străzi, făcea să mă simt în salonul familiei Boeton ca un leu în cușcă. Bernard feciorul cel mai mare și mare director al unui organism internațional privind soarta copiilor defavorizați, cu sediul în Elveția, se cam săturase și el să-și dădăcească cei trei copiii și pusese mâna pe telefon spre a solicita o fată care să le supravegheze pe cele două gemene. SE iscase un mic malentendu când fusese vorba de stabilit prețul unei ore de supraveghere, și asta nu pentru c-ar fi fost un cărpănos ci pentru că el gândea în… franci elvețieni în timp ce tânăra de la capul firului făcea exact aceeași operație mintală în franci francezi. Și peste o jumătate de oră apăruse, frumoasă și dezinvoltă, și doar de câteva zile bacalaureată. Mi-a povestit că avea nevoie de bani spre a-și obține permisul de conducere, document fără de care nu prea simți gustul majoratului în Franța. A trebuit să renunț, nu fără oarecare părere de rău, la această conversație liberă de îndată ce Bernard, taciturn până atunci, m-a invitat la o plimbare cu mașina în afara orașului. Veronica, fiica adoptivă căreia Bernard îi satisfăcea toate poftele, ne însoțea. Și am ajuns la casa de la Ronthon a Boetonilor, dar nu ne-am oprit decât puțin spre a spori numărul pasagerilor cu încă trei persoane: profesoara de muzică venită aici cu familia pentru câteva zile, și cu doi copii, ceilalți rămânând cu soțul. Am zăbovit undeva la niște călușei, de care Veronica s-a despărțit cu foarte multe nazuri și apoi ne-am continuat drumul spre Acvariul în fugă deoarece turna cu găleata. Răutăciosul puișor de nemțoaică, Veronica, avea un dar nemaipomenit de a se face nevăzut în labirintul în care mulți vizitatori fuseseră împinși, mai mult ca sigur, de ploaia de afară. Nervii imperturbabilului Bernard rezistau stoic; probabil că era obișnuit și nici funcția pe care o deținea nu-i permitea să se manifeste altfel. Pe drum, la întoarcere ne-a povestit multe lucruri despre Elveția, ținut numit impropriu „țară", întrucât e vorba de un miracol pe care încearcă să-l înțeleagă de când lucrează acolo și căruia pentru moment nu-i găsește o altă explicație decât cultul muncii celor ce respiră aerul cel mai de sus al Europei. Pe lângă elvețieni, francezii i se par destul de apatici, chiar indolenți. Și eu care credeam că… De fapt judecasem ca omul care vine de acolo de unde morbul balcanismului face ravagii: ceea ce ne lipsea după Revoluție era săptămâna redusă de lucru în condiții în care noi nu prea aveam după ce bea apă. Dar oare când nu i-a lipsit chelului tichie de mărgăritar și când n-a ars țara și baba să nu se pieptene? Ce întrebări îmi vor pune oare deseară prietenii, înșelați în așteptările lor, ai sătucului tulcean de care nu mai știe nimeni nimic de parcă ar fi intrat în pământ sau în apa din Triunghiul Bermudelor? Nu știu dacă am atipit ori doar m-au furat gândurile de aiurea, dar când am reintrat în câmpul narărilor lui Bernard, acesta trecuse deja la un subiect mai palpitant și anume cum un polițist elvețian – sunt foarte drastici și foarte mulți – i-a aplicat într-o zi trei amenzi cumulate: n-avea centura de siguranță pusă, își uitase actele mașinii acasă și un far era murdar de o pată de noroi nu cu mult mai mare decât o unghie. Belgianca zâmbește neîncetat. O privesc în oglinda retrovizoare, uimit cât de mult poate semăna cu fiica gazdei mele din anii de liceu. Incontestabil, Voronca a avut dreptate afirmând că figurile tuturor locuitorilor planetei se reduc la un număr de 40 de tipuri. Atât de tânără și mamă a atâtor copii. O fi fiind adventistă? Va pleca mâine seară spre Ardennes; noaptea e mult mai bine să circuli pe autostrăzile belgiene iluminate a giorno, ceea ce a dus simțitor la diminuarea numărului de accidente rutiere nocturne. Și-n timpul acesta copiii vor dormi în rulotă. Bernard e încântat că invitata lui vorbește cu atâta căldură despre copii și amintește că în țara care l-a adoptat circulă frecvent proverbul despre cele trei condiții pe care trebuie să le îndeplinească un om spre a-și justifica trecerea pe pământ: să scrii o carte, să plantezi un pom și să crești un copil. O variantă circulă și pe la noi, dar parcă asta cu cartea lipsește, deși „românul s-a născut poet". Furat de toate astea și preocupat să pronunțe distinct, lucru pe care nu l-am sesizat deloc la trilingva de nevastă-sa, Bernard „ratează o intersecție" și trebuie să revenim pe proprii pași, sau cine știe, poate că uitase că trebuie să trecem prin Ronthon, s-o lăsăm pe profesoara de muzică. Aceasta ne amintește că a doua zi suntem invitați, întreg clanul,

la prânzul de adio. Până la Avranches discutăm despre problema minorităților din România. Omul de la volan e la curent cu tot ce se petrece în Ardeal și se arată de-a dreptul indignat când îmi relatează că a cunoscut unguri care au afirmat răspicat că vor ridica pretenții teritoriale asupra Transilvaniei de îndată ce aceste etnii nu-i vor fi respectate cele mai năstrușnice capricii incluse bombastic la capitolul „drepturi ale minorităților conlocuitoare“. Dar nici nu poate trece cu vederea o calitate a ungurilor din diaspora și anume aceea că sunt solitari între ei și că foarte rar se întâmplă să-i ponegrească pe cei de acasă, indiferent care-i motivul pentru care au luat calea exilului. Românii se dovedesc mai ingrați la acest capitol: prin văicăreala lor perpetuă captează mai mult disprețul străinilor decât mila scontată. Plus că mulți dintre ei, într-o totală confuzie terminologică roumain / romanichel, se dedau la ciordeală prin magazine, la scotocit prin tomberoanele Occidentului și chiar la halit lebedele de pe helești eleveneze, după câte se spune și asta o să se răsfrângă negativ asupra României atunci când se va pune problema intrării ei în anumite organisme europene economice sau militare.

Cu siguranță că discuția pe această temă ar fi mai continuat dacă în apartamentul spiralat al Boetonilor am fi găsit acea liniște patriarhală pe care o reclamă ploaia de afară ce nu le-a lăsat ștergătoarelor de parbriz o singură clipă de răgaz. Aici e un adevărat vacarm: una din gemene s-a trezit țipând ca din gură de șarpe, probabil dând cu ochii de un alt decor decât cel obișnuit; undeva, pe la etaj ori poate chiar la mansardă, s-a blocat o ușă; și, probabil ca să-și scoată pârleala unei liniști forțate cât a durat drumul cu mașina prin ploaia interpusă ca o perdea între ochi și peisaj, Veronica începe să zdrăngăne la bătrânul pian descoperit lângă ușa de la intrare. Doar blânda Elisabeth cu zâmbetul ei angelic pe chip își alăptează pruncuțul pe care nu l-am auzit o singură dată smiorcăindu-se. O privesc printre genele negre de somn și cred că aș dormi de-a binelea pe un scaun tare de lemn dacă frumoasa baby-sitter , după ce tatăl a liniștit-o pe geamăna speriată prin somn, nu m-ar trezi să-și ia rămas bun și să-mi ureze succes la întâlnirea pe care-o s-o am cu Prietenii Cernei – inimoșii inițiatori ai asociației ce a strâns ajutoare pentru satul tulcean cu care s-au înfrățit în perioada demolărilor ceaușiste, dar cu care n-au putut intra în contact direct decât după Revoluția transmisă pe mai toate canalele TV ale lumii. Câțiva descinseseră la Cerna chiar în acel ianuarie ’90 când euforia națională a libertății nu se stinsese încă sub bufeurile roșii de vânt restaurativ și ale obsesiei partidului unic prin atât de mult trâmbița nevoie de consens iliescist, simptom sigur că cel care pusese mâna pe frâiele puterii suferea de un comunism incurabil chiar mai rău decât cancerul sau sida, lucru care avea să se confirme în toată conduita lui atunci când, după șapte ani, alegerile prezidențiale au fost câștigate de un altul. Cunoscusem personal, în calitatea mea de tălmaci de ocazie, câțiva consilieri, inclusiv pe un primar adjunct, Monsieur Bazin, și asistasem la penibila descărcare a darurilor din cele trei sau patru camionete trase în fața primăriei din Cerna unde după multe certuri și propuneri democrate se găsise formula unei comisii care să inventarieze totul de-a fir a păr, nu cumva peste nume, căci se mai înregistraseră în țară asemenea cazuri, autoritățile să-și însușească în chip flagrant o parte din bunurile ce aveau să se odihnească peste noapte în câteva birouri transformate în magazii ad-hoc și sigilate zdravăn. Lumea nu se vindecase de spaima că marfa „băgată“ cu târâita prin magazine ar putea să se evaporeze înainte de a fi vândută și cernenii au ținut cu orice preț să ofere pe viu un spectacol al mizeriei, al încăierărilor în jurul mașinii cu butelii niciodată în număr suficient pentru cei care le râvneau ca pe sfintele moaște, al intrării în fața cozii de către tupeiști sau țigani puși pe gâlceavă și punând imediat placa, la modă în comunism, cu ura de rasă. Era mai ales o balabustă monstruoasă, campioană sigură la orice concurs de măscări în caz că s-ar organiza și așa ceva altunde decât prin bancuri, care s-a dovedit spiritul cel mai revoluționar și cel mai justițiar al Cernei la acea dată, de-ți venea să crezi că ajutoarele veniseră special pe adresa ei și îmbiase la a i se mânca neaoșul organ sexual de către toți cei de față, binefăcători sau beneficiari, de câteva sute de ori, iar dacă cei mai mulți dintre români, în frunte cu primarul nou ales și cu secretarul comunal, inclusiv traducătorul, roșiseră până-n vârful urechilor, francezii fuseseră ocrotiți de faptul că nu știau limba în care filozofase versificat un fiu al comunii cu pricina, poetul Panait Cerna a cărei casă memorială se găsea la câțiva pași de primărie. Cu toate astea și-au dat și ei seama că scârțâie ceva căci la un moment dat singura femeie din grupul oaspeților a exclamat. „Nu credeam că mai există barbari în Europa, fie ea și de Est, dar iată că m-am înșelat“! Cred că se și vedea, săraca de ea, cu degetul tăiat peste noapte, pentru a i se fura inelul de pe el și a trebuit să schimbe vreo două sau trei case în care urma să fie găzduită până s-a convins că are cât de cât securitatea corporală și sufletească asigurate. Nu s-ar fi descurcat fără mine în acest sens, mi-a mărturisit cu lacrimi de mulțumire în ochi, atunci pe loc, cât și mai târziu prin scrisorile pe care le-am schimbat până la o vreme. Și-acum aveam s-o reîntâlnesc pe Odile Catherine, soră a unei cunoscute ziariste de la Ouest-France și autoare a unor albume despre monumentele Parisului, Cecile Catherine. Cei doi ani de când ne văzusem ultima oară o schimbaseră mult: fata cu care dansam la Cerna, pe muzica acordeonului unui milițian ce mai purta la cingătoare doar tocul pistolului, se împlinise mult la trup, poate și pentru că-și schimbase pantalonii cu o rochie de seară, dar cred că n-am recunoscut-o decât când mi s-a adresat cu: Ca va, Ion? Vous voila, enfin. En France! Seara de la restaurant a început prost. Nu m-am putut aduna decât parțial și nu pun totul doar pe seama faptului că era într-o zi de 13, ci pentru că oboseala mă dispersa, din toate ideile mele de analist politic s-a ales praful. Am mai gafat apoi neatingându-mă de anumite mâncăruri de proveniență marină, pentru ei la mare cinste dacă e să judec după pofta cu care le făceau să dispară din farfuriile pe care le ștergeau, apoi cu miez de pâine. Pe scurt, cred că am fost un român tipic pentru vremea aceea: neînstare să mențină o legătură pe care ei au propus-o cu

Lumini și umbre (Parizescu Vasile)

dezinteresată mărinimie. Or fi înțeles, măcar domnul și doamna Boeton, acolo prezenți, că nu-s un om de lume, copleșit de a fi în centrul atenției celorlalți, cel care în țară și-a dat demisia din funcția de director de școală la doar două săptămâni după ce fusese investit cu ea pe principiul alunecării? Cu acest gust amar am pornit târziu alături de Odile spre locuința acesteia. La intrarea în bloc, cât pe ce să ne împiedecăm de geanta mea aproape plină de cărți achiziționate de prin orașele prin care trecusem sau primite în dar de la cei pe care-i cunoscusem. Profesorul Daniel Levalet cu care Odile făcuse o combinație ne aștepta cu luminile stinse. M-am felicitat în gând că încă nu mă pornisem să-i recit frumoasei Odile versuri de dragoste așa cum inițial avusesem de gând pe drum întrucât această energică secretară de avocat îmi amintea de eroina singurului roman scris până la data aceea, enigmatica Fanela din Îngeri indeciși, rezumat și invocat de mai multe ori până acum de când mă aflam în Franța unde tatonam o ieșire a lui în lume. Nici conversația în trei n-a reușit să escaladeze starea de penibilitate în care mă scăldasem toată seara. Am adormit înciudat în patul străin, oare al câtelea? – cu perne mirosind a tutun și parfum, poate chiar a dragoste de oameni pe care nu-i lega nici un act de stare civilă, deci sinceră și-n același timp disperată. Iar noaptea visele mi-au bătut spre coșmar și deși mi s-a sugerat de seara să mă scol ca francezii-n zi de sărbătoare, adică târziu, m-am trezit tot după o oră de-acasă și pentru a nu obliga și gazdele să facă la fel, am citit stând în așternut un capitol dintr-o carte SF aflată la capul patului, am ascultat în surdină, la un aparat de radio nu cu mult mai mare decât un chibrit, singurul cântec cu care, zicea crainicul, s-a produs vreodată în postură de cântăreț Jean Gabin. Între timp, profesorul Daniel Lavalet, consilier al primăriei locale, plecase deja; mai aveau de finalizat niscai detalii legate de sărbătoarea care la orele 9 avea să explodeze peste oraș în marșurile fanfarei militare: parada veteranilor de război, a pompierilor și a notabilităților locale. Deși m-a „târât“ după ea la paradă, Odile n-are o clipă de astâmpăr: tot timpul vede pe cineva cunoscut în mulțime și simte nevoia să-l sau s-o salute, dar înclinările din cap, fluturatul mâinii sau zâmbetul înflorit automat pe buze n-au nici o valoare dacă nu-s pecetluite de sărutări pe obraji. Și ce-m pare mai curios e că unele din aceste persoane nu s-au despărțit decât în seara trecută, dar, mă rog – în patria lor silfidele pot să facă orice. Orașul își arată astăzi o altă ființă: toate magazinele, buticurile, atelierele, instituțiile și întreprinderile sunt închise și e posibil ca mulți comersanți să bombănească în sinea lor și să-i lase reci cele două semnificații ale zilei de 14 iulie: căderea Bastiliei, pe de o parte, și federalizarea provinciilor franceze, pe de alta. Dar cei mai mulți par, poate chiar sunt, veseli, se invită unii pe alții la masă, la picnic-uri și tinerii abia așteaptă balul popular în aer liber, cu focurile lui de artificii, arvunind de pe acum primul dans și punând la cale cine știe ce alte șotii bahico-juvenile… Și când mă gândesc că noi am sărbătorit obligatoriu decenii întregi ziua de 23 august ca fiind a victoriei pe când ea era în realitate a începutului unei umilințe. Ori doar vânduții și îmbuibații regimului își celebrau izbânda lor asupra marii mulțimi pe care o reprezentau în fața cotropitorilor sovietici. Zeci de mii de copii alăptați la țâța unei istorii trucate se antrenau câteva luni, în bătaia tiranică a soarelui, spre a scrie cu trupurile lor, reiterând moda spectacolelor date în onoarea lui Hitler, cuvinte de dragoste la adresa conducătorilor iubiți și geniali, atât de iubiți și de geniali că nici morți nu renunță la arta condusului de mulțimi spre creste paradisiace că până și atunci când îi ciuruim cu gloanțe pe cei din primul rând, un alt rând le ia automat locul, „un șir întreg s-abate-n loc / dar altul îi ia rândul“, spunea un poet vizionar care se vede treaba că știa el ce știa…

Masa de prânz, copioasă și calmă, am luat-o în casa de la Ronthon și ea a fost în cea mai mare parte opera profesorilor de muzică belgieni veniți cu copiii pentru câteva săptămâni la mare. Aici, printre altele, l-am invocat pentru prima oară pe Anton Holban spunându-le gazdelor cum celebrul meu compatriot, aflat la Dijon la niște cursuri de vară pentru străini și locuind la un oarecare domn Loiseaux de la marginea orașului îl deranja pe acest omuleț ori de câte ori se lovea prin curte de vreo unealtă al cărei nume nu-l știa. Și încet-încet siesta s-a transformat într-o academică lecție de limbă franceză uzuală, d-l Boeton-tatăl descoperindu-și la cei 67 de ani ai săi, pe care, repet, nu-i arată, virtuți de pedagog ce-și inventează intuitiv metoda de predare atunci când observă că-n anumite sintagme cuvintele se cheamă reciproc, alcătuind automat adevărate logodne lexicale, și, nici una nici două, îmi ia din mână nelipsitul meu carnet de însemnări și-mi întocmește o listă de astfel de combinații sub semnul automatismelor de limbaj cu valoarea superlativistică. De pildă, zice el, ori de câte

ori rostesc cuvântul moutarde îl asociez mașinal cu numele orașului Dijon, că aduseși vorba de acel scriitor român, dând expresia moutarde de Dijon (muștar de Dijon) și tot așa: la porcelaine de Limoges, les betises de Cambrai (bomboane), la saucisson d'Arles, le savon de Marseille, les tripes de Caen, les choucroutes de Strasbourg, les dragees de Verdun, les vins de Bordeuax, les champignons de Paris, le kirsch de Colmar etc. etc., fiecare provincie și oraș francez excelând printr-un produs sau artă culinară neegalată de altcineva, de nu va fi fiind aici un acut simț al paternității ori un orgoliu al întâietății care trebuie apărat cu orice preț și mândrie patriotică, scoțând pe piață doar produsul finit, nu și rețeta după care a fost ticluit. Poate că într-o zi voi valorifica într-un fel sau altul această listă de expresii „toptanistice"; deocamdată mă mulțumesc să visez la acea după amiază în care mâncam de la derriette (un fel de pateu din carne de porc), stând în capul enormei mese din salonul de la parter, în timp ce în spatele meu, deși ne aflam în plin miez de vară, ardea, cred că de dragul decorului rustic, un foc de vreascuri și de hârtii inutile. Lecția a continuat apoi în curte când ne-am „calat" în niște fotolii care de fapt se numeau "transat", întrucât imitau modelul scaunelor de pe transatlantice. A fost rândul doamnei Boeton care, având ca atu faptul că s-a născut și a copilărit în munții Jura, singurul loc din Franța unde a văzut boi puși la jug, mi-a zis numele tuturor florilor și plantelor din grădina de care e foarte mândră. A auzit că la noi se face o dulceață extraordinară din petale de trandafiri și eu mă ofer, o dată ajuns în țară, să-i trimit cu lux de amănunte această rețetă. După aceea, nu știu pentru cât timp și cât de iepurește, ne fură – pe mine cu siguranță – somnul. „Comme de bourgeois vautrés"? glumește bătrânul Boeton într-un târziu. Dau o raită prin grădina cosită de un vecin care-l răsplătește pe „apropitarul" din Avranches doar cu… o relație de bună vecinătate. Și, într-adevăr, nimic nu pare atins de răufăcători în această curte și casă nelocuite în cea mai mare parte a timpului: într-un alun cât casa, ciorchinii de alune se vor coace și vor cădea de bătrâni în iarbă; mai încolo, spre porțiunea cosită de curând, doi meri tineri își arcuiesc crengile doldora de fructe; nu mă stăpânesc să nu rup două mere pe care le mănânc la botul calului, cum se zice, și gustul lor rece-acrișor pare să mă învioreze, să mă dezintoxice de frigul nesomnului cuibărit în mine ca spaima într-un alcoolic până la a-mi da senzația că nu-mi mai aparțin. M-aș trânti în iarbă, la o umbră sau chiar în plin soare, mi-e totuna, dar cei care mă înconjoară sunt prea activi ca să lâncezească o după amiază întreagă și au luat deja hotărârea să mergem pe plaja de la Jullouville, așa că bărbații și copiii mai răsăriți se îmbarcă cu entuziasm în câteva mașini, cât mai lejer posibil și la drum! Eu nimeresc în mașina lui Vincent, împreună cu tatăl său care-și permite de această dată ipostaza mai lejeră de pasager. Sau poate că și-o păstrează în continuare pe cea de profesor care-l prinde atât de bine. Sau, mai degrabă, de ghid. Și, o dată ajunși pe nisipul plajei, de bunic grijuliu, cu ochii pe nepoțica adoptivă, Veronica, oricând gata să se topească, deși nu e multă lume pe țărmul ce se rupe direct dintr-o pădure de conifere, ciudată combinație de relief – ca și cum, mi-a trecut prin cap, vilele de la Predeal cu brazii dintre ele ar țâșni exact din marginea de vest a parcelei nisipoase de la Mamaia. Doar câțiva temerari se avântă în apa pe care mi-o imaginez rece. Nu pot fi decât niște nordici, de bună seamă, și atunci totul se explică. Ne întoarcem, cei din mașina lui Vincent, de-a lungul coastei și de undeva de pe un vârf în prelungirea căruia se înalță unul din monumentele Marii Debarcări admirăm plaja de la Saint-Jean. E ora refluxului și oamenii adună scoicile rămase pe plaja umedă. Domnul Boeton-pere își permite o micuță confesiune din care reiese regretul imposibilității acestei simbioze, în ceea ce-l privește, cu marea: doamnei Boeton nu-i plac în nici un fel scoicile, necum să le mai gătească. Spre sud se vede clar Mont Saint-Michel – semn că mâine va fi timp frumos, Deocamdată, continuă să se înnoreze și seara e rece. Întorși, după un ocol, la Ronthon, ne luăm rămas bun de la belgienii care vor pleca în curând spre casă, motivând că șofatul pe timp de noapte e mult mai ușor.

La Avranches vedem un film, înregistrat pe o casetă, despre România. Din când în când, derularea e oprită și mi se cer anumite explicații, îndeosebi privind veridicitatea văicărelilor postceaușiste de care e impregnat filmul. Apoi bavardajul continuă cu Odile și Daniel la care o să-mi petrec cea din urmă seară în orașul din care o să port cu mine atâtea amintiri și impresii de Franță văzută la ea acasă. Într-un anume punct al conversației, observ că gazdele mele se foiesc și cred că ora înaintată cere să punem capăt discuțiilor deși profesorul de istorie-geografie Daniel Lavalet era vădit interesat de realitățile românești postdecembriste; nu de asta era vorba, mă dumiresc în curând: voiau să-mi „paseze" niște bani românești și nu știau cum să procedeze ca să nu mă simt ofensat: 500 de lei în hârtii albastre de câte o sută mai valorau, în țară, ceva la data aceea. Am acceptat „ofranda" fără să-mi dau seama un moment că ei realizau mai bine decât mine devalorizarea galopantă a monedei noastre naționale. Și în patul acela mirosind a țigară, a ruj și a dragoste disperată am avut iarăși un vis coșmaresc: mă bruscau toți strigoii roșii despre care-mi permisesem să scriu pamfletărește în ziarele care apăruseră în Hârșova după Revoluție, crezând, cu naivitate proverbială, că lumea activiștilor lătrăi e de domeniul trecutului. Mai apoi, salvam o fetiță, amestec de Elenă, fiica mea, și de Carole, fetița familiei Legendre la care locuisem în Rouen, găsită cu căluș la gură, aproape strivită între o ușă și dublura acesteia. Sub semnul acestui vis am început și ultima zi a sejurului meu avranșinez, o zi a despărțirilor somnolente și care, nu știu de ce, îmi lăsa gustul unor examene pierdute de un ins care a fost invitat aici spre a experimenta pe el legile milei și toleranței și care din teama de a nu-și obosi prea tare charismaticele gazde își asumase la modul masochist oboseala tuturor și se făcuse că nu vede că de fapt ceilalți n-au timp de el și că-l aruncă de colo-colo ca pe un obiect care nu mai are nici un haz. În jur era o lume care recupera ziua de ieri. Veselia sărbătorii o dată

consumată lua forma morocănoșeniei întâlnită la tot pasul și amintindu-mi parcă mustrător, de ce nu culpabilizant, că doar eu mă aflu în vacanță. Ce gânduri dacă nu de acest tip puteau să-mi treacă prin cap de îndată ce am fost literalmente abandonat în apartamentul dintr-un HLM al unei familii de români stabiliți aici nu de multă vreme? În fond, mitul Franței din imaginația mea murise de când ajunsesem aici și acum trebuia să mă conving de acest lucru. Și, Doamne, cât de calzi au fost, întorcându-se de la treburile lor cotidiene, soții Olaru! Fără să fi fost rude sau măcar prieteni până atunci, ei au reușit să dea adevăratul sens zicalei cu „sângele apă nu se face".

Și mă întreb dacă nu cumva e timpul să calc, și-n acest caz și cât de apăsat s-o fac, pe urmele lui Anton Holban când în niște însemnări disparate despre francezi afirmă schițând fără a și-o fi propus-o expres un profil național al acestei nații: „Prietenii însă cu francezii nu o să faci. În orice caz, nu o să ți se ofere nici măcar o cafea neagră gratuit, oricât ți s-ar surâde. Dacă te îmbolnăvești într-un hotel, nu o să capeți un ceai fără bani. Cum francezii au inventat ideile cele mai generoase din lume este un mister pentru mine. Și cum au fost în stare să facă atâtea lucruri frumoase. Doi ani am asistat cum se căzneau încetișor să facă un pod peste Sena. Cred că evenimentul era considerat ca excepțional: toată ziua avea spectatori. Pentru mine însă acest pod lat, fără grații, împiedecând privirea, (leagă insula Saint-Louis de Cartierul Latin), a fost un prilej de mare tristețe: a înlocuit un alt pod, subțire, de lemn, vechi, dar foarte pitoresc, pe care mă întorceam anume spre casă, la miezul nopții. De pe el se vedea dintr-o dată Sena superbă sub lună, și Notre-Dame misterioasă, dărâmată în ape, palpitând o dată cu undele".

După amiază, în luxoasa mașină a lui Dzin-Zin, ginerele algerian al Boetonilor, pornim spre Paris, orașul atât de cunoscut din cărți, albume, filme, sau chiar din auzite, pe calea folclorului internațional, că, vorba profesorului și criticului literar Nicolae Balotă, o dată ajunși acolo nu facem altceva decât să ne convingem că toate monumentele, străzile, clădirile mai importante și podurile de peste Sena se află la locul lor. În același Avranches (nume pe care Anton Holban îl transcrie Arranches) se întâmpla cu ani în urmă, într-un aprilie ploios, pornirea spre orașul-lumină a autorului Ioanei și a prietenului său german, meticulosul Hans, însemnările de jurnal al celui dintâi înfierbântându-se poematic ca în acest fragment: „O ultimă odă deci locurilor unde, dacă n-am găsi prea elocventă culoarea locală normandă – așa de ispititor descrisă prin cărți – mi-a surâs în schimb Sfânta Tereza netezindu-și buclele blonde prea sumare, și Barbey ne-a descoperit atâtea taine pe care singur n-aș fi fost în stare să le bănuiesc. Am văzut o Franță pe care la noi așa de puțini oameni o cunosc, provincială, naivă, încântătoare. Am văzut bisericile reci, mici și uneori enorme. Și am văzut mai ales marea de care – cum se întâmplă când te desparți de cineva iubit – n-am știut cum să-mi iau rămas bun, dar care mai tremură încă în mine".

Și-n preajma acestui om care are ca și mine o parte măcar din conștiința etnică și culturală că aparține lumii a treia mă simt dintr-o dată mai bine și mai puțin obosit cu fiecare kilometru de autostradă cu care mă apropii de casă, cu toate că voi mai zăbovi câteva zile în Parisul care deja a încetat să mă mai înfricoșeze prin grandoarea lui livrescă. Dar despre toate acestea se va ivi poate un alt prilej să vorbesc. Până atunci, pe post de epilog al acestor însemnări care cu vremea alunecă din documentar în ficțiune, mai pot adăuga că: bătrânul Boeton și-a vândut bijuteria și apartamentul din Place Littré și s-a pensionat; Vincent a ajuns medic veterinar în Insulele Reunion din Oceanul Indian; Philippe și Anne sunt funcționari de stat prin America Latină, după ce el a făcut o escală la Prefectura din Lille; Dzin-Zin s-a mutat din apartamentul cu mobilier heteroclit, arabo-francez, din Ille Saint-Denis; soții Olaru și-au (re)terminat facultățile de franceză, respectiv de științe naturale și și-au găsit de lucru, fiica lor Adina fiind și ea gata să-i ajungă, ca nivel de studii, din urmă; autorul acestor rânduri a intrat deja în zodia zădărniciei și se întreabă tot mai des dacă cu cumva a visat tot ce v-a relatat.

Acoperișuri (Pătraș Eugen)

Grigore Ilisei

DE NEAMUL CAZABANILOR

La 1853 Grigore Ghica Vodă, Domnul Moldovei, aducea la Iași un specialist francez în construcția de drumuri, pe numele lui Francois Cazaban. Venea din Carcassone, provincia Languedoc. Era greu de bănuit atunci că cel ajuns cu treburi trecătoare în capitala Moldovei se va lega într-atât de aceste pământuri, încât nu le va mai părăsi și va da naștere unei semințiii, ce-și va țese pânza peste toată întinderea românească și mult peste fruntariile acesteia, până-n Italia, Franța și America. O fabuloasă arborescență de familie și mai cu seamă o rodire spirituală de neînchipuit aproape. În acest creuzet al seminției Cazbanilor s-au topit esențele cele prețioase ale multor popoare. Curge sânge francez, mult românesc. S-a adăugat sangvinitate italiană, germană, engleză, poloneză. Neamul s-a întins asemenea horbotei peste câmpii. Un arbore imens, cu o coroană împărătească, cuprinzând ținuturi nesfârșite. Cuibul dintâi a fost cel al Iașilor. Apoi sămânța a răsărit la Fălticeni. Bucureștii au reprezentat leagăn pentru mulți Cazabani și câmp de zbor spre lumea largă. La Fălticeni s-a statornicit un Ludovic Cazaban, descendent al lui François. Acesta este tatăl lui Jules Cazaban, marele actor, și al scriitorului și jurnalistului Theodor Cazaban, căruia i-am ascultat rostirea inimitabilă, adânc răscolitoare, vreme de decenii la Europa Liberă. între ramura ieșeană și cea fălticeneană a fost o legătură de vase comunicante. Mama sculptorului Ion Irimescu, Maria, e coborâtoare a Cazabanilor ieșeni. S-a stabilit la Fălticeni, căsătorindu-se cu Petru Irimescu, agricultor și arendaș. Din acest altoi de subțirime și vigoare a ieșit mlădița celui care avea să fie o voce distinctă și distinsă, sculptorul trăitor mai mult decât veacul. La București, unde neamul Cazabanilor a prins rădăcini puternice, acesta și-a aruncat năvoadele și în alte ape, precum cele italice și s-a unit cu semințiia Barberis. Din această plămadă se trag compozitoarea Mansi Barberis și regizoarea Sorana Coroamă Stanca. În trupul acestui neam atât de întins se împletesc șuvițe felurite. Cea mai importantă, românească, se îmbrățișează în miez, aproape de curgerea sevei, cu aceea nu mai puțin însemnată, cea galică. În țară sau aiurea acești români cu rădăcini alogene au devenit exponenți strălucițiai spiritualității naționale. S-au ilustrat eclatant ca scriitori, muzicieni, artiști plastici, istorici, actori, universitari, medici, lingviști, arhitecți. Aflați la Paris sau New York, ori cine știe unde în alt depărtat colț al planetei Cazabanii rămân oameni ai spațiului de la Carpați și Dunăre. Vorbesc românește și-i învață și pe urmașii lor limba în care ei rostit primele cuvinte în zorii vieții.

Eugen Dumitriu, întemeietorul „Galeriei Omenilor de Seamă ai Fălticenilor", a fost fascinat de puterile miraculoase de regenerare ale acestui neam și de sinteza fabuloasă a noroadelor, cum ar fi spus Sadoveanu, întruchipată atât de sugestiv de familia Cazabanilor. S-a întâmplat să locuiască la Fălticeni pe strada Germană, fiind vecin cu Ludovic Cazaban și coleg de liceu cu Theodor Cazaban, scriitorul și jurnalistul de la Paris. A avut norocul să adulmece din copilărie arome de lume aleasă și mare, deși Cazabanii nu purtau panaș nobiliar și nici nu aveau lustru de burghezie cu stare înaltă. Făceau parte din clasa de mijloc ca reprezentanți ai elitei și știutorilor de carte. Peste ani, când Cazabanii au devenit amintire la Fălticeni, Eugen Dumitriu, un acribios cercetător și vibrant evocator al relicvelor spirituale , s-a gândit să fie cronicar al viețuirii la Fălticeni a Cazabanilor. Se consacrase mai devreme unui proiect similar, scriind un letopiseț al neamului Lovinești lor, o familie cu răsunet nu doar în nordul românesc, ci în toată țara. Ideea inițială a fost a unei cronici dedicate ramurii fălticenene a Cazbanilor. Odată intrat pe acest domeniu, Eugen Dimitriu a constatat că marginile lui sânt mai degrabă ale unui imperiu și că acesta merită cunoscut în integralitatea sa, atât din punct de vedere romanesc al creșterii unui neam, cât și al rolului luminos jucat în istoria acestei țări. A cutezat a se dărui acestui subiect captivant, deși exista riscul de a se rătăci prin hățișurile neumblate ale unei asemenea semințiii umane. A izbutit să iasă la lumina cea făptuitoare, ajutat fiind de iscusința și perseverența sa și de generozitatea cu care a fost sprijinit de unii dintre Cazabanii de vază de azi, de Theodor Cazaban, Sorana Coroamă Stanca sau bancherul Radu Grațian Ghețea. A rezultat o solidă și documentată cronică de familie, înfiorată, ici colo, de sentimentalismele fălticenene ale autorului și contrapunctată de o bogată iconografie cu parfum de epocă, tipărită în bune condiții grafice la Regia Autonomă „Monitorul Oficial", ediție îngrijită, cu prefață și indice de nume, de Constantin Severin. Apariția, care s-a bucurat de sprijinul Ministerului francez de externe și al Ambasadei Franței la București, se constituie, totodată, într-un model demn de urmat, cel al letopisețelor de neam, atât de necesare unei culturi și unui popor.

Curte țărănească (Marinescu Rodica Anca)

Milan Kundera

CLARIFICĂRI, LĂMURIRI

Interviu realizat de **Loius Oppenheim** (fragment)

LO: Aţi provocat numeroase discuţii legate de Europa Centrală, întreaga Dv. operă de ficţiune are loc în Cehoslovacia, până şi în lucrarea Dv. teoretică, *Arta romanului*, Europa Centrală joacă un rol foarte important. Aţi putea explica ce reprezintă pentru Dv. această noţiune a Europei Centrale, care sunt de fapt perimetri ei reali?

MK: Haideţi să încercăm să simplificăm problema, care este enorm de vastă, şi să ne limităm la chestiunea romanului. Există patru mari romancieri: Kafka, Broch, Musil şi Gombrowicz. Eu îi consider pleiada marilor romancieri ai Europei Centrale. De la Proust încoace, nu văd nici un nume de o importanţă mai covârşitoare în istoria romanului. Fără a-i cunoaşte pe aceştia, nu prea poţi înţelege cu adevărat romanul modern. Pe scurt, aceşti autori sunt moderniştii, cu alte cuvinte au fost pasionaţi de căutarea unor forme noi. În acelaşi timp însă, ei sunt complet indiferenţi faţă de orice formă de ideologie avangardistă (credinţă în progres, în revoluţie şamd), de unde rezultă o altă viziune a istoriei artei şi a romanului: ei nu vorbesc nici o clipă despre necesitatea unei rupturi radicale; ei nu pornesc de la premiza că posibilităţile formale ale romanului ar fi epuizate; ei nu vor decât să le mărească în mod radical.

De aici rezultă în acelaşi timp şi un alt tip de raportare la trecutul romanului. Aceşti autori nu resimt nici un fel de dispreţ faţă de „tradiţie", ci o *alegere* diferită a tradiţiei: cu toţii sunt fascinaţi de romanul ce premerge secolului XIX. Eu numesc această perioadă prima „repriză" a istoriei romanului. Această epocă şi estetica ce o reprezintă au fost aproape marginalizate, lăsate într-un con de umbră în secolul XIX. „Trădarea" acestei prime reprize a privat romanul de dimensiunea sa ludică (atât de pregnantă la Rabelais, Cervantes, Sterne sau Diderot) şi a diminuat rolul a ceea ce eu numesc „meditaţie romanescă". Meditaţie romanescă – haideţi să risipim din start orice confuzie: nu mă refer la aşa-numitul „roman filosofic" care presupune de fapt o subordonare a literaturii faţă de filosofie, ilustrarea romanescă a ideilor. Acesta e cazul lui Sartre. Şi poate mai mult, al lui Camus. *La Peste*. Acest roman moralizator este aproape întruchiparea a tot ceea ce îmi displace. Abordarea unor Musil sau Broch este complet diferită: nu e aceea de a servi filosofiei, ci dimpotrivă, de a cuceri un domeniu care, până atunci filosofia l-a păstrat pentru sine. Există probleme metafizice, probleme ale existenţei umane, pe care filosofia nu a ştiut nicicând să le cuprindă în toată concreteţea lor, pe care nu o poate surprinde decât romanul. Acestea fiind zise, aceşti romancieri (mai cu seamă Broch şi Musil) au făcut din roman o sinteză poetică şi intelectuală supremă şi i-au acordat întâietate în cadrul totalităţii culturii.

Aceşti autori nu sunt foarte cunoscuţi în America, lucru pe care l-am considerat întotdeauna un scandal intelectual. Dar de fapt e vorba despre o neînţelegere la nivel estetic, care e lesne de înţeles dacă luăm în considerare tradiţia aparte a romanului american. În primul rând, America nu a trecut prin ceea ce numeam prima repriză a istoriei romanului. În al doilea, în aceeaşi perioadă în care mari scriitori ai Europei Centrale îşi scriau capodoperele, America însăşi a avut marea ei pleiadă care avea să influenţeze întreaga lume, şi care a fost formată din Hemingway, Faulkner şi Dos Passos. Dar estetica de la care se revendica aceasta era în întregime opusă faţă de cea a lui Musil! De exemplu: o intervenţie meditativă a autorului în firul narativ a romanului său apare în contextul acestei estetici drept un soi de intelectualism deplasat, drept ceva străin esenţei înseşi a romanului. O amintire personală: *The New Yorker* a publicat primele trei părţi din *Insuportabila uşurătate a fiinţei* – dar au eliminat pasajele care făceau trimitere la mitul nietzscheean al eternei reîntoarceri! Cu toate acestea, din punctul meu de vedere, ceea ce spun despre acest concept al lui Nietzsche nu are nimic de a face cu un discurs de tip filosofic; este o continuare a paradoxurilor care nu sunt mai puţin romaneşti (cu alte cuvinte, ele *corespund* nu mai puţin esenţei a ceeea ce este un roman) decât o descriere a acţiunii sau un dialog.

LO: Aţi putea spune că aceşti autori v-au influenţat în mod concret?

MK: Dacă m-au influenţat? Nu. E vorba de altceva: Eu exist, ca şi ei, sub aceeaşi umbrelă estetică. Nu sub umbrela unor Proust sau Joyce. Nu sub umbrela unui Hemingway (în ciuda admiraţiei pe care i-o port). Autorii de care vorbesc nu s-au influenţat nici reciproc, dacă tot veni vorba. Nici măcar nu se agreeau între ei. Broch se exprima foarte critic faţă de Musil, Musil era răutăcios faţă de Broch, lui Gombrowicz nu-i plăcea de Kafka şi nici nu a vorbit vreodată de Broch sau Musil, fiind el însuşi cel mai probabil o necunoscută pentru ceilalţi trei. Dacă ar şti că i-am grupat laolaltă, s-ar mânia probabil pe mine. Şi poate că nu fără motiv. Poate că am inventat pur şi simplu această pleiadă pentru a putea vedea un acoperiş deasupra capului.

LO: Cum se raportează conceptul Dv. de Europă Centrală la cel de „lume slavă", de „cultură slavă""?

MK: Există, fără discuţie, o unitate lingvistică a limbilor slave. Dar nu există o unitate culturală slavă. O „literatură slavă" nu există. În cazul în care cărţile mele ar fi plasate

Matrioșce (Nedel Aurel)

într-un context „slav”, cu siguranță nu m-aș mai recunoaște. Acesta este un context fals și artificial. Contextul Europei Centrale (care, lingvistic vorbind, este germano-slavo-ungar) este, pentru cărțile mele, un context mult mai potrivit. Dar nici măcar acest context nu ne va fi de prea mult folos, dacă vrem să cuprindem sensul și valoarea unui roman. Nu voi înceta niciodată să repet că singurul context care poate revela sensul și valoarea unei opere romanești este contextul istoriei romanului european.

LO: Faceți în permanență trimitere la romanul european. Să însemne oare asta faptul că pentru Dv. romanul american este în general mai puțin important?

MK: E bine că menționați lucrul ăsta. De fapt, mă deranjează cumplit faptul de a nu putea găsi un termen adecvat pentru asta. Dacă vorbesc de „romanul occidental”, se va spune că nu țin seama de romanul rus. Dacă spun „roman mondial”, ascund faptul că romanul despre care vorbesc eu este legat istoric de Europa. De aceea vorbesc de „romanul european”; dar eu înțeleg acest atribut în sensul lui Husserl: nu ca pe un termen geografic, ci ca pe unul de ordin „spiritual” care include fără probleme atât America cât și, de exemplu, Israelul. Ceea ce eu numesc „romanul european” este întreaga istorie ce se desfășoară de la Cervantes la Faulkner.

LO: Mă frapează faptul că printre autorii pe care îi citați drept cei mai importanți pentru istoria romanului, și printre cei pe care îi citați cu alte ocazii în legătură cu evoluția romanului și relația acestuia cu istoria culturii unei regiuni sau alta, nu există femei. Corectați-mă dacă greșesc, dar nici în eseurile sau interviurile Dv. nu este menționat numele vreunei scriitoare. Puteți explica acest lucru?

MK: Sexul romanelor, nu cel al autorilor trebuie să ne intereseze. Toate romanele mari, adevărate sunt bisexuale. Cu alte cuvinte, ele exprimă atât o viziune feminină, cât și una masculină asupra lumii. Sexul autorilor ca persoane fizice e o chestiune privată care îi privește.

LO: Toate romanele Dv. relatează foarte plastic despre experiența Dv. cehă. Mă întreb dacă vă simțiți în stare în acest moment să creați o poveste într-un context socio-istoric diferit, cum ar fi cel francez de exemplu, ținând cont că vă simțiți atât de acasă la Paris.

MK: Rămâne de văzut. Pentru moment, vă spun doar atât: am trăit în Cehoslovacia până la vârsta de 45 de ani. Ținând seama de faptul că adevărata mea carieră de scriitor începe la 30 de ani, pot spune că cea mai mare parte a vieții mele de creație s-a desfășurat și se va desfășura în Franța. Sunt mult mai legat de Franța decât se crede.

LO: Cartea Dv., *Arta romanului*, e cu siguranță o mărturisire personală fascinantă. Și cred că, într-o mare măsură, succesul ei se datorează tocmai faptului că dincolo de intuiția pe care o oferă în dimensiunile universale ale experienței estetice, ceea ce nu e puțin lucru, mai oferă și o foarte personală teorie a romanului.

MK: Nu e nici măcar o teorie. E mărturisirea unui practicant. Personal, îmi place foarte mult să ascult ce au de zis cei care fac, cei care practică arta. *Technique de mon language musical* de Olivier Messiaen mă interesează de o mie de ori mai mult decât *Filosofia muzicii moderne* a lui Adorno. Poate că am greșit alegând un titlu care ar putea, dată fiind generalitatea sa, evoca un tratat cu ambiții teoretice. Aaron Asher, editorul meu american, îmi propusese un titlu luat din ultima parte a cărții: *Omul gândește, Dumnezeu râde*. Acum îmi dau seama că ar fi fost mai bine așa. Dar am păstrat totuși titlul *Arta romanului* dintr-un motiv personal, aproape sentimental: pe când aveam 27 sau 28 de ani, am scris o carte despre un romancier ceh la care țineam mult, Vladislav Vanèura. Cartea se numea chiar așa, *Arta romanului*. Această carte, acceptabilă cândva (grație lui Vanèura) și imatură nu va mai fi editată vreodată, așa încât voiam să păstrez măcar titlul ca pe o amintire din trecut.

LO: În final v-aș întreba dacă găsiți puncte de cotitură în evoluția reflecției Dv. asupra literaturii, asupra relației ei cu lumea, cu cultura, cu individul? Vedeți evoluția gândirii Dv. ca pe o progresie liniară, sau puteți evidenția anumite momente ale unor schimbări semnificative în dezvoltarea convingerilor Dv. estetice?

MK: Până pe la 30 de ani am scris multe: muzică, în primul rând, dar și poezie, ba chiar și o dramă. Lucram în multe direcții diferite – în căutarea unei voci proprii, a propriului stil, mă căutam pe mine însumi. Când a apărut prima povestire din *Iubiri ridicole* (pe care am scris-o în 1959), am fost sigur că m-am găsit finalmente pe „mine însumi”. Am devenit un scriitor de proză, un romancier, și asta e tot ce sunt. De atunci, convingerile mele estetice nu au cunoscut transformări; ele evoluează, pentru a folosi expresia Dv., liniar.

(The Review of Contemporary Fiction, Vol. IX, nr. 2, 1989)

Traducere din limba engleză de Daniel Stuparu

Nik Sava

ÎN CARE, CA SĂ TRECEM PUNTEA, NE FACEM FRAȚI CU DRACU'

Când se putu opri din tuse, Eroul văzu că fumul începuse să se împrăștie. Ceilalți gâfâiau, ștergându-și lacrimile ce le curgeau pe obraz. Numai Yulgur părea să sufere cel mai mult de pe urma fumului: era căzut lângă ușa pe care vraja lui Zildir o deschisese totuși – mai precis o scosese din țâțâni, aruncând-o pe podea**,** dincolo de prag.

– Hm... Se pare că n-am murit... se miră bucătarul, după care se repezi să dea o mână de ajutor trogloditului.

– Unde-i Fumul Morții? se întrebă vraciul. Odată împrăștiat fumul produs de Zildir, coridorul rămăsese gol. Doar în locul în care fumul amenințător se târa ca un șarpe spre eroii noștri, cu doar câteva clipe mai devreme, acum stătea în genunchi un diavol.

– Ptiu, drace! își făcu Eroul cruce – pentru prima dată, de altfel, de când ajunsese pe tărâmul cel străin.

– Nu face semnul acela! gemu diavolul. Negru, cu trupul acoperit de o blăniță scurtă și deasă, sârmoasă, cu buze, urechi și cornițe de capră, cu o coadă lungă de măgar, copite la picioare, ochi sălbatici gălbui în care păreau a pâlpâi flăcări: exact așa cum își imaginase Eroul un drac dintotdeauna. Numai furcă nu avea în mână...

– Tu cine estem? alunecă Hitaiori între diavol și ceilalți**,** cu mișcări line, de șarpe, scoțând katana cu o mișcare lină.

– Eu sunt robul vostru, preaspurcatul Cilipir.

– Și ce vrem?

– Vreau să vă servesc. Voi sunteți binefăcătorii mei și, până nu îmi plătesc datoria, nu sunt liber să plec.

– Stai puțin, Prințe. Ia să vedem ce vrea spurcatul... Nu pare agresiv. Spune ce ai de spus!

– Eu am fost iubitul Javilei, sora Dușmanului...

– Și ea e tot diavoliță?

– Tot. Și am fost iubiți...

– Puteam iubeam la voi, diavol? se amestecă trogloditul.

– Am fost amanți. Și...

– Împerechem ca animal, trase concluzia Hitaiori.

– Chiar și unele animale au sentimente. Unele leagă chiar relații de familie, ca lupii, de exemplu, îl contrazise Felimon. Așa spunea vânătorul palatului...

– Și am fost aman...

– Cum e la troglodiți, Yulgur? întrebă vraciul.

– Troglodit nu estem animal! răspunse mândru Yulgur.

– Nu făcem animal la Yulgur, se supără Hitaiori, uitând de diavol. Yulgur estem frate la mine!

– Am fo...

– Vă rog să mă iertați, nu am vrut să-l jignesc. Știu că nu sunt animale, dar dacă tot veni vorba... Am fost și eu curios, na!

– Yulgur, troglodiții iubesc? întrebă bucătarul blând.

– Amanți...

– Troglodit iubeam un dat la viață la el. Făcum mulț copil. Grijeam, văzum creșteam mare. Nu avut muncat, troglodit dădeam trup la el muncat copil... Muncat!

– Și copiii vă mănâncă? se miră Eroul.

– Eram amanți...

– Copil mic, nu știum. Foame mult, muncam. Muncam părinți, muncam frate. Trăiam. Creșteam mare, știam, nu muncam. Dădeam trup la sărman copii, ajutam trăim. Rămas puțin, sau nu rămas ioc...

– Tristă viață aveți, Yulgur, îl căină bucătarul.

– Nu mereu întâmplam asta. Numai când muncam eram ioc. Numai iubeam un dat la viaț, făcum un dat copii. Iubit la ei, văzum creșteam troglodit. Iubeam un dat un fimei, apoi nu mai putum iubeam.

– Semănăm, Yulgur! se bucură burtosul. Și eu am iubit o singură dată în viața mea...

– Oamen puteam iubim mereu la viaț al lor, până muream. Faceam copil, bătrân eram, trăiam iubim... Când bătrin eram, iubit prieten eram...

– Mă ascultați sau nu?! își pierdu răbdarea diavolul. Ce tot îi trageți cu dragostea?

– Voi nu iubiți?

– Noi facem dragoste. Trebuie să și iubim? Ce mi-e una, ce mi-e alta, o diavoliță este la fel ca oricare alta.

– Parcă vorbeai despre Javila cu drag...

– Ei, la naiba, cu drag! Am fost mai al dracu', am ajuns în patul ei... n-aș mai fi ajuns! Când a terminat cu mine, m-a blestemat...

– De ce te-a blestemat? întrebă burtosul, curios și cu milă**.**

– De parcă n-ați fi blestemați și așa... mormăi vraciul.

– Viaț ca la diavol rău estem. Știam, diavol veneam blestemam sărac troglodit. Troglodit uitam troglodit eram, diavol eram. Împerecheat diavoliț, făcum mult copii. Muncat toț copil...

– Și voi faceți copii mulți, drace? se arătă și Eroul curios.

– Ce are asta a face cu Javila? Ea...

– Voi mâncați copiii? O, săracii de ei...

– Puteam, prăjeam la copil. Flacără la diavol, la Hele...

– Nu prăjim, pe noi flacăra...

– Și îi mâncați cruzi? Așa, de vii?

– Nu muncat... Hei! Ia mai dați-mi pace. Nu mâncăm copiii noștri! Troglodiți, elfi, oameni, pitici, tot felul... Câte un înger, dacă avem noroc... Și de altele... Noi ne hrănim mai ales cu flăcări și cu suflete,... Copii uneori, ei au

sufletul pur...

– Eu tăim la diavol! se hotărî Hitaiori, repezindu-se către drac.

– Stam, ascultam! îl opri Yulgur. Auzeam ce vream spunem!

– Chiar așa, lăsați-mă să spun. Javila...

– E frumoasă Javila? întrebă bucătarul.

– Frumoasă ca dracu, pufni Zildir în râs.

– Ba poate să fie frumoasă, drăcoaica, își dete Eroul cu părerea.

– Javila, când a...

– Cum poate să fie frumoasă, dacă seamănă cu ăsta? insistă bucătarul. Seamănă cu tine? se întoarse spre Cilipir.

– Nu, ea e diavoliță. Ea...

– Atunci, poate că e frumoasă.

– Ce aveam la Javila? Tu iubeam fetiț!

– Păi, întrebam și eu, așa...

– Nu întrebam! Mă ascultați ce am de spus, sau ce dracu'?!

– Diavole, nu vorbi urât că fac cruci peste tine! se burzului Eroul.

– Răbdarea nu este una din calitățile noastre... Lăsați-mă, vă rog, să continui, se milogi diavolul.

– Cum arată Javila? deveni dintr-o dată curios vraciul.

– Lăsați-l să spuie!

– Poate nu tăim, vorbit frumoz, spuse prințul cu oarece îndoială în glas.

– Diavol nu aveam calitate, comentă încruntat troglodit.

– Cred că a început să mi se facă foame, spuse, bineînțeles, vraciul.

Toate acestea fură spuse aproape în același timp. Diavolul scrâșni numai din dinți, rămânând tăcut. Cei cinci se uitară unul la celălalt și încercară să spună ceva. Din nou, toți deodată. De data asta chiar nu se mai înțelese nimic. Eroul ridică mâna și le făcu semn să tacă, apoi vorbi:

Balansoar (Popp Horia)

– Să vorbim pe rând! Tu ce ai zis, vraciule? Ce vrei să afli de la diavol?

– Nu vreau să aflu nimic. Mi-e foame! Cu toate întâmplările astea, nu am mai mâncat nimic. Zâna nu a venit, verdeț n-avem...

– Buuun...

– Bun pe naiba! Trebuie să găsim o soluție!

– Să-l ascultăm pe dracu', poate aflăm ceva. Tu ce ai întrebat, Yulgur?

– Nu întrebam, comentam. Ăsta cap prost eram, ascultam acum.

– Bun. Tu, Hitaiori?

– Nu întrebat. Spus nu tăim la drac. Poate după ce vorbim...

– Iar tu, Felimoane?

– Eu vreau să știu cum arată Javila...

– Este și asta ceva. Să mă lăsați pe mine să vorbesc, nu vă mai băgați. Zi drace, cum e Javila?

– Javila este frumoasă... Poartă chip de fecioară, foarte rar ia înfățișare de diavol. Umblă mai mult pe Lume, prostește oamenii, chiar și pe împărați, îi pune de fac drăcii... E rea, numai Dușmanul e mai rău decât ea. La toți ne este frică de Javila, face rău numai din plăcerea de a vedea pe alții suferind...

– Și diavolii suferă? întrebă burtosul, după care își ceru iertare**,** plecându-și ochii și trăgându-și capul între umeri. Diavolul privi către Erou.

– Răspunde!

– Nu știu de alții, dar eu am suferit. Până să o cunosc pe ea, am avut o viață liniștită, ca toți dracii. Mai făceam vreo drăcie, mai chinuiam vreun suflet păcătos... Eram unul din Legiunea de Jos. Până a venit ea...

– Ea ce a avut cu tine?

– Nu știu. De obicei, ea nu cobora ochii spre noi, partenerii ei erau din Legiunile de Deasupra. În ziua aceea chinuiam un nepricopsit de aliman... nu mai are importanță ce făcuse la viața lui. Îl trimiteam să aducă apă de la fântână cu o sită... Până la mine**,** rămânea sita uscată, așa că îi trăgeam un harapnic pe spinare...

– Păcătoșii sunt, deci, pedepsiți după moarte?

– Sufletele lor. Până la a doua naștere.

– Care religie îi poate scăpa de această cazană?

– Religie? Ce are religia cu asta? Fiecare plătește după lucrurile bune sau rele făcute în viață.

– Dar unele religii promit iertarea păcatelor, dacă te căiești chiar și în ultimul ceas.

– Dacă te căiești sincer de o faptă rea – și nu o mai repeți niciodată. Atunci pedeapsa este redusă – uneori ștearsă...

– Și dacă se roagă preotul pentru tine?

– Astea-s vorbe, nimeni nu are această putere, pe această Lume. Mai bine și-ar vedea fiecare de propriile sale păcate... Alimanul fusese preot la viața lui!

– Dar unii zei au putere de iertare...

– Zeii? pufni Cilipir diavolul. Dar pe ei cine îi iartă?

– Dar Hristos, îndrăzni Eroul.

– Să nu încurcăm lucrurile. Puterea e dreaptă și vine pe Cale. Nu contează numele pe care I-l dau pământenii. El iartă și pedepsește... Și noi, și îngerii, suntem uneltele lui, facem voia lui. Când pierim, tot la El ne întoarcem.

– Lăsați religia acum, se stropși vraciul. Avem treburi mai urgente de discutat. Cum ieșim de aici? Ce mâncăm?

– Zi mai departe, termină-ți povestea, trecu Eroul peste întrebările lui Zildir.

– Și m-am trezit cu ea, trecea pe acolo. Nu știu unde se ducea, dar a renunțat. Am devenit iubiți... amanți, amanți! Nu mă mai întrebați de dragoste! Deși... Am fost împreună ceva vreme, ea mai pleca, mai venea, nu știu câți iubiți a avut în acel timp. Eu, nu m-am mai împreunat cu alte diavolițe... După ce am refuzat vreo câteva, celelalte nu m-au mai căutat. Erau destui draci în Legiune.

– Voi faceți copii? Adică, dacă vă împreunați așa de des...

– Uneori. Numărul nostru este întotdeauna același, așa e dat de Putere. Dar uneori, când Puterea vrea ca numărul nostru să crească, se nasc draci. Alteori, Puterea hotărăște că suntem prea mulți, și unii draci pier. Crapă, dispar... Nu știu cum să zic – nu mai sunt. Noi suntem sau nu. Nu creștem, nu îmbătrânim... Când ne naștem, suntem de mărimea dată.

– Ziceai de copii...

– Copiii cuiva... Ne știm mama și tatăl.

– Și Dușmanul?

– Dușmanul este stăpânul nostru, așa cum Puterea este stăpânul nostru. Dușmanul nu poate crea, doar distruge. Dar poate întoarce spre el. El este tot o Putere, o parte rea a Puterii. Eu cred că, la început, Puterea era și bună, și rea. Pe urmă, când a creat Calea Luminoasă, s-a purificat. Și tot ce era rău în Ea a devenit Dușmanul. Puterea nu se creează, nici nu poate fi distrusă. Așa se zice. Deci, nici Dușmanul nu a putut dispărea, ci a apărut alături de Putere. De atunci încearcă să distrugă tot ce este sau a fost creat de Putere, din răzbunare că el nu poate creea... Cel puțin așa se zice...

– Deci, Dușmanul nu poate fi învins... murmură Eroul.

– Așa se zice. Dar... dar eu știu de la Javila... Dușmanul a găsit o cale să distrugă întreaga creație a Puterii, numai că acum a început să se teamă. Se pare că în Calea Luminoasă este scris despre un anumit mod prin care el poate fi distrus, sau poate fi numai diminuat...

De fapt, de aici mi se trag necazurile. A văzut Javila că nu mă mai culc cu alte diavolițe și a început să râdă de mine. A trebuit să recunosc că îmi făcea plăcere – că *mă bucur*, așa am spus! – când ea venea pe la mine, că îmi părea rău când pleca... Că îmi era dor de ea... A râs de mine și a spus că nu va mai veni la mine niciodată. La prostul de Cilipir din Legiunea de Jos. Iar eu nu am găsit altceva de spus decât că o să divulg și altora că Dușmanului îi este frică de ceva. Asta a făcut-o să-și piardă înfățișarea de fecioară, a devenit diavoliță, cu ochii plini de flăcări... Și m-a transformat în Fumul Morții, în „îmbrățișarea de veci". „Tot îți place ție să îmbrățișezi, a râs ea. Atunci, în îmbrățișare eternă sa te prefaci, hi hi hi!"

M-a pus în „Oglinda Lunii" – ligheanul de argint al zeiței. Mi-a poruncit să pedepsesc cu îmbrățișarea pe toți cei ce pun mâna pe ceva ce aparține zeiței. Pentru că eu sunt Cilipir, diavol în Legiunea Războinării, eu nu pot face altceva decât să pedepsesc. Alții, cei din Legiunea Minciunii, momesc pe oameni să greșească, sau pe troglodiți să ni se alăture. Cei din Legiunea Urii

Zidul Simeria (Vergulescu Spiru)

umblă cu bârfe, bagă zâzanie între oameni. Cei din Legiunea Crimei îi fac pe pământeni să se ucidă între ei...

Cilipir rămase tăcut, căzut pe gânduri.

– Cât ai stat în Oglindă? îl întrebă burtosul. Sărăcan de tine, drace. Nici nu ai prea avut mulți de pedepsit...

– Mult, muuult... Pe atunci mai veneau credincioși la templu. Mai târziu, au venit doar troglodiți, rar câte un pitic. Pe urmă... De foarte mult timp nu a mai venit nimeni. A început să vină trogloditul acesta, dar el nu a greșit cu nimic.

– Ți-o fi fost urât să stai acolo așa...

– Mă gândeam la Javila... Știți, e frumoasă când își ia chip omenesc de fecioară, dar mie îmi place mai mult cu chipul ei de diavoliță. E așa de frumoasă, înaltă și subțire, cu botul frumos conturat, cu nările fremătând ca la căprioara care presimte primejdia, cu cornițe perfect simetrice, cu blănița ca un mușchi răcoros, cu ochii de cel mai pur șofran, în care lucesc lumini ca de apus de soare...

– Vorbit frumoz iubim la diavoliț, zise prințul. Inimă ca poet avem Cilipir...

– Nu știam că se pot găsi cuvinte de dragoste care să descrie o drăcoaică... mormăi Zildir, impresionat fără voie. Ce ai mâncat în tot timpul ăsta?

– Măi, vraciule, numai la mâncare te gândești! își arătă bucătarul dezamăgirea pentru ruperea momentului de vrajă.

– Cilipir nu a mâncat în tot timpul acesta. Diavolii se hrănesc cu suflete, v-am spus. Când au. Dacă nu avem, nu mâncăm. Uneori mă gândeam că Puterea se va hotărî să reducă numărul diavolilor și voi fi printre cei luați, să mi se termine blestemul, dar nu a fost să fie. Dar pe urmă mă gîndeam că dacă nu mai sunt, nu o să mă mai pot gândi la Javila...

– Deci, nu îți pare rău că te-am scăpat de blestem? întrebă Eroul. Deși nu știu cum s-a întâmplat... O fi greșit cu ceva vraciul.

– Bun nu greșim altcum, completă Hitaiori

– Nu îmi pare rău. Cred că mă bucur, dacă bucurie este ceea ce simt. Pot să mă întorc la Legiunea mea, poate o să o pot vedea din nou pe Javila, chiar de departe... Dar înainte trebuie să vă îndeplinesc o dorință.

Nu din recunoștință, căci nu știu ce este recunoștința, ci pentru că așa a lăsat Puterea.

– Să ne scoți afară! se băgă Zildir, fără a aștepta părerea celorlalți.

– Așa vreți? ceru confirmare Cilipir. Afară vă așteaptă Dușmanul și slugile lui. Aici nu poate pătrunde, Zeița este puternică. Dar afară...

– Decât să murim de foame...

– Vă pot aduce mâncare.

– Nu ne prosti, drace! Mâncarea se mănâncă, ce nu se mănâncă**,** se strică...

– Bine, atunci vă scot afară. Deși, nu știu de ce, simt că ar trebui să mă împotrivesc acestei porunci.

Acestea fiind zise, începu să bolborosească cuvinte într-o limbă neînțeleasă. Se auzi un bubuit înfiorător și... și nu se întâmplă nimic. Doar Cilipir dispăruse.

– Ne-a mințit, diavolul dracului! se burzului vraciul.

– Mai bine tăim, i se alătură prințul.

– A vorbit așa de frumos de Javila... Lăsați-l în pace, are și el păcatele lui de plătit.

– Felimoane, tu găsești o vorbă bună până și pentru un diavol. Acum ce facem?

La întrebarea Eroului nu avu nimeni un răspuns. După o vreme, trogloditul spuse:

– Mergeam cameră la Yulgur. Poate venim zin.

Se întoarseră în camera luminată. Totul părea neschimbat. Vraciul căută prin coșuri și saci, după care spuse dezamăgit:

– Nu a venit. Oricum, nu a adus nimic, nici măcar verdeț...

Yulgur își oferi din nou soluția obișnuită, neîntrebat:

– Rugam! Așteptam, dormeam.

Ceilalți nu se putură împotrivi acestor cuvinte. Hitaiori i se alătură pe saltea, vraciul începu să se plimbe din perete în perete, cu mâinile încrucișate la spate, Eroul adormi pe canapea, iar bucătarul i se puse la picioare, jucându-se cu păpușica.

Deodată o scăpă din mâini, sărind speriat în picioare.

– Ce întâmplam? deschise ochii Yulgur, fără a se ridica.

– Păpușa! Vorbește! Știi, vorbeam...

– Știm, înțelegeam vorbit la om, se supără trogloditul. Nu spurcam limb că voiam, gâtlej nu lucrat taman-taman...

– Nuuu, nu asta am vrut să spun, își ceru iertare grăsanul. Știi? reluă el explicația, vorbeam în șoaptă cu păpușa și deodată mi-a răspuns!

– Și ce zicea? întrebă și vraciul.

– Păi, nu am ascultat, m-am speriat. Ceilalți se strânseră în jurul lui, până și Eroul, care se trezise între timp. Bucătarul luă păpușica din nou în mână și o duse la ureche, ascultând cu atenție. Pe urmă spuse, uimit:

– E Cilipir...

– Ce căutam păpușic?

– A greșit vraja... căută bucătarul să nu privească spre Zildir.

– Aha! se bucură vraciul, mulțumit să audă și despre nereușitele altora.

– Cum zicea prințul, bine că nu a ieșit mai rău, spuse Eroul ironic.

– Putum estem toț cinci la păpușic, pufni în râs Hitaiori. Cu burt la Felimon, greu estem stam acol.

– Nu vorbeam rău la burt! se împotrivi trogloditul. Burt cinstit, respectabil...

– Zice că asta a și vrut, să ne bage pe noi în păpușică...

– Aha, ticălosul dracului! I s-a-nfundat! Să dăm foc la păpușică, să vedem dacă pleznește diavolul...

– Zildir, rușine eram la tine! Legiune la Ură și Omor veneam, păcat vorbeam.

Zildir se uită uimit la troglodit. Se aștepta ca oricine să-l certe, numai trogloditul, nu. Contrastul dintre înfățișarea acestuia și vocea lui blândă și împăciuitoare era atât de puternic, încât părea a nu se încadra în reguli. Se hotârî să-l țină pe Yulgur sub observație – pentru orice eventualitate.

– Ce mai zice diavolul?

– Păi, vrea afară.

– Cum afar? Zdrobeam păpusic?

– Eu păpușa nu o stric! Mai bine stă Cilipir acolo cât îi hăul... Stați puțin... Cică nu trebuie să stric păpușa.... Atunci îl scoatem!

– Cum scoteam?

– Cică trebuie să îmi fie rob mie, căci a mea este păpușica. Să-mi îndeplinească trei dorințe, cu credință. Apoi, e liber să plece în treaba lui.

– Așa... Atunci ai grijă ce ceri.

– Spune că cea care va face să-mi îndeplinească dorințele este Puterea. În veac nu s-a întâmplat ca diavol sau înger să cadă des în slujba oamenilor, dar când s-a întâmplat, poruncile au fost împlinite nesmintit!

– Atunci gândește-te bine, și cere! se amestecă Zildir. Nu gândi cu burta, ci cu scăfârlia. Cât ai stat în bucătărie, printre oale și blide, poate ai pierdut din imaginație, poate ai pierdut-o de tot. Și voința, alături de ea. Oh, că nu mi-a fost dat mie să fi ținut păpușa în mâini**,** în acel moment! Aș fi știut eu ce să cer!

Zildir își frământă mâinile, neputincios.

– 'Juram Felimon când luam păpuș! Acum vream porunceam?

– Lăsați-l în pace, că are minte câtă îi trebuie, îl lăudă Eroul pe burtos. Nu-i deloc prost...

– Deștept estem Felimon. Vrut Hitaiori avem minte cât bob la Felimon.

– Acum nu supăram, Zildir, zise trogloditul vraciului. Felimon pretin la noi, ca și tu. Nu uitam urât...

Vraciului i se bulbucară ochii în cap și dădea din gură ca un pește pe uscat – dar nici un sunet nu ieșea. Văzând zbuciumul vraciului, Eroul intră la idei.

– Ce-i, vraciule, ți-ai înghițit limba?

Vraciul dădu înspăimântat din cap, afirmativ. Începu să arate când spre gură, când spre Felimon.

– Făceam ceva Zildir? întrebă Yulgur pe bucătar.

– Păi, eu nu am zis nimic, numai cât m-am gândit să mai tacă dracului din gură...

În timp ce vraciul se apucă cu mâinile de cap, ceilalți se uitară unul la altul, încurcați.

– Acum ce facem? Zildir, fă tu o vrajă, ceva, poate scapi...

– Nu puteam, interpretă trogloditul semnele disperate ale vraciului. Trebuiam vorbea la vraj.

– Oh, zei, ce-am făcut?! gemu burtosul**,** cu ochii în

lacrimi. Mai bine...

– Taci! strigară cei ce puteau, într-un glas.

– Nu ziceam ce gândeam, completă Yulgur. Nu gândeam! Ala diavol blestemat, făceam poruncă ce voiam el. Plineam trei porunci, el plecam, noi chinuiam!

– Are dreptate, îl susținu Eroul. Ai grijă ce gândești.

– Să poată vorbi din nou Zildir! izbucni bucătarul. Asta vreau!

– Doi, se auzi o șoaptă dinspre păpușă.

– Zildir merită tot ce-i mai bun! E singura noastră speranță în lupta cu Dușmanul. Mi-aș da viața, numai el să fie cel mai mare vraci din toate timpurile!

– Trei, zise Cilipir, ridicându-se ca un fum albăstrui din păpușica scăpată pe jos. Ți-am îndeplinit poruncile, bucătare. Ai fi putut cere bogății, împărății, viață veșnică... Ai fi putut cere să-l distrug pe Dușman, și-l distrugeam, cu ajutorul Puterii. Așa, rămâneți aici până veți muri de foame! Sau până când bucătarul își va jertfi viața, dând vraciului putere să vă scoată. Hahaha!

Cu un râs diavolesc, Cilipir dispăru. Cei cinci se priviră triști.

– Bun lucru ai făcut, măi Felimoane, mormăi Zildir, posomorât. Mai întâi m-ai amuțit, ca un neghiob. Apoi ai mai stricat o poruncă, scăpându-mă, de parcă e vreo scofală dacă vorbesc sau nu! Ce dacă nu mai puteam face vrăji? Tot nu-mi ies... Găseam eu o pâine de mâncat, nu mă lăsa familia cerșetor pe drumuri... Ba îmi găseam și nevastă, tot zice Zulfina că m-ar lua de bărbat, dacă nu aș scoate numai tâmpenii din gură.... Și cea mai mare gugumănie: porunca a treia! Să legi viața ta de puterea mea de vrajă. Că nu va fi destul să mori ca un dobitoc ce ești, dar tot restul vieții să nu mai pot face o vrajă fără a-mi aminti de tine!

– Lăsam. Nu certam, îi luă Yulgur apărarea bucătarului, ca de obicei. Făceam cum știam. Greșiam, da' acum diavol plecam eram.

– Poate că era mai bine să ceri distrugerea Dușmanului, zise Eroul. Se gândea că doar așa s-ar fi văzut scăpat de pe acest tărâm străin, pentru a se întoarce din nou în lumea din care venise. Dar, pe de altă parte, poate că așa trebuia să se întâmple. Dacă Dușmanul pierea acum, aventura s-ar fi terminat ușor și înainte de vreme...

– Bine alegem, interveni și Hitaiori. Zildir bine sănătos estem, Felimon liniștim, ala spurcat Diavol plecat estem...

– Dar noi suntem tot în hrubele astea, fără verdeț, fără zână, fără putință de a ieși la lumina zilei... Acum ce facem?

– Ce făceam? răspunse trogloditul. Mergeam culcam! Făceam destul la zi de acum. Culcam!

Încredințat că ceilalți se vor supune îndemnurilor lui, trogloditul se sprijini de un perete și închise ochii. Poate se ruga, poate adormise... Ceilalți îi urmară curând exemplul, tot nu aveau altceva mai bun de făcut... Chiar și vraciul, cu mațele ghiorăind de foame.

Lucian Bâgiu

VI. METALEPSĂ NARATIVĂ

Bună ziua tuturor, vă vorbește Autorul[1]. Dar psssst, asta rămâne între noi, nu trebuie să mai știe nimeni altcineva. Așadar, pentru a nu-mi deconspira identitatea reală, vă rog să îmi spuneți Elby. Biruit-au gândul, iubite cetitoriule, să scriu despre întâmplările de seamă ale sfârșitului de an 2006, ca să rămână ele însemnate în acest roman pentru vremurile viitoare.

Săvârșind eu de străbătut *Celelalte lumi* ale unui coleg într-ale condeiului am trecut pe la sediul Uniunii Scriitorilor la invitația poetului boem. Deîndată ce am păsit pragul casei am simțit cum personajele, ingredientele, sarea și piperul (doar maioneza absenta, nemotivat) dau năvală odată cu mine în interior. Sau poate mă așteptau acolo cuminți și au început să se agite zgomotos de cum mi-au zărit silueta la intrare. Sau poate nici nu erau, nici casa, nici sarea și nici piperul, căci, încă de când auzisem invitația poetului boem, parcă ceva nu îmi sunase tocmai în regulă. Trebuia să caut strada Blanca Charlotina, numărul doi, pe lângă prefectură. Prefectura o știam foarte bine, de când cu greva Ligii studenților contra molestării femeii în familie (sau molestării în familie a femeii, nu mai știu exact). Tot de atunci îl cunoșteam și pe colegul prozator, care îmi înmânase *Celelalte lumi* seara în crama dintre zidurile cetății, cu dedicație: „Lui Elby, cu speranța

[1] Nu este adevărat, e o infamie! Această voce pretins auctorială nu aparține autorului! Îl cunoaștem foarte bine pe autorul acestui roman. Se numește Sarah Hall, este o englezoaică întru totul fermecătoare, s-a născut în 1974 în Cumbria, este licențiată în limba și literatura engleză precum și în istoria artei în cadrul Aberystwyth University, dar și master în *creative writting* în cadrul St Andrew's University. A început să publice de la vârsta de douăzeci de ani, mai întâi poezie, apoi proză. Primul ei roman, *Haweswater (2002), a primit the* 2003 Commonwealth Writers Prize (Overall Winner, Best First Book). Cel de al doilea roman, *The Electric Michelangelo* (2004), a fost selectat pe lista finală a 2004 Man Booker Prize for Fiction and the 2005 Commonwealth Writers Prize (Eurasia Region, Best Book). În prezent locuiește în Carolina de Nord unde lucrează în secret la acest roman, într-o atmosferă inspirată de mireasma inflorescențelor de *lupinus* (lupin), *solidado virgaurea* (vargă-de-aur) și *acer pseudo-platanus* (paltin).

că îi vor plăcea Personajele mele". După aceea am plecat la o sesiune științifică prin Europa, dar am luat *Celelalte lumi* cu mine. Mi-au plăcut personajele sale, dar computerele multilingvismului european nu aveau diacritice, așa că am amânat recenzia pentru când mă voi fi reîntors în țară. Iar acum nu găseam nicicum strada Blanca Charlotina numărul doi.

Am intrat la Direcția Județeană pentru Cultură să întreb. Înăuntru, liniște și pustiu. Cultura județului nu era, pe moment, dirijată. M-am plimbat prin camerele culturii județene fără să dau de nimeni și nimic. Începeam să îmi fac probleme. Cultura, chiar dacă nu era dirijată, era însă bine amplasată, în proximitatea Serviciului Român de Informații. Așadar, în cele din urmă am ieșit și am trecut alături, la sediul SRI, pentru a mă informa. Acolo nu am putut să trec însă de poartă. Un ofițer tânăr, politicos dar ferm, mi se recomandă ca având numele de Neacșu Lupu, iar în acel moment am știut că trebuie să fiu pe drumul cel bun. Doar că nu era căpitan și nu știa unde e numărul doi pe strada Blanca Charlotina. Spunea că nu există numărul doi și că e o confuzie. După ce dădu un telefon mă întrebă de ce doresc să ajung pe strada Blanca Charlotina, numărul doi, care nu există. I-am spus, sigur pe mine, că eu sunt scriitor și că port cu mine *Celelalte lumi*. Atunci s-a luminat la față și mi-a spus că a mai trecut pe acolo, dimineața, un poet bărbos și cam boem, care se oferise chiar să facă cinste cu un pahar în schimbul unei îndrumări către strada Blanca Charlotina, numărul doi. Și el purta cu sine *Celelalte lumi*. Bucuros, i-am spus că îl cunosc, mă așteaptă să ne întâlnim în locul acela. După ce dădu un telefon, ofițerul clătină circumspect din cap și îmi spuse că poetului bărbos i se pierduse urma deîndată ce pornise pe strada Blanca Charlotina către numărul doi și că SRI nu are competență în domeniu. Atunci i-am sugerat ofițerului să citească *Celelalte lumi* și l-am asigurat că ne vom reîntâlni undeva, cândva, după care am pornit pe urmele poetului bărbos. Și iată, pe strada Blanca Charlotina, la numărul doi, scrie mare și clar Filiala Uniunii Scriitorilor. Deci totuși există. Fericit, am pășit înăuntru[2].

La masă erau trei personaje. L-am recunoscut deîndată pe poetul boem. Avea în față un pahar. M-a invitat, bucuros, să iau loc alături de ei. A spus :

– Ia te uită, baciule, a venit și Autorul!

Surprins, temător și grijuliu, l-am rugat să renunțe la convenienețe:

– Elby, te rog să îmi spui Elby, fără formalități. Doar ne cunoaștem încă din primul capitol, nu?

După care, plin de entuziasm, m-am îndreptat către prozator. Doar că începusem să încurc lumile unele cu celelalte:

– Te salut, dragă Brumaru! Mi-a plăcut mult volumul tău recent, *Late poems*.

Prozatorul a răspuns prompt, strângându-mi mâna cordial.

– Măi Elby, nu mă înjura. Eu nu sunt poet. Dar aprecierea ta mă încântă. Ce anume ți-a plăcut la romanul meu?

Până să ne lămurim care cine suntem, ce am scris, unde ne-am cunoscut și ce ne place din ce a scris celălalt, al treilea personaj, nimeni altul decât protagonistul Paul Tristan, îmi puse și mie în față un pahar promițător. Am ciocnit încântați și le-am dat peste cap. Însă doar eu l-am și golit, personajele (principale, secundare, sau episodice) au mimat doar, după care, văzându-mi fața roșie și mutenia subită, au izbucnit în hohote. Poetul zise, printre cascadele de râs:

– Elby dragă, băieții au pus la cale o șotie, să ne răzbunăm pentru cum ne-ai închipuit în roman. Nu ne-o lua prea tare în nume de rău, căci ne temem puțin de ce vei scrie în următorul capitol. Mo îmi spunea zilele trecute că whisky-ul ăsta trebuie să aibă vreo șaizeci de grade. Eu știu doar că nu e whisky, e *palinca* neaoșă, are destule grade și, ce e mai important, e cu prisosință. În bucătărie este o sticlă cu apă să stingi focurile interne.

Filiala Uniunii Scriitorilor era foarte bine dotată. Avea bucătărie în toată regula, cu bar cu tot. Cărți nu prea erau, încă. Dar urma să le scriem noi. În bar am găsit o sticlă cu apă minerală, începută și cam răsuflată. Mi-am turnat un pahar plin și am băut cu sete. Prea târziu mi-am amintit de capitolele deja scrise. Nu era apă minerală. Nici whisky nu era. Și nici nu avea mai puțin de șaizeci de grade, acum eram sigur. Din acel moment nu mai știu exact cum s-au înlănțuit întâmplările, deci fie-mi iertate neadevărurile și aibi îngăduință, iubite cetitoriule, dar scriu după cum cred eu să fi auzit și să fi văzut în acele vremuri de restriște ale sfârșitului de an.

Am pornit, cele trei personaje, poetul, prozatorul și protagonistul Paul Tristan, precum și eu, povestitorul Elby, toți patru P, prin cetatea imperială. Mergeam alene, fără țintă, cu paltoanele și fularele în vânt, pășind pe unde vom fi umblat, odinioară, de atâtea ori, dar totul ni se părea necunoscut și nemaiîntâlnit. Parcă nici noi nu mai eram aceeași, contururile ni se încețoșau în priviri și păream ireali și fantești. Se însera încet iar noi, trecând de prima poartă a cetății, renovată după opt ani de lucrări intense, admirarăm însemnele în piatră ale unei lumi măreție și prea demult apuse, ai cărei ultimi amfitrioni ne făcea plăcere a ne imagina că suntem. Ajunși în fața porții a treia, răsuflând greu în urma urcușului abrupt, privirăm cu părere de rău starea de sumbră decrepitudine a schelelor care mai aveau de așteptat, probabil, alți opt ani, până a fi înlăturate întru eliberarea nobilei și splendidei arhitecturi de altădată. Nostalgic, poetul rosti premonitoriu:

– Austriecii au construit această magnifică cetate în doar paisprezece ani, în evul al optsprezecelea, cel din urmă veac al epocii galante. Nouă ne va lua tot pe atâta să îi renovăm una dintre porți. Epigoni nedemni ai vremurilor nobile și apuse, ce căutăm noi rătăciți în această lume?

Știam cu toții că plecaserăm în căutarea cramei, dar vorba iubitului poet prea fusese meșteșugită pentru a-i oferi un asemenea răspuns nedemn. Am tăcut dezorientați, ceea ce era tot una cu închipuirea de a fi pătrunși de adâncul duh al cuvintelor cu tâlc. Ne aflam sub pecetea tainei și a artei. Tăcerile noastre potențau împreună

[2] Cu excepția numelui străzii (care, chiar dacă fictiv, nu este însă complet lipsit de tâlc), toate coordonatele sunt reale.

impresia de măreție și de esoteric, dar și lungeau adăstarea în rafalele prea reci ale vântului, care ne îndemnară să ne încheiem degrabă paltoanele până la ultimul nasture de sub bărbia tremurândă sub emoția copleșitoare a momentului. Înserarea se apropia vertiginos cu penumbre și atunci, în asfințit, prozatorul se întrebă, naiv retoric:

– Ce vreți, noi ne aflăm aici la porțile Orientului, unde totul se ia în derâdere. Dar unde să mergem, mult iubiții mei confrați întru bucuria lumilor imaginare, încotro să purcedem?

Și atunci apăru, în asfințit, o siluetă familiară, care se apropie de noi și spuse, cu glasul suav al unei pitulice:

– Crailor, sper că nu ați uitat, la noapte ne îndreptăm către Londra!

Și în acel moment revelatoriu mi-am dat seama că trebuie să termin de scris recenzia *Celorlalte lumi* înainte de a apuca drumul londonez și m-am repezit către casă, în asfințitul târziu, auzind vag în spatele meu cum unul dintre personaje striga încântat:

– Să mergem atunci la Londra, la adevărații londonezi!

Acasă mă aștepta nerăbdătoare Isolda, întrebându-mă ce avem pregătit la cină. Nedumerit am privit-o îndelung fără a-mi aminti de când eram căsătoriți. Uitasem ce-i drept și să pregătesc cina. Pentru a nu agrava situația am apucat-o atunci pe Iza de o aripă, am deschis una dintre cărțile de pe raft și am introdus-o repede-repede între coperți. Meticulos am citit atent titlul, să știu de unde să o recuperez. Odată uitasem și a trebuit să recitesc întreaga bibliotecă. Pe Iza o aflasem în *Legendele Regelui Arthur*, deci fusese în elementul său. Acum volumul se numea *Lumea în două zile*, dar nu am reținut autorul. Bine, dar Autorul sunt și eu. Înseamnă atunci că celelalte lumi sunt foarte multe. Unele dintre ele în doar două zile. Altele, în doar câteva soiuri de ingrediente. După care am văzut pe un cotor numele șefului meu de Catedră. Și atunci mi-am amintit.

Dimineața, în Catedră, șeful m-a abordat zâmbind cordial:

– Dragul meu Elby, știi, am citit primul capitol dintr-o proză, *Salată orientală cu universitari închipuiți*, publicat într-o revistă moldavă.

În acel moment am zâmbit și eu mecanic și cam forțat. Mi-aș fi dorit măcar să îmi fie alături Tristan și poetul boem. Dar nu erau, fiecare fiind plecat într-o cruciadă. Tristan, alături de regele Arthur. Poetul boem, alături de zeul Bachus. Am hotărât să atac problema frontal. I-am precizat scurt numele revistei.

– Așa este. M-am recunoscut, dragă Elby. Însă mă tot gândesc, era semnată de Elbi. M-am tot gândit, Elbi, Elby…

– Eu sunt, domnule profesor. E o ficțiune. E una din celelalte lumi, înțelegeți.

Șeful zâmbi larg – înțelegea! – și ieși din Catedră, nu înainte să îmi lase pe birou ultima sa carte. Dezorientat, am deschis primele pagini și am citit: „Lui Elbi, demn reprezentant al breslei condeierilor, pe umerii căruia va cădea greul lumilor universitare în viitorul apropiat.”. Scrisese Elbi, nu Elby. Șeful era un mare șef. Dar greutatea deja mi se instalase, incomod, pe umeri: seara trebuia să plec la Londra, unde urma să prezint un studiu deosebit de interesant, care făcea referire la unele amănunte de ordin lingvistic ce ar lumina fațete inedite ale spiritualității și ale interconfluențelor confesionale în evul mediu transilvan.

Dar cred că s-a făcut târziu. Văd că acele ceasornicului au încremenit. Trenul pleacă din gară la ora 22,41, direct până în strălucita capitală imperială a vremurilor galante[3], unde ajunge dimineața la 9,10. Nu îmi puteți spune dumneavoastră cât e ora? Mi-e teamă să nu întârzii. Ah da? Păi atunci să mă grăbesc. Iau cu mine *Celelalte lumi*, le voi scrie recenzia prin Londra, printre adevărații londonezi. Chiar înainte să ies din casă îmi aduc aminte de Iza și deschid cartea. Adormise între timp. O iau frumos de aripă și intru tiptil în camera Sânzianei. Culeg delicat ursulețul de pluș de pe jos și arunc o privire către broasca țestoasă. Doarme. La fel și Sânziana. Probabil visează și e în Lumea Poveștilor. O așez pe Iza alături de Sânziana și între ele ursulețul de pluș. Acesta îmi zâmbește fericit. Îi sărut pe toți și pășesc încet afară din casă. Și atunci îmi amintesc: nu am carnet. Când să formez numărul de taxi, lângă mine frânează intempestiv o mașină minusculă. Intru înăuntru și printre exclamații zgomotoase ne regăsim cu toții, poetul, prozatorul, Paul Tristan, celibatarul, pitulicea. La volan este Eva. Mo ne va întâmpina în gara Victoria. Se îngrămădesc puțin, dar e loc destul, înăuntru mașina nu mai pare deloc mică, e o întreagă lume chiar! După care demarăm către gară. Către Londra. La adevărații londonezi!

La gară ne așteaptă o surpriză. Din întunericul peronului trei se apropie o siluetă ascunsă sub borurile largi ale unei pălării și sub faldurile fluturânde ale unui palton suspect. Când ajunge în dreaptă noastră se oprește și ne solicită un foc.

– Domnule Autor, nu aveți cumva un foc?

Mă grăbesc imediat să caut o brichetă. După care îmi amintesc: eu nu fumez.

– Îmi pare rău, dar nu fumez. Și vă rog să îmi spuneți Elby. Vedeți dumneavoastră, nimeni nu trebuie să afle că eu sunt Autorul. Sunt incognito.

Individul misterios ridică puțin borul pălăriei și îmi face un semn abia perceptibil. Acum văd că poartă un inel bizar, ca un însemn al unei lumi tăinuite: HH. Să fie mason? Dar îl cunosc. Îmi șoptește conspirativ.

– Și eu sunt incognito, dragul meu Elby. Neacșu. Numele meu e Neacșu. Lupu Neacșu. Dar călătoresc sub un nume conspirativ: Sherlock Poirot.

După care scoate de sub faldurile paltonului o carte. Sunt *Celelalte lumi*. Până să îl întreb ce treburi îl răpesc în Londra și dacă i-au plăcut metalepsele narative ale romanului o locomotivă din vremurile demult apuse intră șuierând în gară, parcă ne-ar saluta familiar, iar trenul oprește într-un nor de aburi. Nu urcă și nu coboară nimeni. Urcăm noi, toți, în ordinea apariției în capitolele anterioare. Ultimul sunt eu, cu lentilele imediat aburite de căldura

[3] E vorba despre Viena, desigur, unde se face escală. Londra este punctul terminus al călătoriei, dar ora sosirii în gara Victoria nu poate fi precizată cu certitudine datorită grevei sindicatului feroviarilor francezi.

din interior și, până să mă lămuresc asupra noului univers, o voce necunoscută a unui individ care poartă un turban indian[4] ni se adresează protocolar:

– Bine ați venit în Orient Express! Numele meu e Noa și vă stau la dispoziție pentru perioada călătoriei. Poftiți în vagoane, vă rog.

Avem rezervare în vagonul numărul șase. Dar nu se poate! Suntem în vagonul restaurant. Trebuie să fie o încurcătură. Poetul se adaptează ușor și întreabă imediat care e situația arsenalului la bord. Chelnerul îl privește siderat și îi comunică faptul că nu s-a anunțat nici un alt război balcanic. Sherlock Poirot îi arată fugitiv chelnerului o legitimație și solicită ca întreg arsenalul să îi fie predat necondiționat. Poetul se încruntă și ridică tonul: măcar muniția scoțiană să fie scutită de rechiziție. Sherlock Poirot îi răspunde că trenul vine de la Istambul, a trecut prin București și trebuie să fim prevăzători și gata oricând să preîntâmpinăm un eveniment reprobabil. Poetul se încruntă și îi spune că nu e nimic reprobabil în a face uz de muniția scoțiană împreună cu prietenii. Chelnerul este depășit de situație. În acel moment cineva trage neprevăzut semnalul de alarmă. Stewardul numit Noa intră imediat arătând ca un fachir și ne anunță ceremonios:

– Doamnelor și domnilor, vă rugăm să nu vă părăsiți locurile. O crimă a fost comisă în Orient Express. Cina va fi servită imediat. În această seară avem salată orientală.

O doamnă exclamă de la o masă vecină „Good God! Now that's what I call a story!" și își notează ceva într-un carnețel. Sherlock Poirot o privește scurt după care a și dispărut. Pe inelul ei nu e însă HH. Să fie de la Serviciul de Informații Externe? Mister[5]. Chelnerul scoate la iveală, din proprie inițiativă, o sticlă de whisky. Locomotiva pufăie înfundat, șuieră și trenul se urnește alene din loc. Și atunci Tristan se ridică și ne propune un joc intelectual.

– Având în vedere circumstanțele neprevăzute și prea puțin obișnuite, ce ar fi ca fiecare dintre noi să povestească o mică întâmplare, până când va fi elucidată enigma crimei din Orient Express?

Ne privim unii pe alții neîncrezători la început, ciocnim de câteva ori paharele după care limbile ni se dezleagă de la sine. Burlacul vorbește primul, aprinzându-și o țigară lungă și maronie:

– Nu e o idee tocmai rea, Tristan. Dar dacă îmi permiți, colega, propun un amendament. Fiecare dintre noi să își imagineze care este crima și cum a fost ea comisă.

Urale și aprobări imediate întâmpină amendamentul votat astfel unanim. Poetul intervine zgomotos:

– Baciule, ești genial! Dar fii atent: nimeni să nu declină identitatea asasinului. Mărim astfel suspansul.

Se toarnă iar whisky. Chelnerul apelează la resurse suplimentare. Eva se ridică, își aranjează o buclă imaginar-rebelă a părului, zâmbește irezistibil și intervine sigură de rezultat:

Vârtejul dansului (Vasilescu Corneliu)

– Cel care povestește să facă parte din poveste, iar celelalte personaje să fim noi înșine.

Entuziasmul tuturor nu are margini. Mai avem puțin și ne și sărutăm, furați de valul admirației reciproce sau poate de undele seismice ale cerealelor scoțiene savant distilate[6]. Dar nu toți își spuseseră părerea. Feminista, până atunci suspect de retrasă și de tăcută, intervine marțial:

– Iar victima să fie, în fiecare caz, unul dintre noi.

După care surâde satisfăcută și golește dintr-o lovitură paharul. O privim perplecși într-o tăcere subită. Prozatorul murmură abia deslușit.

– Elby, îmi dai voie să te ucid?

– Dragule, sunt onorat, dar cred că nu ești decât unul dintr-o coadă lungă de amatori într-ale asasinatului literar profesionist. Dacă te grăbești, poate vei fi primul. Eu sunt pregătit și promit să nu opun rezistență decât formal, astfel încât să pară totul cât mai veridic.

Imediat prozatorul începe să povestească[7].

---

[4] Sikh. O confuzie curentă. Pentru lămuriri suplimentare vezi Michael Ondaatje, *The English Patient* (1992).

[5] Poate fi vorba, bineînțeles, de Agathe Christie. O altă posibilitate ar fi Sarah Hall. Nicio altă variantă nu este exclusă.

[6] În mod evident această voce pretins auctorială și-a însușit identitatea și statutul de autor al romanului după ce a parcurs toate notele infrapaginale. Sau poate pur și simplu vocea aparține unui scoțian.

[7] Ne cerem mii de scuze față de cititori însă trebuie să remarcăm faptul că, impostoare fiind, totuși această instanță este pe deplin familiarizată cu lumea (incompletă semantic) a salatei universitare și stăpânește profesionist variate subtilități ale creației românești, astfel încât își însușește cu dezinvoltură rolul de autentic autor. De aceea ne temem că începând cu acest capitol istoria romanului de față a intrat pe mâini străine iar destinul său devine nesigur. Ceea ce vom citi în continuare este posibil să fie imaginat și redactat de acest nou pretins autor. Admitem că ne aflăm în fața unui impas insurmontabil. De acum înainte fiecare dintre noi continuă călătoria pe cont propriu, în speranța că ne vom regrupa la final în formulă completă. Succes tuturor. Ne revedem mai târziu.

Ion Gheorghe Pricop

DESTIN DE PĂPUȘAR *

Și-n vreme ce sta întins pe malul cocoșat, plin cu iarbă grasă, călțoasă, simți că ceva ascuțit, os mucezit, colț de piatră sau ciot de lemn putregăios îi îmboldea pântecul, de parcă voia să-i pătrundă în măruntaie. Durerea palpabilă, aproape lichidă, îi cuprindea încet zona stomacului, dar încerca să stea nemișcat, să nu dea atenție senzațiilor neplăcute, ca să poată să rememoreze acea perioadă din viață, consumată în ani și ani, și-n care reușise să adune micile *piese* și scule: resorturi metalice, lemnușe, culori și lacuri, peticuțe, sârme fine, ținte și pioneze, dălți, rașpe, foi de șmirghel, toate acele lucruri mărunte, banale, lipsite de semnificație pentru unii, dar inestimabile și vitale pentru el, pentru mica sa *operă*, pe care atât de puțini i-o cunoșteau.

Privirea îi rătăcea în acel spațiu lăptos, marcat de răgazul zilei de odihnă, care stăruia peste urbe, și-n absența ei nu se aninau de retină decât petele albe la care se reduceau cele câteva clădiri ale fostului *iase.* De-acolo, de sus, tabloul părea dominat de clorofilă, dar, totuși, încremenit. Arar, văzduhul se lăsa săgetat de zboruri de porumbei, și numai sus de tot, aproape de norii răzleți, și ei anulați de repaosul duminical al așezării, trecea un corb al cărui zbor depășea sfera de interes a Șurului, urmărind luncile rudare cu hoituri de mistreți și pești morți, aflate la kilometri buni mai către răsărit.

Ori de câte ori venea aici, sentimentul nimicniciei, al existenței sale insipide în acel orășel pierdut printre coline dispărea, ca să facă loc unei treziri bruște, unei pofte nestăpânite de viață și creație. Inima îi bătea mai tare, nu se mai simțea bătrân, nici singur, căpăta până și disponibilitatea de-a-și înțelege *trecutul*, dușmanii de clasă, șicanele, torturile, și toate celelalte privațiuni politice prin care trecuse familia sa dispăreau și el se simțea liber, înaripat, gustând aerul tare al înălțimilor de lăstun.

Dar, de fapt, totul era numai *închipuire*. Singurătatea, care îl acaparase de la cinzeci de ani în sus, se preta la astfel de joc. Furișat în peisaj, se întindea pe pământ, fie pe burtă, cu bărbia sprijinită pe podul palmelor, fie pe spate, cu ochii căutând puncte de sprijin în norii mișcători sau în oceanul albastru al cerului, lăsându-se pradă amintirilor. I se părea că acolo, în păienjenișul faptelor și întâmplărilor scurse, exista o încrucișare de drumuri, un punct nodal unde se putea interveni în soartă, se putea schimba ceva. Și, în funcție de modificarea pe care o opera, făgașe aleatorii îl conduceau nu într-o alta, ci în zeci de vieți virtuale, din care el și-alegea una: aceea în care pușcăria să nu se fi legat de viața lui, să fi putut continua arta păpușarului, așa cum o făcuse bunicul și tatăl său. Era mai mult decât beția cu alcool, mai mult decât o amețeală erotică. Era secunda, durata pe care i-o hărăzise Dumnezeu, amplificată, trăită la pătrat, dacă nu chiar în progresie geometrică. Așa îl solicita un asemenea act de visare, voita întârziere în transă, încât seara, târziu, pornea către casă cu picioarele împleticindu-se de oboseală și de foame.

Pleoapele pătrunseră una în alta, irișii lunecară cu vederea în adânc, dar în sens opus, căci în spațiul sideral, dincolo de clipa prezentă, mișcările sunt moi, pașii susură ca pe covoare de pluș și mătase și n-au viteza și precipitarea obișnuită; vin cu încetinitorul, se pot opri într-un loc pentru cercetarea cu ochiul liber și sufletul lipsit de prejudecăți; faptele pot fi răsucite pe toate fețele, împinse mai înainte sau mai înapoi, ridicate mai sus sau mai jos în funcție de locul de unde îți convine și poți să le privești.

Adunarea arculețelor fusese cea mai dificilă treabă. Retrăia momentele ieșirii de la lucru, când portarul cu fața roșcovană de bețiv se ridica greoi de pe scaunul cu spătar și-i trecea, de-a lungul hainelor, peste buzunare, peste bombeurile încălțării și peste manșetele pantalonilor, bagheta cu semnalizatori. Nu reușise să-l depisteze măcar o singură dată, căci micuțele piese stăteau frumos așezate în clinul batistelor sau în suflecăturile mânecilor de la cămașă, și, unse cu ulei de ricin, nu mai emanau radiațiile prin care se dădeau de gol. Acasă le strângea în cutii de carton, cusute și sigilate cu benzi de hârtie muiate-n cocă și, într-o duminică, pe când tovarășii lui de secție petreceau la iarbă verde prin crângurile și pădurile din zonă, el întinsese o pătură în carouri, singura pe care o avea în odaia de burlac, și deșertase comoara: trei sute cincizeci și cinci de sârmulițe frumos spiralate, cu sclipirile cenușii specifice oțelului. Împărțise la cinci și, conform impecabilelor legi matematice, aflase că poate construi încheieturile picioarelor, mâinilor și gâtul la șaptezeci și una de marionete. O adevărată panoplie, demnă de cel mai mare păpușar.

Astfel începuse lucrul. Nu-i erau suficiente duminicile, mai ales că deseori acestea deveneau zile lucrătoare pentru realizarea și depășirea unui plan de producție supradimensionat, basca ieșirile la muncă voluntară, unitatea lor, *FCF*-ul, adică fabrica de cherpedine și foarfece de toate neamurile fiind repartizată la amenajarea bazei de agrement a orașului. Și-atunci folosea cele două, până la trei și chiar patru ore cu lumină de zi de după schimbul unu. Fie vară, fie iarnă, de cum ieșea pe poarta întreprinderii, nu da năvală ca ceilalți la stația de autobuz, pentru a merge în centru, ci o lua invers, spre pădure, urca drumul în trepte, o vreme, apoi se strecura pe-o scurtătură cu

*Textul face parte din volumul *Cartea de bronz*, aflat în pregătire pentru tipar.

ogașe săpate de puhoaie, până se trezea în inima tufărișului. Și-acolo, în lumina arămie a asfințitului, supunea lemnele de diferite esențe celei mai necruțătoare investigații. Împărțise codrul pe sectoare și le numerotase. Când îl prindea amurgul, așeza semne, de unde, a doua zi, relua căutarea minuțioasă. Fiecare copac era cercetat de la rădăcină până sus, la vârf. Îl atrăgeau mai ales desișurile, acolo unde, din cauza lipsei de aer și de lumină, lemnele căpătau forme ciudate. De îndată ce descoperea ceva de luare aminte, scotea toporișca de la cingătoare și decupa. Hăcuia bine rămurișul rezultat și-l dosea prin râpi sau scorburi pentru a nu da de bănuială pădurarului. Dar, cu toată prudența, într-o zi se auzise strigat pe la spate. Unealta îi încremenise în mână, se răsucise și pivise. Drept, ca un zid, stătea în spate, cu arma în mână, un ins în uniformă de culoare verde. Pălăria, de aceeași culoare, masca nările unei puști, a cărei baieră de curea o ținea strânsă cu pumnul pe partea stângă a pieptului. Ochii lui, asemănători cu frunza codrului, în loc să fie mânioși pe cel care ciopârța copacii, sclipeau de curiozitate. „– Ce tot scormonești pădurea?" l-a întrebat. „– M-ai mai văzut pe-aici? " făcuse, nedumerit, păpușarul, surprins de cuvântul *tot* din adresarea străinului. „–De fiecare dată când vii". „– Nu se poate". „– Te-au văzut lupii, iar vulpile ți-au amușinat urmele". „– Și ce ți-au spus?" „– Că nu ești hoț *obișnuit* de lemne. Că nu ești hoț deloc. Dar că ești *amăgitor"*. „– E adevărat, confirmase, zâmbind. Dacă formele nu înșală, ele nu pot deveni păpuși".

Pădurarul făcuse doi pași și împunsese sacul plin cu vârful ghetei, a cărei cremă proaspătă se acoperise cu țărână și cu firișoare zdrelite de mușchi. „–Ce ai aici?" „– Păsări, animale, oameni", răspunsese, și, precipitat, deșertase conținutul, „– Aha, pricep. Dumneata ești *sculptorul*". „–Prea mult spus. Nu-s decât *păpușarul.* Confecționez marionete". „–Și care este diferența ?" „– Sculpturile sunt făcute să stea pe loc, să-ncremenească pe soclu. Marionetele, să se miște".

Primăvara, vara și toamna aduna materialul. Iarna îl prelucra. Îi ieșea cam o piesă la două săptămâni, dar asta numai dacă îl prindea miezul nopții cioplind. N-avea ceea ce se cheamă un atelier. Un scaun, o băncuță, o menghină și-o trusă de cuțite și dălți. Așa, în nopți de viforniță, cu zăpadă aruncată pe sub geamuri, cu mult frig intrat prin crăpăturile ușilor, se născuse întreaga galerie. Le așeza sus, pe poliță, și le admira. Celelalte, ale bunicului și-ale tatălui său aveau farmecul lor specific. De bună seamă că de mult fuseseră înghițite de pământ sau de flăcări, așa cum copilăria lui fusese înghițită de evenimente. Dar dacă stătea să și le amintească, le vedea aievea. Patina vechimii le dădea viață, siguranță, suflet. Spera în adâncul ființei că și piesele lui, prin *purtare,* prin *mișcare*, să devină la fel de vii.

Iris era cocostârcul. Ciocul lui mai lung, disproporționat față de celelalte părți ale corpului, și întins ca săgeata în aer, reprezenta însăși chezășia, cutezanța zborului. *Bubi*, ursul polar. Pasul ridicat de-asupra zăpezilor era chiar voința și puterea de-a călca în picioare o natură dată de Dumnezeu să ucidă. Cei mai dragi, însă, îi erau *Sânziana și Pepele.* Brațele lor prinse în dans reprezentau însemnul apropierii și-al dragostei, podul peste două maluri străine, senzația de *aici* și *acum* în care se trăiește *totul*, se bea și se mănâncă, de nu mai rămâne nimic, nici loc de vis și nici de interpretare.

Poate că piesele lui, în sine, să le fi egalat sau să le fi depășit, ca artă, pe-ale străbunilor săi păpușari. Însă spiritul care le anima făcea diferența. Bunicul și tatăl jubilau în timpul *prestației.* Ei impuneau mișcări ciudate figurinelor acolo, sus, pe ața de deasupra cortinei. Ropote de aplauze, strigăte de bucurie incendiau sălile cu spectatori. Pe fiu îl *zgândărau* alte frumuseți. Acelea care rezultă nu din *ce* fac păpușile, ci din *ce vor să spună* ele. Atunci de unde până unde dorința asta acută de a se da în spectacol, de-a le pune să plângă, să râdă, să facă sluj, să se împerecheze, să facă dragoste, sau să se prostitueze, să facă politică? Pasiunile oamenilor sunt mai greu de suprimat, de astupat și camuflat decât holocaustul atomic, gândea. Iradiații ciudate contaminează întreaga existență a celui care s-a lăsat vreodată devorat de ele. Asta i se întâmpla și lui. Atunci, în copilărie, se născuse marea-i slăbiciune pentru figurinile de lemn. Iar privațiunile la care fusese condamnat, aproape patruzeci de ani, nu făcuse decât să-i amplifice dorința de-a relua totul într-o bună zi.

Automat, degetele apăsară pe zăvorul nichelat al geamantanului și, în câteva secunde, cohorta de chipuri cioplite se răsfață pe iarbă. Scotea batista, le ștergea închipuitul praf, apoi bucățica de piele de căprioară pentru a le da luciu. Ceva, un fel de râu de plutire care-i cotrobăia măruntaiele, îi încetinea și gesturile, și le anula, până simți că se cutremură ca într-un necruțător ceas epileptic.

Se înalță anevoie pe dâmbul măcinat, căuta soarele și-și mișcă brațele devenite dintr-o dată ca de lut. Revăzu – pentru a câta oară? – imensitatea dormitorului, cu paturi suprapuse, al Jilavei. Auzi iarăși bubuituri în ușă, sfărâmarea tăbliilor masive, întărite cu fier forjat, și-l mai împroșcă o dată acel strigăt-zbierat : „Bău, ieșiți, șobolanilor! E *revoluție*! S-a dus Ceaușescu în p… mă-si! Sunteți liberi ! Băăăăi, ieșiți !"

În toamna lui '89 fusese din nou arestat. Un fost fiu de uneltitori împotriva regimului, cu serioase state de plată la Canal, nu putea rămâne pe dinafară de zidurile pușcăriei în acele luni tulburi pentru orânduirea socialistă, deși omul dăduse dovadă că-n lungii ani de detenție se lăsase profund *educat* în spiritul ideologiei noi, își căuta de lucru la locul de muncă încredințat de partid, se ferea de prieteni ca dracul de tămâie, nu vorbea, nu făcea politică.

Aproape că nu-i venea să creadă că poate păși nestingherit de gardieni prin curtea penitenciarului și greu i-ar fi venit să treacă prin poartă în stradă, dacă iureșul tovarășilor săi de suferință nu l-ar fi împins cu forța.

Ceea ce urmase, fusese mai ceva decât un vis, viața lui părând a se consuma într-o uriașă sală de cinematograf, unde se proiecta un film de groază. Nu-i venea să creadă că pe la urechi îl gâdila căldura gloanțelor, că dincolo de colțul străzii un tanc intrase în mulțime și strivise oameni sub șenile, privea acei tineri, băieți și fete, scandând, strigând lozinci și-avea impresia că totul era montat, regizat, ca la teatru.

Zăbovise două zile și două nopți pe străzile capitalei, ba chiar trecuse și pe lângă baricadele din curtea

Televiziunii, dar, când pe unul din trotuare trebuise să calce peste morți și răniți, se angajase pe prima stradă care-i ieșise în cale și-o ținuse într-o fugă nebună până la capăt. Socotind că a scăpat de pericol, se lăsase să cadă în adâncitura unui șanț și adormise. Se trezise către zorii zilei în lada unui camion a cărui motor torcea kilometrii nesfârșiți ai șoselei. Nu-l interesa în ce direcție aleargă, dar nici de dormit somnul acela dulce, binefăcător nu mai fusese în stare. Se lumina încet, iar acolo unde bănuia el a fi răsăritul bolții cerești orizontul se umplea de văpăi.

Atunci se înfiripase minunea.

Ochii, pe care și-i simțea umflați în orbite, rămăseseră pironiți pe prelata care tremura și se mișca de parcă ar fi fost purtată de-o mână de om. Timpul se răsucise, se produsese acea lunecare îndărăt care te face să revezi imagini ale propriei tale vieți în splendoarea lor de altădată. Prelata se înălbea, devenea cearceaful imaculat separând mica scenă cu păpuși de sala de manifestații care acum era chiar câmpul, dimineața rece, acrită parcă de aerul ciudat ce-o apăsa, cu ciorile străfulgerând văzduhul vânăt, devenite și ele spectatori.

Marioneta roșie înaintează, țupăind sigură pe marginea pânzei, spre marioneta albă.

– Ghiță, zice. Ce mă-ta-n cur faci tu cu colectivizarea? Ți-am dat termen 1 aprilie '50. Iată că suntem la 1 aprilie '52. Cât o să mai arzi gazul în România aceea împuțită?

– Angajamentele rămân angajamente, răspunde, cu plecăciune, cealaltă păpușă.

Iar cei din urmă vor fi primii, tovarășe Stalin.

– Nu prea se vede asta, zice păpușa-mareșal, răsucindu-și mustața. Am să trec la dejit, *adică am să te bag în dejă, tovarășe Dej.*

– Dar, tovarășe Visarion, țineți, vă rog, cont de faptul că țara mea trebuia mai întâi să facă reforma monetară.

– Lasă dracului leii *tăi pricăjiți. Își dau* rubla *mea leoaică. Și treci odată la lucru!*

Lumea încremenise. Un strigăt pe cât de dogit pe atât de disperat spintecase sala de clasă a școlii în care se desfășura programul. Bătrânul vorbitor, a cărui chip ochiul lui de copil îl zărise printr-o gaură roasă de șoarece în cortină, se urcase în picioare pe scaunul pe care stătuse și, cu o față buhăită, roșie ca sfecla, zbiera cât putea. „– Crăpe dracii în ei, că eu nu le dau pământul! Ba le dau. Știți ce le dau? *Asta*!" , și strângându-și pumnul, își îndoi mâna de la cot, o duse în dreptul prohabului și-o ridică în sus și în jos. Mai întâi izbucnise un val de râsete, chiuituri și fluierături. Apoi, se auziră țipete, blesteme și fluierături. Devenise harcea-parcea întreaga reprezentație.

Fusese și ultima dată când mai putuse să-i privească în ochi pe tata și pe bunicul, să le asculte glasul șovăielnic, precipitat: „– O făcurăm de oaie" rostise feciorul. „– Am feștelit-o bine, bine" , întărise bătrânul. „– Poate avem noroc și nu vor…" „Crezi? Uită-te în vârful acela de arțar. De jos și până sus, frunzele lui ochi sunt. Și urechi. " „– Și cine privește prin ei, cine aude prin ele?" întrebase copilul, cu naivitatea-i firească. „– *Regimul*, marele…" , i-a răspuns bătrânul artist. Și mintea-i crudă, ca de lăstar, îl făcea să-și închipuie că lucrul pomenit de bunic, regimul, nu poate fi decât un munte sau un copac, un drum care nu se mai termină, sau oceanul.

La procesul, care li se intentase, i se impusese rolul de martor acuzator și, deși avocatul se opusese pe motiv că este minor, autoritățile îl împinseseră în sala de judecată și-l așezaseră

pe scaunul din spatele vinovaților. Auzise fraza rostită de procurorul ale cărui cuvinte îi pătrundeau în carne ca sfredelul în lemn, împrăștiind în același timp, în aerul supraîncălzit al încăperii, nori negri de acuzații. Primise somația să zică ***da***, și el li s-a supus. *Străbătuseră, într-adevăr, satele de pe valea rudară și instigaseră lumea, prin acel gen de spectacole, la nesupunere și ură contra ordinei publice. Batjocoriseră pe cei doi mari oameni politici, punând vorbele lor închipuite în gura marionetelor.*

Își flutură capul de mai multe ori, și-apasă repetat lobul urechilor și, astfel, reușea să întrerupă contactul cu acea lume care îl ademenea. Apoi se lăsa să lunece în jos de pe ridicătura de pământ până când simți în tălpi miile de ace otrăvite, de furnicături ale amorțelii ce-i cuprinsese picioarele. Făcu câțiva pași la întâmplare, când zări sub crengile de arini, din dreapta, mormanul de deșeuri printre care crescuseră cucute. Câteva dintre obiectele aruncate acolo i-atrăseseră atenția: discuri și casete muzicale, ecrane și tuburi de televizor, dischete și carcase de calculatoare. „– Ei, îl avertiză vocea unui străin, dar care venea, totuși, din adâncul ființei sale. Trezește-te! Calci pe tărâmul unei noi civilizații. Ia viața așa cum este ea. "

Încearcă să se cațere în sus și, cu oarecare efort, reuși. Și-amenajă iute un cuib din vatelină, resturi de piele și materiale de confecție, hârtie creponată, ațe, pambilci.

De vale, priveliștea către oraș era ispititoare. Printre crengi și siluete de-acoperișuri roșcate zări cele două coșuri înalte ale fabricii la care lucrase. Treizeci și șase de ani. Adică din '64, când fusdese eliberat, până în 2000, când noul proprietar făcuse rescructurări și-l obligase să ceară o pensie pe caz de boală. Venise aici june, e adevărat, care văzuse iadul, și-a ieșit un bătrânel cu părul grizat, ușor adus de spate, cu vocea topită și ochii obosiți. Unde i se scursese viața? Cine se folosise de ea? La asemenea întrebări încerca să răspundă acolo, sus, dar nu reușea.

Acum vedea clar mobilul întoarcerii sale la marionete. Tardiva tentație de-a-și încropi o familie. Căci niciodată, în ciuda vremurilor de câine prin care trecuse, nu încetase să iubească păpușile ca pe ființele cele mai vii.

Ceea ce organizase la început, erau doar simulacre de spectacol. Mai întâi în maidane, pe gratis, prin grajduri părăsite și garaje, apoi în apartamentele prietenilor și foștilor colegi de muncă. Fusese ideea unuia dintre aceștia să meargă la cele două case de copii, apoi la stabilimentul măicuțelor și, în cele din urmă, la liceul orașului. Îi sunau aieve în urechi cuvintele directorului care, după ce-l însoțise cu pași greoi pe holul întunecat, apăsase pe mânerul unei uși și-i deschisese. „–A fost a *calculatoarelor*, zisese. Aici s-au format câteva promoții bune de informaticieni care aveau să se topească îndată în Occident. Dar, de când cu *virușii* ăștia nenorociți, a trebuit să abandonăm. Și-apoi, tinerii, părinții nu se mai prea dau în vânt după informatică. Vreau să fac, în loc, un

atelier de teatru. Fie, reprezentația dumitale, una de bun augur!”.

La spectacol veniseră mai ales elevi din clasele mici și preșcolari. Câțiva dintre cei mari, ca și părinții lor, nu prea se lăsau entuziasmați de cele petrecute după și deasupra cortinei. Păpușile se mișcau dezinvolt, vocea și mâna care le manevra acționau cu precizie, ca în vremurile bune. Și totuși, aplauze puține și palide. ba mai mult, din primul rând de scaune, acolo unde se așezase un grup de băieți și fete de liceu, se murmura continuu, se complota ceva, se mânca semințe.

Reprezentația se sfârșise și păpușarul ieșise să salute publicul. Zece, cincisprezece bătăi din palme, dar și câteva cocoloașe de hârtie aruncate, care îl loviră chiar în frunte. Cineva strigase și sala răsunase: „– Fiți politicoși, copii!” Tânărul din primul rând, flancat de liceene, se ridicase, arătând mulțimii o siluetă înaltă, deșirată și osoasă. Apoi, cu aerul de erou în unul din războaiele mondiale, păși pe scenă, apropiindu-se de păpușar: „– Ei, și…? Ce e cu asta ? Noi toți, care ne-am adunat aici, vrem *altceva*. Suntem liberi și *dorim*, ba chiar *cerem* să ni se dea altceva. Țara s-a schimbat, domnule. Pricepi? Noi, cu toții !… Așa că…hai, cărarea!”

Brațele i se întinseseră pe lângă corp, iar palmele luaseră forma consacrată de măturoi. După câteva secunde se răsucise și, grav, de data aceasta cu un mers aproape marțial, coborâse scările în sală. „– Bravo, Patrik!” răsunaseră voci amestecate, până în spate. Țipete stridente, majoritatea emanate de fete ridicate în picioare, făcuseră să explodeze încăperea. „– Pa-trik! Pa-trik!” se scanda.

Așa a ajuns să ia hotărârea definitivă: păpușile lui nu vor mai face ghidușii. Pentru că ele conțin *suavul* creației. Și e de-ajuns. Dar pentru aceasta va trebui să se gândească la o expoziție. Bani, sală, relații. Exact ceea ce îi lipsea.

Coborî și de pe movila de deșeuri, constatând că soarele apusese deja și amurgul așeza câte un bob de rouă pe fiecare frunză. Se lăsă cu picioarele goale ca să se răcorească mai bine, apoi și-aminti că nu strânsese păpușile din iarbă și urcă din nou dâmbul. Desfăcu larg cele două părți ale geamantanului și începu să le numere.

Când sfârși, era întuneric de-a binelea. Chipul nostim al pieselor nu se mai distingea, iar lemnul lor se umezea încet. Ceasurile petrecute în sânul naturii păreau clipe, o profundă insatisfacție că trebuie să se îndrepte către casa unde nimeni nu-l aștepta îl încerca, dar vedea că n-are încotro, așa că o luă pe drumul forestier, în direcția șoselei asfaltate.

La nici cinci sute de metri, în față, se consuma fluxul neîntrerupt al circulației rutiere, specifice serii și nopții de sâmbătă, când plecările în *week-end* se țineau lanț. Auzea scrâșnetul frânelor bruscate, turația motoarelor ambalate la maxim pentru traversarea cât mai în grabă a colinei și, pe măsură ce se apropia de oraș, molcom și odihnitor, sunetul clopotului electronic din turla lăcașului episcopal.

Călca la întâmplare, trăgând după sine geamantanul greoi, când o lumină orbitoare îi pătrunse în ochi, obligându-l să părăsească direcția și să-și dea drumul în șanțul lateral. O mașină zbârnâi chiar la urechea lui, un claxon, iar când dădu să se dezmeticească, cineva, mână tare de bărbat, îl înșfăcă de gât, zbierând :

– Da’ mergi dormind pe drum, dom’le? Te-am sunat, te-am semnalizat, și degeaba. Te-am lovit cumva ?

– Cred că nu, zise, ca pentru sine.

Degetele, care păreau niște cângi și acum se înfipseseră în gulerul hainei, îl ridicau cu o forță impecabilă către lumina portocalie se ce strecura din plafonieră.

– Te doare ceva ? auzi și un glas de femeie. În aceeași clipă îi observă piciorul lung strecurându-se pe după portieră, și-o zări înaltă, subțire, lângă umărul său. Palma moale îi pipăia ochii, obrajii.

– N-are nici pe dracu’, zise, și, răsucindu-se urcă la locul de unde coborâse.

– Așa e, n-am… Dar m-ați speriat, mormăi.

– Urcă, îl îndemnă bărbatul care, cu o clipă mai devreme, îl ridicase din șanț,

luându-și locul la volan.

– Ai, cumva, de gând să ne strici petrecerea? Întreabă cel de lângă șofer, fără să se miște. Că dacă e așa, te-așezăm în calea roților și te călcăm cu adevărat.

– Fiți pe pace, îi liniști. N-am nici un gând. Ci doar rugămintea de-a mă lăsa să mă duc în voia mea.

– Noi te sfătuim să accepți ca *voia* noastră să fie și *voia* ta, rosti, scrâșnind din

măsele, omul de la volan. *Urcă*! am zis. Și nu ți-o mai repet.

Realiza situația în care se afla. Tinerii erau băuți, poate drogați, și voiau să se distreze cu el.

Nu era chip de împotrivire. Așa că ridică geamantanul și-l împinse între banchete, la picioarele fetelor din spate. Calcă pe scară și-și făcu vânt, dar se podivi și nu reuși să se aburce. Două dintre călătoare îi întinseră mâinile, iar el le prinse. Întâi dorise să se așeze pe păpuși, însă fata din mijloc, o blondină ochioasă, îl trase pe picioarele ei:

– Hai, pe moale! Pari cam bătrân!…

– Ce porți în geamantan? întreabă fata din dreapta, cu părul lung, șaten și lăsat

să-i curgă pe spate, la fel de cuceritoare ca și blonda, dar ceva mai mărunțică la trup.

Păpușarul tăcu. Inima începu să-i bată mai tare.

– Ei, moșulică, interveni și fata din stânga, străpungându-i timpanele cu o voce bogată în decibeli, prinzându-l cu brațul de după gât. Ai amuțit ?…

– Niște schimburi, … haine, bâlbâi, în sfârșit.

– Nu ne minți ?

– Nu !…

– Deloc ?…

Își încleștă dinții și refuză să mai dea vreun răspuns.

Motorul torcea uniform și mașina înainta pe un drum lin, dar strâmtorat de crengile pădurii care măturau cu frunzele lor capota, parbrizul. Apoi se ivi un ogaș chiar pe mijloc. Șoferul se străduia să-l încalece. Una dintre roți se scăpătă în mâncătură și automobilul se clătină serios. fetele scăpară un strigăt, trupurile lor se schimonosiră și se mișcară în așa fel încât păpușarul ajunse, în sfârșit cu fundul pe banchetă.

Poteca se lărgi ușor și, în fasciculul de lumină ce

țâșnea din faruri, se rotunji o poiană. Direcția de mers se schimbă, autovehiculul execută în deplasarea sa o buclă, apoi scrâșni, oprit de o frână puternică.

– Până aici, zise cel de la volan, răsucind cheia în contact. Apoi, deschise portiera și, sprijinindu-se de capotă, trecu în lumina farurilor.

Păpușarul tresări. Chipul tânărului îi era cunoscut. Totul devenea ca un duș care te trezește din toropeală. „Bravo Patrik!" îi răsunau în ureche vocile infantile, de altădată. Și fără să-și controleze mișcările, împingându-se în mânerul ușii, sări în cealaltă parte, de unde porni greoi prin buruiana înaltă, grăbindu-se să i se așeze în față. Numai că tânărul dispăruse pentru moment din lumină și, în liniștea care cuprinsese locul după oprire, se auzi un susur pe care omul îl crezu ca venind de la motor.

– Te *debușonezi* ? întreabă tovarășul lui.

– Hai, ce mai stați? zise umbra, reapărută din noapte, moșmoșind cu mâna la prohab. La treabă, copii!

Se dăduseră toți jos. Vreme de câteva secunde, fetele își purtară pașii în jurul celor doi tineri, ca într-o veritabilă paradă a modei, cu picioarele lor bazalte, pe care fustele, numai de-o palmă sub cingătoare, nu reușeau să le acopere. Ochii lor migdalați, sporiți de rimelul bogat, aruncau priviri împăienjenite. Dădură să calce prin iarbă, dar pasul le bălăngănea. Tovarășul lui Patrik se mișcă, prinse două dintre codane de coate și se depărtă încet către desișul copacilor.

Sprijinit de aripa automobilului, șoferul urmărea totul ca un patron. Respira greu și se podivea pe călcâie. Se aplecă să-și prindă un șiret și nu mai reuși să revină la poziția în picioare.

Păpușarul se apropie de el, îl prinse de braț și-l ajută să se ridice,

– Sunt beat, și-atâta tot, scrâșni printre măsele.

– Vă cunosc, domnule!

– Eeeu, asșșișderea…, molfăi vorbele, și se cârligă, astfel încât șoldul stâng se sprijini pe capotă.

– Fiți sincer, vă rog, și recunoașteți: Chiar nu v-a plăcut deloc *prestația* mea cu marionetele ?

– Renunță la formalități. Tutuiește-mă ! Bprestație, zici? Cine? Unde? Când?

– Încearcă să-ți amintești!

– Măi, omule. După ce că sunt un piculeț băut, dumneata mă crezi și prost. Cum să nu știu cine ești? Hăăla cu păpușile, mmăscăriciul. Ți-am zis-o atunci, și ți-o repet: A trecut vremea sugestiei prin artă. Trăim clipa *senzației* , nene. Asta am câștigat noi, prin suprimarea lui Ceaușcă. Să ne dăm pantalonii în jos și să ne căcăm în mijlocul drumului. Și nimeni să nu poată să ne facă ceva.

– Oare, chiar așa ? Niște tineri ca dumneata am văzut murind pe caldarâmul din

București la rev…

– Allo, nu face politică cu mine, eu sunt app…

Se răsucise pe celălalt șold, dar tot sprijinit de capota mașinii. Când vorbea, parte din salivă ajungea pe fața interlocutorului, mai multă însă cădea pe pieptarul puloverului grena ce acoperea bustul lui de nonconformist.

– Excelent, zise artistul. Aproape că m-am dumerit. Și totuși…

– Nici un *totuși*. Ocupă-te de a treia *vestală*, zise, strâmbându-și gura ca după acreală, și cu arătătorul către fata cu părul șaten și lung. Nenorocitul de Ninu s-a îmbătat mai tare ca mine și n-a mai venit. Fă-o fericită!

Lumina farurilor se topise încet, dar duduia focul cu pocnete de frunze uscate și crengi putrede, pe care reușiseră să-l înalțe celălalt băiat, ajutat de fete. Patrik ceru păpușarului s-o facă, o vreme, pe bucătarul și chelnerul. I-arată de unde să scoată sticlele cu băuturi tari, pachetele cu carne tranșată și scrumbiile. Jocul trebuia acceptat, așa cî omul i-ajută, chiar lăsând să se vadă că. la asemenea chestii, se pricepe.

Lucrurile evoluau încet, dar sigur, spre ceea ce se cheamă o petrecere *tare*. Nici unul din cei cinci nu mai era cu picioarele pe pământ. Păpușarul gândi o secundă c-ar putea să se sustragă, să se furișeze pe după trunchiuri și crengi și să fugă. Dar cum putea s-o facă fără geamantan. Se strecurase până la portieră în clipele în care Patrik se aplecase să mai sufle în cărbunii ce dădeau să se stingă. Dar aceasta avea mânerul blocat. Revenise.

Mai întâi fu dansul peste flăcări, cu eșarfe legate de gurguiul sânilor, trecerea fetelor prin foc și arderea câte unei șuvițe din părul lor blond și șaten cârlionțat. Radiocasetofonul, dat la refuz, umplea poiana cu o muzică spasmodică, plină de gemete și gâfâituri.

Vestala se apropie de el și-i luă mâna. Îi simți pielea umedă și încălzită de băutură și bătu un pas înapoi ca și cum s-ar fi rușinat de goliciunea ei. Dar fata îl trase îndărăt cu o forță demnă de o caratistă, încolăcindu-i gâtul cu brațele.

– Nu *vrei*, sau nu *poți* ? surâse mecanic, purtându-și degetele pe nasturii pantalonilor lui, ca pe niște clape. Nu poți, te ajutăm, nu vrei, te obligăm…

– Ai putea să-mi fii nepoțică…

– Comanda este comandă, și se onorează.

– Și patronul, patron…

– De bună seamă, zise, cotrobăind vârful curelei. Apoi strigă cât putu:

– Da'hai, odată!

Focul se topise de mult, lumina pe care o mai emana era una roșie, cărbunii încă încinși. Pe Când trupurile tinere evoluau în dansul ușor trecut de la isterie la moleșeală, Patrik, cu mersul frânt și poticnit, turna bere și vin pe umerii și fesele blondelor. Plăcerea devora forța gleznelor și tălpilor și, într-o încolăcire de brațe și coapse, masa aceea de carne saturată se prăbușea la pământ, risipindu-se printre tulpinițe de pelin și brusturi.

Și-n tot acest timp, păpușarul făcea abstracție de mișcările înfrigurate ale fetei care, după ce câteva clipe încercase să ia inițiativa asupra ei, acum abandonase. Privea detașat tabloul, părându-i-se decupat dintr-o galerie suprarealistă.

– *Ei, și*? zise, așteptând un răspuns de la Patrik, care părea că este încă în stare de slabă veghe. Dar acesta tăcea.

– Ți-e ciudă mosulică, îi șopti fata în ureche. Nu poți face *ce* fac ei. Dar, recunoaște, că ai vrea.

– Ascultă, fetițo, și ține bine minte. La vârsta când aș

fi putut să mă înhăitez ca voi, zăceam în pușcărie.

– Făceai *labă*, o iubeai pe *manu*-ela. Și ți se turna bromură în ceai ca să nu ți se ridice nivelul… Recunoaște!

– He, că deșteaptă mai ești! De unde știi toate acestea?

– Scrie în istorie…

– Nu se cade să iasă din gurița ta de cireașă asemenea cuvinte.

– Eh, asta-i limba. Diferența dintre *voi*, artiștii, și *noi*, muritorii de rând. Voi *ilustrați* viața, noi o *trăim.*

– N-am zis că-s artist.

– N-ai zis, dar așa te crezi. Păpușile, însă, ți-s mute.

– Ți-amintești de reprezentația mea? M-ai văzut *acolo*, la școală ?

– Nu. Ți-am privit manechinele din geamantan.

– Fă-mi binele pentru care n-am să te uit. Mergi, deschide ușa și adu-mi-le aici.

– Cu neputință, zise, desprinzându-se încet de umerii lui și rămânând cu fața încremenită într-un surâs rece. Aș zice că *dimpotrivă*.

Alergă la grămada de vreascuri și se-ntoarse de-acolo cu un braț, pe care îl aruncă peste jar. Curând flăcările luminau din nou poiana în care chipul palid al lui Patrik părea însemnul crimei și-al pustiirii. Se ridică, își fixă bine picioarele în pământ și făcu trei pași spre păpușar.

– De fapt, rosti printre măsele, vădindu-se clar că maxilarele îi erau înțepenite de alcool, cu tine trebuie să încheiem.

Rămăsese fără de pantaloni și picioarele lui înalte, subțiri și păroase păreau strivite de greutatea capului în care se învălmășau arome de rachiuri tari.

– Te-mpiedici în coaie, râse al doilea băiat, sprijinit, ca pe pernă, de șoldul partenerei adormite. Îmbracă-te, că n-ai nici o șansă să…

– Asta și vreau, nu știu de-am să pot…

Nu sfârși de rostit ultimile cuvinte, că *vestala* i-apăru în față cu geamantanul, mai mult târât decât purtat pe sus. Păpușarul tresări și-ncearcă să alerge într-acolo, dar Patrik îl zări și-l avertiză :

– Un singur pas dacă mai faci, te lichidăm. Ne-ai oferit un spectacol? Îți suntem datori și noi cu unul.

– Mi l-ați *prezentat* , deja. E suficient.

– Și nu ți-a plăcut ?

– A fost nemaipomenit.

– I-a lipsit *epilogul*. Iată-l!… Și se repezi, împleticindu-se, către geamantan, a cărui mâner lunecă iute din mâna fetei în mâna lui. Celălalt vlăjgan îl prinsese pe la spate și-i imobilizase brațele.

– Vă implor, copii. Nu faceți lucrul acesta. Păpușile sunt viața mea. Zilele și nopțile mele. Liniștea, apa, pământul. Mama, tata și fii. Soarele, luna și stelele…

– E nebun, scrâșni cel care îi respira în ceafă, ținându-l și mai strâns. Uitați-vă la el cum bâiguie.

Patrik ridică geamantanul în sus, smulse încuietoarea și desfăcu cele două părți deasupra flăcărilor. Într-o clipită conținutul cu figurine se risipi sub jar și cenușă. Apoi flacăra crescu treptat și pocnete repetate făcură să se înalțe în aer trâmbe fumegoase care luau forma unor cerculețe plutitoare.

– Aleluia, aleluia ! cântau în cor fetele, trezite la ceea ele considerau realitate.

– … fugile, venirile și adormirile. Și-apoi trezirile. Morțile și învierile. Pustiirile, borborosea artistul, cu ochii închiși ca să nu mai vadă *sfâșierea* muncii sale de-o viață.

– E nebun, e nebun, cântau cu toți în cor.

Flăcările se potoliră într-un târziu, tânărul îl eliberă și păpușarul și-adună umerii, rușinându-se parcă de neputința sa. Apoi păși și veni în fața lor. Căzu în genunchi, se aplecă și sărută pământul. Făcu semnul unei cruci uriașe în văzduh, își trecu palmele peste față, ca pentru dezmeticire, și vorbi:

– Este cazul să aflați cine *sunteți.*

– Ei, ei suntem curioși!

– Îngerii ortăviți, ruina cerurilor, bâhlela oceanelor.

– Ha, hî, hă, râseră, cu gurile uscate de dogoarea petrecerii, căscate până la urechi. Măcar de-ar fi precum spui!

– Cancerul visului, rugina viitorului…

Se mai prăbuși o dată la pământ, dar nu din lipsă de putere, ci încercând să se răsucească, se ridică iute și-o luă la fugă. Tăie poiana către partea ascunsă a pădurii și se afundă în adâncul acesteia, orbit de noaptea compactă de sub crengi.

Când se mai opri pentru o clipă și trase cu urechea în urmă, i se păru că tinerii nu mai hohotesc, ci latră, mugesc, miaună. Îndată, însă, își reluă fuga. Gâfâia. Inima îi bătea ca o toacă în tâmple.

Cu brațele în față, se proteja de loviturile cu trunchii copacilor. Dădea peste unul, îi pipăia coaja aspră și-l înconjura ușor, înainta iarăși, până nimerea în altul, și *jocuchinul* continua într-o risipă de energie care nu se mai epuiza până către ziuă, când se trezi în cealaltă margine a codrului.

Unde se opri, se așeză pe un pâlc de iarbă umezită, apoi se lăsă să cadă în față, până vârful nasului se implântă în frunzișul vechi, cu mirosul de bâhlit și putregai. Asta îl ajuta să se trezească la realitate, aceea care îl refuza și care i se înfățișa, deocamdată, sub forma câmpului verde și proaspăt ce începea de la marginea copacilor și ținea până la firul îndepărtat al șoselei, cu freamătul ei rutier, cu luciul asfaltului ud în răsăritul galben de soare, ocolind colina și lunecând, ca un șarpe, pe după ea.

Casă din Ipotești (Neamțu Costin)

Ioan Adam

SUB SEMNUL FRANȚEI

Meticulos și prodigios, calități antitetice pe care le conciliază cu o rară dexteritate, istoricul literar clujean Mircea Popa a scos de curând o nouă carte. De la monografia *Ilarie Chendi* – cu care debuta editorial în 1979 – și până la eseurile reunite în *Sub semnul Franței*, numele lui apare pe vreo treizeci de volume de o varietate invidiabilă și derutantă ce trădează un enciclopedist. Un enciclopedist interesat mai curând de convergențe, confluențe, incidențe decât de diferențe, de erudiția seacă, fără orizont integrator. *Sub semnul Franței* (Editura „Eurograph", Cluj-Napoca, 2006) confirmă această vocație. Cele 21 de eseuri adunate aici sunt dedicate interferențelor culturale româno-franceze, domeniu în care autorul s-a dovedit de mult a fi o autoritate.

Cartea are o istorie interesantă. Ar fi trebuit să apară în 2006 la o editură bucureșteană și ar fi constituit atunci, în *anul Franței*, un semn al gratitudinii față de „sora latină" mai mare care, dezinteresat sau nu, ne-a ajutat în momente istorice decisive. AFCN-ul, adică Administrația Fondului Cultural Național, a decis însă altfel. Un juriu compus din intelectuali independenți (și cam obscuri, cu excepția președintelui său, criticul Alex. Ștefănescu) nu i-a acordat un punctaj suficient pentru necesara subvenție. Din fericire, finanțiștii au avut o limpezime de spirit superioară, astfel că două bănci – *Banca Română de Dezvoltare. Groupe Société Générale* și *Banca Transilvania* – au dat salvatoarea sponsorizare și cartea a apărut, într-un tiraj modic, în primăvara acestui an. Asta este, pe scurt, povestea și am relatat-o pentru a pune față în față două mentalități. Pe de o parte e conduita francezilor, care nu ezită să releve aportul cultural din România. Exemplul cel mai relevant este, după mine, cel oferit de Robert Sabatier în masiva trilogie critică *Histoire de la Poésie française. La poésie du vingtième siècle*, publicată în 1982 la Editura Albin Michel, în care prezintă pe larg autori ca Anna de Noailles, Gherasim Luca, Ilarie Voronca, Claude Sernet, Pius Servien, subliniind că rădăcinile multor inovații poetice europene trebuie căutate în România. Pe de alta, suficiența carpatină, dornică de a se afișa în Hexagon drept *la belle étrangère*, dar căreia nu i se pare importantă reliefarea fascinației pe care România a exercitat-o asupra unor creatori francezi de anvergură, realitate probată de Mircea Popa cu argumente irefutabile.

Acestea fiind scrise, să revin după o paranteză digresivă la cartea universitarului clujean. Ea s-a născut în timp, în mai mult de trei decenii de cercetare în arhive și biblioteci, cel mai vechi text, *André Gide și gidismul*, datând din 1970, iar cel mai recent, *Cazul Pierre Ronsard*, din 2006. Navigând pe valurile erudiției, Mircea Popa n-a fost un năier fără țel. Acul busolei critice a vizat consecvent meridianul francez și tangențele acestuia cu cel românesc. *Sub semnul Franței* cuprinde texte de întindere variabilă. Unele sunt studii ample, rezultate dintr-o documentație migăloasă și îndelungată ce-a epuizat sursele, altele sunt siluete, „contribuții", fărâme din festinul erudiției care n-a fost niciodată gratuit. Sunt apoi, lucru mai puțin obișnuit la un pozitivist sobru ca Mircea Popa, și eseuri alerte, dezinvolte, cum e și cel introductiv, intitulat *Visul de Paris al românilor*. Vis urmărit în ipostaze și metamorfoze diverse, de la fascinația maladivă, ironizată de I. C. Fundescu în romanul *La Paris cu orice preț* și chemările stranii, de sirenă, auzite de gazetarii ardeleni de la *Foaia pentru minte, inimă și literatură* (din Brașov) și *Organul luminării* (din Blaj), până la extazul galic al „peregrinului transilvan" Ion Codru Drăgușanu ori recriminările abrupte, profetice, ale lui Eminescu, Octavian Goga și Max Blecher. Mă miră însă că din acest panoramic al onirismului românesc cu substrat parizian lipsesc *Rondelurile Senei* ale lui Macedonski, saturate de un sarcasm demn de „capriciile" goyești. Că Octavian Goga, un autohtonist cu simpatii sămănătoriste, blestema „Gomora modernă" nu e chiar neobișnuit. Dar ca un franțuzit, un om autoexilat la Paris (unde i-a cunoscut pe Paul Fort, St. Mallarmé și Jean Richepin), vorbind franceza ca un nativ, cum și-l amintea Eugen Lovinescu, să aibă coșmarul „Parisului iad", chintesență a „ticăloșiilor", contrazice orice logică. Dar cum însuși Macedonski scria încă din vara lui 1880 că „logica poeziei este nelogică într-un mod sublim", o ipostază a „absurdului" mă mulțumesc a cita din acest rondel demonic: „Printre valuri care plâng,/ Și sub bolți întunecate,/ Șiruri de-astre încețate/ Felinare se răsfrâng.// Pe tot țărmul drept și stâng,/ Iad, urlând de răutate,/ Pe când valuri care plâng/ Curg sub bolți întunecate.// Chiar din zări mai depărtate,/ Deznădejdi, ce nu se-nfrâng,/ În grozav vârtej se strâng / Zbuciumând tot mai turbate, – / Printre valuri care plâng."

Dacă a existat un „vis de Paris" al românilor, e tot atât de adevărat că un vechi onirism cu substrat românesc i-a bântuit și pe francezi. O dovadă, dintre multe altele, oferă Mircea Popa, în *Cazul Pierre Ronsard*, eseu în care sonda investigației critice coboară până în îndepărtatul secol al XVI-lea. Se știe prea bine pasajul confesiv ronsardian din *Elégie à Remy Belleau*:

„Or quant à mon ancêtre, il a tiré sa trace
D'où la glacé Danube est le voisin de la Trace.
Plus bas que la Hongrie, en une froid part
Est un seigneur nommè le marquis de Ronsard."

„Autograful" ronsardian a fost tradus de Gheorghe Asachi în 1858, de Barbu Brezianu în 1936, de Alexandru Rally în 1967, dar eu prefer tălmăcirea din 1987 a lui

Aurel Rău, care mi se pare cea mai exactă și cea mai expresivă:

„Străbunul meu, dar, spița și-o trage de pe unde
Danubiul de gheață cu Tracia-și răspunde.
De unguri mai la vale, în friguros hotar
Este-un stăpân, pe nume marchizul de Ronsard."

Afirmația a stârnit valuri de situări *pro* și *contra* asupra originii românești a poetului. Aș completa investigația domnului Mircea Popa, subliniind că sunt francezi care din impulsuri obscure au contestat-o. Jean Plattard, probabil francez *raciné,* s-a înscris în contencios împotriva poetului însuși într-o notă biografică ritoasă: „Pierre de Ronsard s-a născut la 11 septembrie 1524, la castelul Poissonniere, în parohia Couture din Vendômois, dintr-o veche familie de origine franceză și nu română, așa cum credea el." Prefațatorul ocult al unei antologii ronsardiene publicată la editura *La Renaissance du livre* ilustrează renumita inocență geografică a compatrioților săi, afirmând tot atât de tranșant: „că familia sa era de origine bulgară, așa cum pretindea el, este o curiozitate de care nu ne vom ocupa niciodată." În 1967, în *Istoria literaturii franceze*, Paul Guth pretindea că „Încă din leagăn, Ronsard și-a pregătit statuia. Și-a împrumutat o origine orientală, apropiată de cea a lui Orfeu." Precoce micul Ronsard!...

Însă Abdolonyme Ubicini, prefațatorul versiunii franțizești a *Baladelor* lui Vasile Alecsandri, admitea încă din 1855 ascendența românească a lui Ronsard, pe urmele lui venind Claude Binet, Saint Venand, Roger Sorg, P. Lognon, P. Bezard, A. De Rocheambeau, Critton ș.a., al căror șir e reconstituit cu migală de Mircea Popa. S-au amestecat apoi, bineînțeles cu argumente pro-românești, Radu Coculescu, Nicolae Iorga, Mircea Eliade și Barbu Brezianu. Prudent, cum trebuie să fie un adevărat istoric literar, cercetătorul clujean pune în balanță probele *pro-galice* și cele *pro-valahe*, făcând observația *esențială* că punctul de plecare al legendei nu e românesc, ci „curat francez", și-i urmărește iradiațiile în... literatura franceză, în care Banul Mărăcine devine, în 1911, subiect de roman. Un roman care întemeiază „mitul prieteniei dintre România și Franța", plasând afinitățile elective dintre cele două popoare în registrul „mitului creator, fortifiant", nu „blasfemiator, distructiv", precum acela despre Dracula al irlandezului Bram Stocker. *Le chevalier de Ronsard et Bane Maratchine* (așa se intitulează romanul lui Rouet de Ceresnes!) s-ar cuveni, cred, tradus în română. Poate că voi da de urma lui într-una dintre călătoriile mele viitoare în Franța și voi face necesara expertiză literară. Oricum, această indiferență seculară față de o operă literară care ne proiectează într-o lumină simpatică nu ne face cinste. Și din păcate nu e un accident...

Cazul Pierre Ronsard nu e singurul eseu de cert interes intelectual din cartea lui Mircea Popa. Un studiu care dă măsura sagacității lui critice este *Eminescu și Baudelaire*, excelentă mostră de comparativism centrat pe reliefarea unor „puncte de contact, analogii și similitudini" dintre cei doi mari poeți europeni. O restituire prețioasă e de aflat în *Dora d'Istria*, portretul schițat din linii sigure al unei aristocrate „mișcându-se cu ușurință în nouă limbi", dar rămasă fidelă, în lungul său exil

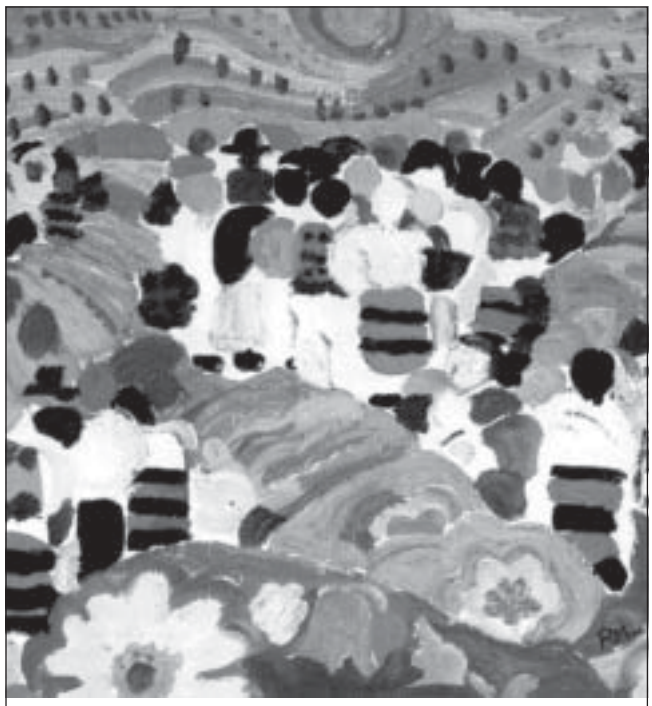

Peisaj cu fete (Marinescu Rodica Anca)

„pământului natal". Citatul pe care-l dă eseistul din dedicația *Fraților mei români*, așezată în fruntea volumului *Elveția germană,* este edificator și îmi îngădui să reproduc la rându-mi un pasaj: „Depărtată de soartă, din copilăria mea, de țărmurile iubite ale Dâmboviței mele, n-am încetat niciodată a face parte din țara natală ale cărei destine erau obiectul statornicelor mele meditațiuni. Toate visurile mele au fost pentru dânsa, toate luptele ce-am început, toate suferințele ce am îndurat n-au avut decât o singură cauză, un înfocat patriotism, de care nu mă voi deslipi decât cu viața. A mă lupta pentru țara mea, îmi era [tot] atât de dulce ca și primilor martiri a se lupta pentru sfânta cauză a Evangheliei." Cuvinte ce-ar trebui să ajungă și la urechile ignarilor ce-și declară sus și tare „rușinea de a fi român"!

Substanțial este și studiul *André Gide și gidismul* în care domnul Mircea Popa abordează problema influențelor gidiene asupra unor scriitori români de talia lui Mihail Sebastian, Ion Vinea, Anton Holban, Camil Petrescu, Mircea Eliade, Constantin Fântâneru ș.a. O mare surpriză prilejuită de acest text este Alexandru Dima, profesorul meu pe la mijlocul anilor '60, al cărui eseu, *Concepția estetică a lui André Gide*, publicat în 1933 în volumul *Aspecte și atitudini ideologice*, n-a mai fost reeditat după 1944. Și e păcat, fiindcă aici esteticianul făcea subtile asociații și disociații între teritoriile realului și imaginarului ce-l reabilitează în posteritate. Embargoul la care a fost supus acest text e încă unul dintre tristele tribulații care au trebuit plătite comunismului, fie el internaționalist, fie naționalist, dar autarhic, restrictiv, inchizitorial în ambele ipostaze.

Altă restituire captivantă e de găsit în studiul *De la Radu Baltag la Adrien le Corbeau*. De astă dată eroul detectivismului erudit practicat de Mircea Popa este bizarul scriitor Adrian Corbul, alias Radu Baltag (e pseudonimul născit de Gala Galaction – n.n.) sau Rudolf

Bernhaut (acesta este numele său adevărat, nu Bernhardt, cum figurează în recentul *Dicționar biografic...* al d-lui Aurel Sasu). După incipitul ironic dedicat „omului cu șapte nume" mă așteptam la o demitizare, la un portret în *acqua forte*, în genul celui din *Memoriile* lui Eugen Lovinescu. Sunt aproape patruzeci de ani de când am citit evocările criticului în ediția (de pionierat sub comunism a lui Eugen Simion) și păstrez de atunci imaginea memorabilă a franțuzitului „izmenit" care-și închipuia că a cucerit Parisul prin romanele sale și-și permitea să-i vorbească protector lui Victor Eftimiu în interiorul său modest de „mic funcționar în serviciul de expediție al librăriei Fasquelle: „«Măi Victore, nici nu-ți poți închipui ce greșală mare ai făcut că n-ai rămas aici. Nu în mult, dar în zece ani cu siguranță că ai fi ajuns ca mine»... în timp ce, în entuziasmul lui, ridicându-se brusc în picioare și întinzându-și brațele, se lovi cu capul de podul mansardei, iar cu mâinile răsturnă niște rufe întinse pe o funie ce-i străbătea camera!"

Domnul Mircea Popa e însă un spirit clement, caritabil, care-i face dreptate postumă acestui posedat de visul gloriei (auto)exilat în Paris, unde, zice istoricul literar, „a adus enorme servicii apropierii literare și culturale" dintre România și Franța. Argumentele produse în sprijinul acestei afirmații categorice sunt de neignorat, cel mai important fiind foiletoanele lui Adrien Corbeau trimise publicațiilor din Transilvania: *Tribuna poporului* și *Românul* de la Arad, *Luceafărul* de la Sibiu, îndeosebi cel despre *Eminescu în franțuzește*. Observ însă și o mică dramă: pe măsură ce și-i apropia spiritual pe Anatole France, Edmond Harracourt, Guy de Maupassant, Prosper Merimée, Octave Mirbeau, Jules Lemaître, Alphonse Daudet, André Beury, îi uita pe cei de-acasă. Memoria îi juca feste, altfel nu-mi închipui cum de-a putut afirma într-un foileton scris „cu ocazia anului nou 1912" că românii din Paris, strânși la o petrecere, au recitat „poezia lui Eminescu *La arme*." Mi-ar fi plăcut ca domnul Mircea Popa să amendeze această alegație, restituind lui Șt.O.Iosif paternitatea populare poeme.

Adăugând siluetele dedicate lui Jean Richepin (întâmpinat la Academia Română de Duiliu Zamfirescu), Léo Bachelin, Léon Thévenin, Paul Morand, Jules Romains, prieteni fideli și-adesea ambasadori ai culturii române în Franța, ineditele lui Eugen Ionescu (descoperite de Mircea Popa în arhiva Miron Grindea de la King's College din Londra), vedem cum se rotunjește sumarul unei cărți de amplitudine intelectuală, care ar fi meritat un tiraj mai generos. Dar trăim la porțile Orientului, unde, exclama un francez ce învârtise pe aici afaceri necurate, Poincaré pe numele lui, *tout est pris à la legère...*

Ana Dobre

DEZILUZIIILUZII

Stefania Coșovei este o scriitoare curajoasă. Aparținând biologic generației optzeciste, ea nu-și arogă, totuși, o filiație. În place drumul singuratic. În destin ești un lup singuratic. Și-a asumat această condiție. Scrie despre subiecte firbinți „bărbătește", dar nu se defeminizează. Are agresivitatea bengesciană a limbajului frust, direct care merge la țintă. Nu disimulează prețios și epatant ca o prețioasă ridicolă. Acceptă firescul ca pe o condiție esențială a scrisului într-o lume acaparată de nefiresc.

Romanul anterior, ***Deziluziiiluzii*** (2002), romanul de debut al romancierei, era, deopotrivă, un *roman al aventurii* și un *roman al scriiturii*. Titlul aglutinat oximoronic, *deziluziiluzii,* sugera incidența, simultaneitatea iluziei și a deziluziei în planul conștiinței aperceptive a individului, ceea ce dădea epicii, în ciuda unor stridențe de limbaj, o dimensiune reflexivă.

Tema *facerii* operei, prezentă în ***Deziluziiiluzii***, o obsedează și în noul roman, doar cadrul este altul. O echipă de filmare reconstituie evenimentele din 1961 din Golful Porcilor când americanii au intervenit în Cuba pentru a determina îndepărtarea de U.R.S.S. Ei au fost învinși de armata cubaneză, care, prin Fidel Castro, anunța la 20 aprilie că invadatorii au fost respinși. Așadar, libertatea, democrația au dat înapoi în fața dictaturii. Tot așa libertatea absolută a creatorului se lovește de limitele realului. Proiectul cinematografic se dovedește a fi un eșec, ca și proiectul american.

Noul roman, ***Golful Porcilor*** (Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2006) o fixează ca romancieră în linia *marii europene,* Hortensia Papadat-Bengescu. Același stil scormonitor, exact, aceeași pasiune de investigare a omenescului fără estetica necruțătoare a predecesoarei, fără sondarea minuțioasă a „subsolurilor conștiinței". Scriitoarea preferă limbajul agresiv tinzând către o vulgaritatea căutată prin care urmărește să creeze impresia de viu, de verosimil. Suculența acestui limbaj cvasi-scatologic dă o anume savoare stilului, îl *masculinizează*. Teama cea mare a scriitoarei pare să fie integrarea în liota feminină sau a feministelor deținătoare de condei.

Ștefania Coșovei tatonează doar acele spații care-i permit să fixeze în lumea lui un personaj creându-i verosimil habitatul, urmărindu-i comportamentul, modul

* Stefania Cosovei, *Golful porcilor*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2006

de a vorbi, de a arunca ancore în lume, de a se prinde, de a se fixa, de a se integra într-un sistem de referință și de a referi despre el. Lumea lor este scena lor, scena pe care evoluează în roluri principale sau secundare ca figuranți sau regizori sau, în exteriorul scenei, ca observatori. Instalat în acest sistem de referință, personajul și-l asumă în totalitate și odată cu el și mentalitatea, atmosfera intelectuală, condiția. E semnificativ, din acest punct de vedere, mottoul ales din Barbu Brezianu, **CD-Rom Brâncuși**: „*În timpul unei vizite în atelierul lui Brâncuși, care se găsea în acele timpuri în Montparnase, Nelson Rockefeller l-a întrebat pe Brâncuși cu condescendență, ce poate face pentru el. Brâncuși s-a uitat lung la milionarul din fața lui, care era, în același timp, unul din cei mai influenți administratori ai Muzeului de Artă Modernă din New York și i-a spus: Uite, ia mătura asta și mătură-mi atelierul*", ale cărui semnificații reverberează peste tot în text. E vorba de eterna atracție și disociere între *a fi* și *a avea*, între *învins* și *învingător*, între *intelect, spirit, idealism* și *materie, proprietate, pragmatism*, între *metafizica vieții* și *praxis*-ul ei. Geniul, în ipostaza lui de titan și de contemplativ, se poate disocia de această lume, rămânând totuși în ea, și-l poate invita pe aparentul învingător să-i mături atelierul.

Într-o interpretare originală apare și mitul lui Pygmalion în modul de a sugera relația dintre Paul Pamfil, „fabricantul de îngeri și demoni", și Mario, ca relație dintre artist și *materia,* supusă creației. E o relație insolită între creator și creație, căci într-un fel Paul Pamfil îl *sculptează* pe tânăr, îl ajută să se înțeleagă, să se regăsească pe sine, îl formează în sensul dorit de el, orientându-l spre propria identitate.

Meditând asupra acestei insolite relații cu un om care continuă să rămână un mister, Mario suprapune mitul lui Pygmalion cu cel al lumii ca teatru: „*Dacă Maestrul Paul Pamfil i-a trasat deja, dintr-o singură tușă de culoare, un drum, destinul?(...) Dacă pictorul se joacă într-adevăr cu destinele tuturor? Dacă sunt toți o lume de figuranți plătiți cu ziua, cu ora de fascinantul, controversatul, răzvrătitul, contestatul, respectatul, temutul artist de la malul mării?*" (p. 145).

Mario duce cu ele povara unui mit. El însuși este un Pygmalion, sugestii ce se dagajă din secvența reînvierii necunoscutei înecate, scenă în care realul și fantasticul fuzionează. Ideea pe care scriitoarea o încifrează ar fi aceea că o creație e ca o femeie moartă pe care artistul o re-învie transferându-i o parte din viața sa.

Între Mario și Paul Pamfil e o relație echivalentă cu aceea dintre Sancho și Don Quijote. Așa cum Sancho se *quijotizează*, atins și el de nebunia absolutului, așa și Mario se *pamfilizează.* Intuiția maestrului Paul Pamfil se adeverește: în Mario zace un artist care poate învăța să picteze, să-și povestească întâmplările ființei.

Șederea de șapte zile în casa de creație a maestrului Paul Pamfil echivalează, pentru Mario, cu o inițiere. A urcat și a coborât munții sublimului și ai abjecției, dar și-a aflat vocația în pictură.

Ștefania Coșovei delimitează în cadrul narațiunii sale spații epice al căror caracter concetric nu anulează diferențierile de mentalitate și proprietăți. Echipa de filmare decupează în interioriul unei lumi, circumscisă metafori *golful porcilor,* o alta – un alt joc secund care nu doar copiază alt joc secund, ci îl receează, îl transcende și-l apropie de cel prim. Metafora platoniciană capătă semnificații, realizări dintre cele mai originale.

Lumea personajelor este ca fluxul și refluxul mărilor și oceanelor – sunt, pe rând, în centru și la margine, în joc și în afara lui, în timpul lor subiectiv și reflexiv, în alt timp integrat memoriei afective. Începutul anilor '60 și Golful Porcilor sunt un astfel de timp de degringoladă a istoriei în care întorcându-se, există speranța unei *înțelegeri*, a unei dumeriri ca o condiție a ieșirii din nedumerirele istoriei. Un mod de a ieși îl oferă arta – cinematografia, cea de-a șaptea artă., altul – călătoria din spațiul închis al Bucureștilor la malul mării, spațiu de trecere, deschis spre alte zări, spre infinit.

Epicul dominat de ominiscienta naratorului e traversat uneori de incizii ironice prin intervenție auctorială, dar și prin secvențe lirice marcate de intertextualitate ca-n acest fragment din ***Ecleziast 1,2, Deșertăciunea deșertăciunilor*** (v. p. 89)

Scriitoarea experimentează din perspectiva modernității tehnici narative prin care ficțiunea și nonficțiunea se intersectează într-un colaj intertextualist prin care sugestia de viață se accentuează. Reflecțiile despre vanitate și orgoliu cu trimiteri la Nietzsche și Nicolae Breban, alunecă spre eseu. Aceste considerații nu aparțin naratorului, ci sunt transferate personajului într-un original stil indirect liber prin care perspectivele se focalizează asupra trăirilor intime și profunde ale personajelor.

Altă dată, reproduce într-o singură frază arborescentă cu subordonate șerpuind perfid, o pagină dintr-un jurnal îngălbenit de vreme, colbăit și agramat, care sub ochii lui Mario produce confuzii (v. pp. 152+urm.).

Liniile epice creează planuri paralele. O echipă de filmare, finanțată de Paul Pamfil, reconstituie cu dificultate viața lui Fidel Castro, cu accent pe evenimentele din 1961, din Golful Porcilor, o *re-prezentare* a unei realități dureroase într-o ficțiune. Ideea poate fi: nimic nou sub soare privitor la confruntări și semnificațiile lor istorice sau realitatea întrece ficțiunea. Există și un alt sens care dublează epicul într-un plan al semnificațiilor transfiguratorii: libertatea absolută a ficțiunii este contracarată de dictatura realului. Aceste realități se închid concentric unele pe altele ca-ntr-o matrioșă sui-generis. Tot chinul regizorului este o *facere* grea, cu multe sincope, nemulțumiri, strigăte nervoase. E o lume care se refuză. Lumea ca teatru devine lumea ca platou de filmare, având toate personajele implicate: regizor, actori, figuranți, recuzită.

Acest eveniment este concurat de un altul, cu toate elementele unui kitsch: amplasarea la malul mării a unei copii a Statuii Libertății, eveniment pregătit febril pentru a marca apropierea dintre Occident și Orient.

Dacă n-ar fi unele neglijențe de redactare (paginile. 114-123 se repetă cu minime schimbări la paginile 159-169) noul roman la Ștefaniei Coșovei ar fi putut fi o realizare notabilă. Reluările dau însă un aer de superficialitate, de absență incriminatorie a conștiinței critice. De al un timp narația o ia pe un drum descendent.

Finalul se vrea simbolic ca-ntr-un film de Fellini. Cade însă ca o ghilotină și anulează sensurile oarecum confuze ale cărții. Față de primul roman al autoarei acesta înregistrează o scădere prin incongruențe, confuzii, impresia acută de superficialitate, de lucru nefinisat.

Mircea Dinutz

ÎN APELE OGLINZII, POETUL DANSEAZĂ!!

„Ceața pe ruguri ce-apropie cerbii
Obosit pasul în lacrima ierbii…"

În cele peste patru decenii de activitate literară, Ion Panait a fost o prezență editorială foarte discretă între 1970-1989 (trei volume apărute la intervale mari unul de celălalt) și puțin pregnantă între 1990-2000, cu același număr de volume, pentru ca în următorii șase ani (2001-2006) să publice un număr mai mare de volume în comparație cu cele trei decenii anterioare: *Bonjour tristesse*, *La marginea curcubeului* și *Piața publică a tristeții* (2001), *Latifundiile trădării* (2003), *Binecuvântatul infern al iubirii* și *Amurgul zilei de mâine* (2004), *Timpul în rochie albă de noapte* (2005) și, în sfârșit, *Dansând în oglindă*,* volum pe care îl vom comenta în continuare.

Atras de „farmecul care suspină" în oglinda trecutului, poetul scrie o poezie esențialmente elegiacă, acesta înțelegând prin amintire un mod de a-ți salva identitatea, într-o confruntare dramatică cu efemeritatea și având conștiința acestei efemerități, grav și ceremonios, cu o demnitate de sacerdot pătruns de funcția magică a limbajului verbal și gestual. *Dansul*, pentru el, înseamnă eliberare de sine, dansul este limbaj dincolo de cuvinte, de moarte și de uitare. Doar prin mișcările ritualice ale trupului, ce se lasă stăpânit de o voință mai puternică, poetul își oferă șansa de a spera la suprimarea oricărei dualități a lumii temporale, pentru a redescoperi uimit unitatea arhetipală trup-suflet, dincolo de lumea vizibilă, într-un extaz unic.

Pe de altă parte, *oglinda* (apa, lacul, marea, „lacrima ierbii", „ochiul naturii") este nu numai poarta magică între realitate și iluzie, dar și un instrument al iluminării, al revelației, al cunoașterii de Sine, în care *sufletul*** (cu frecvența 16 în vocabularul poetic folosit) nu este un receptor pasiv, ci unul activ, participant la frumusețe, ca act de creație. *Oglinda* provoacă și garantează altitudinea și calitatea unei experiențe spirituale decisive pentru cel înspăimântat de „indiferența lumii". Poetul, aflat acum la „marginea mării", a făcut din *plâns* un „modus vivendi" și din suferință-o voluptate: „Atât am vrut să știi, trecea o lună amară /exact prin dreptul tău, mă uitam în / depărtări de fum ca în obrazul cuiva drag, /deschideam aripile și blând adumelcându-mi / plânsul dădeam drumul la greieri / să cânte."

Erosul și moartea (mai mult decât altădată) sunt aici teme îngemănate ce dau naștere unei realități halucinante, cu unele discontinuități și scăderi – e adevărat –, dar și cu imagini dramatic-spectaculoase, într-o atmosferă de aleasă poezie, proiecții ale unor mari tensiuni afectiv-spirituale.

Discursul liric se constituie, de cele mai multe ori, ca un monolog întors către fascinantele pânze ale trecutului, în care se caută cu intenție expresă de a-și afla *vina* (*„un păcat fără margini îmi pecetluiește făptura")*, **de a** înțelege ce i s-a întâmplat, **de a** recupera – în acest teritoriu al imaginarului – fericirea atât de mult râvnită: *„mă legăn în vânt cu tine ca într-o / legendă indiană"* ; peste tot se simte o irepresibilă voință de a trăi, la cele mai înalte temperaturi, prin *iubire și moarte*, în aura sacră a poeziei.

O statistică onestă demonstrează pre-eminența copleșitoare a vocabularului afectiv, lucru ce nu are de ce să ne mire la *un poet al inimii* , așa cum îl cunoaștem din celelalte volume. Astfel, în ordinea frecvenței apar: *trist, tristețe, melancolie, durere* (22), *lacrima, plânsul (19), rana (17), sufletul (16), inima (14), singurătatea (13), iubire, dragoste, tandrețe, tandru, duios (12), frica, spaima, teroarea(11), a plânge (10), dor (10), iubita , logodnica, femeia, mireasa, prințesa, domnișoara (10) ș.a.m.d.*

Caracterul de elegie apăsată apare și din „jocul" epitetelor specializate, așa cum se întâmplă, spre exemplu, cu *„amar"* ce însoțește și contaminează atât substantive concrete, cât și abstracte: „luna amară", „ierburi amare", „singurătate amară", „viețile noastre amare", „zâmbet amar"…

Rareori verbul se luminează ;doar atunci când se deschide spre paradisul rural pierdut, al copilăriei amenințate de umbra lui Cronos sau al edenului erotic, ireversibil amurgit. Tonul este – de fiecare dată-al unui elegiac înnăscut ce are vocația rostirilor / rostuirilor ample, de mai largă respirație, care mizează totul pe metaforă și pe melodia unduios-tragică a versului, mai puțin pe oximoron și pe comparație. Prin contrast, așa cum era de așteptat, vocabularul reflexiv este mai palid reprezentat: *gând, minte, spirit, a medita, a gândi, cuget* (33), dar și în acest caz cuvintele sunt re-semantizate sau, cel puțin, deturnate sensibil de la sensul lor originar prin alăturări și construcții surprinzătoare: *„gânduri bete", „fățărnicia minții"*…

De câte ori este invocat /evocat universul mirific al satului și copilăriei, spațiul poetic se umple de culori, lumini, de păsări și zboruri, miresme și foșnete: *„De pragul casei mi-am legat fruntea, copil…"* Acum apar, ca într-un adevărat eden vegetal și olfactiv :*pădurea, grădina, busuiocul, brândușele, izma, salcâmul, bujorul, trandafirul, crizantema,* dar și *cerul* (15), *„lumina rotundă", roua,*

* Ion Panait – *Dansând în oglindă*, Râmnicu-Sărat, Editura „Rafet", 2006

** Pentru realizarea acestui text critic am făcut o statistică a vocabularului poetic folosit de Ion Panait,în aceste 82 de texte,pe teme și motive; am precizat frecvența cu care apare un motiv /termen printr-o cifră pusă între paranteze numai acolo și atunci când mi s-a părut relevant.

Păsări deasupra satului (Grigore Ion)

curcubeul (8), *pasăre, păsări* (9), *cocor, condor, rândunele, privighetoare, greieri, licurici*… Culorile preferate sunt *albul* (*„cai albi", „aripă albă", „podele albe")*, apoi *albastrul* (*„pagodă albastră", „ninsori albastre", „câmp albastru", „ochi albaștri", „mână albastră")* și, firește, anotimpul predilect este **vara.**

Prezentul se asociază ideii de civilizație și orașului, realități privite pieziș, cu obidă și resentimente. Dintr-o asemenea atitudine vin *ispita, nevroza, opiumul, singurătatea* (13), *masca* (6), *țipătul, strigătul*, ideea de *răstignire* într-o lume a iluziilor spulberate și a vidului de sacralitate. Tot din trecut, evident, vin *regretele, fantomele, nălucile, stafiile*, (13), *frica, spaima, teroarea* (12)… Pe de o parte se lasă cutreierat de *dor / doruri* (10), *iluzie / iluzii* (10), iar pe de altă parte, se simte „**orb"** (10) în țara celor fără de vedere, având „**sufletul orbilor",** chiar dacă „**în mijlocul vulturilor lunecă / timpul trufiei…".** Tonul devine aspru, aproape caustic, când se adresează *civilizației*, singura vinovată de „nenorocita (sa) singurătate" ce l-a transformat într-un captiv : „Uită-te și scuipă-mă civilizație /cu cântec de raspapir în buzunar, / trec singur printr-o alee străjuită / de câini și prințese, la urma **urmei / oricine vrea să trăiască își scoate / capul pe dinafară, …"**

Desprins de matca originară (satul, copilăria), de vârsta marilor iluzii (credința, iubirea, puritatea)

acesta a ajuns – cu timpul – să vadă viața / lumea ca un inepuizabil front de luptă*: armată, cavalerie, desant, invazie, pușcă, soldat, gloanțe, foc de armă, divizie, tranșee* (frecvența-25) sau ca un spațiu al interdicțiilor: *piatră, zid, stâncă, ceață, cazarmă, limită, margine, răstignire* (8), amurg, asfințit (19), *timp, vreme* (20), *semn, moarte, frig* (24). Tema morții este o limită care obligă pe oricine la o lucidă autoevaluare : „**în fața neantului / biciuite de furii, amintirile îți fac / precheziție în cuget".** Rezultă de aici un consistent spațiu al reflecției structurat pe un interesant și eficient „**joc"** al persoanelor gramaticale ca în poemele „*Recrut în iutare", „Elegie necontenită"* sau *„Asfințitul privirii"*

Cele trei texte denumite „*Haiku"*, chiar dacă nu se supun întru totul regulilor stricte de creație din lirica japoneză (3 versuri, 17 silabe), se recomandă, în buna tradiție niponă, ca o poezie rafinată, construită în tușe simple, sugestii ale unor trăiri profunde (regrete, tânjiri) într-o surprinzătoare întâlnire: „**Prin gândul lunii / trece melancolia /albastră / a vulturilor."**

Dacă în textul de mai sus amintit „*Recrut în uitare"* , figura retorică fundamentală este **dansul**, cu inserția unor elemente biografice (primul dans cu femeia iubită, armata, întâlnirea cu tata), *dansul cocoșului sălbatic* (simbolul pasiunii fără măsură) sau *al bacantelor* (dorința nestăpânită pentru iubire carnală) conturează un teritoriu stăpânit de patimi devastatoare în acest plan al trăirilor pleziriste: „*ispita mă biciuie"* sau *„te chem în patul fragil al clipei mușcat de meduze",* cu exaltarea orgolioasă a dorințelor trupești dintr-o tinerețe apusă. Așa s-ar explica, probabil, un acut sentiment al efemerului, din perspectiva unei senectuți asumate (toamna, macii, chiparosul, zarzărul îndoliat) născut din negarea decisă a lui „**carpe diem" –** acum când poetul a căpătat conștiința unei existențe irosite în plan sentimental ;așa s-ar explica și persistența motivului „**umbră"** (15) ca imagine remanentă a lucrurilor trecătoare, ireale și schimbătoare : „**umbra focului", „umbra de jad a gândului", „umbra lucrurilor"** etc.

În „***Fantoma lui Iuda**"* (și nu numai) poetul ne surprinde prin intensitatea imaginilor, intensitate provocată de o energie imaterială, proiectată într-un regim de neliniști voluptuoase, de o nelămurită seducție (foc, fulger, nesațiu, tremur, pojar, foc). Dacă în altă parte „*fierbeau heruvimii" „se răsturnau în /abis vămile nopții",* în cele mai multe texte poetul soarbe cu demnitate cupa amară a suferinței convertite în creație artistică : „*mi se / deschid rănile în pojarul de cântec / al lunii. "*

Privirea, vederea (16), *ochi, irișsi* (11), *cerul* (15), *lumina* (8), *zori* (12), *alb* (5), *oglindă* (5), *curcubeu* (7), *purpură* (3) alcătuiesc un câmp semantic unitar și omogen, emblematic pentru profilul elegiac, poposit în haine cernite pe țărmul timpului: „nicio mireasă nu se coboară mai / dulce în săptămâna înfloririi când // Dumnezeu își stinge în părul tău / chihlimbarul tristeții". Privirea se umple atunci de toate pasiunile, dăruită cu o magică putere ;este mediatorul unor comenzi venite din interioritate (ucide, fascinează, fulgeră, seduce), simbol și instrumentul unei revelații: „ușa bisericii unei iubiri e / încă deschisă, de-acolo vin / stafiile". Se poate spune că supratema timpului, modulată în tonuri horațiene („Fuge timpul și nu-l mai repară / nimeni…"), este cea care dă întregime și coerență ansamblului, rostit ca o spovedanie fără de care eul liric s-ar asfixia.

Apare în acest volum, admirabil în întregul său (chiar dacă unele texte –prin absență- ar fi putut da strălucire acestuia) o reală și constantă tensiune între SACRU și PROFAN, mai evidentă și definitorie, față de celelalte volume, ceea ce dă măsura unui poet ce se regăsește în dimensiunea transcendentă. Pentru a dovedi consistența vocabularului religios vom enumera câteva motive esențiale ce întemeiază acest discurs liric :invocațiile către *Dumnezeu* (11), *înger/îngeri* (12), *chin, supliciu, suferință* (9), ce – prin intensitate – depășesc limitele profanului, *lumina* (8), *sacru, divin, sfânt* (7), *rugăciune*

(7), *psalmi* (7), **paradis / rai** (5), *miracol, minune* (5), *chihlimbar, candelă* (3), *inorog, icoană, catapeteasmă* ș.a.m.d.

Fără să ajungă la o trăire religioasă exemplară, poetul Ion Panait arde frumos între umbrele și neîmplinirile trecutului, precum și marile frustrări ale prezentului, resimțite dureros, aspiră la planul divin fără să-și poată uita trecutul cu nesfârșitele sale tristeți și regrete. Fraza e melodioasă, bine strunită pe partitură, uneori suprasaturată metaforic, alteori – mai rar – ajungând la performanțe imagistice care amintesc de Ezra Pound sau R. Aldington. Iată, de pildă, o imagine sinestezică construită cu toată acuratețea: „Ce pulbere umedă are strigătul tău de / dragoste când te încurci în izmă sălbatică!".

Vocea poetului se modelează în mereu aceeași invocație patetică, sfâșietor-tragică sau doar visător-melancolică , ceea ce poate trezi suspiciunea unui manierism practicat cu penitență. În ciuda abundenței metafizice, câteodată obositoare, avem de-a face cu niște repere vagi, semne liber-permutabile într-un discurs poetic ce sugerează o unică și permanentă încordare afectiv-spirituală, spre o ultimă împlinire în metafizic.

Texte de genul *Asfințitul privirii, Elegie necontenită, Menuet, Am dansat în oglindă, Dor de casă, Sinele, Noaptea Sânzienelor, Insula Sânzienelor* dau măsura unei poezii remarcabile prin ținută, miza superioară și, firește, expresivitate. Îmbrăcat, cu mândria cavalerului medieval din vremuri eroice, în armura severă a melancoliei, acesta înaintează cu fața mereu întoarsă spre trecut, într-un soi de matură și vinovată rememorare a stărilor poetice traversate. Amestecul de senzualitate temperată și luciditate, o viziune răscolitor-patetică, străbătută de aspre și dureroase regrete, ample construcții metaforice și aximoronice se ordonează melodic sub semnul lunii și bătaia zefirului, în aceeași tonalitate de sorginte romantică a tensiunilor abia strunite de gravitatea verbului. O poezie ce-și are temeiurile adânci în „**lacrima ierbii**" și în „**spațiul / de cleștar al păcatului ce-și caută / în vecini rugăciunea**". Imaginea finală este a unui Ion Panait mai aproape de orizontul vibrând al ideilor, mai profund, mai înclinat spre transcendența lumii, cu același gust, bine motivat, pentru performanță – în plan expresiv și ideatic.

Ioan Evu

„NU MAI RIDICAȚI DIN UMERI!"

Născut la 10 noiembrie 1955, în Gura Humorului, bucovineanul **Adrian Botez** debutează editorial „abia" în 1998, la acea vârstă… arghezian, când mulți poeți își vor fi consumat deja, dacă nu în întregime, atunci – o mare parte din combustia lirică.

Cu o prefață semnată de Aurel Rău, cartea de debut, ***Jurnal din marea temniță interioară*** (ed. Axa), rod al unei îndelungi perioade de gestație, ne înfățișează un poet matur, stăpân pe uneltele sale. *„Autorul acesta* – scrie Aurel Rău – *vechi și nou, reprimând și decantând (…), pierdut bacovian într-o provincie pustie, orașul Adjud, evident a cărților (…). Practic, suntem oaspeții unui examen de sine al poeziei în post-modernism, ocolit de singurătatea bună, cum ar spune Constantin Noica, pentru că ni se etalează cu smerenie adevărată și cu sentimentul nimicului tonic, o întrebare în chiar inima poeticului, la un ceas de cumpănă, sau la o linie de hotar în amurg de veac, de mileniu"…*

Poemele cuprinse în ***Jurnal din marea temniță interioară*** au fost scrise între anii 1983-1989, într-o perioadă când draconica cenzură politico-ideologică atingea cele mai aberante cote. E clar – chiar și pentru lectorul de poezie neavizat – de ce, în vremea de… trist festival *„Cântarea României"*, astfel de versuri nu puteau fi tipărite: cartea era cenzurabilă, începând de la primul ei ciclu, ***Satana de crin***, până la ultimul, ***Poeme postume***... Altfel spus, Adrian Botez a debutat editorial cu literatură „de sertar".

„Temnicer", aparent benevol, într-un spațiu fără ieșire, autoflagelar, poetul e, de fapt, un răzvrătit, împotriva realului aliena(n)t în care viețuiește, dar și a condiției sale ontice, percepută ca **închisoare interioară**: *„fiecare plantă tremură exact de boarea de/ vânt ce i-a fost hărăzită: eu/ nicăieri nu-s acasă – mă îndoiesc chiar că a vrut/ cineva să mă nască"* ***(Penibile mărturisiri)***… Mai toate poemele din cartea de debut sunt bântuite de sentimentul dureros al ***înstrăinării***, într-o lume, unde, *„în orice crimă comisă există o maiestate sumbră"* … Evadarea dintr-o astfel de ***temniță*** pare a fi posibilă doar prin poezie.

Cea mai recentă carte de poeme (a șaptea), semnată de Adrian Botez, intitulată, provocator, ***Nu mai ridicați din umeri!*** **(Editura Rafet, 2007),** și subintitulată, autoironic, ***Proteste inutil(izabil)e***, e împărțită în cinci cicluri. Scrise în varii modalități de expresie lirică, poemele relevă structura contestatară a poetului Adrian Botez. Un poet al contrastelor, a cărui lirică balansează între ezoteric și exoteric.

Primul ciclu, cel care dă și titlul cărții, conține, în cea mai mare parte, poeme în vers liber, scrise „ca-n transă", cu versuri stufoase, aluvionare, purtând cu sine frământări, întrebări, revolte și angoase cotidiene. Aici

poetul păstrează forma frustă, aproape prozaică – amintind, pe alocuri, de Geo Dumitrescu – a mesajului emis, și pare prea puțin preocupat de îmbrăcarea acestuia în strai metaforic: *„o lungă boală de certitudini greșite/ asta e viața cu care-am dansat pe alee/ nu mi-a păsat niciodată – în ce/ direcție zboară cocorii// ca orice orator – am mințit Sfinxu-n față/ de aceea fața mea e ciuruită de nisipuri/ carotida mai zvâcnește o dată – cutremur scurt de/ tamburină – în deșertul rușinos și patetic…”**(Revanșa lor)*

Adrian Botez este un nonconformist incorigibil. El scrie provocator și imprevizibil, fluxul retoric al versurilor sale e debordant, oscilând între sarcasm, autoironie și invectivă. Sunt poeme care dau cu tifla filistinismului corifeic, cu înverșunare acerbă, demascând ipocrizia unei lumi apocaliptice, bântuită de spectrul colapsului valorilor tradițional-arhetipale:*„nu v-ajută cu nimic calendarele/ de pe pereți: nimeni nu știe numele/ sfinților din tării/…/ce știți voi – farisei – despre/ enigmatic și sumbru – infernul?”…**(Adevăruri despre sfinți)*** sau: *„e o prostie să te naști – e o prostie să/ exiști – la fel – să mori – e prostie/ să gândești e-o prostie să/ crezi în cineva – prostie-i să nu crezi în ceva/…/ cea mai mare prostie e/ să bagi de seamă asta/ și s-o scrii/…/de la Socrate la Hristos – oamenii și/ dumnezeii mor/ nevinovați și/ foarte democratic: ești prost – dacă/ râvnești la mai mult decât/ atât”**(Prostie)*…

Oferind un spectacol *sui generis* al paradoxurilor existențiale, poezia lui Adrian Botez mitizează și demitizează, deopotrivă, cu totală dezinvoltură, dezvăluind, tragic și burlesc, totodată, priveliștea caleidoscopică a (i)realului, ca-ntr-o grotescă defilare de măști. Cu o imaginație frenetică, poetul pune la bătaie un arsenal semantic divers, inedit – ironizând, persiflând sau dramatizând „excesiv” ori așezând cu acribie sub lupă vechi și noi metehne – ia în răspăr realitatea, trece cu tăvălugul peste norme și convenienţe decrepite: *„Eurydice n-a venit și nu vine cu/ mine-n infern – urina luminii din/ lampă – peste mâini mi se scurge – lividă: contemplu/ cum devin melancolic cadavru/…/ calc peste straturi de îngeri căzuți – mumificați și cu ghearele/ tragic încârligate a moarte: fosnesc – frunziș/ cadavre de îngeri căzuți: eu trec mai departe – poltron/ lingău și paiață – sperând în reduceri de preț ale morții// nu-i nicăieri biserică:/ doar o pădure de hohote vaste de plâns/ ori slinoasă batjocură – borhotindu-mi/ costumul improvizat de mire” **(Elegia părăsirii)***….

„Riscul” unei astfel de frazări este cel al epicizării excesive, al depoetizării textului liric, și, în cele din urmă, al glisării acestuia spre anecdotică și manierism. Însă poetul schimbă la timp registrele. Atent la *„elocința de fulger”* a inspirației, Adrian Botez știe că – deși „construită” din cuvinte – poezia se află undeva deasupra acestora, ca un câmp aureolar, alimentată din energii greu definibile, din sclipiri, sugestii și iluminări revelatorii. Tonul ușor „răstit”, cu accente de diatribă, al unor poeme – în care suntem martorii demersului aproape exhaustiv al autorului de a-și mărturisi drama și revolta – e contrabalansat de limbajul metaforic, ingenuu, al altor poeme. Se trece, cu dexteritate, de la ironie la autoironie - de la critică acidă,

Portret femeie (Morărescu Dragoș)

la tandrețe romantică. Ciclurile ***Balade, doine și cântice de ne-mbătrânit, Alte sonete cruciate*** aduc o benefică schimbare de registru. Scrise în vers clasic – poetul excelează în sonet! – poemele dezvăluie cealaltă față a medaliei. Disciplina formei fixe, care obligă la concizie, îi vine poetului ca o mănușă: *„O javră prigonită cu piciorul,/ În lovituri, săltată prin odaie,/ În orice-ungher, fiind ghem de bătaie:/Asta-mi fu drama, viața și decorul// Ființă fără rost, un greș al firii,/ Batjocură pentru cei grași de rosturi;/ Sub masa vieții, jigărit de posturi/ Aștept, cuminte, șutu-adeveririi.”*

Profesor de literatură, neobosit animator al vieții culturale din Adjud și nu numai, poetul, prozatorul și criticul Adrian Botez este fondator al revistei literare **Contraatac**, unul dintre acei cărturari/dascăli, din păcate, tot mai rari, înzestrați cu har, care, prin truda lor întru spirit, sfințesc locul. Cu un puternic crez al predestinării, el este atât de dăruit vocației sale culturale încât pare de-a dreptul *inactual,* într-un timp când pragmatismul ia tot mai adesea forme aberante.

Autor polivalent și prodigios, Adrian Botez a scris și a publicat, din 1998 până acum, șapte cărți de versuri, una de proză și trei volume de critică/hermeneutică, obținând merituoase premii – amintim doar cele ale U.S.R., pe 2005 și 2006 – pentru **poezie**, respectiv pentru **critică/ hermeneutică**! – fiind prezent cu poezie în diverse antologii. Iată doar câteva motive care ne îndreptățesc să afirmăm că ne aflăm în fața unui scriitor de certă valoare, în plină ascensiune.

Aurel Anghel

TRISTEȚEA CUVÂNTULUI CA STARE DE GRAȚIE

Am cunoscut la Biblioteca județeană Vasile Voiculescu un mare poet trăitor pe ”meleagurile mioritice”, în Țara Vrancei. Sosise să oficieze bucuria unui confrate care lansa o carte de Psalmi transfigurați în rondeluri a poetului buzoian Ion Mitică. A fost invitat la prezidiu, s-a așezat într-o margine a mesei oficiale, directorul Sorin Burlacu i-a dat cuvântul primul.

Se afla acolo și poetul Radu Cârneci și alte personalități din ȚARA Poeziei.

Dumitru Pricop. Cine să fie acest domn cu masa sporită a corporalității? Am deschis larg microfoanele din trompa lui Eustache și am ascultat un discurs, cam dezlânat ce-i drept, dar care m-a ținut atent minute în șir.

Vorbea un om, un poet care te mobilizează indiferent de ce spune.

La sfârșit m-am apropiat de domnia sa, m-am prezentat și am rămas uimit când mi-a spus scurt, cu francheța bărbatului care nu se pitește după vișin:

-Noi vă cunoaștem, domnule Anghel.

Nu voi dezvolta subiectul. I-am oferit trei cărți, a căutat în geantă și mi-a oferit la rândul său o carte SCRISORI DIN TEMNIȚA REALITĂȚII.

Mi-am făcut un obicei din a citi imediat o carte a unui confrate pe care o primesc. Dar și din a o scrie, a o comenta. Am citit-o și surpriza a fost mare. Descopeream un mare poet despre care nu știam absolut nimic. Câți vor mai fi pitiți după uriașul munte al ignoranței mele în privința poeziei contemporane?

Citesc și nu pot adormi, cuvintele lui Dumitru Pricop din această carte se condensează extrem de repede și către dimineață în capul meu se organizează o sintagmă de care nu mai pot scăpa până ce nu voi scrie :TRISTEȚEA CUVÂNTULUI.

SE ASOCIAZĂ APOI ALTE CUVINTE CA: *mâhnire*, *posomoreală*, duioșie, durere, întristare, jale, dar și antonimele lor: bucurie, veselie, voioșie.

Titlul dat de autor este o sintagmă, un text memorabil și remarcabil:SCRISORI DIN TEMNIȚA REALITĂȚII.

După titlu te poți aștepta la citirea unor elegii politice, la refacerea în vocabule a unei perioade care ne-a schilodit generația . Te poți aștepta la orice, dar cel mai puțin la ce am citit în această remarcabilă carte de poezii aflată la a 3 a ediție.

Transfigurarea tristeții este poate cea mai bătătorită cale in poezie. Prin natura sa poetul este trist… sau și trist. Iată câteva sintagme poetice devenite modele de transfigurare a acestui sentiment omenesc: ci eu voi fi pământ în singurătate-mi, și de-atunci mai neștiut /spre adânc îl fură/și-l îngropă-n sânu-i mut/veșnica natură, păsările mii și stele făclii, intra-voi iar sub veghe lor /în jocul elementelor/înmormântat în astă stea/în nopți voi lumina cu ea. Nu mai citez autorii, acestea fiind exprimări poetice irepetabile ale piscurilor poeziei noastre.

Nu există poet fără tristețe, cum nu există mare fără apă, zi fără noapte sau munte fără măcar o vale.

Am făcut acest mic ocol pentru a ajunge la cartea lui Dumitru Pricop care transfigurează nu atât tristețea sa ca om și ca poet, ci pe aceea a cuvântului. Aceasta este de altfel și tema acestei foarte frumoase cărți de poezii.

Se pune întrebarea de ce avem noi nevoie de tristețe. Nevoie de tristețe este înjugată cu viața și mai ales cu moartea. Poetul străbate un drum al receptivității lumii exterioare cu ochii sufletului larg deschiși.

In treapta întâi a cunoașterii, cea senzorială, poetul se bucură de culori, de ritmul lor, de șoapta florii și a iubitei, ia în brațe raza de soare și aleargă cu ea, încalecă un cal și străbate apoi în imaginar ținuturi necuprinse, pătrunde în taina nopții, începe să numere stele, le mută din loc, dar câte nu poate să facă un poet în zona realului transfigurat?

Apoi el trece la a doua treaptă aceea a reprezentării tuturor acestor realități pe care le recompune în imagini cu ajutorul cuvintelor. Reprezentările sunt la început deformate ,haotice, poetul intră in dialog cu sine și cu vocabulele și constată uimit că acestea au viață, viața lor cu bucuria și tristețea ce rezultă din trăire.

Poetul constată că și cuvintele sunt triste. Așa a ajuns Dumitru Pricop să transfigureze tristețea cuvintelor și să scrie un poem SĂRUTÂNDU-MI UMBRA pe care îl citez integral:

Urc tot în stele visul jucându-mă cu anii
Ce-mi țes în vârstă piscuri și sănii de argint…
Invoc un fulger tainic prin care s-așez umbra
Și pașii în cărări care nu mint…

„Timpul supune-n trepte granitul și-l așează
Rug amplu spre Icari rămași în cer statui
Mă rog pios la templul deschis doar la amiază
Și-nțelegând șederea cu alte aripi sui

Dar pașii mei de nuntă mă cer la altă nuntă
Și trebuie să caut prin fluierul de os
O dimineață albă în altă galaxie
Ca, sărutându-mi umbra , să pot pieri frumos...”

Am început comentarea cu această poezie care mi se pare de departe una dintre cele mai frumoase pe care le-am citit vreodată și dacă aș fi fost Călinescu, făceam greșeala de a fi selectat pentru Marea Poezie doar acest poem, așa cum a făcut cu Topârceanu din care a reținut doar Balada morții.

Găsim în acest poem drumul vieții concentrat într-o clipă de adâncă inspirație atunci când poetul adună cuvinte triste le îngemănează spre a exprima starea lor de grație.

Aici nu poetul își caută umbra să o sărute, dacă ar face-o la modul senzorial ar fi abulic. Aici e umbra imaginii cuvântului trist care redescoperă pașii de nuntă care „Mă cere la o altă nuntă"

Dumitru Pricop ia în spatele său puternic cuvântul și-l plimbă prin galaxii "într-o dimineață albă", nu înainte de a-l înveseli la plecarea în lunga călătorie care este moartea, căutând dimineața albă în fluierul de os: știm noi de undeva o sintagmă celebră"fluieraș de os/mult zice duios"

Uns cu toate alifiile poeziei, cunoscător de mituri și mari întâmplări poetul se roagă "în Templul deschis doar la amiază", granitul este supus puterii transformatoare a focului, Cuvântul Fenix este indus ca ardere, arderea este transfigurarea trăirii, trăirea e tristețe, cuvântul e trist prin separare de context. Iată arta lui Dumitru Pricop supusă alchimiei desfigurării de către cel care vrea să scrie critică. Dar eu nu fac așa ceva, eu exprim bucuria lecturii unui mare poet. Descompunerea ca analiză e doar un demers.

În iarbă și stele, iarba românească este suită-n în galaxii, poetul sărută „mătasea verbului înalt".

Cuvântul ia dimensiune, ne amintim celebra sintagmă din Floare albastră „ca un stâlp eu stau în lună", într-un fel nimic nou doar felul în care cuvântul ca ființă ascultă de stăpân, poetul care-l alege și-l pune în rând cu altele.

Partea a doua din Iarbă și stele este o poezie de o frumusețe aparte:

„Mâine , ca și sfinții , voi ajunge Țară
mi-or călca nepoții nopțile de grai
când pe fluturi luna, dănțuind fecioară
va lăsa deschise porțile spre rai."

Dacă Dumnezeu va avea în vedere nu numai păcatele poetului Dumitru Pricop, pe care l-am auzit mărturisindu-se și va ține cont și de dragostea lui de Cuvânt, prima creație a lui Dumnezeu, sigur va găsi porțile raiului deschise.

Nu se poate ca marele Creator să nu iubească pe cei care repetă gestul în cuvinte atât de frumoase.

Scriu toate acestea cu bucurie. Am citit în ochii lui Dumitru Pricop o bucurie de viață, o dorință de a cunoaște oameni noi, o profunzime a dragostei de semeni pe care o exprimă și în poezia sa.

Cum perfecțiunea este pe cale de a fi perfectă și nu încă departe de atinge acest orizont poezia lui DumitriPricop este o poezie tristă. Dar pe noi nu ne interesează tristețea, avem și noi cantități de tristețe, ne interesează motivele ei și mai ales felul în care este transfigurată.

Iată ce spune despre cei care iubesc vinul ca să o astupe:

„Iertai năravul celor beți
Puneai Apocalipsă pe chitară
Și cu golanii ăștia de poeți
Te-ai fi pierdut ocnaș și pierde vară

Nu mă ierta!nu știu să mai mă rog
Decât la sânii târfelor frumoase
Chiar dacă viața am s-o las zălog
Acestor viermi ce-i simt, de viu în oase

Sunt deja prin teritorii străine, D.P. călătorește mult. Reverberații eseniene, reverberații din Villon, din regii Blestemați „din ce mai știe după ce a uitat tot", cum definea cineva conceptul de cultură.

Este un poet citit, pe el s-a dărâmat măcar o bibliotecă, s-a apucat să iasă de sub cărți, a stat acolo mult, fiecare carte era plină de cuvinte și acest fapt se simte în fiecare vers.

Motivele tristeții cuvântului sunt numeroase.

Stăpânul lor nu e un om cuminte și nici comod în comportamentul cu ele. Le caută , le prinde , le duce la un șpriț, le dă să guste un vin de-al casei, le îmbată, le amețește le duce la femei, le readuce, le chinuie, dar le și îmblânzește ca să le piară pofta de tristețe. Uneori le îmbolnăvește de propria-i patimă

„Mai mult ca niciodată îmi tălmăcesc ființa.
Ca mâine plopii umezi mă vor citi sărac…
Nici un călău din lume nu-mi va dicta sentința
Căci mi-a fost scris să tremur ,să sufăr și să tac…

Dar dacă-nghite gura cuvintele bolnave
Trist cimitir de țară în dreptul nimănui
Acolo-joc mai tulbur acordurile grave
Ale căderii noastre în găurile sui"

De unde această infinită tristețe? Ce sunt aceste angoase metafizice? Ce întâmplări din jur îl aduc la această stare?

Găsim răspunsurile chiar în această carte.

Angoasa este neliniște, tulburare, îngrijorare, adesea *patologică*. N-ar fi cazul la un om iubitor de viață și de darurile ei, dar în planul rostirii poetice acela care suferă e cuvântul. Cuvintele poetului vrâncean sunt triști de vocabule cum citeam de curând un comentariu interesant despre Bacovia, aspirând la tronul cel mai înalt al exprimării poetice fără să fi fost un om neapărat trist și dezaxat. Trăirile emoționale ale cuvintelor lui Dumitru Pricop compun tristețea și nu stilul de viață al autorului care aprecia pe bună dreptate un pahar de vin de Buzău ca fiind foarte bun , dar incomparabil cu cel de acasă. Deocamdată poetul ne-a arătat chipul să de om și de poet și ne-a înnobilat cu o carte de excepție pe care am îndrăgit-o cu justificat temei.

Aș pute scrie o carte despre poezia lui Dumitru Pricop, mă opresc aici și consemnez că în orizontul cunoașterii mele a mai intrat o carte SCRISORI DIN TEMNIȚA REALITĂȚII. Numai explicarea metaforei din titlu ar prilejui scrierea unui amplu comentariu.

Titi Damian

„NICIODATĂ SĂ NU ARUNCI CU PIATRA ÎNTR-O PASĂRE CÂNTĂTOARE!”

La naștere, Dumnezeu lasă câte o picătură de dumnezeire din măreția sa creatoare fiecărui individ, dar îl lasă pe el să și-o descopere și să și-o pună în valoare. Așa apar din furnicarul omenirii inventatorii (de la roată, hârtie, praf de pușcă, până la GPS) și creatorii de artă (fie el sculptorul „Gânditorului” de la Hamangia, arhitectul Piramidelor, Turnul de televiziune de la Ostankino, sau Turnul Eiffel din Paris –dar să luăm și câteva repere din alte arte, precum Lucian Pavaroti, Michelangelo, Brâncuși, Sadoveanu,etc.

Un adevărat creator de artă stoarce cât mai mult această picătură, până ajunge la epuizare. Atunci țâșnește din noianul anonimilor marele sculptor, marele pictor, marele muzician, marele dirijor, marele pilot de Formula 1, marele prozator, marele poet, marele actor, marele dansator, marele, marele…

Odată cu această picătură de dumnezeire, mai strecoară fiecăruia și o picătură de orgoliu, drept ferment pentru creație. Astfel apare competiția, firească între creatori, pentru întâietate. În vârf, adică aproape de dumnezeire ajung puțini sau triumfă numai unul. Va mai apărea vreodată o altă Mona Lisa, vreo Casa Poporului, vreo Poartă a Sărutului? Creatorii unor astfel de opere se dezbracă de haina invidiei și, cu tenacitate, cu modestie, cu mult har, temeinicesc ce-au început până când, cred ei, au ajuns la desăvârșire. Sunt aidoma alergătorului de cursă lungă care nu-și pune problema celor care vin din urmă, să piardă timp întorcând capul. Bucuria victoriei lui este de o clipă, dar măreția victoriei sau a creației durează o eternitate. Nu-mi iese din cap imaginea lui Phidias al antichității care, doar cu un ciocan și o daltă, dezgroapă imaginea zeiței adormite din blocul de marmură. Rămâne doar s-o însuflețească.

Ceilalți din urmă, porniți în această cursă, se spionează, se jenează, întorc privirile înapoi, să vadă dacă mai sunt și dacă-i mai ajung din urmă și alții. Încet, dar sigur, cu cât înaintează, își transformă picătura de orgoliu într-una de invidie care le frânează elanul și-i alunecă în mediocritate. Jenându-se reciproc, rămân și mai în urmă. Cei din față se duc și mai în față. Acesta este cazul și al lui Tudor Cicu, scriitor buzoian, dar cu rădăcinile în misterioasele și fascinantele stepe ale Dobrogei, satul Tătaru, com. Comana, având corzile vibrânde ale sufletului frământate de neostenitele valuri ale mării, după cum ne-o spun chiar volumul său de poezie *Cu marea în suflet*(2005) și romanul *Iarba de mare*(2006). Volumul de poezie mai sus amintit cere o cercetare mult mai minuțioasă și atentă. Citez, spre edificare, un fragment din poezia *Strâng soarele*: „Tu îmi arunci toate mările-n ochi/ Chiar toate țărmurile-n pleoape/ Și trec nechematul, sub plopi/ Trăgându-mi rechinii spre ape” Poezia de pe ultima pagină a volumului este o veritabilă„ars poetica” (Epistolă celui nenumit)…

Volumul *Iarba de mare* (Editura „Rafet”, 2006) avertizează cititorul despre intențiile sale de a-l transfera înapoi la romantism, printr-un moto sugestiv: „Când viața ta a fost ca un basm, atunci acest basm trebuie povestit mai departe”. Romanul debutează cu câteva pagini rupte parcă din poveștile cu zâne și cu feți frumoși. Vraja dragostei pune stăpânire pe prințesa Marina și pe sărmanul băiat Silivaș, crescut de bătrânul pescar Ifrim. Pentru cititor, povestea rămâne vrajă și, până la un punct, finalul este previzibil, dar scriitorul are forța de a întoarce destine, iar sfârșitul va fi cu totul altul, pe care-l las cititorului să-l descopere. Povestea este întreținută de vraja cuvântului, de finețea și de unduirea frazei: „Glasul copilei părea purtat de pânza apei ce se retrăgea printre ierburile de mare aruncate de-a lungul coastei țărmului. Semăna cu murmurul ce apele mării îl scot din adâncuri la suprafață”. Când este vorba despre băiat, fraza rămâne la fel de duioasă, susținând misterul: „Mai jos, înspre țărm, zării o făptură firavă aplecată peste pântecul unei imense bărci răsturnate pe jumătate în apa mării, la doi-trei pași de pânza subțire a apei… Minunea din basm coborâse la picioarele ei. Se apropie atât de mult, că numai să fi vrut să întindă mâna și în palmele ei micuțe apa sărată ar fi părut o dulce mângâiere. Micuțul spiriduș se arată a fi de fapt un băiețaș cu ochi negri, păr cârlionțat, îmbâcsit de alge, smoală și iarbă de mare.” Citind primele pagini din roman, am exclamat cu profundă bucurie: „Iată un scriitor care, în această lume a scriiturii dominată de frământările și de angoasele omului modern, întoarce literatura la romantism” Numai că, mai mult de jumătate din roman, îl plutește pe cititor în lumea vrăjii și a basmului, dar cealaltă (și asta este marea artă a scriitorului!), îl aduce într-o lume a realității dure care nu vizează atât destinul cuplului, ci o variantă pentru destinul lumii.

Predispoziția lui Tudor Cicu pentru poveste (dar nu în sensul clasic al cuvântului) este vizibilă și în volumul de proză *Călător prin Valea Plângerii*. Pentru el, povestea înseamnă copilărie, înseamnă satul dobrogean cu amestecul de etnii, înseamnă mamă și tată, înseamnă adolescență, înseamnă mărul păduret din mijlocul câmpiei, înseamnă salcâmul de lângă gardul casei, înseamnă lăutarul satului, înseamnă câinele din curte care-și face datoria față de stăpân până la moarte, înseamnă cotofana care cântă a moarte, înseamnă lubenița lui Lisandru, pepenele buclucaș al lui moș Ienuță, apoi Costea Colev – nebunul înțelept al satului, cavalul

fermecat al tatălui, moș Cobuz – meșterul de pipe, mărul din grădină, vișinul din fața casei sau bătrânul fântânar care-și găsește sfârșitul într-o fântână. Mai înseamnă autorul – narator ce se dedublează trăind deopotrivă vârsta copilăriei și pe cea a maturității, călător prin copilărie, prin adolescență, prin viață și prin iadul maturității, adică printr-o Vale a Plângerii, asemeni prințului din capodopera literară populară *Tinerețe fără bătrânețe*…, după ce a nesocotit interdicția. Acest titlu este extrem de inspirat. Autorul preia toponimul basmului și nu se sfiește să prevină pe cititor asupra intenției sale de a oferi cititorului o variantă proprie (dintre miile de variante posibile) ale întâmplărilor viitoare. Aceasta o face chiar din prima „schiță", intitulată *Așa începe povestea*. Povestea-capcană, va descoperi cititorul mai încolo – debutează chiar cu celebra propoziție-promisiune a tatălui din basmul lui Ispirescu: „Taci, dragul tatii, zicea împăratul, că ți-oi da…" Propozițiile acestea nu sunt decât „vâsle ale unui cântec început tare de mult" Scriitorului, acum intrat în pielea naratorului, rătăcitor printre amintiri, îi ajung la ureche vorbele speriate ale muzelor măiestre: „Ai trecut, nefericitule, în Valea Plângerii!". Socotește că este momentul când trebuie să se întoarcă la masa de scris și, „săltând capacul cufărului din copilăria mult lăsată în urmă, să constați cu amărăciune că părinții au rămas doar niște amintiri și, din păcate, nici noi nu mai suntem aceiași copii" Discret, îl transferă și pe cititor pe nesimțite în aceeași lume misterioasă, îndepărtată și gravă, pentru ca amândoi să asculte „vântul amintirilor care suflă asupra paginilor cărții, reînviind întâmplări din viața oamenilor risipiți în câmpia unui sat dobrogean". Originală metodă de a-l prinde pe cititor în capcana unei lecturi de care nu poate să se mai dezlipească.

În penultima schiță din cele 28, intitulată *Omul cu masca* revine la motivul literar al prințului care a pătruns, vânând iepurele șchiop în Valea Plângerii și-l transformă pe Don Quijote într-un Sancho Panza care părăsește tărâmul iluziei convins fiind că uneori „cuvântul este uimirea omului de a intra în legătură cu divinitatea".

Scriitorul recurge, în construcția fiecărei „schițe" la o capcană, care trebuie dezlegată. El le numește schițe, dar nu intră deloc în definiția canonică a speciei. Eu le-aș numi, mai degrabă eseuri, dar nici așa nu intră în definiția canonică a eseului. Ca specii literare, atunci ce sunt? Aici apare din nou originalitatea: sunt o specie literară nouă, cu un nume încă neinventat, întrucât au în vedere o relație aparte între autor-narator-personaj și cititor. Autorul biografic este Tudor Cicu, desprindu-se între doi naratori: unul copilul inocent, celălalt maturul copleșit. Autorul abstract se detașează complet de cel biografic devenind un *alter ego* care plonjează în oceanul amintirilor, în străfundurile copilăriei și în lumea dispărută a satului, povestind când la persoana întâi, amplificând emoția, când la persoana a treia, spre a se detașa de ea, apropiindu-se de cititor și de vârsta maturității. În această privință, e conștient că are un antecesor redutabil: inegalabilul Creangă, cel care a desăvârșit copilăria prin umor și oralitate. Tudor Cicu are vocația tragicului. Creangă mitizează copilul prin Nică – Cicu mitizează copilăria, căci copilul său nu are nume. Nu spre întâmplarea ca atare se îndreaptă cel din urmă, ci spre semnificația ei tragico-morală. Creangă transformă tragicul în umor, pe când Cicu accentuează tragicul conferindu-i adâncimi morale. De exemplu, schița *Bătrânul fântânar* are ca laitmotiv propoziția: „Povestea fiecărei vieți este povestea unei înfrângeri" Copilul se uită admirativ în ochii acelui fântânar înțelept: „Priveam în ochii lui, vedeam cum viața curge înainte, cum oamenii se zbat în aceleași drame stupide". Bătrânul îl sfătuiește pe copilul care pleacă din sat: „Dacă vei cutreiera multe ținuturi și nu-ți va fi de folos la nimic, înseamnă că ți-ai irosit viața zadarnic. Acum du-te!" Copilul receptează sfatul ca pe un testament moral, dar mai târziu află că bătrânul s-a prăpădit căzând într-o fântână. Notațiile naratorului matur sunt cutremurătoare, dezgolind un suflet răvășit, încă necicatrizat, căci notează în final cu durere: „De câte ori încerc să povestesc despre asta mi se usucă buzele ca de o arșiță cumplită." Creangă își scrie amintirile ca o replică fericită la nefericirile vieții, pe când Tudor Cicu își scrie povestirile pentru a reinventa o copilărie al cărei tragism, paradoxal, devine un balsam pentru o rană sufletească insuficient cicatrizată.

Originalitatea schițelor sale mai provine și din relația pe care o stabilește cu cititorul. El își alege ca țintă un cititor instruit, trecut prin cultură, venind din aceeași lume ca și el, mai mult chiar, care îmbrățișează aceleași principii artistice și morale, punându-l pe picior de egalitate, pentru a avea aceeași vibrație în comunicare. În felul acesta, și-l asociază, îl ia martor la întâmplări, atrăgându-l în capcana unor profunde reflecții filozofice pe teme dintre cele mai diverse, așa cum se întâmplă în *Nucul din grădină*. Această „schiță" debutează ex-abrupto cu un citat din filozoful Seneca: „Unii trăiesc fără niciun ideal, fără nicio țintă prin lume, ca niște fire de paie pe un râu. Nu merg ei, ci curentul îi duce". Trece apoi, discret, la Lopahin Iermolai, celebrul personaj din piesa „Livada cu vișini" a lui Cehov, „aflat printre noi, care va ști să ucidă visele abia începute în noi". Ajunge astfel la povestea tragică a nucului de acasă, copacul în care „plesneau visele copilăriei peste noapte". Toamna, ciorile și graurii erau atrași de roadele acestuia, făcând o gălăgie asurzitoare. Din cauza larmei păsărilor, tatălui îi cășunase pe bietul nuc, leagănul viselor copilului. Tot amenințând

Case – Cumpătul (Morărescu Dragoș)

că-l taie într-o zi, tatăl chiar trece la fapte, năruind și toate visele copilăriei, care zburau acum și dispăreau ca frunza de nuc. Schița se încheie cu avertismentul aceluiași Lopahin: „A dat Dumnezeu de a sosit și trenul". Urmează notația seacă a naratorului matur: „Și acum, rătăcesc întruna, dacă nu cumva s-a așternut peste toate uitarea". Naratorul este conștient că l-a prins definitiv pe cititor în capcana amintirilor, silindu-l la o solidaritate eternă, căci notează cu sfătoșenia unui om trecut printr-o experiență zguduitoare: „Da, cititorule tu cel care te uiți acum la mine bătând a mirare."

Aceasta este schema tipică de construcție a celor 28 de schițe-eseu. Se pornește de la un citat sau de la o maximă dintr-un autor ilustru care servește drept fundament filozofic solid pentru tema propusă, apoi vine cu o sclipitoare întâmplare de viață sau cu un portret, realizată dintr-o singură trăsătură și încheie cu o reflecție personală, de cele mai multe ori prezentată aluziv, făcând astfel apel la inteligența cititorului, tocmai pentru a spori greutatea tragismului și a-l conecta la trăirile legate de acesta. Citatele și maximele sunt preluate dintr-o lungă listă de autori din veacuri diferite și pe teme diferite, având ca numitor comun tragismul vieții: H.C. Andersen, Geo Bogza, E.A. Poe, Seneca, Balzac, Hugo, Goethe, H. Heine, N. Stănescu, Jack London, L.N. Tolstoi, Mateiu Caragiale, Panait Istrati, E. Simion, R, Rolland, M. Twain, E. Cioran, A.P. Cehov, Ilya Ehremburg, Saint-Exupery, Ernest Hemingway, G. Călinescu, M. Preda etc.

Citățm aici câteva dintre ele pentru a convinge cititorul despre profunzimea și seriozitatea demersului autorului care acum își dezvăluie intenția de a instrui, povestind. Transferă, astfel viitorului o experiență unică de viață. Descoperim în el un povestaș desăvârșit a cărui sfătoșenie nu mai trebuie demonstrată, ci doar asimilată:

- E. A: Poe: „Dacă ți-e teamă de mare, de ce te sui în luntre?"

- H. Balzac: „Spaima este un sentiment care te îmbolnăvește pe jumătate"

- V. Hugo: „Poți să iei de gât și să dobori o nălucă?"

- H. Heine: „Pentru oamenii cărora prezentul nu le mai oferă nimic, s-a inventat cerul"

- H. C. Andersen: „Nemurirea e ca zăpada; mâine nu va mai rămâne nimic din ea"

- Geo Bogza: „Să dai lumii cu sinceritate, astfel întreaga lume ar putrezi ca un cadavru"

- Seneca: „Unii trăiesc fără nici un ideal, fără nicio țintă pe lume, ca niște fire de paie pe un râu. Nu merg ei, ci curentul îi duce"

- I. W. Goethe: „Lumea nu este a celor care pot, ci a celor care vor"

- J: London: „Credința față de om pare o lege a înseși ființei lui, mai puțin decât dragostea de libertate, de semințe și de rudenie"

- L. N. Tolstoi: „Omul e și zeu și porc"

- M. Caragiale: „Pentru păcatele noastre, Dumnezeu are cumpănă deosebită și înșală la cântar"

- P. Istrati: „Dacă suntem fericiți, e din întâmplare, iar dacă suntem nefericiți, e tot din întâmplare. În marea asta plină de stânci care e viața, barca noastră e dusă în voia vântului și , oricât am fi de iscusiți, nu putem ocoli

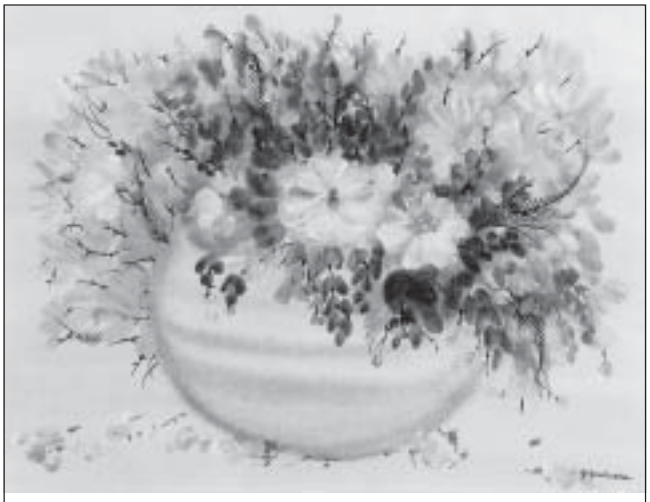

Flori (Grigore Lucia)

mare lucru"

- E. Simion: „Nu putem construi o lume nouă cu o ură veche"

- R. Rolland: „Oricât e noaptea de lungă, tot vin odată zorile și se face lumină în toate"

- M. Twain: „Cel mai bun mijloc ca s-o scoți la capăt cu așa oameni, e să-i lași în voia lor"

- Em. Cioran: „Orice femeie care plânge lacrimi în singurătate este sfântă. Lacrima e criteriul adevărului în lumea sentimentelor"

- A.P. Cehov: „Dacă îi chemați pe oameni să pornească înainte, trebuie să le arătați calea pe care să meargă"

- I. Ehremburg: „Furtunile vin mai pe urmă, când omul dorește, în sfârșit, libertatea"

- S. Exupery: „Cu viața se întâmplă ce se întâmplă cu opaițul; l-ai făcut, l-ai dichisit, dar de luminat nu luminează dacă nu-l aprinzi"

- E. Hemingway: „Când oamenii înfruntă cu atâta curaj lumea, ca să-i frângă, lumea trebuie să-i omoare și, firește, îi omoară"

- G. Călinescu: „Trăim în lumea în care tot mai repede mâine devine ieri"

- M. Preda: „Abia mulți ani mai târziu aveam să înțeleg că singurătatea celor părăsiți nu e chinuitoare din iubire, ci din pricina chiar a acelei singurătăți"

Sunt maxime selectate cu mare grijă din noianul de înțelepciune al omenirii de un înțelept care le folosește ca pretext la întâmplările pe care le povestește trecute prin filtrul amintirilor și al experiențelor de o viață, care devine astfel o „vale a plângerii". Surpriza pentru cititor vine, de fiecare dată, în finalul fiecărei „schițe". căci o cădere de cortină originală, la fel de înțeleaptă, apare sub forma unei maxime, avându-l pe scriitor drept autor, îndemnând, de fiecare dată la reflecție:

- „Nu poți da altora decât ceea ce există în tine însuți"

- „O ușă interzisă ne stă tuturor în față; dar unde, când, de ce anume, cred că nu vom cunoaște niciodată"

- „Semenii mei trec încolo și încoace în deplină libertate și triști. Ceva îmi spune că sufletele lor sunt ca și corbul Drăgăicii."

- „Truda scriitorului pe acest pământ și în această lume de transformări mi se pare comparabilă cu truda

furnicii pusă să escaladeze muntele, dar fără a lăsa din spate povara grea peste măsură”

- „Când omul a ales calea tăcerii, asta e poate bine pentru odihna și liniștea celor din jur, dar cu timpul calea asta nu face decât să surpe ziduri roase de caria vremurilor ori suflete închise fiecare în nepăsarea semenilor noștri”

- „Boala tristeții și a singurătății acționează în sufletele stinse ura năprasnică împotriva tuturor celor care încearcă să dea din apropiere mai frumos decât îngerul care se visează că este”

- „Povestea unei vieți este și povestea pe care unii au tăria s-o ducă cu ei în mormânt”

- „Mânia-i ca gheața, ține și ea până o da prima căldură și se topește”

Tudor Cicu se dovedește un excelent cititor de literatură și mai mult decât atât, ca scriitor, posedă o mare artă de a însera cu știință și cu ușurință în textele sale autori, opere literare din literatura română sau universală, conferindu-i textului său greutate, iar cititorului cultivat, plenitudine. Vibrațiile lui și ale cititorului ating astfel, făcând apel la memorie și la imaginație, corzi din: *Adio arme* (Hemingway), *Omul invizibil* (H.G. Wels), *La Lilieci* (M. Sorescu), *Don Quijote* (Cervantes), *Pădurea nebună* și *Desculț* (Z. Stancu), *Viața ca o pradă* (M. Preda), *Îngerul a strigat* (F. Neagu), *Gospodăritul* (Ion Druță), *Morometții* (M. Preda), *Femeile savante* (Moliere), *Kira Kiralina* (P. Istrati), *Apus de soare* (Delavrancea), *Frații Karamazov*, *Idiotul* (Dostoevski), „Groapa” (Eugen Barbu), *Cozma Răcoare* și *Mitrea Cocor* (M. Sadoveanu), *Livada cu vișini* (Cehov), *Hamlet* (Shakespeare), *Procesul* (Kafka), *Ion* (Rebreanu), apoi ungurul Ady Endre, rușii Maxim Gorki și Gogol, românii M. R. Paraschivescu și Mateiu Caragiale, dar nu în ultimul rând Biblia și pictorii Corneliu. Baba și Camil. Ressu.

Talentul de povestitor e înnăscut. Prozatorul, odată desfăcut de chingile pretențioase ale eseului, comprimă povestirea propriu-zisă între maxima de început, introdusă de fiecare dată după altă metodă, niciodată repetând vreun model, și concluzia poeziei, astfel încât cititorul să savureze atât scânteierile înțelepciunii dar și tâlcul întâmplării pe care o dezbracă de inutile detalii, mergând la miez, comprimând,de obicei, întâmplarea pe o idee, pe vreun portret sau pe vreo descriere, ca de exemplu: „Noi ne duceam la mărul pădureț pentru a ne umple sânul cu mere, pentru a le ronți mai apoi cât e ziulica de lungă! Ne duceam mai degrabă la mărul pădureț decât la împărtășanie […] merele nu erau grozave, dar bucuria de a le culege și de a înfige dinții în poamele dulci-amărui nu cred să o fi simțit la fructele culese din grădina de acasă”

Epitaful de pe crucea de pe mormântul lăutarului Floricel: „Celui plecat să-i cânte acum și lui Dumnezeu” îi trezește amintiri despre vestitul lăutar: „În sunetele viorii lui Floricel auzeam și plânsetul și jalea și optimismul. Și în visele mele vedeam vioara acea cum mă chema, mă îndemna și să întorc mâna, și astfel să nu mai fie decât a mea. Rămâneam însă și în vis cu mâna întinsă după acea vioară, pentru care aș fi furat și eu, asemenea lui Jean Valjean.”

Fântânelele Sibiu (Morărescu Dragoș)

Există în volum personaje realizate cu mare acuratețe și duioșie, Mama și Tata, prezente în toate povestirile. Două însă devin leitmotive: Vântul și Copilul. Vântul devine suprapersonaj, ca în opera sadoveniană: „Și vântul suflă și aici, ca în stepele gogoliene, ca și în pădurile ce străjuiesc malurile fluviului Mississippi din cărțile lui Mark Twain, ori pusta magheară a lui Ady Endre. Iar în copilăria mea, vântul sufla chiar a magie, așa cum crivățul sufla odinioară peste copilăria lui Panait Istrati” Copilul este și el universal, n-are nume, dar trăiește cu intensitate vraja copilăriei inocente: „Acolo, în larga câmpie a Dobrogei, întinzând prastia după mierle și ciocârlii, m-am simțit copilul dorit de ursitoare cu harul uimirilor care se așternîn urma cuvântului scris. Și de câte ori mă așternla masa de scris, înainte de a scrie ceva, închid ochii și aud răsunând în trecutul meu povața de aur a bunicului: „Niciodată, dar niciodată, să nu arunci cu piatra într-o pasăre cântătoare!”. Extraordinar mesaj pe care scriitorul Tudor Cicu îl lasă posterității, vizând relația acestuia cu creatorul de artă!

Mai există în povestiri un alt copil, cel pe umerii căruia s-au îngrămădit grijile, necazurile și loviturile vieții și ale destinului: naratorul matur – cel care se izbăvește de sub izbiturile vremurilor, cel încrâncenat care-și duce în spate stânca spre vârful muntelui, o scapă tocmai când e aproape să ajungă, dar coboară încă odată (cu fiecare poveste) să-și reia urcușul cu demnitate de la capăt, cel căruia vulturul îi ciugulește în fiecare zi ficatul, dar suportă cu măreție pedeapsa eternă, căci a descoperit minunea minunilor lumii – terapia prin suferință, înlocuind-o prin terapia scrisului. Fiecare dintre „schițele” sale se constituie într-o izbândă a unui om echilibrat, tăcut, înțelept, generos, de o blândețe și de o bunătate desăvârșite.

În pesimismul meu ajunsesem la concluzia că ingratitudinea este răsplata generozității. Mă întrebam dacă nu cumva gratitudinea este ea însuși o povară. Tudor Cicu s-a ridicat deasupra acestor nimicnicii ale vieții, deasupra celorlalți prin generozitatea actului creator, luând-o în acest maraton al creației, mult înaintea celorlalți. E pe cale de a deveni reper, etalon. Numai de l-ar mai putea zări cei din urmă sau de l-ar mai aștepta cei care cronometrează finișul. El face abstracție de toți, desăvârșindu-și minuțios, cu tenacitate, cu talent și cu o cutremurătoare modestie, opera, asemenea lui Phidias al antichității. Rămâne doar s-o însuflețească.

Mariana Ionescu

ANDREIMILCA, ÎNTÂIUL

După trei volume de cronici, eseuri, pamflete și interviuri destinate cu precădere literaturii române contemporane – *Reabilitarea și consacrarea valorii. Proza românească înainte și după comunism* (2004), *În rotonda literaturii. De la Mihai Eminescu la Marius Ianuș* (2004), *Cultura noastră cea de toate zilele* (2005) –, Andrei Milca ne surprinde cu o carte de versuri, *Altare în vrajbă* (Editura Viitorul Românesc, 2005), constituind reversul medaliei față de ipostaza autorului configurată în cărțile anterioare. Descoperim aici lirismul unui idealist, tenace chiar și în dezamăgire, care beneficiază de o sensibilitate autentică și de posibilități de expresie încântătoare, deopotrivă prin prospețimea imaginilor și prin trimiterea livrescă, frecventă dar deloc ostentativă.

Versurile din *Altare în vrajbă,* aduc în primul rând tema modernă a identității într-o tulburătoare căutare de sine a poetului din perspectiva unei atitudini față de existență. Într-un concis avertisment, poetul Andrei Milca înfruntă nimicnicia cu superbia încrederii în virtuțiile imaginarului și realizează o proiecție enigmatică, ce constituie o notă recurentă a cărții: „Moartea-și ține-n ea zăvorul / Cheia e la mine. / Să adunăm de cu seară / poveștile..." (*Preludiu*).

Lumea traversată (sau proiectată) de eul liric în cartea de față este o lume aglomerată, ca expresie a deschiderii către viață, a trăirilor puternice și plenare, fie că autorul omagiază prin dedicații poeți ilustri spre afirmarea unor afinități definitorii („Esenin, Rilke, Lorca, Arghezi, Bacovia, Nichita, Labiș, Blaga, Păunescu, Sorescu și toți ceilalți"), fie că recurge cu naturalețe, ca într-un dialog care ignoră timpul, la intertextualitate.

Impulsionat de o cordialitate generoasă, care stă bine tinereții, și dotat să trăiască plenar, cu forță, sentimentele, Andrei Milca mărturisește impresionant: „Mă trezesc în orice zi / Cu aceeași poftă de nefericire / Din umerii trecătorilor / Și totuși cânt pe acest Pământ / Unde știu că nu se poate să mai fiu singur". (*Eu. Spre. Ce?*) Iubind extremele, Andrei Milca se întreabă retoric, uzând încă o dată de intertextualitate pentru a declanșa înmulțirea sugestiei: „Sunt oare cel mai frumos din orașul acesta / (Sau măcar cel mai nebun?)" (*Dorian.Gri*). În ultimă instanță, aici, ca și în alte cazuri, celebre, literatura și viața poetului se identifică. Poetul Andrei Milca se raportează la o tradiție (încă un mod de a refuza solitudinea), cu certitudinea afinităților, dar și a singularității sale: „Mă apuc să scriu iar poeziile lui Nichita, lui Marin, / lui Lucian, / lui Nicolae, lui George, lui Nichita, lui... / niciodată pe ale mele / fiindcă ale mele mă scriu ele pe mine. / Cea mai reușită poezie a mea / sunt eu însumi (ați mai citit asta undeva, nu?) / Cel mai inspirat vers al meu / este chiar omul andreimilca. Întâiul." – suveranitate narcisiacă, amintind atitudinea similară din *nicolae magnificul* de Nicolae Țone. Confesiunile de acest gen sunt prilejuite de o reflecție îndelungată asupra textelor și în cunoștință de cauză în privința condiției literaturii. Unei lumi imaginare aglomerate de poeții de aici și de pretutindeni i se potrivește tentația autorului de a recurge la jocul / procedeul intertextualității, adeseori frapant, ca în „Unde mai sunt cuvintele mele / de altădată?" (*Restament*), sau „De parcă aproapele meu de ieri / ai fi tot TU, pe veci pierduto, / veșnic adorată, logodnică de-a pururi, / soție niciodată (...)" (*Total eclipsă*).

Aspirația uraniană îi conferă grație universului poeziei. Într-un „prolog" intitulat *Credo*, această aspirație împrumută tensiunea psalmilor arghezieni ai tăgadei, dar revelă performanța autorului: „Cai aleargă peste mine / Suflet mușcă din înalt / Răstignită-n întrebare / Calcă buza prin asfalt. // Aripile-n cui stau bete, / Caii se fac apoi de lemn / Cerul moare pe-ndelete / Și cu ochiu-i dau un semn (...)" Formularea motivului vieții ca suferință include condiția scriitorului în poemul *Pahare goale*, confesiv în tonalitatea *Odei în metru antic*: „Cade sarea pe rana mea veșnic deschisă, / plăgile sufletului meu, arsului meu / trup răstignit peste bolnava călimară / i-au intrat spinii petelor în sânge (...) Reflectat în toate aceste pahare / care m-au locuit / mă răsfrâng în fundul lor, în golul lor, / haosul drag, unde cineva – poate zeul – / mă soarbe infinit..."

Referința uraniană dă bune rezultate și în poemele de dragoste (împlinită sau nu), numeroase în carte și aducând încă o ipostază a autorului, care își contemplă / surprinde / inventează iubita când doarme „răsturnată pe o arcadă / de resentimente. // Și nu va mai zâmbi niciodată / cu strălucirea clipei de acum, / în care coapsa ei răsfirată / freamătă a Cer, nu a Scrum." (*Zgomot*). Aventurile de dragoste reinventează viața în exercițiul unei hiperbolizări (*Orgoliu, Tenebre*) sau reintră cu aplomb în scenarii celebre (*Francesca și Laură*). Transpunerea trăirii dobândește vibrație iar versurile ce adună contrariile se reține: „sunt rănitul dintre liniile pleoapelor tale obosite / soldatul sub învălmășelile dintre gânduri din zbor. / Îmi pari așa departe / ca o moarte foarte dragă / ce va veni sărind peste bătrânețe." (*Irisuri. Sunt tânăr*)

Cartea de poezie *Altare în vrajbă*, a criticului, cronicarului și publicistului Andrei Milca, tânăr cercetător al Institutului „G. Călinescu" și cadru didactic universitar, constituie o surpriză atât prin performanțele stilistice dincolo de orice înregimentare în vreo formulă la modă, cât și prin impetuozitatea cu care autorul izbutește să așeze întrebările sale în atenția cititorului, ca probleme care implică lumea de la cotidian la vastitatea cosmică. Apreciem faptul că un autor fără inhibiții în fața hârtiei de scris ne transmite bunul său sentiment în scrutarea existenței prin înfăptuirea literară.

Grigore Ilisei

PREȚUITORI ȘI RISIPITORI

Am călătorit în urmă cu ani buni, timp de câteva zile, prin Moldova, cu un grup de prieteni din Belgia, ca să le arăt unele din frumusețile ce dau unicitate acestui colț de lume. Ne-am uimit laolaltă, eu pentru a câta oară?, în fața frescelor mănăstirilor Bucovinei, ale Voronețului mai ales. Am simțit cu toții fiorul cel mistuitor venind din adânc de vreme, din adânc de suflet omenesc, împodobit cu simțul frumosului. La Bicaz respirația ne-a fost tăiată de măreția naturii, precum și de lucrarea îndrăzneață a ului. Comparația cu Elveția, o țară a priveliștilor mirifice, a revenit ca un leit-motiv. Ceahlăul, cu ale sale creneluri dăltuite nepereche, a smuls alte exclamații de admirație, de trăire a unei emoții parcă neâncercate. Prietenii mei priveau și nu se mai săturau privind. îmi spuneau că rar le-a fost dat să regăsească, reunite pe un spațiu relativ restrâns, atâtea felurite și sublime frumuseți. „Peste acestea, au ținut să adauge mereu, domnește curățenia sufletească. Oriunde am bătut la ușă ni s-a deschis și am intrat ca acasă la noi. ”

Unul dintre acești prieteni flamanzi, cu o formație tehnică, este un subtil degustător de artă. în casa lui din Heule, o mică localitate de lângă Kortrijk, semnele acestei pasiuni se văd pe pereții tapetetați cu pânze, ce atestă bunul gust și priceperea într-ale frumosului artistic. Deși nu exteriorizează ușor, Daniel Gaevert nu și-a ascuns o clipă starea de jubilație încercată în acest periplu de patru zile prin Moldova. Ajuns în Iași, el a dorit să mi se destăinuie: „M-au impresionat multe lucruri. Și frescele și plimbarea cu vaporașul pe lacul Bicaz și Ceahlăul și mănăstirile cu tihna și puritatea lor. Dar eu situez deasupra tuturor Muzeul „Ion Irimescu” de la Fălticeni. „Am încercat să pun această remarcă pe seama interesului particular pentru artă al prietenului meu din Flandra. Desigur, poate constitui o explicație, dar nu singura. Prin ce reușește oare să impresioneze atât de puternic o colecție de artă? La întrebarea mea Daniel Gaevert a răspuns fără ocolișuri: „Senzația mea a fost acolo că întâlnesc un lucru viu și etern, totodată. ”

Bronzul, marmora, ipsosul, ceramica, aluminiul, vrăjite de sufletul, mintea și mâinile artistului, au părăsit regnul mineral și au dobândit palpitul vieții. Demiurgul le-a dăruit nemurire prin condensarea în lăuntrul materiei, în picături de eternitate, a însăși vieții. La aceasta se mai alătură ceva deosebit de important. Este arta dispunerii lucrărilor, de care artistul, ca un creator veritabil, căruia nici un amănunt , cât de mic și aparent neînsemnat, nu-i scapă din vedere, s-a îngrijit statornic și râvnitor. în același timp a îmbogățit continuu colecția de la Fălticeni și a așezat-o în spațiu, procedând aidoma unui compozitor care-și rânduiește notele simfoniei pe o partitură. în vara acelei vizite a noastre, Ion Irimescu, aflat atunci pe culmea celor 90 de ani de viață, trecuse pe la Fălticeni, înainte de a pleca cu doamna sa într-o călătorie de documentare în Elveția, și mai adusese câteva sculpturi, la care trudise în ultimul timp. Nu numai că le hotărâse locul de expunere, dar le și potrivise cu mâinile lui în fluxul expoziției, care este, în articulațiile cele mai fine, tot o creațiune a Domniei Sale.

Remarcile amicului meu flamand mi-au umplut sufletul de mulțumire. Ce poate fi mai înălțător pentru un neam decât să stârnească entuziasmul străinilor prin fructele gândirii și simțirii sale înalte? Este tocmai ce reușea atât de minunat Muzeul „Ion Irimescu” de la Fălticeni. Din păcate azi muzeul practic nu mai există. Operele Sculptorului, trecut nu de mult la cele veșnice, zac în depozit. Lucrările de restaurare, începute în 2003 , s-au poticnit în lipsa fondurilor, pe care onor Ministerul Culturii nu catadixește să le acorde. Opacitate birocratică sau neiubire pentru cultură? Să fie românii din administrația țării mai puțin prețuitori ai acestui tezaur decât niște străini? N-aș vrea să cred și nici să-i socotesc ca făcând parte dintre risipitorii și batjocoritorii darurilor noastre cele alese. Trag nădejdea unei cât mai grabnice treziri.

Flori gri (Sălișteanu Ion)

G. Vigdorovici*

DREPTUL SCRIITORULUI LA OPINIE

Disputa istorică romano-maghiară, cu excesele ei războinice regretabile, cu tensiunile remanente din mentalul colectiv, cu propaganda xenofobă cotidiană bilaterală m-a întristat și exasperat dintotdeauna. Această metastază istorică intreținută abil și concertat de elitele politice de la Budapesta și București de-a lungul timpurilor, reprezintă în fond o ofensă jignitoare la adresa bunului simț, convietuirii si toleranței reciproce multiseculare a milioanelor de ardeleni, fie ei romani sau unguri. Paradis terestru pentru ambele state – Ungaria și România, Ardealul a simbolizat întotdeauna, EL-DORADO-ul, ținta finală a întregirii național-statale. Cred că acceptarea reciprocă a câtorva evidențe istorice, ar putea fi pasul decisiv al unei reconcilieri definitive dintre cele două națiuni:

– inviolabilitatea frontierelor de după al doilea război mondial, realitate ce va trebui acceptată integral și de societate în profunzimea ei, nu numai de guvernele celor două state, fapt ce va împiedica în față orice fel de revansism, revizionism, iredentism sau instigare xenofobă:

– recunoașterea asupririi naționale și sociale a românilor în timpul Regatului Ungariei și Imperiului Habsburgic, respectiv a dreptului demografic al acestora asupra Transilvaniei

– recunoașterea drepturilor colective și individuale ale minorității maghiare, conform normelor europene ale secolului 21, inclusiv a unei autodeterminări culturale și administrative a regiunilor secuiești, după modelul catalan din Spania sau tirolez din Italia. Opinia publică românească trebuie să ajungă la o conștiință europeană, de la cea vetust-naționalistă a permanenței amenințări a statului național-unitar. La rândul ei, opinia publică maghiară trebuie să accepte senin, nu ca pe o tragedie națională, apartenența de drept, consfințită de tratatele internaționale a Transilvaniei la România.

– încetarea disputei cu privire la primatul cronologic sau dreptul istoric al uneia sau alteia dintre părți. Nici românii, nici ungurii nu vor reuși să convingă eventualul partener de dialog, în această spinoasă chestiune, indiferent de câte argumente istorice și evidențe științifice ar putea demonstra. O stradă înfundată, des frecventată de nostalgici, șovini și istorici mercenari, pe care circulația trebuie oprită pentru totdeauna !

– oprirea concursului protocronist, moștenire a regimurilor totalitare hortistă și ceaușistă, cu corolarul strereotip al pastorilor primtivi, mâncători de mamaligă și al barbarilor călare, mâncători de carne cruda. Suspendarea desfiderii și ironizării civilizației și culturii celeilalte părți. Ardelenii pot fi mândri de specificul cultural transilvan, un mozaic multicultural pitoresc, unic, în care fiecare pietricică etnică își are originalitatea și strălucirea ei intrinsecă.

– tensiunile culturale, din sistemul de învățământ și din administrația locală să fie dezamorsate și rezolvate exclusiv de ardeleni, fără demagogie sau imixtiune politică de la Budapesta sau București, în spiritul constructiv al regionalismului și tradiției de armonie interetnică.

– nici un guvern român să nu încerce o politică de asimilare forțată, de limitare a drepturilor minorității maghiare, de provocare a emigrării în masă, de îngrădire a învățământului în limba maternă, de schimbare prin forță a raporturilor demografice locale. Asemenea măsuri drastice sau extremiste n-au dus în trecut decât la acumularea de resentimente, tensiuni și chiar conflicte, total contraproductive pentru noua Românie democrată. De altfel, se cuvine menționată, ca o realizare europeană notabilă, prezența UDMR, ca al treilea partid ca pondere în Parlamentul României, ba mai mult prezența la guvernare a acestui partid etnic al minorității maghiare din Transilvania.

– nici un guvern ungar să nu încerce transferul diferendelor politice din Ungaria în rândul populației maghiare din Transilvania, să nu o transforme într-un fel sau altul în sursa de capital politic sau de minge de ping-pong electoral. Acest export de marfă politică perisabilă budapestană se poate întoarce ca un bumerang, așa cum s-a întâmplat cu ocazia referendumului fortat din 5 dec.2004, referitor la acordarea dublei cetățenii, care n-a făcut decât să adâncească o ruptură mental-sufletească de pro-

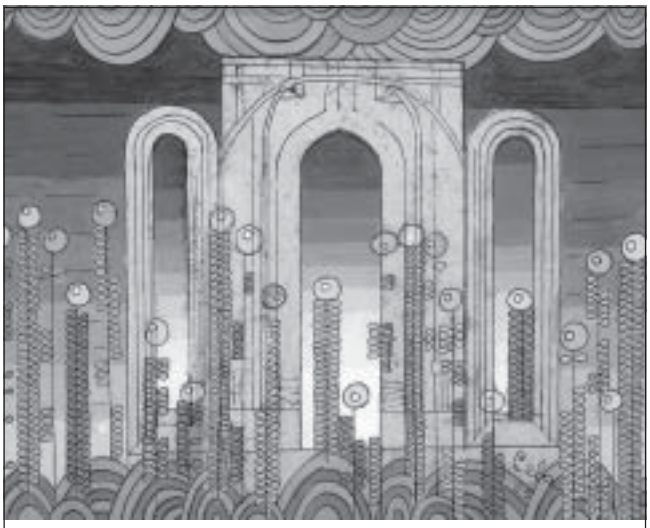

Ferestre (Neamțu Cela)

** Scriitor evreu de limbă maghiară*

funzime între maghiarii din Ungaria și cei din Transilvania.

– dupa 85 de ani de la Trianon, maghiarii din Transilvania să realizeze transformarea ireversibilă din statutul de națiune dominantă în cea de cetățeni cu drepturi egale a unei Românii democratice și europene, în care-și pot prezerva și dezvolta tradițiile, specificul național, cultural, limba strămoșească și legăturile preferențiale cu Ungaria.

– după 85 de ani de stat național-unitar român, în ciuda interludiului tragic de 4 ani al Dictatului de la Viena, societatea românească să arunce odata pentru totdeauna la groapa de gunoi a istoriei fantoma dușmanului milenar, al iredentismului perpetuu unguresc, a spaimei colective de pierdere al Ardealului.

Scuzați generalitatea didactic-gazetărească a platitudinilor de mai sus, dar ele-mi apar axiomatice în noul context european, după secole de conflict mocnit sau experiențe istorice tragice.Transilvania are toate datele și șansele economico-social-culturale ca în secolul 21 să devină un motor de dezvoltare a întregii regiuni central-est-europene, un model european de conviețuire interetnică, asemenea Elveției. Poate sunt nițel optimist, dar dacă luăm în considerare drumul parcurs de la Evenimentele din Tg.Mureș, din martie 1990, la nivelul investițiilor financiare, industriale și tehnologice făcute de importante state occidentale, SUA și Ungaria în Transilvania, într-un climat de stabilitate politică și investițională și mai ales aderarea României la UE în 2007, avem motive să fim încrezători pe termen mediu. De la ciomăgeala reciprocă și atmosfera de pogrom de ev mediu, instigată de elemente xenofobe ale fostei Securități și de extremiști maghiari, s-a ajuns la inscripții bilingve, la Universitatea Babes-Bolyai, model de multiculturalitate și europenism, la Universitatea Maghiară Sapientia, la miniștrii și vicepremier ungur, la Parcul Reconcilierii din Arad, la 2 consulate ungare, la ziare și reviste bilingve și la trecerea absolut liberă a frontierei comune. Nu mai vorbesc de zecile de instituții culturale străine și reprezentanțe comerciale ale unor firme de renume mondial. Miile de burse, masterate și doctorate ale tinerilor la prestigioase universități străine, internetizarea tineretului și accesul liber la informație mă fac să

Oale (Neamțu Costin)

cred că orașul Cluj, pre exemplu, dar și alte orașe transilvane și nu numai, în primul rând cele universitare, vor avea parte de un viitor mai bun, după decenii de totalitarism, în care totuși au reușit să-și păstreze un nivel european. Cu atât mai mult regret și mă revoltă daunele pe termen lung pe care le-a produs primul deceniu de tranziție originala românească, în care fostele structuri nomenclaturist-securiste, infășurate în tricolor sau stindard occidental n-au căutat decât să-și prezerve dominația fanariot-mafiotă asupra societății românești.

Eu, ca evreu, de limbă maternă maghiară, am încercat în microcosmosul meu un rol de *mediere diplomatică* între cele două comunități istorice tradiționale, de care sunt legat. red ca sunt un favorizat al sorții, deoarece m-am înfruptat toată viața din avantajele și alteritatea aestora.

Mai mult, regret că bunicii nu m-au învățat limba germană, cred dintr-un resentiment după Holocaust. Cu același hedonism juvenil cu care am învățat maghiara, puteam deprinde și germana și astfel mi se deschidea o poartă solidă spre marea cultură europeană.

In schimb m-a lezat întotdeauna când în disputa istorică româno-maghiară, modul de tratare al minorității evreiești este folosit drept proiectil științific pentru desființarea celeilalte părți.In efortul meu de a depăși reacțiile viscerale, sensibilitățile și traumele milenare doresc să evoc câteva evidențe:

– atât în Imperiul Habsburgic cât și în România veche, evreii și au avut un aport financiar și cultural însemnat la formarea și dezvoltarea societăților moderne din ambele state.

– în Imperiul Austro-Ungar, evreii au avut drepturi cetățenești depline, o parte deloc

neglijabilă asimilându-se fie națiunii maghiare, fie celei austriece, din proprie inițiativă. O adevărată „ epocă de aur „ a emancipării sociale evreiești.

– România a fost ultimul stat european care a acordat cetățenie română, tuturor supușilor evrei, odata cu Constituția din 1923. In plan social, practic,după participarea de voluntari evrei la Războiul de Independență din 1877, discriminarea socială e evreilor a fost minimă, dar tot minimală a fost asimilarea sau creștinarea.

– pâna în 1938, odată cu adoptarea pachetului de legi antievreiești a guvernului Goga-Cuza, prin care se excludeau evreii din meseriile libere și din administrație, n-a existat un antisemitism de stat, democrația interbelică românească respectând drepturile unei minorități însemnate numeric(cca. 780.000 evrei) și nu numai. Aceasta a avut parte și de reprezentare parlamentară. Antisemitism fundamentalist ortodox a existat încă din anii 20, în această „ mesianică misiune „ ilustrându-se Corneliu Zelea Codreanu și mai târziu Garda de Fier.

– în Ungaria, sub regimul hortist a existat un antisemitism de stat încă din anii 20, care i-a exclus treptat pe evrei nu numai din viața publică și politică, ci și din cea economică,socială și culturală. In trei etape succesive, guvernele maghiare de extremă-dreapta au promulgat legi antievreiești, al căror simbol final a fost purtarea obligatorie a Stelei galbene a lui David. A urmat apogeul inevitabil: ghetoizarea, deportarea și nimicirea fizică a 600.000 de cetățeni maghiari pentru simpla vină

de a fi de origine etnică iudaică.Aceasta, în condițiile în care Budapesta era deja asediată de trupele sovieto-române, cînd soarta fascismului ungar și german era deja pecetluită. Autorul moral și executantul acestui genocid abominabil a fost regimul nyilasist a lui Szálasi, o coadă de topor nazistă care a prefacut pe evrei în scrum și Ungaria într-o ruină. Prin aceste fapte eroice de arme, fasciștii unguri ocupă un meritoriu loc 3 în genocidul evreilor din Europa, după Polonia și Rusia.

Deși mi-am propus să dau acestor fulgurații un sens cât mai personal, nu mă pot abține să nu atac subiecte sensibile, ce țâșnesc irepresibil din conștiința mea. Unul din acestea ar fi propensiunea evreilor ardeleni spre cultura maghiară, mai pe șleau spus apartenența evreilor transilvăneni la comunitatea maghiară. Reproșată în spețe de prietenii mei români, cred totuși că această afinitate are rădăcini istorice firești. Până prin anii 60, dar cu atât mai mult în secolele trecute, populația majoritară în orașele ardelene a fost cea maghiară.In lungă și în justă perioadă a lui Unium Trium Nationum, românilor în majoritate țărani iobagi, li s-a interzis să se stabilească la oraș. Abia spre sfârșitul sec.19, elita intelectuală românească (doctori, avocați, notari) a început să se așeze la oraș. Românii ardeleni de viță veche au fost, de asemenea, nevoiți în viața cotidiană, în contactul cu autoritățile, în viața economico-financiară, să învețe limba maghiară. La fel s-a întâmplat cu minoritățile tradiționale săsească, șvabă și evreiască, pentru care era normal să învețe limba statului, până în 1918 cea maghiară. Deși majoritari încă din 1902, după recensămintele oficiale ale autorităților austro-ungare, românii au fost minoritari la oras, situație perpetuată și după înfăptuirea Marii Uniri.

Afinitatea evreilor ardeleni spre comunitatea și limba

Peisaj (Neamțu Costin)

maghiară se explică și prin dorința acestora de a-și păstra o identitate diferită față de majoritate, odată cu abandonarea tradițiilor iudaice si a limbii idiș.Preferința n-a fost în nici un chip de ordine afectivă, mai ales dupa Holocaustul organizat de autoritățile hortiste, ci una de conservare a unui soi de alteritate, de mic grup etnic-cultural situat între comunitățile majoritare românești și unguresti. De mult doresc să-i liniștesc pe naționaliștii extremiști, xenofobi, șovini și antisemiți de pretutindeni să nu se precipite, agite și mobiliza prea mult, căci „moartea prin sărut„ adică procesul natural de asimilare al minorităților reprezintă o legitate istorică ireversibilă. In timp, chiar dacă îndelungat, orice minoritate, fie ea cât de numeroasă, omogenă și închegată istoric este sortită extinderii demografice, declinului cultural și al tradițiilor, dispariției geografice. Vorba lui Caragiale „aveți puțintică răbdare", luptători neînfricați ai purității etnice!

Mircea Radu Iacoban

TEOCTIST

Ca întotdeauna, ni se relevă la modul dureros caratele unei personalități abia atunci când trece dincolo de hotarele lumii acesteia și-i prea târziu! Nu m-aș mira să aprindă lumânări întru cinstirea celui ce a fost patriarhul trecut la Domnul și mulți dintre cei care, în 1990, răcneau „Teoctist – anticrist"! Nu știu să i se fi cerut vreodată iertare – pe care Teoctist a dăruit-o oricum tuturor contestatarilor ce s-au străduit să-l scoată din scaunul patriarhal. Îl încerca un singur mare regret, pe care mi l-a împărtășit nu odată: „oamenii ăștia nu știu cum s-a trăit și prin ce am trecut." Am avut privilegiul să mă număr printre apropiații lui și să-l cunosc în cele mai diferite împrejurări, și oficiale, și mai puțin oficiale. Ar fi mult prea mult să vorbesc despre o prietenie; proporții și distanțele se cuvin totdeauna păstrate. Poate, mai degrabă de o anume amiciție întemeiată mai întâi pe vis-a-vis-ul celor două importante instituții ieșene (Mitropolia și Teatrul Național), pe simpatia și interesul ce-l purta artei în general, literaturii mai ales (să nu uităm că a absolvit și Facultatea de litere și filosofie), în virtutea cărora invita ades scriitori în palatul mitropolitan, pe sumedenia de împrejurări mai mult ori mai puțin sărbătorești care, într-un oraș totuși de provincie, adunau ades mireni și fețe bisericești - pentru ca apoi să ajung a-i fi coleg de bancă: am stat unul lângă celălalt, cu numele gravate pe plăcuțele de pe spătare, vreme de aproape zece ani în sala rondă a fostei MAN. Astăzi, sub imperiul preceptului „de mortui nihil nisi bene", evocările elogioase pot fi suspectate de apăsarea emoției momentului. Motiv pentru care recurg la un text vechi și

reproduc din cartea „Puterea ingrată la români", scrisă în ianuarie 1990 (Ed. „Cronica", 1990, pag. 27,28,29): „Teoctist a îndurat foarte greu mizeria perpetuă a relațiilor cu acela ce se considera comandantul suprem și pe tărâmul bisericii... De câte ori mă invita în palatul mitropolitan, mă conducea mai întâi <să-mi arate> paraclisul ce-l știam pe de rost. Trebuia să <mă mir> iarăși de ciudățenina picturii lui G. Popovici, care se străduia să imite reliefurile vechi; mai ales icoana Sfintei Treimi lasă exact impresia de relief mărginit și subliniat de umbre alburii-cenușii. Plimbarea prin paraclis îi permitea însă mitropolitului (și apoi patriarh) să-și verse focul fără grija microfoanelor: „Ia te uită, plouă în biserici, am materiale, am meșteri și nu mă lasă să le repar... Noi nu obținem autorizații pentru repararea mănăstirilor, în vreme ce toate sectele își construiesc ce și unde vor... Iar s-au redus locurile la Seminar... Iar mi-au tăiat din cota de hârtie... De doi ani cer să mă primească în audiență și nu-mi dă nici un răspuns... Nu mă lasă nici să încerc să așez mitropolit la Iași... Patriarhia a rămas ca o insulă... or să ne dărâme și pe noi..." Cel mai mult l-a afectat faptul că a fost păcălit fără rușine: după încâlcite și îndelungi tratative cu „stăpânirea", constatându-se că, realmente, nu mai exista șansa salvării bisericilor propuse spre demolare întru alinierea coreeană a Bucureștiului, Patriarhul obține mai întâi promisiunea unor translări și apoi pe aceea că pentru fiecare biserică demolată va primi autorizație de construcție a unui lăcaș nou, în marile cartiere de blocuri sau în apropierea fostelor amplasamente. Sigur că nu era același lucru: cum să „schimbi" o biserică veche de 400 de ani pe o zidire nouă? Acum, e ușor de judecat; în situația de atunci era, probabil, maximum ce se putea obține. Ei bine, vechile biserici au fost demolate și când s-au solicitat autorizațiile de construcție promise, nimeni nu s-a învrednicit să le semneze! Tipic exemplu de *fides punica!* Cât despre dărâmarea bisericii Sf. Vineri, cu prea multă ușurință trecută în responsabilitatea lui Teoctist, iată ce mi-a spus, cu tristețe și revoltă: pentru a scăpa de opoziția surdă a Patriarhului, Ceușescu *„m-a trimis cu mesaj personal în străinătate și, când m-am întors, am găsit Sf. Vineri dărâmată."* Mesajul, paremi-se către președintele Austriei, era, bineînțeles, apă de ploaie!... Imediat după revoluție, l-am, căutat la mănăstirea Sinaia. Am revăzut, de curând, banca pe care am stat atunci. Nu s-a căinat, n-a arătat cu degetul pe nimeni, n-a învinuit, nu s-a apărat. Considera că se află în fața unei încercări și atât: Domnul va hotărî. De altfel, niciodată nu l-am auzit spunând o vorbă rea la adresa cuiva; din când în când, câte un comentariu mai degrabă amar însoțea cutare veste tristă adusă din Moldova... Mă invita ades să prânzesc la Patriarhie. Luam masa în doi și aștepta amănunte despre cunoștințele de odinioară. Nu uita pe nimeni. *„Domnul X, ce mai face? S-a operat? Cum îi merge?"* Se străduia să păstreze, astfel, legătura cu oamenii unui oraș de care s-a simțit întotdeauna mai legat decât de oricare altul... Cum îi moștenisem circumscripția Hârlău, scotea o listă și-ncepea să-ntrebe dacă s-a modificat mersul trenurilor după cum ceruseră călătorii, dacă s-a terminat electrificarea cătunului cutare... dacă...dacă... Înainte de 1989, protocolul „depunerii

Casa Mihai Eminescu (Neamțu Costin)

candidaturii" presupunea, obligatoriu, deplasarea prezumtivului deputat în toate satele circumscripției, spre a se întâlni cu alegătorii. (În cartea evocată mai sus am descris amănunțit mecanismul „democratic" în temeiul căruia funcționa MAN – a se vedea pag. 35-41) Mitropolitul nu era scutit de ostenitoarea (și inutila!) procedură. La aceste „adunări cetățenești", candidatul urma să fie însoțit și prezentat de către un secretar al județului. Nu se înghesuiau: una că-i alarma perspectiva susținerii unui reprezentant al „opiului pentru popor", alta că nu se simțeau deloc în largul lor în compania înaltului prelat, căruia nu puteai nici să-i ceri un foc, nici să i te adresezi cu „dragă tovarășe", și, apoi, temându-se că prezența mitropolitului într-un dialog deschis cu sătenii amărâți și iritați ar putea conduce la cine știe ce situații incomode. Așa că l-am însoțit pe Teoctist, vreme de două săptămâni, zi de zi, bătând cotloanele Moldovei și fiind martor la preschimbarea unei sarcini plicticoase și trudnice într-o adevărată sărbătoare: se „desfundau" satele, nu era nevoie de nici o „mobilizare", a trebuit să mutăm întâlnirile afară, în curtea școlilor, ca să încapă toată suflarea. Țăranii veneau cu flori, icoane și lumânări la întâlnirea cu înaltul ierarh și mai ales cu speranța (ultimă!) că Biserica va putea determina, odată și odată, întoarcerea feței Domnului către amărăciunea lor eternă. Teoctist știa să le vorbească; vedeai chipurile luminându-se a nădejde. Niciodată nu neam putut încadra în timp, lumea nu voia să plece, ba mulți veneau și a doua zi, la întâlnirea din satul vecin...

Ultima dată când am avut bucuria să-l întâlnesc, i-am dat o carte, mi-a dat o carte, și mi-a arătat cu degetul un paragraf din nu știu ce gazetă: *„Uite, se zice că vorbesc prea mult. Dar curând o să tac... o să tac..."* Înțeleptul, blajinul, răbdătorul, cărturarul, bunul gospodar, bine cinstitorul Teoctist s-a strămutat în lumea tăcerii. Îmi amintesc cum descria magia ce-o exercita, în copilărie, asupra celor 11 frați, imaginea turnurilor albe ale Voronei, văzute din măruntul sat moldovenesc. De atunci și până-n clipa ultimă, ridicarea lui Arăpașu în scaunul patriarhal românesc s-a petrecut ca-ntr-o o poveste cu zâne, Cenușărese și Feți-frumoși. A fost odată ca niciodată.

Mircea Dinutz

O LANSARE DE CARTE ÎN PROVINCIE

Anunțată cu solemnitate la ședința șefilor de scară din cartier și cu ajutorul unor afișe viu și expresiv colorate pe zidurile celor două colegii din urbe (,,*e discotecă, tu*?!" **a** întrebat o blondă pistruiată, membră activă a Sex-Clubului) lansarea de carte a provocat mari emoții bietului autor care nu mai știa de unde să facă rost de vin, sărățele, o măslinuță-două („scump, scump, dar merită!!") , poate chiar un sandvici apetisant; vine și Criticul, Biciul lui Dumnezeu, Doamne, ce greu l-a convins, poate vine și Prozatoarea de Talie europeană (78-80 cm în zilele bune)!!

În sfârșit, după telefoane repetate, conform principiului: „Scoate-l din sărite și va veni!", după ce și-a mobilizat toate rudele până la a cincea spiță, deși unora nu le era clar de ce face atâta caz, după ce a obținut promisiunea Șefului direct că va trece pe acolo, în drum spre Sala Sporturilor, a hotărât– în deplin acord cu Sine– că surprizele sunt excluse, că totul trebuie să meargă Bine, așa, să afle toți cine e și cât valorează El „pe piața spiritului", să intre în conștiința publică, pentru că, nu-i așa?!, scriitorii adevărați, confirmați de Centru fac mândria județului, a țării și, de ce nu?!, a Peninsulei Balcanice, cel puțin!… Doar despre cărțile sale au scris Corcodescu, Pinion, ca să nu mai vorbim de articolul fulminant al lui Vasile Covrig Pajiște, ce l-a impus definitiv… nu se știe unde!!

Iată-i pe toți adunați: Libelula, poetesa care a închinat o divină odă covrigilor ce nu și-au găsit câinii corespunzători (pentru a cutreiera în triumf Europa), Penetreanu, creatorul unui limbaj erotic exploziv ce făcea să treacă prin toate culorile (de la roșu aprins la vânăt) cititori de toate vârstele și categoriile de inițiere, Mocoflete, suavul cântăreț al firului de păpădie, I.M. Becillus, prozator de o virilitate impresionantă, Ana Grația Cristiana Dodo, născută Pleșcaru, sonetistă incurabilă, Jubrac, Meterez, Hapac, Vasile Culbec, Zurbavă, într-un cuvânt toată gloria Literelor Zonale, de se cutremura Parnasul de invidie; unde mai pui că sosiseră invitați (de seamă) din toate județele învecinate. În prim-plan se află Criticul, proaspăt pomădat, grav, important, parcă puțin plictisit de toată agitația din jur, aranjându-și cu grijă fișele, o dată și încă o dată (pe care nu le va folosi un moment măcar în timpul alocuțiunii)… îi ștergea cu privirea pe cei de față, întorcându-se, din când în când, către gazdă pentru informații suplimentare!!

– Domnilor, domnișoarelor și doamnelor, ne aflăm aici (pauză de efect) pentru a fi părtași la marea bucurie pe care o trăiește mai tânărul nostru coleg care-și lansează astăzi cartea de poeme cu un titlu covârșitor: *Îmblânzitorul de iluzii în papuci de casă*!! (Aplauze; strigăte de admirație). Este deja semnul unei mari poezii! Chiar dacă n-ar fi decât titlul (pauză de efect), poetul ne-ar fi convins!! (Aplauze prelungite. Se dusese vestea între cei prezenți că inspiratul autor făcuse rost – ad hoc – de trei deca galbenă de Odobești).

Au luat apoi cuvântul Marele Poet (în timpul liber) Marius Zurbavă, străbătut de un amplu fior metafizic, cu părul răscolit de emoție, indicibila prozatoare de Talie Europeană, pe numele adevărat Vasilica Leancă, impetuoșii Vasile Culbec și Meterez care se citeau unul pe celălalt pentru a se putea bârfi mai bine și mai…la, obiect, Hapac, autorul unui nemuritor poem dedicat oieritului becalian, Jubrac, poet, prozator, dramaturg, eseist, publicist, critic și istoric literar, conducător de cenaclu și de Mercedes, toți scriitori uriași, amintindu-și unul altuia cât de mari sunt (să nu cumva să uite!) cât mai des, cu voce apăsată, să se audă!

Copleșit, de fapt, zdrobit de emoție, autorul a mai apucat să spună:

– Vă mulțumesc!! Mesele de protocol sunt dincolo!…

Când și-a revenit, s-a trezit la o masă lăturalnică, privind – într-un moment de luciditate – cum consumă gloriile naționale economiile sale pe un an de zile!!

– Muzica, muzica!! … Să ne trăiască!!

Flori (Sorescu Marin)

Mircea Dinutz

DOMNUL BOMBĂNESCU ȘI PROVINCIA

– Ce mai e prin provincie? a întrebat Criticul cu Multă Greutate, privindu-și bonom –protector colegii de redacție și colaboratorii mai apropiați ai revistei. Cu două-trei excepții, toți căpătaseră câte un fotoliu confortabil în a sa nemuritoare *Istorie a literaturii române începând din paleolitic* (cu bibliografia aferentă) *până în epoca pietrei* (mai) *cioplite*… cu 422 desene rupestre extrem de reușite!…

– Credeți că mai respiră vreunul ?! După ce a apărut Cartea mea (pauză cu efect calculat) a fost o isterie generală, mai ales în provincie, după care… s-a făcut liniște !

Câteva zâmbete colegiale l-au încurajat să continue!

– Scot ăștia la reviste, domnule, de toate mărimile și pretențiile!… lunare, bilunare, trimestriale, cu sau fără colaboratori ! Și, în lipsă de altceva, mă înjură!! Da, asta fac, mă înjură!!

Nu mai zâmbea nimeni… Era foarte grav… adică niște Neica Nimeni să îndrăznească!!… nu se poate!… Începură toți să vorbească, întrerupându-se unii pe alții, citând, gesticulând, nuanțând, comparând, umplându-se de o mânie devastatoare!… Apoi se opriră brusc, ca la un semn. Moment în care Criticul cu Multă Greutate zâmbi superior comprehensiv:

– Nu merită !… Vă spun eu, nu merită!… I-am făcut praf, de-aia înjură! Mai sunt și în provincie talente, nu zic ba, doi-trei într-un județ, unu-doi în celălalt, dar în rest – niște NULITĂȚI, n-au pic de talent, vanități gonflabile! Pe toți i-am ras, parcă așa se spune, nu?!… Numai am „răsfoit" cărțile și verdictul a căzut necruțător!… dar dacă le mai și citeam?!?… Vă dați seama?!…

Ceilalți s-au scuturat îngroziți la un asemenea gând!

– Ce să mai discutăm?! Nu merită!!… Deși discuția aceasta avea loc aproape zilnic, cu mici variații de ton, gestică, epitete insolite și odihnite, dar…în esență, se spuneau cam aceleași lucruri.

– Provincialul, când n-are ce face, scrie sau citește „Euforica" (redactorii zâmbesc flatați), chiar dacă nu prea vor să recunoască asta!! Apoi iau atitudine!! Așa e la modă… să iei atitudine, să dovedești că ai personalitate!!

– Să recunoaștem, comentă Cultisianu, avem câteva reviste bune în provincie: Cluj, Timișoara, Craiova, Sibiu, chiar și la Iași, Bacău!… Toți sunt colaboratorii noștri, așa se explică!!!

– Și scriitori mai sunt! Cam tot pe-acolo!! Câte-o voce curată la Sibiu, Baia Mare, Craiova, Cluj, Suceava, chiar mai multe…

– La Bacău – Nică Tătaru! La Botoșani – Vasile Prigoană, la Piatra Neamț, uite că nu-i… n-apare în Carte!…

– Dar la Vrancea, acesta cu „Personajele de rezervă", ce har creator… cum arată lumea în viziunea unui român (pardon) „rupt în… posterior"!! Ce adâncime a gândirii! Cât rafinament!! În rest, reveni Criticul pe pământ din sferele înalte ale artei, în rest, confuzie generală… de valori, firește! Tot noi (făcu o pauză de respirație, după care îngroșă vocea)… tot noi punem aici temeliile culturii române!!

Ceilalți nu prea aveau nimic împotrivă!!

– Domnule Bombănescu, vă caută cineva, îi atrase atenția o distinsă colegă a cărei inteligență penetrantă era compensată doar de mărimea dioptriilor!!…

– Da, vă rog! În ușă apăruse un domn surâzător, plin de bun simț la cele șase decenii bătătorite pe care – sigur – le avea:

– Dacă vă deranjez… Pot să mă retrag, vin mai târziu!!

– Se poate?!… Domnul Bombănescu, criticul, se prelinse voluptuos din fotoliul încăpător, și-l întâmpină pe noul venit în mijlocul încăperii.

– Vasile Doboșeru din Rujoanca! Romancier.

Consternare generală.

– E o comună în nord! Județul Vaslui. De acolo sunt, îl lămuri el. Ceilalți continuau să-l studieze de parcă tocmai ar fi intrat pe ușă un urs polar cântând la chitară electrică sau François Villon mărturisindu-și păcatele!!

– Ca să vă liniștesc, am să vă spun că n-am venit pentru publicare; n-am adus nimic. Am încercat asta cu ceva ani în urmă. Acum nici nu și-ar mai avea rostul!! Am venit pentru o curiozitate. Voiam doar un răspuns la o întrebare. Se poate?!?

Criticul cu Greutate făcu un gest seniorial, ceea ce însemna: „Dă-i drumul, nu te jena!"

– Ce semnificație ar avea cuvintele săpate deasupra ușii redacționale, acolo, la intrare: „Voi, ce intrați ici, lăsați orice speranță!!" Se referă cumva la provinciali?!

Criticul surâse subțire, schimbă câteva priviri complice cu asistența, bău puțină apă minerală, după care își începe discursul astfel:

– Provincia, după cum am mai spus, a fost din-totdeauna un izvor nesecat de energii și talente…

Peisaj (Nedel Aurel)

Constantin Coroiu

TÂNĂRUL CRITIC, UCENIC LA CLASICI

Modernul Ibrăileanu. Astfel își intitula un eseu publicat în numărul din martie, 2005, al revistei „Timpul", criticul și istoricul literar Liviu Leonte, în care autorul polemiza elegant, cu argumente mai mult decât convingătoare, cu unii dintre cei care îl mai cataloghează pe G. Ibrăileanu – tradiționalist, provincial etc. Îmi permit să-i preiau aici titlul. Sintagma exprimă perfect prima și cea mai importantă concluzie ce mi se impune (și) la sfârșitul lecturii cărții lui Antonio Patraș, apărută recent la Editura „Cartea Românească" și consacrată marelui critic și prozator – *Ibrăileanu. Către o teorie a personalității. Eseu despre literatura criticilor*. Însuși faptul că acest volum de aproape 250 de pagini despre autorul *Spiritului critic în cultura românească* și al romanului *Adela* este semnat de unul dintre cei mai învățați și mai talentați critici și istorici literari din generația tânără, universitarul Antonio Patraș, mă determină, mă obligă aș spune, să pronunț, încă din titlu, sintagma amintită ce mi se pare definitorie. În treacăt fie spus, ce posteritate invidiabilă a avut și are cel considerat de iluștri contemporani ai săi „Curtea de Casație" în materie de literatură! În 1927, din inima latină a Europei, de la Școala Română din Roma, fondată de magistrul său, Vasile Pârvan, G. Călinescu, cel care avea să declare mai târziu că la revenirea în țară de la studii nu-l interesa decât părerea a doi oameni din România – G. Ibrăileanu și E. Lovinescu – scria în „Sinteza": „Cu d-l Ibrăileanu intrăm în domeniul mitologiei, al lui Neptun vegetând printre alge în fundul Mării Egee, al lui Barbarossa care doarme secular într-o peșteră, al Bătrânului din Munte, văzut de Marco Polo, al duhurilor invizibile și totuși prezente, al numelor sonore înfricoșătoare. Fiind nevăzut, nu-l putem lăuda pentru însușiri pe care nu i le cunoaștem. Dar îi acuzăm autoritatea ocultă și reală care vine în ecouri largi din Uralii îndepărtați ai „Vieții Românești", de la o divinitate pentru noi de domeniul mitologiei..." Arc peste timp, iată, la exact 80 de ani de la apariția portretului mitologic din care am citat, un alt tânăr critic, cam de aceeași vârstă ca a lui Călinescu de atunci, ne relevă, de pe un alt palier al receptării critice, un Ibrăileanu modern, contemporan, cum observa Liviu Leonte în eseul amintit, „nu în timp, ci în spirit" cu criticii și eseiștii din generațiile care l-au urmat, până astăzi.

Antonio Patraș a scris o carte al cărei erou e o personalitate de o complexitate pe cât de incitantă, pe atât de derutantă. Dificultatea este cu atât mai mare pentru un critic de azi, și încă unul tânăr, cu cât el are de înfruntat și clișeele, poncifele, ideile preconcepute, ca să nu spun primite, aici în sens total neproductiv, ori concluziile pripite decurgând adeseori din lecturi tendențioase ori superficiale etc., din păcate unele devenite așazicând clasice. De-a lungul unui secol s-a scris mult despre Ibrăileanu: de la Mihai Ralea la Al.Piru și Mihai Drăgan, de la Paul Zarifopol la Alexandru Paleologu, de la E.Lovinescu și G.Călinescu la Nicolae Manolescu, Ion Vartic, Marian Papahagi, Nicolae Balotă sau Mihai Dinu Gheorghiu. Fiecare comentator, exeget sau biograf a simțit, a intuit, mai mult sau mai puțin, că, dincolo de vehemența de moment ce a însoțit faimoasele „Campanii" ale criticului de la „Viața Românească", dincolo de „lipsa de stil" ce i-a imputat-o, în primul rând adversarul său E.Lovinescu, pe care , de altfel, Ibrăileanu și-a asumat-o deschis, programatic (repudiind așa numitul scris „frumos"), dincolo de „criza" intelectualului cuatrocenar Emil Codrescu, pe care chiar dacă nu-l vom identifica abuziv cu autorul romanului, nici nu-l putem despărți total de el, apele sunt mult mai adânci și mai greu de explorat. Ibrăileanu însă le-a lăsat, între altele, exegeților impresia unei căi de acces facile către esența personalității lui: aceea de a-i citi și a-i percepe opera cu un ochi mereu ațintit la biografia sa nespectaculoasă în aparență, însă atât de interesantă, originală și enigmatică de fapt. Dar este aceasta o facilitate? Mai degrabă e o dificultate în plus. Pe care Antonio Patraș a depășit-o cu brio, analizând subtil, din perspective multiple, inclusiv cu o remarcabilă finețe de psiholog.

Ibrăileanu și Călinescu l-au împovărat pentru totdeauna pe criticul român cu un complex care, teoretic cel puțin, ar fi putut fi și catalizator, fecund. Cum era de așteptat, s-a dovedit inhibitor și frustrant. Criticul român, după modelul recunoscut sau nu , al lui Ibrăileanu și Călinescu, a vrut, vrea să fie și scriitor. Și nu atât poet, cât prozator: începând cu E.Lovinescu („Mite" și „Bălăuca" sunt niște lamentabile eșecuri) – care, așa cum ne amintește și Antonio Patraș, a mărturisit că „ar arunca la coș toată opera sa de critic, dacă ar dobândi în schimb talentul de prozator" (nu l-a dobândit), până la Alexandru Piru, Constantin Ciopraga sau Nicolae Manolescu. Nu au reușit decât cel mult niște exerciții de stil și de imaginație epică pe care e de presupus că primul le-ar fi salutat ca atare Călinescu însuși. Excepțiile – îmi vin în minte două – Paul Georgescu și Mihai Zamfir cu romanul epistolar „ Se înnoptează. Se lasă ceață", editat anul trecut de „Polirom" – nu fac decât să confirme, firesc, regula. Antonio Patraș observă cu acuitate: „Eșecurile literare ale unui critic cu personalitate interesează infinit mai mult decât succesul unui autor mărunt. Și textele ratate, poate chiar în mai mare măsură decât celelalte, dezvăluie adesea lucruri nebănuite despre omul din spatele operei, cu temperamentul și gusturile, cu dezamăgirile și dorințele sale secrete. Dar eșecul nu e o regulă. *Adela* sau *Bietul Ioanide* o demonstrează suficient. Nu vom ști însă niciodată de ce unii critici izbutesc să

Ghiveci cu flori (Bogoi Teodor)

scrie literatură de valoare, pe când alții nu". La urma urmei, nici nu văd de ce ne-ar frământa prea tare o asemenea problemă. O altă întrebare mi se pare mai legitimă: ce resorturi îl fac pe un critic să scrie, ba chiar să și publice literatură? Pe el, care ar trebui să fie cel mai exigent cu veleitarismul. Dar poate că nici nu e vorba de veleitarism, ci doar de o aspirație, până la un punct , explicabilă, un bovarism care îl înnobilează, însă îl și alienează. Ibrăileanu postula: „Salvarea criticului stă în tăria lui de a deveni cetitor". Dar și de a rămâne cetitor, am putea adăuga. O știa foarte bine autorul acelei cărți intrate în fondul principal de valori al teoriei și esteticii literare: „*Creație și analiză*". El însuși era, înainte de toate, un mare cititor, unul dintre cei puțini care pot determina scrierea unor mari opere, progresul unei literaturi. Sadoveanu îi putea ignora pe critici, cum l-a și ignorat, de pildă, distrugător, pe un H.Sanielevici, dar nu pe Cititorul (cu majusculă) Ibrăileanu. La rândul său, acesta citea nu doar texte, ci avea capacitatea de a citi și în suflete, în cel feminin cu deosebire – așa cum relevă și Antonio Patraș. Condiție esențială și pentru a scrie, la rândul său, un roman de analiză psihologică, o capodoperă. „Privind viața" – operă de moralist neîntrecută de nici un scriitor român până astăzi –, admiratorul lui Turgheniev, dar și al lui Proust, despre care a formulat judecăți fundamentale, sincrone cu cele ale criticilor din țara autorului „*Timpului pierdut*..." (a se vedea volumul lui Liviu Leonte „În căutarea romanului modern. Receptarea operei lui Marcel Proust în România", apărut anul trecut, în limba franceză, la Editura Institutului European, pe care l-am prezentat aici pe larg, la data apariției). Un truism: discretul, izolatul Ibrăileanu a introspectat psihologii, dincolo de evenimente și de anecdotic. Psihologii din viață și din cărți. Performanța prozatorului pe aceasta se bazează înainte de toate. „Elogiat aproape în unanimitate (*Adela* primește cel mai important premiu național pentru proză într-un an în care s-au mai publicat opere precum *Creanga de aur, Patul lui Procust, Rusoaica* sau *Drumul ascuns*), romanul lui Ibrăileanu a câștigat imediat și recunoașterea celor mai severe și mai prestigioase condeie ale epocii, printre care trebuie să menționăm măcar numele lui Lovinescu, adversarul de o viață al criticului de la Iași", despre care, rememorează în continuare Antonio Patraș, marele critic afirmă că este „...un model de literatură psihologică străbătută de o poezie reală" care „se zbate între poem și analiză, într-o comparație totuși unitară și armonioasă". Iar G.Călinescu îl consideră – „primul cu adevărat roman de analiză". Aș aminti aici și opinia lui Alexandru Paleologu (vol. *Despre lucrurile cu adevărat importante*, Ed. Polirom, 1998), conform căreia în *Adela*, ca și în *Privind viața* „se simte acea înfiorare în fața feminității, acea uimire și compasiune pentru fragilitatea trupească și umilința fiziologică a femeii, acea obsedantă curiozitate pentru sufletul femeiesc, care sunt proprii oricărui artist", căci – conchide Paleologu – „asta a fost în realitate Ibrăileanu: un mare prozator, adică un artist". Cine parcurge cartea lui Antonio Patraș, probabil va fi o clipă surprins că prima frază a capitolului intitulat „*Cherchez la femme*" se referă la studiul „*Creație și analiză*" (1926), „textul cel mai dens în idei", în care Ibrăileanu „încearcă să-și justifice „științific" concepția". Va vedea însă că logica textului său este impecabilă. Autorul analizează conceptele, termenii folosiți (ex. „Pentru Ibrăileanu, *realismul* e o formă de *energetism* și nu un curent literar anume"), disocierile privind genurile și speciile litarare (romanul este considerat cel mai complex) etc. Și legat de genul sau specia roman, Antonio Patraș, precum Valeriu Cristea în *Spațiul în literatură*, nu trece cu vederea – și bine face – o pagină antologică, literalmente memorabilă, unde criticul cedează locul Cititorului „îndrăgostit", dând frâu liber admirației *sans rivages* pentru Tolstoi: „Și lăsând la o parte „teoriile", ce creator cu totul altfel decât toți e acest rus genial! Cum ia el în piept viața, chiar din prima pagină din *Război și pace* (...) O lume întreagă e acolo, din societatea înaltă a Petersburgului, atâția bărbați, atâtea femei, atâta viață, atâta varietate. Și atâta siguranță în conducerea acestei lumi... Ai uitat că ai în mână o carte, o operă de ficțiune, că-ți vorbește un scriitor. Ai plecat de acasă de la tine și ești aiurea. Și pe urmă cartea te duce, dar fără să bagi de seamă că ea te duce, la o petrecere de ofițeri, într-o societate de fete, la moșia unui general, la război la Austerlitz, la o rudă a familiei Rostov, la un revelion într-o noapte strălucitoare de gheață, și iarăși în societatea de fete, și iarăși la familia Rostov. Și *niciodată*, în viața reală, n-ai fost într-atâta lume, printre atâția oameni, pe care să-i cunoști atât de bine. Cele șapte zile cât stai cu cartea în mână, rudele tale nu mai au destulă realitate, prietenii parcă sunt în trecut. Toți sunt șterși de lumea aceasta, mai vie, în care trăiești acum. Și după ce ai isprăvit cartea și începi să intri în lumea reală, simți că ai venit de undeva, din o lume foarte populată, și foarte vie,

că te-ai întors la ai tăi, cam depeizat între ei, ca după o lungă absență...Aspirația către cer a lui Dante, poezia tragică a vremelniciei lucrurilor omenești a lui Goethe valorează oare mai mult decât această creație superbă, imensă, bogată și calmă ca germinația grânelor în ogoare și ca eternitatea, și mai vie decât viața?" Antonio Patraș subliniază „mai vie decât viața", iar sublinierea valorează cât un întreg comentariu. Închei prin a reaminti ce scria Valeriu Cristea: „Nimeni n-a evocat ca Ibrăileanu – cel mai mare cititor dintre criticii noștri – *paradisul lecturii*... Imaginea lui G. Ibrăileanu citind una dintre cele mai frumoase cărți ale lumii, într-o odaie plină de fum gros de țigară, în care umbrele ficțiunii rătăcesc ca într-un mediu propice, reprezintă, poate, cea mai tulburătoare emblemă a lecturii".

Antonio Patraș examinează cu un ochi proaspăt ideile, punctele de vedere, în fond concepția estetică a lui G.Ibrăileanu, multe formulate în articole și eseuri, apărute mai întâi în „Viața Românească", dar care, reunite în „Creație și analiză" (1924), sunt de o coerență care ne determină să pronunțăm, chiar dacă într-un sens mai larg, cuvântul sistem. Devenită clasică, la fel ca „Spiritul critic în cultura românească", „*Creație și analiză*" conține idei și observații ce nu și-au pierdut actualitatea și care sunt definitorii privind personalitatea criticului și prozatorului Ibrăileanu. El privește literatura română de până în anii 20 ai secolului trecut în context european. Constată, de pildă, că literatura noastră are, indiferent de gen, un caracter preponderent liric, epicul apărând abia la Rebreanu și, într-o oarecare măsură, la Sadoveanu, dramaticul lipsind cu desăvârșire, în afara operei lui Caragiale, ce pare să facă parte dintr-un alt tablou, dar tot criticul de la „Viața Românească" afirmase că e cel mai național dintre scriitorii români. Este, de altfel, doar una dintre propozițiile fundamentale pe care le-a rostit Ibrăileanu referitor la autorul „*Scrisorii pierdute*" și la alți clasici ai noștri. Doar G.Călinescu a mai impus în conștiința critică și în memoria colectivă definiții atât de memorabile. Făcând o asemenea observație, Ibrăileanu nu doar descria o stare de fapt existentă la acea dată, ci intuia niște tendințe, niște simptome ce aveau să se vădească în evoluția ulterioară a literaturii române. E de observat că și în perioada de după Al Doilea Război Mondial genul liric va fi cultivat, la noi, cu deosebire, în prezent putând să vorbim chiar de o inflație a liricului și, dacă vreți, a pseudoliricului. Constatând că analiza și creația coexistă, se îmbină în orice roman, în orice construcție epică populată de personaje „vii", criticul de la Iași își devansează – remarcă Antonio Patraș – contemporanii, considerându-l pe Marcel Proust o excepție, la care „analiza este creație". Mai mult – scrie Antonio Patraș – „Spre deosebire de Lovinescu, Călinescu și mai toată critica noastră interbelică (cu excepția lui Eugen Ionescu și, parțial, a lui Vianu și Camil Petrescu), pentru care proustianismul nu înseamnă altceva decât simplu dezmăț, autoscopie, cazuistică fără sens, colecție de banalități, etc, Ibrăileanu a sesizat foarte exact structura rotundă, arhitecturală, a edificiului proustian. Era printre puținii, la acea dată, pe plan european, care înțelegeau lucrurile în felul acesta. Pentru că atunci, ca și azi, mai toată lumea obișnuia să lege numele prozatorului francez de triumful romanului „subiectiv", „la persoana I". Ibrăileanu răstoarnă clișeele acestea penibile și, cu remarcabilă inteligență, plasează discuția pe altă direcție, a observațiilor de amănunt. Rezultatele sunt surprinzătoare." În fine, pentru a ne mai referi la un aspect, vorbind despre personajele feminine ale lui Turgheniev, un scriitor atât de drag lui, Ibrăileanu are prilejul să emită judecăți cum puțini au reușit în critica românească. Ele sunt profunde și se află într-o strânsă și fecundă unitate de conținut cu *Amintirile din copilărie și adolescență* și cu reflecțiile și aforismele din „*Privind viața*". În primul rând, excepționala intuiție a sufletului feminin. Criticul de la „Viața Românească" avea să fie confirmat fără rezerve, sesizează Antonio Patraș, de un alt spirit fin, contemporanul nostru Alexandru Paleologu, care, combătându-l pe Constantin Noica, susține că femeia „întrupează o esență de ordin metafizic". Analizând tipurile de femei și de bărbați din perspectiva reprezentării lor artistice – „Ibrăileanu schițează și o foarte subtilă teorie a lecturii, care va sta la baza construcției sale romanești. „*Creație și analiză*" e, într-adevăr, laboratorul *Adelei*. Un roman care „departe de a fi un produs al fanteziei dezlănțuite, pare mai mult o plăsmuire cu miză teoretic-demonstrativă, un fel de *mise en scene* a aforismelor din Privind viața și a reflecțiilor teoretice din *Creație și analiză*". Cum era și de așteptat, Antonio Patraș consacră acestei capodopere capitolul cel mai întins și cel mai substanțial al cărții sale. Analiza este dublată și de examenul procesului receptării în timp a romanului. Autorul observă că „deși apare în 1933 odată cu *Patul lui Procust*, *Ioana*

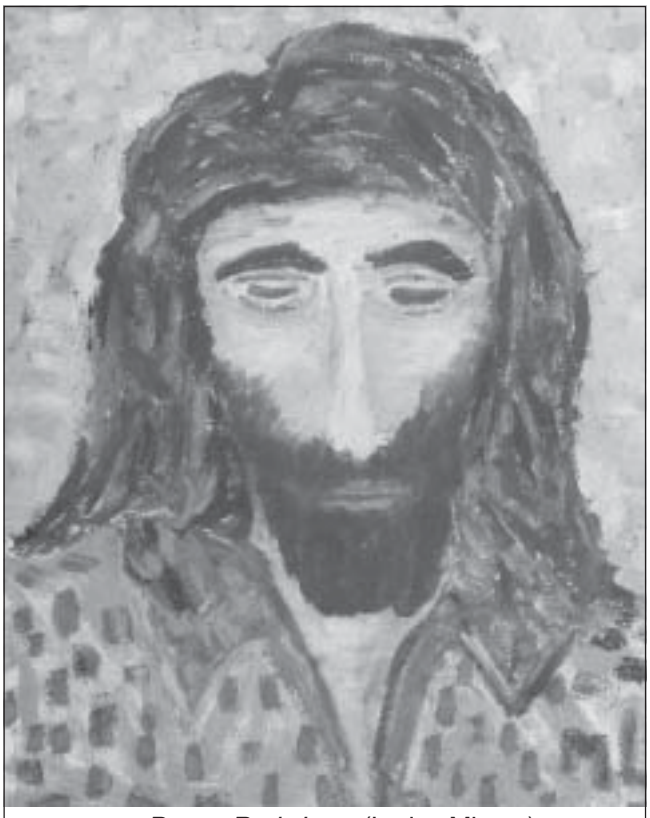

Portret Radu Lupu (Lerian Mircea)

sau *Maitreyi* (pe care, reaminteam în prima parte a acestui comentariu, de săptămâna trecută, le-a depășit net din punctul de vedere al interesului suscitat, fiind și premiat – n.mea), *Adela* lasă impresia unei cărți vechi, din altă epocă". Mai important decât lexicul – conform unor mărturii, Ibrăileanu ar fi revenit asupra unor regionalisme și expresii vechi, la ultimele corecturi ale cărții – este „limbajul sentimentelor, camuflat în provocatoare falduri victoriene", romanul fiind greu inseriabil. Și asta datorită amestecului original de elemente vechi și noi, pe fondul unei sensibilități de crepuscul". Apreciind că *Adela* „păstrează în general tonul acela impersonal, cenușiu fără platitudine, de observație rece, care împiedică efuziunile și nu lasă deschisă nici o supapă pentru expurgarea emoțiilor dospite", Antonio Patraș menționează că, în această privință, modelul inegalabil rămâne Flaubert, dar precizează totodată: „Oricât am cerceta posibilele izvoare, e limpede că nici unuia nu-i datorează prea mult romanul criticului ieșean". Despre izvoare sau modele autohtone – mai trebuie spus? – nici nu poate fi vorba, *Adela* fiind unanim recunoscut ca fiind primul roman românesc de analiză, cu un destin canonic netulburat până astăzi.

Foarte interesante sunt, de pildă, considerațiile ce s-au făcut privind poetica prozatorului Ibrăileanu care a optat pentru formula diaristică într-o epocă de înflorire a literaturii confesive, în speță a jurnalului. Eroul său, doctorul Emil Codrescu, nu e un filosof, dar un „contemplativ cu sensibilitate educată" care citește fascinat un dicționar, meditând la lumea, la lumile pe care acesta i le revelă și raportând totul la experiența sa: „un roman în notații sugestive", într-un anume sens virtual, ca să apelez la un termen folosit obsesiv în zilele noastre, mai ales de cei pentru care cartea aproape că nu mai există, cel puțin ca obiect. S-a spus, și Antonio Patraș reia ideea, că romanul *Adela* se revendică de la o poetică ce ar trăda „oboseala de ficțiune". În volumul „Arca lui Noe", Nicolae Manolescu speculează ingenios, cu o expresie a autorului, pe această temă. Ficțiunea este efectul lecturii, cititorul construind imaginar povestea pe baza a ceea ce i se sugerează. Desigur, nu e locul de a cita pe larg aici și, de aceea, simplificând fatalmente, mă voi grăbi să subscriu la opinia conform căreia *Adela* e – crede Antonio Patraș – „un roman al lecturii, mai ales că și iubirea tot un fel de „lectură" este". Iar în *Adela*, în primă și ultimă instanță, iubirea este totul, chiar dacă „reveria ei nu se poate nota", nici măcar într-un jurnal / roman. Dar se poate citi și re-citi, încât „*Adela* este o carte a re-citirii îndrăgostite. Iar Emil Codrescu, omul unei singure cărți. Cititorul perfect". Tulburătoarea propoziție din finalul romanului „În acest moment începu trecutul" cade ca o cortină punând capăt „iluziei paradisiace". Ce mai rămâne din ea sunt doar niște obiecte care o evocă pe eroină și care nu fac decât să amplifice dramatic starea doctorului Codrescu: „Am impresia că a murit". Sentimentul sfârșitului capătă dimensiuni cosmice: „După amiază am rătăcit pe șosea, afară din sat. Acolo unde erau munții, nu mai era nimic. Neguri grele, mortuare, acopereau singurătățile". Antonio Patraș remarcă „desenul de o finețe lampedusiană" în care scepticul nemântuit, personajul mitologic din Uralii „Vieții Românești" – unde îl plasa tânărul G.Călinescu –

Cocostârcii (Lazăr Rodica)

își arată întreaga măsură de mare artist, așa cum îl califică pe drept cuvânt Alexandru Paleologu: „Am luat toate obiectele scumpe și le-am pus în portofoliu lângă mănușă, lângă biletele ei, lângă pana pitpalacului și lângă acul de siguranță cu care mi-a prins pelerina în munții Varaticului. Atâta rămăsese de la ea. Și, în odaie, patul pe care dormise, scrinul unde-și ținuse pânzele subțiri și oglinda care-i reflectase capul, și pieptul, și brațele, și zâmbetul din dimineața de altădată".

Inspirat, ca de atâtea ori pe parcursul eseului său, Antonio Patraș compară destrămarea iluziei doctorului, odată cu plecarea Adelei, și, în consecință, despărțirea sa de munți, de izvoare, de flori, cu momentul când „Don Quijote, învins, părăsește miraculoasa lume a cavalerilor rătăcitori și a grațioaselor domnițe". Comparația sa revelatoare mă tentează să o prelungesc, speculând bineînțeles, că, precum marea carte a lui Cervantes, provocată și chiar generată de mulțimea scrierilor cavalerești din epocă, s-a constituit într-o replică genială la ele, tot așa „jurnalul" lui Emil Codrescu, într-o vreme de glorie a genului confesiv, s-a ridicat de la condiția acestuia la înălțimea unui roman care a surprins prin noutatea și originalitatea sa pe toată lumea, inclusiv pe ceilalți doi mari critici ai literaturii române de la origini până în prezent: E.Lovinescu și G.Călinescu.

Antonio Patraș își încheie cartea în termeni ce ne duc cu gândul la Roland Barthes, adoptând și el un ton confesiv, adecvat în acest context: „Fără să răspundă la nici o întrebare, cartea se închide deocamdată, firesc, îngropând între copertele ei enigma doctorului Codrescu, pe care avem speranța că paginile de față au păstrat-o intactă. Intenția noastră nu a fost să dezlegăm mistere. Dar am simțit cât de puternică poate să fie ispita. Am preferat, totuși, lectura îndrăgostită, cu încredințarea că *Adela* rămâne o carte de re-citit".

Ceea ce și era de demonstrat. Într-un eseu monografic admirabil scris.

Andrei Milca

DOUĂ BIOGRAFII NEROMANȚATE

Motto: „Destinul începea să-și facă simțită prezența. Simțeam că mă privește drept în față, pe mine, pe nimeni altcineva". (Bob Dylan)

Fără îndoială că într-un clasament al muzicienilor secolului trecut *The Beatles* și *Bob Dylan* vor ocupa două dintre primele locuri. Și asta nefiind subiectivii și nici critici de specialitate, dar valoarea lor artistică este recunoscută chiar și de către cei care nu agreează neapărat stilul rock, cu inflexiuni british-pop, în cazul celebrei formații din Liverpool, sau folk, dacă ne referim la cantatorul american. Două volume despre aceste legende au apărut în acest an la Editura „Allfa", *Viața mea cu Beatles* (Magical Mystery Tours), aparținând bunului amic al acestora, *Tony Bramwell* și *Cronica vieții mele* (I), în fapt o autobiografie semnată de Bob Dylan, din care am extras și motto-ul. Ambele cărți urmăresc explozivele apariții ale celor ce au schimbat fața topurilor internaționale, în Marea Britanie sau SUA, determinând mode, nebunii, în cei mai frumoși ani ai perioadei beat sau hippie și constituind adevărate fenomene culturale și în zilele noastre. Chiar dacă din cei patru Beatles doi ne-au părăsit între timp (John Lennon, ucis de un admirator fanatic în 1980 și George Harrison, acum câțiva ani, răpus de cancer) Sir Paul Mc Cartney și Ringo Stars se păstrează în lumina reflectoarelor, chiar dacă sunt sexagenari – ca și veteranul Dylan – iar din când în când acești monștri sacri mai lansează și albume. Mc Cartney a făcut-o recent – și tot el spunea acum vreo 5 ani: „Dacă vrei că afli ceva despre Beatles, întreabă-l pe Tony Bramwell. Își amintește mai multe decât mine". Autorul acestei monografii despre cei patru băieți, Paul, John, Ringo și George, este ajutat în experimentul său literar, de a reface din cioburi agitata decadă *Beatles*, de Rosemary Kingsland și de o uluitoare arhivă personală incluzând și fotografii inedite.

Magical Mystery Tours. Viața mea cu beatles a fost publicată în Anglia în 2005, tradusă și la noi anul acesta (de către Teodor Flețeru) și adună «povești», multe de culise, de la începuturile trupei din Liverpool, până la ascensiune și prăbușire, în epoca de aur a rock'n'roll – când Lennon și colegii săi declarau nonșalant că sunt mai populari decât... Isus Christos! Urmărind excese și certuri, apariția destructivă a lui Joko Ono, concerte și droguri, faimă și melodii de top în contextul creației lor, volumul cuprinde un prolog – cu prima ieșire a Beatleșilor pe o scenă în 1960 – și un epilog, cu o întâlnire Bramwell – Harrison, din 1998, cu puțin timp înainte de moartea acestuia din urmă. Cartea se structurează, între agonie și extaz în câteva perioade: cea a orașului care i-a consacrat, *Liverpool* (1940-1963); *Londra* (1961-1966); *1966-1967* – apogeul grupului; *1967-1970* (începutul sfîrșitului, în care iubitele cântăreților au avut un rol esențial în conflicte) și de la destrămarea din 1971 până în prezent, oprindu-se și la carierele solo ale celor patru. Amintiri picante ori duioase, mai mult obiective decât anecdotice, arătând că, deși prieten al lor, Tony i-a „judecat" în egală măsură cu același ochi, „rece" demitizând cumva statutul de idoli și demonstrând că până la urmă au fost și patru *oameni* pur și simplu, niște tineri care s-au văzut în câțiva ani din anonimat pe culmile gloriei și ale LSD-ului și influenței buddhiste din etapa finală. Un „basm" fără happy-endul obligatoriu – dar implicit o umanizare necesară pentru cei patru mușchetari „nemuritori" – scris cu sinceritate și talent tot o coborâre de pe soclu practică și *Bob Dylan* în *chronicles – I (Cronica vieții mele* – traducere de Dan Silviu Boierescu), arătându-ne că dincolo de masca siguraticului cinic și dur muzicianul ae poate redefini brutal de cinstit, demitizându-se și el și practic reumanizându-se. Pornind tot de jos, din mizerie, către piscurile succesului deplin, recunoașterea lui Dylan a fosi mai greoaie decât a Beatles-ului, copilăria și tinerețea sa dreându-i destule frustrări, până la descoperirea de către Joan Baez, cea care l-a promovat. *Însemnările pe o partitură* din acest volum, ce poartă marca inconfundabilă a starului folk, trecând prin Woodstock și iubire „Antologie" acidă despre american dream și „tărâmul pierdut", povestea lui Bob Dylan spusă de el însuși este mult mai literară, lirică și personală, complexă la fel ca și personalitatea cameleonică a acestui „enfant terrible" al generației '60.

Casa singuratică (Grigore Ion)

Cornel Galben

POETUL DIN FAȚA OGLINZII...

Nu știm dacă Ioan Botezatu și-a programat voit debutul, la 47 de ani, aidoma lui Arghezi, dar această minunată întâmplare s-a produs, iată, grație și insistenței mentorului său, scriitorul Gheorghe Izbășescu, cel care i-a fost nu doar profesor încă de la cursurile gimnaziale, ci și dascăl în ale creației literare ca îndrumător al Cenaclului „Zburătorul", din a cărui primă promoție a făcut parte.

Plasându-l , în calitate de postfațator, de data aceasta, între optzeciști și douămiiști, el îl atrage în acest demers și pe liviu Ioan Stoiciu, un prieten comun, încântat la rându-i de versurile oituzeanului, pe care îl percepe însă, în prefața ce o semnează, mai degrabă ca pe un postobzecist și posttextualist, ce revalorifică, prin conservatorismul său, ideile și formele de expresie specifice optzeciștilor.

Dincolo de aceste opțiuni generate de modul cum fiecare în parte înțelege poezia contemporană, ambii constată că *Moxa* (Editura Psyhelp, Bacău, 2007) e o carte de luat în seamă, poemele grupate în cele trei cicluri – *Exerciții de observație, Baloanele realității* și *Emoții controlate* – arzând asemănător bețișoarelor din tehnica medicală chinezească ce, indirect, i-a sugerat titlul, eliberându-i sufletul de toată încarcătura acumulată de-a lungul existenței.

Scoase de prin sertare, unde au „făcut riduri", acestea nu par a mai fi fost cosmetizate, poetul fiind ferm convins că „harul nu e o monedă de schimb" și că nu are nevoie de „argumente trucate" pentru a intra în relație cu lumea, știut fiind că „Întotdeauna pentru o dimie în plus / viața-ți va cere diligențe".

Chiar dacă știe că imaginația e un „cobai / pe care se fac experimente" și oricând „glasurile corifeilor / pot provoca o avalanșă" , călărețul nocturn care este e cu atât mai atent la cine trage „sforile iluziei" și la „ vulnerabilitatea tiparelor" , depistând rapid mirosul ciudat ivit din „banalitățile cotidiene" ce-și „aruncă balele în față fiecăruia, / sub corsetul gipsat / unde provincia-și ascunde fantoșele".

Constată, nu cu prea mare greutate, că viața e o „târfă / ce se ascunde în colțuri de dantelă", dar și că ea nu face „ironii fine", un motiv în plus ca exercițiile sale de observație să se acutizeze, iar confruntarea cu prea multele necunoscute să ia forme aproape agresive: „Dincolo de ușă se sfârșește o lume și-ncepe alta.// Întunericul ca un inel / se așază în jurul gâtului./ Nu pot dormi / și frigul mi-a intrat sub unghii.// Rămân prea multe lucruri necunoascute.// Viața nu face ironii fine / nu-ți va face niciodată / respirație gură la gură / poți să te duci dracului de o sută de ori. // Toarnă gaz în gâtul cuvintelor / și dă-le foc. / Așa vor ajunge să trișeze și ele." (*Viața nu face ironii fine*).

În relația cu iubita, cuvintele devin, inevitabil , „excitate", îi susură în urechi, în timp ce mirosul ciudat depistat anterior se metamorfozează, la rându-i, într-unul „cald" , de ceai, ce se târăște până-n camera comună „să-ndulcească mediocritatea orașului". Dacă și ochiul „pleacă pe ascuns / să se-nfingă ca o sabie / între coapsele ei", tot ce-i angelic îi devine familiar și, instantaneu, se transformă în poezie :"lumina îi mușca / din trupul / căzut pe neașteptate în poem".

Când, însă, oglinzile „încep să mintă", ne îndeamnă să „ieșim din culise / precum cei doi prinți muți" și să-ncepem „simplificarea paradoxului".Asta cu atât mai mult cu cât schimbarea decorului și a tablourilor nu a alungat „oboseala veacului", trecutul fiind făcut din „lucruri fără conștiință" , iar realitatea, ca un „bici de dresaj", continuă să ne lovească în față, cu argumentele ei trucate ca „niște coșmaruri" , ce se „răzbună / pe spinările noastre".

Cu riscul ca poemul să ajungă o „rană vie", nu mai poate păstra „imaginile / care dorm de mult în ochii mei / ca-n două catedrale gotice" și atunci ne îmbie încă o dată să „schimbăm limbajul / poate ne trece teama". O teamă ce bântuie pe sub geamuri, ca și singurătatea ce-i dă adesea de furcă, provocându-i nesomn ori senzația apăsătoare de frig.

La 33 de ani era, totuși, o victimă fericită, răstignirea pe altarul poemului nediminuându-i mai apoi capacitatea de a-și controla emoțiile, de a recunoaște că doar „lacrimile sparg lanțurile conștiinței" și că nici „certitudinile nu cresc sub roțile mașinii".

Fost cândva „amantul străzilor cu castani" , își busculează orgoliul pe „masa de disecție / a suficienței", convins că „noroaiele nu sunt numai pentri unii", dar și că „Întotdeauna mai există / o teoremă de demonstrat", inclusiv că un poem perfect poate fi ucis de un alt poem (Pe această hârtie / un poem perfect a fost ucis / de poemul meu…).

Filtrându-și cu abilitate sentimentele, evită momelile „zilei strălucitoare", devine singurul „îmblânzitor de lupi" ce dialoghează cu poezia, aruncând o nadă și cititorului: „Pe măsură ce intrați / în uscăciunea poemului / eu ascult la televizor / discursul apocaliptic / al unui individ oarecare / și-mi imaginez / cum veți arăta și dumneavoastră / după ce-mi veți citi poemul".

Nevrând să folosim „argumente trucate", nu putem fi decât încântați de acest debut matur, venit după o lungă suită de premii și apariții în presa literară, de originalitatea limbajului și subtilitățile intertextuale, așteptând cu încredere să-și scuture sertarele de poemele nescrise, căci, vorba lui, mereu „Mai rămâne de adăugat un cuvânt…"